

292561520

101 Københavns kommune

Mag. 09.6806 Be

RHB

09.3426 Be 26.1

Mag.
09.6806
Be

Betænkning

angaaende

Haandværks- og Fabriklaugene

samt de dermed beslægtede Næringsveie

i

Kjøbenhavn,

afgivet

af den ifølge allerhøieste Resolution af 3die April 1840 af
Kjøbenhavns Communalbestyrelse til Undersøgelse af
Stadens Laugs- og Corporationsvæsen udvalgte
Comitee.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. C. Scharling.

1847.

Erklärung

1846

Vertrag

Erklärung des Verwalters

am 1. März 1846

Verwaltung

1846

Erklärung des Verwalters
am 1. März 1846
Verwaltung

9374

Vertrag

1846

Indhold.

Forste Afsnit.

Indledning og Oversigt.

Foreløbige Bemærkninger. Samme Udgangspunct som i Betænkningen angaaende Handelslaugene. Comitæens Forslag gaaer ikke ud paa, at Næringsfrihed skal indføres, eller at Laugsvæsenet efter en Dvergangsperiode skal ophæves, men paa at Laugsvæsenet reformeres, og at Spørgsmaalet efter en vis Periodes Forløb gjenoptages. (Side 1—6.)

At Laugsvæsenet hos os har tabt Meget af det, som deri er skadeligt, og at endeel af de Indskrænkninger, hvorover man fører Klage, ikke staae i nogen nødvendig Forbindelse med Laugsvæsenet. (Side 6—7.)

De vigtigste Mangler ved det nu Bestaaende: 1) Forbud mod at forene flere Næringsveie; 2) Grændserne mellem Haandværksfagene; 3) Mesterprøverne tildeels uhenftigsmæssige og for kostbare; 4) at der er paalagt Frimesterne samme Mesterstykke som Laugsmesternes; 5) det Skadelige, som Laugforbindelserne, navnlig Svendebroderskaberne, medføre; 6) Strid og Retstrætter mellem Borgerne; 7) Bevillingsstyremet. (Side 7—8.)

Oversigt over de Foranstaltninger, hvorved man mener, at der kunde raades Bod paa hine Ulemper. Grunden til, at man ikke tilraader Laugsvæsenets Ophævelse eller nogen mere indgribende Forandring. (Side 8—10.)

Om det Gavnlige ved Laugsindretningen, og om Hindringerne for en større Reform; 1) Modstræben fra de Næringsdrivendes Side; 2) Forholdet til Udlandet, hvor Laugsvæsen endnu finder Sted;

3) Kjøbstædernes Forhold til Landet; 4) Svendekasserne; 5) Standsfølelse hos Laugsmedlemmerne. (Side 10—14.)

Forslag til, at Spørgsmaalet igjen om 20 Aar tages under Overveielse. Dvergangsperiode ansees her uferøden. (Side 14—15.)

Andet Afsnit.

Om Svende og Mesterprøverne.

En fuldstændig ny Næringslovgivning ansees ei fornøden. (S. 15—16.)

Om de anordnede Prøver i Almindelighed, og at Svendepróven kan bortfalde for den, der strax indstiller sig til Mesterpróve. (S. 16—20.)

Svendestykkerne bør ei bortfalde, men underkastes en Revision. Om Controllen og Bedømmelsen. Fastsættelse af en vis Tid, inden hvilken Lærlingen, hvis Próve er forkastet, ei kan stædes til en ny Próve, og om Próvens Afslæggelse hos Oibermannden eller Læremesteren. (S. 20—25.)

Om Mesterprøverne, og Ulemperne ved samme i Henseende til Prøvernes Bestaaffenhed, Tilsynet med Udførelsen og Bedømmelsen. Om ikke Mesterprøverne bør bortfalde; hvilket ikke kan tilraades. (S. 25—36.)

Om ikke Svendepróve eller visse Svendeaar kunne træde istedet for Mesterpróve. (S. 36—38.)

Den theoretiske Próves Udvidelse til flere Fag. At Próven tillige bør godtgjøre Bedkommendes Skrivefærdighed. Svendepróven kan ei træde istedet for Haandfærdighedspróve af Mesteren. Hvorvidt en blot theoretisk Próve er tilstrækkelig. (S. 38—47.)

Om at henlægge Mesterprøverne under det polytechniske Institut. De herom stedfundne Forhandlinger; Aarsagen, hvorfor det maatte opgives. At Prøverne bør forblive ved Laugene efter at være undergaaede en Revision. (S. 47—59.)

Særegen Afgang for Kunstacademiets Professorer og Artister, samt for det polytechniske Instituts Medlemmer og Candidater. (S. 59—66.)

Mestere fra Udlandet, fra de danske Kjøbstæder, samt fra Hertugdømmerne. (S. 66—68.)

Credie Affnit.

Om Laugs Ophævelse og Sammensmeltning, samt om Grændserne mellem Laugene.

Om Ophævelsen af visse Laug. (S. 68—74.)

Om Sammensmeltningen af visse Laug. Fastsættelsen af alternative Mesterprover. (S. 74—86.)

Ophævelse af Laug ifølge Laugsinteressenternes Begjæring. (S. 86—87.)

Reservation i Henseende til Laugenes Fonds m. v., naar Laug ophæves. (S. 87—88.)

Om Haandværkerens Ret til at forfærdige de under andre Professioner henhørende Gjenstande, som udræves til at levere deres egne Fabrikater fuldfærdige. Om en Restriction heri. (S. 88—97.)

Om Haandværkerens fuldkomne Frihed med Hensyn til Arbeidsmaaden og de Redskaber, hvoraf de ville betjene sig. (S. 97—99.)

Fjerde Affnit.

Om Haandværksmesternes Handelsrettigheder, Haandværks-svendenes Rettigheder, Organisationen af Laugsforbindelserne, og Frimesterflabet.

Om Rettigheden til at forhandle egne Producter, og hvad Forandring der skal være foretagen ved en Ting, for at den kan falsholdes af Bedkommende. (S. 99—100.)

Haandværksmesterne bør være berettigede til at afhænde Maskiner, Redskaber og Materialier til andre Mestere af samme Profession, samt til at drive Handel med de Varer, som de ere berettigede til at producere. De Handelende bør være berettigede til at falsholde alle Slags Haandværksvarer uden Indskrænkning. (S. 100—105.)

Om Haandværksmesternes Ret til at benytte Hjælp af Andre end de paa Lauget Indskrevne. (S. 105—106.)

VI

Rettinghed som Laugsvend at tillægge Gleever fra Kunstacademiet og det polytechniske Institut. Om samme Ret for Svendene fra de danske Kjøbstæder, fra Hertugdømmerne og Udlandet. (S. 106—108.)

Om Haandværkernes Ret til at benytte Haandlangere samt Hustruers og Børns Hjælp. At der ogsaa til det fabrikmæssige Arbejde bør kunne benyttes Folk udenfor Lauget. Om Benyttelse af Fruentimmers Medhjælp. (S. 108—110.)

Indskrænkning i Antallet af Svende og Dreng, som Noget maa holde. (S. 110.)

Forbud mod at Svendene arbejde udenfor Mesternes Værksted. (S. 110—111.)

Om Laugsforbindelserne; hvorfor disse maae bibeholdes. Om Mesterforbindelsen og Svendeforbindelsen in specie. Om Nordner ved Svendefroerne og Svendeladerne. (S. 111—120.)

Om Forpligtelse til for OIdermanden at anmelde Antagelser og Afstediggelser af Svende og Dreng. (S. 120—121.)

Om Frimesterrettigheden efter Forordningen af 21 Marts 1800 og Placaten af 23 October 1822. Dens Gjenindsørelse, uden Mesterprøves Afleggelse, efter en Svendetid af 8 eller 4 Aar. Frimesterens Ret at arbejde med en Dreng og en Svend. Hvorvidt Frimestere have Ret til at arbejde i Professionen i dens hele Omfang. Flere Frimesteres Ret til at slaae sig sammen. (S. 121—136.)

Om den Haandværkers Ret, der er tilstaaet Brandvæsenets Folk, Bøgere, Sjøindrullerede, Sjøetatens og Landetatens Mandskab, afstediggede Militaire, Døvsomme. (S. 136—142.)

Femte Afsnit.

Om Industrien udenfor Laugene.

Om Prøvestykke af dem, der ere udenfor Laugene. At disse Haandteringer ere deelagtige i de forhen udviklede Friheder. (S. 142—149.)

Om Ruffenbagernes Næringsvei. (S. 149—151.)

Corporationsforbindelserne. (S. 151—152.)

Om de collegiale Bevillinger. Bevillingsvæsnets Udvikling. Fortegnelse over de vigtigste Bevillinger. Om Årsagen til, at man har søgt Bevilling ogsaa i de Tilfælde, hvor Bevillingen ei indeholdt Undtagelse fra bestaaende Forrifter. (S. 152—159.)

Det Uhenftgsmæssige ved Bevillingssystemet. At simpelt Borgerskab skal være tilstrækkeligt i alle de Tilfælde, hvor der ei begjæres Dispensation fra bestaaende Forrifter. At Prøve bør aflægges, dog ei ved Fabrik anlæg. Privilegium til Bogtrykkerie og til saadanne Anlæg, hvor Politiehensyn gjøre sig gjældende. At Bevillingsgebyhret ifølge Foranførte bortfalder, kan ei være til Hinder. (S. 159—163.)

At Bevilling fremdeles skal udfordres i alle de Tilfælde, hvor der begjæres Dispensation fra bestaaende Forrifter, in specie Laugsanordningerne. Dette finder sin Anvendelse med Hensyn til 1) al Slags Fabrikdrift, saavel de egentlige Fabriker, som mindre Anlæg; om Afkaffelsen af alle besværende Klausuler. Ogsaa 2) ved saadanne Erhverv, der ei kunne henregnes til fabrikmæssige; tvende Klasser af Tilfælde. Tilføjelse af visse Klausuler. (S. 163—173.)

At Bevilling kan gives den, som har andet Borgerkab, og at Gen kan erholde flere Bevillinger. Dette gjælder ogsaa om fabrikmæssig Drift, der kan drives ifølge simpelt Borgerkab. (S. 173—174.)

Om Bevillingers Fortabelse ved deres Ifke-Udøvelse i en vis Tid. (S. 174—175.)

Om Anvendelsen af de oven udviklede Friheder paa de her omhandlede Næringsbrug. (S. 175—176.)

At Bevillings Meddelelse bør forblive under de Kongelige Collegier, men henlægges under eet Collegium. (S. 176.)

Om at meddele Freuentimmer Bevilling paa de her omhandlede Erhverv, i Forbindelse med nogen Handelsret. (S. 176—178.)

Om de frie Næringer, og den Afgang, som derved aabnes til Borgerkabs Erhvervelse. (S. 178—180.)

Om de Næringsveie, som afgiver en frem eller for Sundheden skadelig Lugt, eller medføre Fare for Ildbrand, o. a. desl. (S. 180—184.)

Indstillingspunkterne.

- I. Om Haandværks- og Fabriklaugene, Nr. 1—22. (S. 184—192.)
- II. Om Haandværks- og Fabrikdrift udenfor Laugene, Nr. 23—33. (S. 192—195.)
- III. Almindelige Bestemmelser, Nr. 34—47. (S. 195—200.)

Forste Afsnit.

Indledning og Overfigt.

Efter at den ifølge allerhøieste Resolution af 3die April 1840 til Undersøgelse af Hovedstadens Laugs- og Corporationsvæsen nedfattede Comitee havde til det Kongelige Danske Cancellie indsendt Betænkning og Forslag angaaende den Deel af Opgaven, som vedkommer Handelslaugene, tog man dens anden Hoveddeel, om Haandværks- og Fabrikslaugene, under nærmere Behandling.

Ved denne Deel af Forhandlingerne indtraadte daværende Justitsraad og Borgermester, senere Cancellie-Deputeret, Algreen-Ulfving, som Medlem af Comiteen istedetfor Etatsraad og Raadmand Skibsted.

Forinden Forhandlingerne vare aldeles tilendebragte, fra- traadte imidlertid Forstnævnte paa Grund af forandret Em- bedsindstilling. Ogsaa har Comiteen tabt et andet af sine Medlemmer, Garvermester Rücksdæschel, der ved Døden afgik kort inden Forhandlingernes Slutning.

Comiteen har formeent, ikke at burde indskrænke sig til en Undersøgelse af de angaaende Laugsvæsenet — forsaas- vidt dette omfatter Haandværks- og Fabriksdriften — gjæl- dende Bestemmelser. Thi ligesom man i Betænkningen om Handelslaugene troede at maatte gaae ind paa det hele System af de om Handelsberettigelse gjældende Regler, for at Arbeidet kunde fremtræde som et Hæle, saaledes har Comiteen af

saamme Grunde anseet det nødvendigt, ogsaa at drage Reglerne om den Deel af Haandværks- og Fabriksdriften, der er udenfor Laugene, ind under sin Overveieelse.

Idet vi give os den Ære at forelægge Resultatet heraf, skulle vi ikke forbigaae at bemærke, at vore Undersøgelser ligesom ved Behandlingen af Spørgsmaalet om Handelsberettigelse ere begyndte med at modtage mundtlige Forklaringer fra Forskjellige af de paagjældende Næringsbrugere, over hvilke Forklaringer en Protocol er optagen, som her medfølger. Endvidere ere senere nogle Andragender indløbne, saavel fra Mestere som fra Svende, hvilke ligeledes vedlægges.

Naar Comiteen i sin Betænkning om Handelslaugene og hvad dermed staaer i Forbindelse (den trykte Betænkning S. 6) er gaaet ud fra den Hovedbetragtning, at der ved disse Forholds Ordning blev tvende Hovedhensyn at tage, det første, og vel det vigtigste, til Kjøbernes eller Consumenternes Tarv, og det andet til selve de paagjældende Næringsbrugeres Tarv, og at det er en, baade ved Erfaring og Videnskab godtgjort Sandhed, at saavel Statens som den Enkeltes Interesse efter almindelige Grundsætninger bedst vil fremmes ved saa lidet som muligt at indskrænke Erhvervsfriheden, da har Comiteen i nærværende Undersøgelse ikke kunnet gaae ud fra noget derfra forskjelligt Princip, idet vi nemlig, ogsaa hvad Haandværks- og Fabriks-Industrien angaaer, man holde for, at denne trives bedst, jo færre Indskrænkninger den er underkastet, og at den største mulige Næringsfrihed overhovedet er den Tilstand, som stemmer bedst saavel med Individets naturlige Rettigheder som det Heles Velvære.

Men ligesom vi ved Ordningen af Handels-Forholdene maatte erkjende, at, hvor mange Indskrænkninger og en Ledning af Handelen i længere Tid have fundet Sted, kan der, eller rettere sagt vil der altid i større eller mindre Grad være

Omstændigheder tilstede, der nøde Lovgivningen til at gribe langt mere ordnende og regulerende ind i Forholdene, end det, efter almindelige Grundsætninger at domme, maatte anses for nødvendigt eller gavnligt, saaledes maae vi især erkjende Nødvendigheden heraf, naar Talen er om Haandværksdriftens Reorganisation og om en Forandring af den Lovgivning, hvorunder denne har udviklet sig; thi jo mere man maa betragte Næringslovgivningen som en af de meest medvirkende Aarsager til Industriens Tilstand i et Folk og igjennem denne til Nationalvelstandens Standpunct hos dette, desto mindre kan man undlade ogsaa at betragte Haandværksdriften i sin Forbindelse med det bestaaende Samsundsliv, og enhver Forandring af Næringslovgivningen i sin Tilbagevirkning paa den hele Orden i Staten. Det er derfor ikke blot ingen ubetinget Næringsfrihed, som vi, med al Erkjendelse af Frihedens Værd ogsaa for den menneskelige Virksomhed i denne Retning, kunne komme til at foreslaae, og det ikke blot fordi ingen Frihed, og altsaa heller ikke Næringsfrihed, kan bestaae ubetinget i Staten; men vi kunne heller ikke komme til det Resultat i vore Undersøgelser, at man bør ophæve Fundamentet for Næringslovgivningen hos os eller ophæve Laugsvæsenet, skjøndt man i vor Tid ofte er tilbøielig til at ansee Laugsvæsenets Ophævelse for eensbetydende med Næringsfrihed, og denne uforenelig med Laugenes Bibeholdelse. Det maa nemlig ikke oversees, at det i sidste Instants be- roer paa Hensigtsmæssigheden af de Normer, der, naar Laugsvæsenet ophæves, træde i Stedet for Laugs-Lovgivningen, om og hvorvidt der virkelig ved denne Forandring vil blive vundet noget betydeligt endogsaa blot for Industrien; thi hvor let det end kan være, at paavise Manglerne ved et bestaaende Laugsvæsen, og at erkjende hvilken Skade dette i Tidens Løb har forvoldet Industriens Udvikling, saa er det dog høist vanskeligt paa et nyt Fundament udenfor Laugsvæsenet at begrunde en ganske ny Tingenes Tilstand, paa hvis Gavnlighed, baade

med Hensyn til Industriens Udvikling og til det hele Samfundsliv, med Tryghed kunde stoles. De Landes Historie, i hvilke Laugsvæsenet er afflasset, turde tilfulde bevise dette; og det er en høist mærkelig Kjendsgjerning, at man i en Stat, hvor Laugsvæsenet allerede har været ophævet siden en Meneskealder, har troet sig nødsaget igjen at indføre Laugsforbindelser. Men selv om Erfaringen bekræftede det langt bedre end den gjør det, at det er muligt udenfor Laugsforbindelsen at begrunde en Organisation af Haandværksdriften, der opfylder alle de Hensyn, der ved denne Sags Ordning ikke bør tabes af Sigte, er der dog en anden Betragtning, som man ikke kan undlade at tillægge betydelig Vægt.

Wilde man paa engang løsne alle de Baand, som hidtil have betyngtet Industrien og gjøre Afgangen til alle Haandværksfag aldeles eller saa godt som fri, saa er det at forudsæe, at en umaadelig Concurrence vilde indtræde, og at ligeledes en stor Deel Individider uden Dygtighed og uden Capital vilde prøve deres Lykke i de forskjellige Haandteringer. Paa den ene Side vilde en stor Deel Individider derved blive trængte ud af Beskjæftigelser, til hvilke de, i Tillid til den bestaaende Lovgivning, have helliget sig, og paa den anden Side vilde flet Arbeide og Forarmelse let kunne blive Følgen af, at alle bestaaende Skranke saaledes paa engang bortfaldt. Vel vilde dette igjen i Tidens Løb ordne sig ved Forholdenes egen Magt; men dette vilde kun være en liden Trost for dem, som især vilde komme til at lide under en saa voldsom Forandring, og den Tid, som i ethvert Fald vilde udfordres hertil, vilde heller ikke være kort. Men er det paa den ene Side retfærdigt og billigt, at man maae bortrydde alle de Hindringer for de menneskelige Kræfters Anvendelse og Udvikling, der ikke ere grundede i vigtigere fra det almene Vel hentede Hensyn, saa er det paa den anden Side ikke mindre retfærdigt og billigt, at man, naar man vil indføre en større Frihed og fremkalde en forøget Concurrence i alle Reminger, saavidt

muligt sørger for at afværge eller formindste det Tab, som derved maa forarsages dem, hvis Livsstilling er begrundet i den nærværende Tilstand. Det vilde derfor næsten være en Umulighed eller idetmindste ikke kunne ske uden en Hensynsløshed, der vilde grændse til Uretfærdighed, pludselig at ophæve Laugsvæsenet, og indføre en ny Tingenes Orden uden Overgangsperiode. Det er ogsaa af denne Grund, at man overalt, hvor Laugsvæsenet ikke er blevet ophævet i revolutionaire Tider, hvor alle Samfundsforhold vare i en almindelig Oplosnings- og Fornyelses-Tilstand, kun har indført Forandringen successive, og mere af Nævn end i Virkeligheden har ophævet Laugsvæsenet, idet man ved at fastsætte en Overgangsperiode kun har betegnet et Tidspunct, da en større Næringsfrihed vilde indtræde. Men en saadan Overgangsperiode, hvad enten man vilde gjøre dens Varighed, som i Norge, afhængig af de nærværende Laugsinteressenters Levetid, eller, som i Baiern, vilde lade Laugsindretningen idetmindste deelsvís bestaae ved Siden af en friere Tilstand, er forbunden med ikke faa Ulemper og synes at fremkalde de fleste af de Ulemper, der kan bebreides begge Tilstandene, baade den gamle under Laugsvæsenets Opretholdelse og den nye under dets Affkæffelse, uden at de Fortrin, som kunne tillægges enhver af disse, derved betrygges.

Comiteen har derfor foretrukket at gaae en anden Vej end at foreslaae Laugsvæsenets Ophævelse efter en Overgangsperiode indført, i hvilken dette, om efter Ordet ophævet, dog i Virkeligheden vilde bestaae, og har troet det hensigtsmæssigere at søge at reformere Laugsvæsenet saaledes, at det befriedes for de fleste af de ved samme flæbende Mangler, imedens de Fordele, som det ikke mindre i industriel end i politisk Henseende frembyder, vedligeholdtes, saa at den Tilstand, der saaledes tilveiebragtes, saa meget som muligt vilde nærme sig Næringsfrihed, og i alt Fald maatte kunne tjene som Overgangsperiode til Laugsvæsenets Ophævelse eller Forandringen

af den hele Laugs = Lovgivning. Biskop har man i et Naboeland indført en idetmindste tilsyneladende langt videre gaaende Reform; men, uden at indlade os paa en Critik af den svenske Næringslovgivning af 26 Decbr. f. A., ville vi kun bemærke, deels at Laugsvæsenet neppe heller i dette Land kan siges at være affaffet, da der efter den nye Lov endnu bestandig vil fordres en Duelighedsprøve til Udøvelsen af de vigtigste og fleste Haandværk, deels at der hos os findes Hindringer i den fiscaliske Lovgivning til en friere Benyttelse af Arbeidskraften overalt i Landet, som idetmindste ikke i samme Grad bestaaer i Sverrig.

Den Vet. Comiteen har fulgt, er at gjøre sig det klart, i hvilke Henseender det hos os bestaaende Laugsvæsen især kan siges at modstaae Kræfternes frie Anvendelse og Industriens Udvikling; dernæst at søge at udforske, hvorledes disse Hindringer kunde bortryddes og Manglerne afhjælpes, saa at Laugsforbindelsen berøvedes sin skadelige Indflydelse; og endelig at betragte den Tilstand, som paa denne Maade grundedes, som en Erfaringsprøve, hvorved man enten vandt den Bished, at man ved Laugsvæsenets Reform kunde betrygge Industriens Udvikling, eller hvorved man i alt Fald havde skabt sig en Overgangsperiode til Laugsvæsenets Ophævelse. Comiteen har derfor til sine øvrige Forslag knyttet det, at man, naar den Tilstand, som man nu vil begrunde, kan antages at have bestaaet sin Prøve, atter skal optage denne Sag og undersøge, hvorvidt en anden og mere ingribende Forandring i det Bestaaende er nødvendig.

Medundertegnede D. Müller har for sit Bedkommende kun under den Betingelse tiltraadt nærværende Forslag, at en derpaa begrundet Tingenes Tilstand betragtes som en Overgangsperiode, efter hvis Udlob den Tingenes Tilstand, der almindeligviis bærer Navn af Næringsfrihed, maatte indtræde.

Naar imidlertid Laugsvæsenet saa hyppigen dables, og navnlig i Statsøconomernes Skrifter skildres som skadeligt for Industriens Udvikling og som dragende mangfoldige Misbrug til Følge, da tør det vel betragtes som anerkjendt, deels at Laugsvæsenets skadelige Virkninger og Misbrug aldrig have været saa betydelige hos os som i de fleste andre Lande, og deels at det i alt Fald nu, navnlig efter Forordningen af 21 Marts 1800, har tabt Meget af det, som deri var hemmende for Industrien eller i andre Måader skadeligt. Det fortjener dernæst at udhæves, at flere af de Bestemmelser, som just ansees som de meest fordærvelige, bestaae uafhængigt af Laugsvæsenet og derfor ikke bør tilskrives denne Institution. Hertil hører fornemmeligen Forbudet mod at forene flere Næringsveie, Afsondringen mellem beslagtede Næringsbrug, og Haandværksdrifts Indskrænkning til Kjøbstæderne. Vel have disse, Erhvervsfriheden i høi Grad indskrænkende Love tildeels deres Grund i samme Principer som Laugslovene, saa at det ikke er rimeligt, at de, idetmindste Fleerheden af dem, vilde blive bibeholdte, naar Laugsvæsenet hævedes; men i og for sig staae de ikke i nogen nødvendig Forbindelse med dette.

Det mangler imidlertid ikke paa, at Laugsvæsenet, saaledes som det foresindes hos os, og navnlig i Hovedstaden, har sine meget mislige Sider, deels paa Grund af Laugslovenes eget Indhold, deels ved den Anledning, de give til Misbrug, ligesom og de øvrige, Haandværks- og Fabriksindustrien vedkommende Bestemmelser, i flere Måader ere skadelige for Industriens Udvikling. Som de efter Comiteens Skjønne væsentligste Mangler og Ulemper ved den bestaaende Tingenes Tilstand tillader man sig her foreløbig at nævne:

1. At Borgerstab i Regelen ikke maa meddeles uden paa en bestemt Næring, og at som Følge deraf flere Haandteringer i Regelen ikke maae drives ved Siden af hinanden.

See Lovens 3—7—1, Rescript af 14 April 1820, cfr. Forordningen af 23 Marts 1827 §§ 11 og 23.

2. At Grændserne mellem de forskjellige Haandværk ere saaledes affstukne, at den Ene i Reglen slet ikke maa forarbejde Noget, som henhører til den Andens Fag (hvilket ikke ligefrem følger af det under Nr. 1 Anførte). Skjondt dette gjælder om alle Haandværk, er denne Ulempe dog meest fremtrædende ved de Haandteringer, som ere forenede i Laug.

3. At de ved Laugene indførte Mesterprover tildeels ere uhensigtsmæssige, og overhovedet udfræve for megen Tid og for store Omkostninger, ligesom der ved sammes Afslæggelse, trods de mange derom udgaaede Lovbud, endnu finde hyppige Misbrug Sted.

4. At den ved Forordningen af 21 Marts 1800 hjemlede Frimesterrettighed er forandret ved den senere Lovgivning, som paalægger Frimesterne, paa enkelte Undtagelser nær, at gjøre samme Mesterstykke som Laugsmesterne.

5. At Laugene, forsaavidt de udgjøre organiserede Samfund, og navnlig de bestaaende Svendeforbindinger, afstedkomme mange Misbrug, idet de foranledige Sviir og unødvendige Udgifter, være gammel Slendrian og skadelige Laugsædvaner, og fremkalde Overenskomster, der ere skadelige saavel for Medlemmerne selv som for det Almindelige.

6. At den ovenomtalte Afsondring mellem Haandværksfagene, i Forbindelse med den ved Laugindretningerne nærede Laugsaand, fremkalder Riv mellem Borgerne og hyppige Netstrætter.

7. At Reglerne for Meddelelse af Bevillinger til Fabrikdrift og andre mindre industrielle Anlæg udenfor Laugene deels ere for ubestemte, deels gjøre deslige Anlæg mere afhængige af Autoriteternes Skjøn, end der synes at være nødvendigt, og deels endeligen kunne ønskes givne efter friere, med Industriens Lary mere stemmende Grundsætninger.

Af de oven paapegede, nu bestaaende Lovforrifter turde de,

som stille sig i Veien for Combination af flere Haandværk, være de for Industriens Udvikling meest hinderlige, medens de tillige ere de vanskeligste at ophæve eller modificere, naar ikke tillige Laugsvæsenet tilintetgjøres; thi dette er betinget ved Afsondringen mellem Haandværksfagene, og at ophæve denne, medens hiint bibeholdtes, vilde være et tomt Spilfægterie. Men naar flere Laug forenes, naar det indenfor visse Grændser tillades at forbinde forskellige Haandteringer, og naar Grændserne mellem Haandværksfagene blive mindre skarpt affstukne, vil allerede Meget være vundet. Heller ikke vilde det let være muligt at affkaffe Mesterproverne, uden tillige at affkaffe den hele Laugsindretning, da Mesterproves Afslæggelse henhører til Institutionens Grundbestemmelser; men ved at gjøre Proverne mere hensigtsmæssige og mindre kostbare, ved at bringe en paalideligere og mere eensartet Control tilveie, og ved at organisere en anden Bedømmelses-Autoritet, vilde de væsentligste Anker, som nu i Aarhundreder ere forte over Laugsproverne, og derved tillige den væsentligste Anke over Laugsmisbrugene, bortfalde. Bliver den gamle Frimesterrettighed reableret, vil derved være aabnet Wei til selvstændigt Erhverv for Individer, hvilke det er for vanskeligt eller for kostbart at træde ind i Laugene; og gives der en almindelig Frihed til Fabrikdrift og andre industrielle Anlæg, som ikke beroe paa blot haandværksmæssig Færdighed, vil Laugsindretningen heller ikke kunne være til Hinder for Industriens Udvikling ad denne Wei. Er Laugenes skadelige Indflydelse væsentligen formindsket ved at Proverne ere dem fratagne, ere Grændserne mellem beslægtede Næringsbrug mindre skarpt affstukne, er det at vente, at disse Omstændigheder, i Forbindelse med Tidsaandens Indflydelse, ville hemme Misbrugene, gjøre Processerne færre, og i det Hele trænge den skadelige Laugsaand tilbage.

Skulde de Forslag i den ovenangivne Retning, hvilke det Følgende vil indeholde, findes svarende til Diemedet, eller

skulde de stedfindende Mangler paa anden Maade kunne fjernes, — og maa det erkjendes, som oven antydet, at den gjennemgribende Reform, pludselig indført, maa befrygtes at ville medføre ikke ubetydelige Under, — og maa det derhos antages, som nedensfor vil blive viist, at der ogsaa frembyder sig andre, ikke uvæsentlige Modgrunde mod en total Omstøbning af det Bestaaende, som og har sine gode Sider, — da vil hermed tillige være givet, at Laugsvæsenet ikke for Tiden bør affkaffes, og mere indgribende Forandringer for Tiden ikke foretages, om det end indrømmes, som oven forudsat, at hine Mangler ikke ganske ere hævede.

Indst.
Nr. 1.

De væsentligste Grunde, som foruden hine almindelige Betragtninger stille sig imod Laugsvæsenets Ophævelse eller overhovedet mod en mere gjennemgribende Reform, formenes at være Følgende.

1. Skjøndt der gives Mange i Haandværksstanden, der ret vel indsee Fordelen af den størst mulige Frihed paa det industrielle Gebet, og skjøndt Laugsaanden er bleven noget formildet ved den nyere Tids modstræbende Tendenser, ere disse Anskuelser dog ikke trængte igjennem hos Fleertallet, og deriblandt ikke saa af de mere Dplyste. Den førte Protocol bærer noksom Vidne herom. Det er ikke blot personlige Interesser, virkelige eller indbildte, som lade dem visse det Bestaaendes Vedbliven; men det synes at være en udbredt Anskuelse i Haandværksklassen, at Laugorganisationen i sig selv er den naturligeste og hensigtsmæssigste Form for Haandværksdriftens Ordning; og denne Anskuelse er saa meget vansteligere at røkke, som den er nedarvet fra Fortiden og bestyret ved Samvæsenet med andre Landes Haandværkere, i hvilke Laugene endnu ei ere hævede. Det vil ogsaa, ved at sammenligne Haandværksklassen med Detailhandlerklassen, være aabenbart, at Laugsvæsenet og Laugsaanden har ganske anderledes hjemme i hiin end i denne, ligesom vor Lovgiv-

nings Historie indtil den seneste Tid viser, hvor dybt det er indgroet. Det kunde vel derfor have sin Betænknelighed at tilintetgjøre en saa rodfæstet Indretning, om den endog medførte større Misbrug, da Stemningen blandt de Vaagjældende selv i det Hele er derimod; thi det Duffeligste vilde unægtelig være, at Lovgivningen gif Haand i Haand med den sig successivt dannende Forandring i Tænkemaaden. Vel kan herimod indvendes, at, forsaavidt man er besejret til at tage Hensyn til herskende Duffer og Anskuelser, da ere Haandværkstandens nærværende Medlemmer ingenkunde de eneste, man ved denne Leilighed havde at adspørge, saa meget mindre som de ere umiddelbart interesserede i, at Afgangen ikke i Fremtiden bliver for let og Concurrencen derved til deres Skade forøget; man maa ogsaa tage Hensyn saavel til Consumenterne o: Publikum i det Hele, hvem Spørgsmaalets Besvarelse vistnok i høieste Maade interesserer, som i Særdeleshed de til Indtrædelse i Haandværksklassen bestemte Indvidder, in specie Svendene. Hvad den offentlige Mening angaaer, da turde denne langt snarere være for end imod Laugsvæsenets Affkæffelse, da man i Almindelighed holder for, at de af Laugsvæsenet følgende Indstrænkninger fordyre Productet uden at gjøre det bedre, og at Industrien overhovedet bedst fremmes ved den størst mulige Frihed; og hvad navnlig Aspiranterne til Haandværksklassen angaaer, da sees disse vel for en stor Deel at ønske Svendeforbindingernes Bedbliven, Laugenes Affondring m. m., men andrage dog samtidig dermed paa Lettelse i de anordnede Mesterprover og de dermed forbundne Omkostninger. Hovedsagen maa imidlertid blive, hvorvidt det almindelige Bedste kræver Laugsvæsenets Ophævelse; thi, hvis dette besvares med Ja, vilde den ovenberørte Omstændighed ikke kunne være til Hinder derfor, naar man kun ved Forandringens Iværksættelse tager et billigt Hensyn til de nuværende Laugsmedlemmers Tarv. Men saa længe ikke afgjørende Grunde tale for Laugenes Ophævelse,

vil dog altid den Omstændighed, at Laugsanstuellerne endnu fremtræde med saa megen Styrke blandt Haandværkerne selv, være et ikke uvigtigt Motiv til ei at iværksætte denne Foranstaltning.

2. Ovennævnte Laugsanstueller finde for en ikke ringe Deel deres Næring i den Omstændighed, at Haandværkslaugene ikke ere blot locale Institutioner, men tillige Dele eller Led af større Forbindelser, der strække sig ikke alene over den øvrige Deel af Riget, men tillige over en ikke ubetydelig Deel af Nabolandene. Ogsaa her viser sig Modsætningen til Handelslaugene, der ikke som saadanne staae i Forbindelse med andre indenlandske eller udenlandske Institutioner af lige Bestaaffenhed. Saalænge Laugene ikke ere hævede i andre Lande, hvorhen vore Haandværkere vandre, eller hvorfra der vandre Haandværkere til os, vil ovennævnte Omstændighed tale for Laugsindretningens Bibeholdelse, da det almindeligen antages, at Svende, der ei henhøre til noget Laug, vanskeligere erholde Arbeide hos Laugsmestere, hvor saadanne gives, end Laugsvende, ligesom at Laugsvendene ikke gjerne søge Arbeide hos Andre end Laugsmestrene. Naar herimod bemærkes, at Haandværksvende fra Frankrig, England og Belgien, i hvilke Lande der ei gives Laug, ikke kunne formodes at være mindre søgte end f. Ex. de danske, da svares hertil, deels at Svendene fra disse Steder vistnok sjældnere søge de Lande, hvor der endnu findes Laug, deels at Industrien i hine Lande staaer saa høit, at Svendene i alt Fald kunne undvære et saadant Hjælpe-middel, ligesom man af samme Grund der har mindre Trang til fremmede Arbeidere.

3. Da Lettelsen af Afgang til Haandværksdrift her i Staden vilde hidbringe en større Tilstrømning af Personer udenfra, navnlig fra Landdistricterne, vilde dette upaatvivlelig medføre, at man, for at tilveiebringe det rette Forhold, maatte aabne Veien for et stærkere Aflob herfra til Landet, ved nemlig at udvide Rettigheden til Haandværksdrifts Udøvelse paa

Landet. Saa rigtigt dette end vilde være, vilde det dog støde an mod Kjøbstædernes nuværende Privilegier og upaatvilelig møde megen Modstand fra deres Side. Der vilde saaledes opstaae den særegne Forvilling, at medens Kjøbstæderne af een Grund maatte ønske Haandværksdriften paa Landet udvidet (for at deres Haandværkere uhindret kunne ned sætte sig paa Landet), vilde de af en anden Grund ønske den indskrænket (for at ikke Landet skulde blive deelagtig i Kjøbstædernes Ret til Haandværksdrift). Da imidlertid Comiteen ikke har kunnet gaae ind paa en Undersøgelse om Forholdet mellem Næringsbrugene i Kjøbstæderne og paa Landet, har man anseet det tilstrækkeligt, alene at paaapege ommeldte Omstændighed som en Hindring for at indføre en Næringsfrihed, betydelig større end den af Comiteen foreslaede.

4. Blandt de nyttige Indretninger, som Laugsvæsenet har indført, fortjene de saakaldte Svendekasser at nævnes, hvis Bestemmelse det er at yde Laugsvendene Hjælp i Sygdomstilfælde, samt i Tilfælde af Død Begravelseshjælp; Bidraget er tvungent, og udredes gennem Mestrene, som indeholde det af Svendenes Fortjeneste. Vel kunde en lignende Indretning tænkes ogsaa efter Laugenes Ophævelse; men ligesom der kunde opkastes Tvivl om, hvorvidt det var billigt, at paalægge Arbejderne i Haandværksfagene, naar hiin Forbindelse var løst, meer end alle andre Arbeidere et Afdrag i deres Løn til Fordeel for en saadan Kasse, saaledes vilde den hele Indretning neppe kunne vedligeholdes eller controlleres, naar selve den Institution, hvortil den var knyttet, ophørte at eksistere. Frivillige Foreninger i lignende Diemed vilde maaskee nok blive stiftede; men paa den fattigere Deel, just den Deel, hvis Underholdning i Sygdomstilfælde og hvis Begravelse i Dodstilfælde sikkest vilde falde det Offentlige til Last, turde man ved saadanne Foreninger ikke gjøre Regning. Følgen vilde da blive, at en ny, maaskee meget bety-

delig Byrde paadroges Communen, naar hine Kasser enten ganske ophorte eller indskrænkedes i deres Virksomhed. Ogsaa gives der af Svendekasserne Hjælp til fattige Svende, især de gamle og affældige, samt til Enkerne, ved nogle Laug tillige til reisende, hertil ankommende Svende. Endeligen er der ved de fleste Laug organiseret en egen Fattigkasse til Bedste for tilbagekomne Laugsinteressenter og deres Enker. Disse og lignende Indretninger, der formodentlig for en Deel vilde bortfalde, naar Laugene hævedes, fortjene ligeledes at anføres som hørende til Laugenes Lysside.

5. Skjøndt de saakaldte moralske Virkninger af Laugsvæsenet, naar Alt veies mod hinanden, nuomstunder ikke kan tillægges nogen Vægt, kan det dog, da man ovenfor specielt har udhævet Laugsforbindelsernes, navnlig Svende-Brøderstabernes, skadelige Virkninger, paa den anden Side bemærkes, at disse Forbindelser tjene til at nære den Haandværkerne eiendommelige Standsfølelse, som ogsaa har baaret gode Frugter, og at det muligen kan befrygtes, at flere af de Individier, som nu ere optagne i tidmænte Forbindelser af Mestere eller Svende, vilde synke dybere ned, naar disse Forbindelser aldeles løstes.

Comiteen maa saaledes ansee det for det Tilraadeligste, for Tiden kun at udføre partielle Reforme, og at opsætte en mere gjen-nemgribende Reform, navnlig en saadan, der kunde fortjene Navn af Næringsfrihed, til en kommende Tid. Forholdene vilde da være bedre forberedte end de nu ere, og Overgangen til Næringsfrihed, hvis man dertil fandt tilstrækkelig Joie, selvfølgelig ikke saa brat, som den nu vilde være. Skjøndt den passende Tid til en saadan større Reforms Indførelse naturligviis ikke lader sig forud angive, turde det dog være hensigtsmæssigt at bestemme en vis Tid, efter hvilken Spørgsmaalet om Ophævelse af Laugsvæsenet og de øvrige, Haandværks- og Fabrikindustrien paahvilende Baand skulde tages under Overveielse, da man i en saadan Bestemmelse vilde have en

positiv Foranledning til paa Ny at bringe Sagen paa Bane. Ogsaa kunde det muligens tjene til at moderere de herskende Laugsanskuelser, naar den Reform, som indføres, og som opretholder Laugene, ikke fremtraadte som en endelig Ordning af Forholdene, men ligesom henpegede til en anden Tingenes Tilstand, under hvilken Laugsindretningen var ophørt. Hvad Tiden angaaer, efter hvilken Spørgsmaalet paa Ny kunde være at tage under Behandling, da formenes et Tidsrum af 20 Aar, fra den eventuelle Anordnings Emanation at regne, at være passende; hvilken Termins Fastsættelse naturligvis ikke kunde udelukke, at Sagen ogsaa tidligere bragtes paa Bane, dersom Omstændighederne dertil skulde give Anledning. (Indstillingspost 1).

At en saadan Overgangsperiode som den, Comiteen har bragt i Forslag med Hensyn til Handelslaugene og de dermed beslagtede Næringsveie, ogsaa her skulde finde Sted, kan man ikke ansee fornodent, da den Tingenes Ordning, som er bragt i Forslag under denne Deel af Sagen, deels er mindre indgribende, og deels efter vor Formening dog i det Hele kun skulde betragtes som en Art Overgang.

Andet Afsnit.

Om Svende- og Mesterproverne.

Efter at Comiteen saaledes har angivet Grundtræffene af den Reform i Lovgivningen om Haandværkslaugene, som man for Tiden anseer det tilraadeligt at indføre, skal man tillade sig at gaae over til nærmere at udvikle sine Tanker om, hvori hine Reformen hensigtsmæssigen kunde bestaae.

Forelobigen troer man, angaaende den Maade, hvorpaa denne Gjenstand af Comiteen er bleven behandlet, at burde bemærke, at der i Comiteen er blevet opkastet det Spørgsmaal, om man ikke burde foretage en fuldstændig Revision af hele den ældre Lovgivning om Haandværksdriften her i Hovedstaden, for saaledes at tilveiebringe Materialet til en ny Lov angaaende de didhørende Forhold, som kunde afløse alle tidligere Bestemmelser. Men hvor meget det end maatte erkjendes, at Bestaffenheden af den ældre Lovgivning, navnlig Laugsartiklerne, og den Omstændighed, at de gjældende Forrifter findes adspredte paa forskjellige Steder, og at der ofte er Tvivl om, hvorvidt en Bestemmelse nu er gjældende eller ikke, fra een Side betragtet vilde gjøre det ønskeligt, at en ny fuldstændig Lov kunde emanere, har Comiteen dog ifølge sin hele Betragtningssmaade ikke kunnet antage, at det nu vilde være den rette Tid at udstede en saadan ny Lov. Comiteen har, som foran bemærket, troet at Diebliffet til en endelig Ordning af de her omhandlede Forhold ikke endnu er kommet, men at man for Tiden bør indskrænke sig til de Forandringer i det Bestaaende, som i praktisk Henseende især maatte vise sig ønskelige og tilraadelige, medens man forøvrigt indtil videre lod det forblive ved den nærværende Tingenes Orden; men under saadanne Omstændigheder vilde det neppe være rigtigt at give denne en Consistent, som ikke var tilstigtet, ved i en ny Lov at samle, ordne og paa Ny indskærpe alle derhen hørende Forrifter i deres Forbindelse med de nye foreslaaede Modificationer. Man har derfor meent at burde indskrænke sig til specielle Indstillinger angaaende de Puncter, hvori det antages, at en Forandring, ifølge Haandværksindustriens nærværende Standpunct, og til Rettelse af unødvendige Indskrænkninger samt Hjernelse af skadelige Misbrug, især vilde være ønskelig.

Skjøndt Comiteens Undersøgelse, som forhen bemærket, ogsaa har udstrakt sig til de ikke laugsbundne, under Haand-

værks- og Fabrikdriften henhørende Næringsveie, vil det dog være nødvendigt først at omhandle de laugsbundne Næringsveie, som de, der ei alene ere talrigst besatte og overhovedet de vigtigste, men tillige ere regulerede ved Laugsartifler og mange andre Regler, medens der om de øvrige Næringsveie kun eksistere enkelte Bestemmelser. Med Hensyn til Laugene vil da først blive Tale om Betingelserne for at indtræde i samme, og dernæst om Laugenes Rettigheder.

Den i den nugældende Lovgivning foreskrevne almindelige Betingelse for at kunne blive Mester i et Laug, er, at Bedkommende, foruden at være i Besiddelse af de overhovedet til Borgerstabets Erhvervelse fornødne Egenheder, tillige skal ved et Mesterstykke have godtgjort sin Duelighed i den paagjældende Profession; og til at aflægge Mesterstykke bliver derhos i Reglen Ingen admitteret, med mindre han i Forveien, efter at have gjort sit Svendestykke, har været indskrevet paa Lauget som Svend. Det er imidlertid tvivlsomt, om det ikke har været Meningen af Fr. 21 Marts 1800 § 6, at den Indskrivning som Svend, der ifølge denne § er nødvendig for at kunne gøre Mesterstykke, skulde, naar Indskrivningen alene ske i dette Diemed og ikke for at vinde Rettigheder som Svend, kunne foregaae, uden at nogen Svendeprove i Forveien var aflagt. For denne Forstaaelse af Sen tale Udtrykkene i dens Kilde, den 21de § i den allerhøieste Resolution af 18 Juli 1798, hvor det siges, at det er „for at bevise Ære til det Haandværk, hvori han agter at indtræde“, at den Bedkommende forinden han aflægger Svendes eller Mesterstykke bør lade sig indskrive som Dreng eller Svend. Men den modsatte Fortolkning er imidlertid den, som i Praxis er den antagne, og som er bleven bifaldet af det Kongelige Danske Cancellie saavel i en i Reskriptsamlingen aftrykt Skrivelse af 15de November 1817, som i en senere utrykt Skrivelse til Kjøbenhavns Magistrat af 20de Februar 1838. Ogsaa lader det sig med Føie anføre for den sidste Fortolkning, at hvis Meningen havde været

Indst.
Nr. 3.

det Modsatte, maatte Lovgiveren have udtrykt dette mere tydeligt. Comiteen maa imidlertid formene, at der ikke bør lægges Nogen Hindringer iveien for strax at indstille sig til Mesterprøve, uden isørveien at have afslagt Svendeprove. Da nemlig Mesterproven maa ansees som den vanskeligere, og da den, efter hvad i det Følgende vil blive omhandlet, ogsaa kommer til at omfatte Prøve i Haandfærdighed (og det en høiere Haandfærdighed, end der af Svenden kan fordres), synes Intet naturligere, end at den, som melder sig til den mere omfattende Prøve, maa fritages for den mindre omfattende og forresten ligeartede Prøve. Det er isøvrigt en Selvfølge, at den saaledes afslagte Mesterprøve, lige saa lidt som anden Mesterprøve, kunde berettigede til Borgerstabs Erhvervelse, med mindre Paagjældende var myndig og i Besiddelse af de andre til Borgerstabs Erhvervelse fornødne Egenheder; men paa den anden Side vilde Intet være til Hinder for, at Paagjældende, ved at lade sig indskrive i Svendeladen, kunde nyde alle en Laugssvends Retigheder. Tvivlsomt kunde det dog være, om det ei burde formenes Lærlingen, der slet ikke afslagte nogen Prøve, at arbejde for Løn. Comiteen mener dog, at dette Spørgsmaal bør besvares med Nei, da der allerede nu ere flere Laug, ved hvilke Drengene sædvanligviis erholde Løn, saasom ved Muur- og Tommerlauget, ligesom halv Svendeløn er meget almindelig for de videre komne Drengene ved de andre Laug, og da det neppe strider mod Laugsbegreberne, at betjene sig af Drengene som Svende, naar kun ikke nogen, der ei ved Lauget er oplært, antages til for Løn at udføre det, der ansees at udfordre Haandværkskundskab.

Den vigtigste Indvending mod Ovenanførte er uidentivild den, at man da kunde befrygte, at saa mange vilde undlade at afslagge denne Prøve, at det hele Svendeselskab, hvis Vedbliven af andre Grunde maa ansees uønskelig, derved kunde opløses, idet da nemlig Faa eller Ingen vilde under-

kaste sig Proven som Svend. Denne Frygt maa man imidlertid ansee for ugrundet. Det er nemlig en aldeles naturlig Attraa hos den Unge, at han saa snart som muligt søger at unddrage sig den Afhængighedstilstand, hvori han befinder sig, hvilket for Haandværkslærlingen ordentligviis kun kan skee ved Svendeproves Afslæggelse, og det saavel i Mesterens som i Kammeradernes Dine. Vel kan, naar den omspurgte Frihed indrømmes, en Lærling opnaae Svendeløn; men, ligesom dette allerede under de bestaaende Forhold kan skee, saaledes vil det altid blive vanskeligt for Lærlingen, der ei gjør Svendestykke, at erholde Arbeide hos andre Mestere end den, hos hvem han er oplært, eller som hændelsesviis har lært hans Qualiteter at kjende, idet han hos andre Mestere vil mangle det Bidnesbyrd, som ligger i Provens Afslæggelse. Ogsaa vil han have Vanskelighed ved at begaae sig mellem Kammeraderne, saalange han ikke formeligen er optagen i deres Samfund og saa at sige stemplet til deres Rige. Det maa saaledes antages, at der i Reglen er tilstrækkelig Dødsfordring for Lærlingen til at underkaste sig hiin Prove, som hverken er bekostelig eller synderlig vanskelig; og iøvrigt ligger det i Sagens Natur, at den Klasse Arbeidere, som bære Navn af Svende, ikke kan ophøre. Det vil ordentligviis kun blive de mere Velhavende, som vilde benytte den oven foreslaaede Fritagelse for Svendeprove; men det maa da paa den anden Side ansees som en Fordeel, at man ikke lægger unødvendige Hindringer iveien for dem af de mere dannede Stænder, der ønske at anbringe sig til et Haandværk.

Iøvrigt maa man holde for, at Indskrivning som Svend ligesuldt bør finde Sted, overeensstemmende med Fr. 21 Marts 1800 § 6, saaledes nemlig, at Ingen kan indskrives som Mester paa Lauget, uden iforveien at være indskreven, som Svend, hvilken Indskrivning vil blive at foretage umiddelbart forinden Indskrivningen som Mester, uden at Paaagældende i den Anledning bør besværes med anden Udgift,

end der er forordnet med Hensyn til andre Svende. Uden at man forøvrigt vil lægge nogen Bægt paa denne Indskrivning, troer man dog, at den især af den Grund bør bibeholdes, som i det citerede Rescript af 1798 er antydet, nemlig for ei at give Anledning til den vrangte Anskuelse, at det skulde være noget mindre Hæderligt at indlemmes i Svendeklassen.

At Tilladelsen til at nedsætte sig paa den vedkommende Profession betinges af Afslæggelsen af en Duellighedsprøve, er iøvrigt, efter det foran Anførte, ikke i sig selv noget Særegt for Laugene; thi Rescriptet af 24 Sept. 1740 befaler Magistraten, ingen af saadanne Haandværkere, som ere udenfor de allernaadigst bevilgede Laug, til Borgere at antage, eller tilslade i Staden sig at nedsætte, førend de have gjort et dygtigt og forsvarligt Provestykke og samme for Magistraten forevise. Men i Virkeligheden er der dog en betydelig Forskjel paa de Prøver, der ere indførte ved de ikke laugsbundne Haandværk, og Prøverne ved Laugene. Medens det almindeligen er erkjendt, at hine ikke medføre nogen Byrde af Betydning for dem, der ville nedsætte sig paa den vedkommende Profession, er der over Indretningen af de sidste, de Banskeligheder og Hindringer, som disse lægge i Veien for dem, der ville drive Haandværket, og de Misbrug, der med Hensyn til samme finde Sted, blevet ført bestandige Klager, hvilke ere lige saa gamle som Laugsindretningen selv.

En væsentlig Forskjel maa der imidlertid i denne Henseende gjøres inellem Svendepreven og Mesterproven. Med Hensyn til den sidste, ligger det i Laugsmedlemmernes Interesse, at den gjøres saa besværlig som muligt, for at Concurrenternes Antal derved kan formindskes; men denne Interesse gjør sig ikke gjældende i Henseende til Svendepreven, i hvilken der kun sees et Middel, deels til at garantere, at Mesterne opfyldte deres Pligter imod de til deres Omsorg betroede Lærlinge ved virkelig at oplære dem

i Haandværkets, deels til at give dem, der antage de udlærte Drengene til Arbejdere som Svende, Sikkerhed for, at disse have den fornødne Duellighed i Professionen. En Prove, indrettet i disse Diemed synes i sig selv hensigtsmæssig, og forsaavidt den nærværende Svendeprove ikke overstrider det Maal, der derefter bør affattes den, som Beviis for de udlærte Drenges Haandfærdighed, vil der neppe være nogen Anledning til at ønske den affattet. Ogsaa have alle Laugs-oldermændene anbefalet Svendeproves Bibeholdelse, foruden at flere Industridrivende udenfor Laugene (Bernstobere, Instrumentmagere, Kunstdreiere) have erklæret det ønskeligt, at denne Indretning ogsaa blev indført ved deres respective Fag. Navnligen for den i Udlandet reisende Haandværkssvend bliver det af Nytte, at han kan producere Beviis for en under offentlig Autorisation afslagt Svendeprove. Blev en almindelig og fuldstændig Næringsfrihed indført, kunde det vel ikke være Andet, end at Svendeproven maatte bortfalde; men saalænge Laugsforfatningen bestaaer, slutter den sig naturligen til denne og maa uden tvivl ansees for mere gavnlig end skadelig. Navnligen turde det være et ingenlunde uvigtigt Hensyn, at den dog kan bidrage Noget til at betrygge en rigtig Anvendelse af Drengenes Læretid, at disse ikke altsom meget skulle bruges blot til simple Tjenesteforretninger uden behørigt at oplæres i Haandværket. Der kunde derfor foremeentligen kun være Spørgsmaal, om ikke de nu gjældende Regler om Svendeproven, idet Principet for denne iøvrigt vedligeholdtes, kunde trænge til meer eller mindre betydelige Modificationer; men den ovenanførte Omstændighed, at Laugene ikke have havt nogen Interesse i at give denne Prove en anden Character end den, som den efter sit Diemed skulde have, har uden tvivl gjort, at der i det Hele ikke ved dens Afslæggelse have indsneget sig saadanne væsentlige Misbrug, som kunde udcræve en gjennemgribende Reform. Den Bestræbelse efter at vanskeliggjøre Svendeproverne meer

end tilbørligt, som Duffet om at sikkre Mesterne duelige Svende og Hensyn til at hævde Laugets Ære, i Forbindelse med andre, mindre roesværdige, Betyggunde, muligens kunde fremkalde, modvirkes paa den anden Side ved Læremesternes Interesse i, at der ikke gjøres for store Fordringer til deres Lærlinge; og den Omstændighed, at Læremesterne i Almindelighed selv have at sørge for, at disse, naar Læretiden er ude, blive gjorte til Svende, medfører, at Svendeproverne ikke let ville blive forbundne med overdrevne Bekostninger, ialtsald ikke med saa store, at Dptagelsen i Svendeclassen derved i nogen mærkelig Grad kunde vanskeliggjøres. De Misbrug, som i denne sidste Henseende alligevel havde indsneget sig i Tidernes Løb, er der derhos søgt at raade Bod paa ved det under 24 Juli 1844 allernaadigst approberede Regulativ for Udgifterne ved Forsærdigelsen af Svendestykkerne her i Staden. Da imidlertid de endnu gjældende Forskrifter om, hvori Svendeproverne skulle bestaae, for en stor Deel hidrøre fra en temmelig fjeru Periode, og da Svendeproverne stedse bør staae i et vist Forhold til Mesterproverne, med Hensyn til hvilke en Forandring vil blive foreslaaet, maa man holde for, at ogsaa Bestemmelserne om Svendestykkerne

Indst.
Nr. 2. a.

bør underkastes en Revision.

I Forbindelse hermed troer Comiteen at burde foreslaae, at der bestemmes en vis Tid, inden hvilken det ikke skal være tilladt den Lærling, hvis Svendeprove er befunden nantagelig, at indstille sig til ny Prove. Ligesom der fra et enkelt Laugs Side er ført Klage over den Uskik, at Lærlingene uden tilstrækkelig Forberedelse indstille sig til at gjøre et Provestykke, ved hvis Forkastelse de Intet tabe, da Proven strax igjen kan forsøges paa Ny, saaledes vil Analogien af hvad der i denne Henseende gjælder om Mesterproverne, med Hensyn til hvilke Terminen er fastsat til $\frac{1}{2}$ Aar, tale for en lignende Bestemmelse med Hensyn til Svendeproven. Terminen formener her pas-

Indst.
Nr. 2. b.

sende at kunne fastsættes til $\frac{1}{4}$ Aar, hvilket baade er stemmende

med den ved de fleste Laug bestaaende Indretning, hvorefter Svende kun indskrives ved Qvartalsmoderne, og derhos saavel i sig selv synes passende som stemmede med hvad der i den omspurgte Henseende gjælder om Mesterproverne.

Sees dernæst hen til den Maade, hvorpaa Svendestykkerne nu udføres, og den Control, som holdes med Forfærdigelsen, da har det uægtelig sin mislige Side, at disse Prover ved de fleste Laug blive aflagte paa selve Læremesterens Bærksted, da derved den Garanti svækkes, som skulde havees for, at Bedkommende selv har forfærdiget sit Provestykke. Naarliggen kan det befrygtes, at den Mester, der har forsomt behørigen at undervise sin Lærling, benytter den saaledes aabnede Leilighed til at dække den begaaede Forsømmelse, ved at yde Lærlingen Hjælp under Svendestykkets Forfærdigelse. Undertegnede D. Müller og afdøde Garvermester Rüdtsdäschel, have derfor været af den Formening, at det vilde være rigtigt, paa Ny at indskærpe og paabyde en streng Overholdelse af den Bestemmelse, som indeholdes i Placaten af 1 Sept. 1762 § 5: at Svendestykkerne skulle forfærdiges enten i Oidmandens Huus, eller, hvor dette ikke kan skee, i en anden Mesters Huus, i Overværelse eller under Tilsyn af nogle Mestere eller Svende. Dermed troer Undertegnede Kyhl, at det tværtimod vilde være det Retteste, at det i alle Tilfælde tillades, at Svendestykkerne maatte forfærdiges paa Læremesterens Bærksted; thi det er formeentligen en altfor stor Byrde for Mesteren, at han, naar hans Lærling skal gjøre Svendestykke, ikke blot i længere Tid skal undvære denne paa sit eget Bærksted, men endogsaa skal udlaaene sine Redskaber til hans Benyttelse paa et fremmed Sted, hvor han ikke kan have Tilsyn med, at de behørigen behandles. Comiteens Majoritet har ogsaa anseet det utilraadeligt, at forbyde Svendestykkets Udførelse paa Læremesterens Bærksted ved de Laug, hvor Saadant nu er Praxis, tildeels vel netop fordi Haandværkets Eiendommelighed ved disse Laug gjør det usseligt at undgaae hine Ulemper. Men paa den

anden Side antager Majoriteten, at der ingen Grund er til at gjøre en Forandring ved de øvrige Laug, hvor Pl. 1 Sept. 1762 nu uden nogen Klage overholdes; thi det maa unægtelig erkjendes, at det for at forebygge mulige Misligheder og Elusioner i sig er hensigtsmæssigt, at Proven aflægges under en anden Control end Læremesterens; men saa vigtig har dog Majoriteten ikke anset denne Betragtning, at Man af den Grund skulde gjøre det til en almindelig Regel, da det vistnok tør antages, at det, ogsaa hvor Svendestykket forarbejdes paa Læremesterens Værksted, ingenlunde er sædvanligt, at der ydes Lærlingen uillbørlig Hjælp, eftersom deels Mesterens egen Vresfølelse, deels de andre paa Værkstedet arbejdende Drenges og Svendes Tilstedeværelse maa bidrage til at holde Misligheder i saa Henseende fjernede. Paa den anden Side vilde et aldeles betryggende Værn ikke kunne have deri, at Arbejdet skulde udføres i Oidmandens Huis, og endnu mindre, naar dette kunde skee i en anden Mesters. Ogsaa vilde man, ved at lægge dette hele Forhold ind under Oidmandens umiddelbare Bestyrelse, hvor Saadant ikke allerede nu er Tilfældet, paalægge denne en forøget ofte temmelig betydelig Byrde, hvilket, da Billighed kunde tale for, at der herfor blev givet et Bederlag, let kunde medføre en forøget Udgift for de vordende Svende, saaledes som Tilfældet er ved Skomagerlauget, ved hvilket Overholdelsen af Pl. 1 Sept. 1762 § 5 har foranlediget de Betalinger, der ommeldes i Pl. 10 Dec. 1823 Post 2, ligesom ogsaa lignende Betalinger ere indførte ved Strædderlauget (See Regulativet af 24 Juli 1844). Endelig er det formeentlig en ei uvigtig Betragtning, at man ved den anførte Forandring vilde kunne bidrage til at forøge Oidmandens Myndighed, hvilket, for ikke at styrke Laugsindretningen i det Hele, helst bør undgaaes.

Det har endvidere været under Overvejelse i Comiteen, om Man ikke skulde tilraade en Forandring i de gjældende Regler om Svendestykkernes Bedømmelse. Der synes

nemlig ikke at være nogen tilstræffelig Grund til den Uovereensstemmelse, som nu finder Sted i Sammensætningen af de i denne Henseende anordnede Bedømmelsescomiteer, hvilte ifølge Pl. 26 Mai 1812 § 8, cfr. Reser. 27 April 1813, og Pl. 4 Juli 1815 § 2, ved de Laug, som indsende deres Mesterstykker til Bedømmelse af det Kongelige Academie for de skønne Kunster, skulle bestaae af en lovfyndig Magistratsperson, et Medlem af bemeldte Academie og vedkommende Oidtermand, ved de øvrige Laug derimod af en Magistratsperson, Oidtermanden og tvende af Magistraten udnævnte Haandværksmestere. Denne Uovereensstemmelse vilde ogsaa let kunne afhjælpes, enten ved at tilforordne en Laugsmester som 4de Medlem i Bedømmelsescomiteerne ved de førstnævnte Laug, eller ved for de sidstnævnte Laugs Vedkommende at lade et Medlem af det polytechniske Institut træde istedetfor de to Laugsmestere, som nu deeltage i Bedømmelsen. Men da Comiteen i Henhold til det Foransførte har troet, at det i det Hele vilde være rettest, med Hensyn til Afslæggelsen af Svedeproven at lade det forblive ved det Bestaaende, har den ikke fundet Anledning til i denne Henseende at gjøre nogen Indstilling om en Forandring.

Underledes end med Svendestykket forholder det sig derimod med Mesterstykket. I Frd. 21 Marts 1800 er der vel om begge disse Prover udtalt de samme Grundsatninger. Det blev nemlig i denne Forordnings § 8 tilkjendegivet, at det var Kongens Villie, at der ikke maatte lægges Hindringer i Veien for Flids og Bindfibeligheds Fremme, og at Svendes og Mesterstykkerne skulde blive det, som de tidligere ikke i alle Henseender havde været, nemlig Beviis paa erhvervet Færdighed og Kundskab i Haandværket; hvorfor det bestemtes, dels at Ingen ved disse Provers Afslæggelse maatte bebyrdes med overflødige Omkostninger, dels at de dengang gjældende Regler om Provestykkernes Beskaffenhed saavel som om deres Bedømmelse skulde undergives en For-

andring i Henhold til de af Lovgiveren udtalte Grundsætninger. Den saaledes bebudede almindelige Anordning om Mesterstykkerne ved de forffjellige Laug er imidlertid ikke senere udkommen, da man har indskrænket sig til at udgive forandrede Bestemmelser om enkelte Laug; hvoraf Resultatet er, at Proverne for en stor Deel ere mindre hensigtsmæssige og ikke svarende til Nutidens Fordringer. Ogsaa har det her, ligesom andre Steder, hvor Laugsprover finde Sted, i Aarernes Løb viist sig, at disse Prover paa flere Maader ere blevne forbundne med betydelige Beføstninger, med Tidsspilde og Fortrædigelse, hvilket ikke alene umiddelbart bliver den, der skal aflægge Proven, til betydelig Byrde, men tillige middelbart bliver til Skade for Publicum, da Concurrencen derved formindskes, og da det er Consumenterne, som maae betale den derved foranledigede Fordyrelse af Productet. En Forandring i Henseende til Mesterproverne er efter Comiteens Anskuelse noget af det Vigtigste, der for Tiden kan gøres til en Forbedring af Haandværksindustriens herværende Vilkaar, forsaavidt disse afhænge af Lovgivningen. Hvor der fra selve Haandværksstandens Side har yttret sig Klage over den bestaaende Laugsindretning, har det ogsaa fornemmelig været i denne Henseende, og det turde ikke falde vanskeligt at paavise, at en saadan Klage ikke er uden Grund. Ved det under 24 Juli 1844 allernaadigst approberede Regulativ for Udgifterne ved Forfærdigelsen af Mesterstykkerne her i Staden er der vel truffet Foranstaltning til en Afskaffelse af de Misbrug, der i Strid med det i Frd. 21 Marts 1800 § 8 indeholdte Forbud mod at besvare Mesterstykkets Aflæggelse med oversflødige Omkostninger i Tidernes Løb havde indsueget sig. Men skjøndt upaatvivleligen Meget er opnaaet ved denne Foranstaltning, gaaer den under alle Omstændigheder kun ud paa at indskrænke Udgifterne i Anledning af Mesterstykkernes Forfærdigelse (nemlig Værkstedsløse, Kjendelse til Laugskassen, Oldermannen o. dsl.), men har ei til Hensigt at indføre nogen

Vettelse i Henseende til selve Proverne, hvis Udførelse efter de nu gjældende Regler er forbunden med betydelig Dpoffrelse af Tid og Penge.

Det Omfang, som de nu forestkrevne Mesterstykker have, og den betydelige Tidsanvendelse, som deres Udførelse kræver, medfører ved de fleste Laug en Beføstning for den Svend, der vil være Mester, som er i hoi Grad trykkende. Ikke blot skal han gjøre Udveie til Anskaffelsen af de til Arbeidets Udførelse fornødne Materialer, som, da Arbeidet i Reglen har en betydelig Størrelse, udkræve et ikke ringe Udlæg; men da Udførelsen ordentligviis medtager en længere Tid, ofte af flere Maaneder, i hvilke han maa savne sin sædvanlige Arbeidsfortjeneste, maa han foruden de Udgifter, som selve Arbeidet i denne Tid medfører, saasom Leie af det fornødne Locale, tillige have Resourcer tilrede til imidlertid at soutenere sig uden at erholde Arbeidsløn; og den naturlige Folge heraf er, at mangen Svend, der ikke har været istand til at opspare saa Meget, som er nødvendigt til at afholte alle disse Omkostninger, aldeles forhindres fra at gjøre Mesterstykke, medens den, der har overvundet de Vanskeligheder, som det for den Svend, der kun har sit daglige Arbeide at ernære sig ved, altid har at opsamle en saadan Sum, ofte ved Mesterstykkets Udførelse blotter sig saaledes, at han, naar han skal begynde at drive Professionen for egen Regning, mangler den Driftscapital, som han da i saa hoi Grad vilde trænge til. Forskjellige Udgifter, deels til selve Etableringen, deels til Borgerstabs Tagelse, til Laugskassen m. v., ere altid nødvendige for den, som vil nedsette sig paa et Haandværk; men ethvert Tillæg til disse Udgifter bliver da saa meget soeligere. En Erstatning af endeel af de Omkostninger, som ere medgaaede til Mesterstykket, kan vel i Reglen erholdes ved Salget af samme; men undertiden er det forestkrevne Mesterstykke af en saadan Beskaffenhed, at det enten aldeles intet Værd har, f. Ex. ved Muurlauget, hvor Stykmesteren op-

ferer en Hvalving, der atter nedbrydes; eller dog vanskeligt lader sig affatte, og som oftest da under Værdien, hvilket f. Ex. gjælder om den Egetræes Dør med Karm, som forfærdiges ved Snekkerlauget. Denne Beskaffenhed af Mesterstykket har derhos ikke blot den Uleilighed, at den forvolder Tab af Tid og Penge; men idet det Fabricat, som skal forfærdiges, ikke i Almindelighed er Gjenstand for Handel eller Efterspørgsel, er Svenden uvant til dets Forarbeidelse og maa ikke sjældent, forinden han kan begynde derpaa, forskaffe sig særegen Underviisning i saa Henseende, som da atter koster ham baade Tid og Penge uden senere at være ham til nogen Nytte. Som Exempel herpaa kan anføres, at det ved Sadelmagerlauget forlanges (hvilket ikke blev ophævet ved Raadstueplakaten af 23de Juni 1845), at Stykmeisteren selv skal forfærdige den Træsadelbom, som udfordres til Sadelen, naagt det, at udføre hiint Træarbeide, ansees som en særegen Green af Professionen, der kun udøyes paa enkelte Værksteder her i Staden.

At der til Mesterstykket skulde forlanges saadanne Arbejder, som udkræve en Færdighed, for hvilken der ellers ikke lettelig er Anvendelse i Haandværket, har vistnok ikke været Lovgiverens Hensigt; men foruden at Løngene ganske naturligt have maattet faae en betydelig Indflydelse paa Affattelsen af de legale Forrifter om Provernes Beskaffenhed, kan det vanskeligt forebygges, at der ved Anvendelsen af samme gives Løngene Leilighed til, overeensstemmende med de nærværende Mesters Interesse, i det Enkelte at gjøre ubillige og for de Bedkommende besværende Fordringer i Henseende til Provens Beskaffenhed.

Hvad der ovenfor er anført om det Mangelfulde ved de nu stedfindende Mesterprover, navnlig om den lange Tid, disse udkræve, og den deraf flydende store Bekostelighed, har Comiteen troet at burde godtgjøre ved nogle Exempler.

Mesterproven ved Snekkerlauget er deels theoretisk,

deels praktisk. Den theoretiske Prøve bestaaer i Følgende: a) efter Opgave at componere og tegne et Meubel; b) efter Opgave at componere og tegne en simpel Boutique, eller lignende inden i en borgerlig Bygning foresaldende Arbeide uden Decorationer; c) efter opgivne Data at forfatte Overslag over Snedkerarbeide i en Bygning; d) gjøre Tegning til den Egetræes Dør, der siden skal forfærdiges. Den praktiske Prøve bestaaer i: a) en Dør med Dørfarm af Egetræ, overeensstemmende med den gjorte Tegning, b) et Damebureau eller andet Meubel, som dermed kan sættes i Classe, efter den dertil udfastede af Kunstacademiet approberede Tegning. Prøvestykket udføres paa Laugshuset under behørig Control.

Angaaende denne Prøve have saavel Nidgesellerne under de stedfundne Afhøringer, som Radesvendene ved samtlige Repræsentanter i tvende skriftlige Andragender forklaret, at den er altfor vanskelig, at ifkun faa af de ældre Svende formaae at præstere den, at der ikke med Billighed kan fordres Mesterdygtighed i begge Fag, Bygnings-Snedkeriet og Meubelsnedkeriet, at Forfærdigelsen af en Egetræes Dør i al Fald er overflødig paa Grund af Mesterstykkets første Deel, som er et vanskeligt Meubels Forfærdigelse, at der lige saa lidet paa Værkstederne som paa nogen Værestanstalt, ei engang ved Kunstacademiet, er Leilighed for Svendene til at lære hvad der fordres ved den theoretiske Prøve, foruden at Mestrene endog ofte afholde deres Lærlinge fra Academiets Skoler. Angaaende Tid og Omkostninger har det ene af Svendelaugene (de ugifte eller saakaldte tydske Svende) angivet Tiden, som skulde udfordres til Mesterstykkets Fuldførelse, til 19 à 20 Uger (hvorved dog er bemærket, at Vedkommende da maa være en flittig Arbejder) og Omkostningerne til 3 à 400 Rbd. (Borger skabsgebyret iberegnet). De igifte (danske) Svende have angivet Tiden til 20 à 26 Uger og Omkostningerne til circa 150 Rbd. (foruden Borger skabsgebyret).

Hvad Tiden angaaer, som sædvanligen anvendes til Mesterstyffets Forsærdigelse ved bemeldte Laug, da viser en Udskrift af Laugsprotocollen, som er meddelt Comiteen, at af de 27 Mestere, som i Løbet af de 3 Aar 1843—1845 have underkafstet sig Proven, har kun een absolveret den i en Tid af mindre end 20 Uger (i 15 Uger), hvorimod een har betalt Bærkstedtsleie for 283 Uger (hvilket imidlertid maa betragtes som noget aldeles Exceptionelt); men tages Gjennemsnitstiden af disse trende Aar, det sidstansførte Tilfælde fraregnet, bliver denne mellem 29 og 30 Uger. Den store Forskjel i Tid hidrører deels fra Opgavens Forskjellighed og og Svendens Dygtighed, og deels fra Aarstiden, da det ikke er tilladt at bruge Pys paa Laugshuset. Ogsaa er det ikke usædvanligt, at Svenden, som staaer paa Mesterstyffe, i kortere eller længere Tid forlader dette, for at søge Arbeide, eller af andre Grunde; men han maa da ligesuldt betale Bærkstedtsleie. Udentviyl vil en Tid af 20 til 24 Uger i Reglen være tilstrækkelig for en Svend, som iøvrigt er duelig nok til at underkafste sig Proven, naar Arbeidet fortsættes uafbrudt. Men selv hiin Omstændighed, at Svendene ofte maae søge Arbeide, medens de ere i Færd med at aflægge Mesterprøve, viser noksom, hvor tung denne ofte maa falde dem.

Hvad Omkostningerne angaaer, er det en Fordeel ved dette Laug, at det meest omfattende af de forskjellige Arbeider, som Stykmesteren maa udføre, nemlig Meublet, er en courant Vare, som han kan vente at faae affat til dets Værdie. For Døren kan derimod i Regelen ikke engang erhøldes Materialiernes Værdie. Overhovedet kan man vel regne, at Svenden ved at sælge de til Mesterprøve forfærdigede Gjensstande, kan faae Udlægget og Huusleien godtgjort; men hvad der altid bliver hans visse Tab er Affavnet af Fortjeneste, medens Arbeidet udføres. Da Lønnen for en Svend, som er duelig nok til at underkafste sig Proven, maa anslaaes til i det Mindste 5 Rbdr ugentligt, vil altsaa den virkelige

Udgift til Mesterproverne beløbe 100 til 120 Rbdr., eller i Gjennemsnit circa 110 Rbdr. Da Udgifterne til Lauget nu ere regulerede til 30 Rbdr. (for nogle Aar siden 36 Rbdr.), og Borgerstabsstagesen koster omtrent 24 Rbdr., foruden nogle frivillige eller quasi-frivillige Gaver, kan det saaledes antages, at Mesterprovens Afslæggelse ved dette Laug under almindelige Omstændigheder vil koste omtrent 170 Rbdr.

Mesterstykkets Beføstelighed retter sig overhovedet deels efter den Tid, Udførelsen medtager, og deels efter Arbeidets Beskaffenhed, om nemlig den forfærdigede Gjenstand er let affættelig.

Den ved Gjørtlerlauget ifølge Raadstueplacat af 22 August 1832 indførte Prove er meget vanskelig, især paa Grund af de udfordrende Tegninger, som ingen Gjörtlersvend antages at kunne udføre uden Bistand af Architecter eller andre egentlige Kunstnere. Det synes heller ingenlunde fornodent, at Stykmeisteren selv skal støbe og ciselere alle de enkelte Dele af Mesterstykket (de sex Arme af en Lysekronen), da Udarbejdelsen af en enkelt Deel (een Arm af Lysekronen) maatte være fuldkommen tilstrækkelig for at godtgjøre Paa-gjældendes Dygtighed. Da Mesterstykkets Forfærdigelse ved dette Laug i Reglen medtager 1 Aar, beløbe Omkostningerne ved Mesterproven, ved Indtrædelse i Lauget og til Borgerstabet, mellem 3 og 400 Rbdr.

For Blikkenslagerlaugets Vedkommende har Oldermændene opgivet Tiden til $\frac{1}{2}$ eller $\frac{3}{4}$ Aar. Ved Kobbersmedlauget kan Tiden som medgaaer til Mesterstykket antages at være omtrent den samme. For Guldsmede, Buntmagere, Sadelmagere m. fl. anslaaes den sædvanlige Tid til 10—12 Uger o. s. v.

Ved Bygningsfagene medfører Haandværkets Beskaffenhed, at det til Mesterprobe præsterede Arbejde ei kan afhændes, og Proven bliver tillige saa meget kostbarere, som

dertil ubfordres lang Tid (ved Sommerlauget sædvanlig $\frac{1}{2}$ Aar, ved Muurlauget noget over $\frac{1}{2}$ Aar).

Bed enkelte (men isvrigt de talrigste) Lauge medtager Mesterstykket kun en kort Tid; saaledes ved Skomagerlaugget 8 Dage, og ved Skrædderlaugget 10 Dage.

Bed i det Foregaaende at omtale de med Mesterproverne (og med Borgerstabets Tagelse) forbundne Beføstninger har man ikke kunnet tage Hensyn til de brugelige Douceurer og de hyppigt stedfindende Tractementer. Da imidlertid Saadant ikke finder Sted ved Laugene alene (skjøndt meest ved disse), da det ikke er ønskeligt at gribe formeget ind i Forhold, som dog nærmest henføre til Privatlivet, og da det er at vente, at Misbrug af den paapegede Art, som desuden snarere synes at være i Aftagende end i Tiltagende, ville tabe sig ved den stigende Dplysning i Haandværksstanden, tør man ikke tilraade andre Forholdsregler i den omspurgte Henseende, end den nu bestaaende Lovgivning allerede indeholder.

Foruden selve Mesterprovernes Bestaafenhed bliver at tage i Betragtning, hvem det er overdraget at dirigere det Fornødne ved Provernes Afholdelse samt at have Tilsynet med disses Udførelse. Men at ogsaa dette er overdraget Laugene, har ikke kunnet Andet end medføre, at Provernes Afslæggelse ved mange af de laugsbundne Haandværksfag er bleven forbundet med Vanskeligheder, der ere særdeles byrdefulde, og med Hensyn til det i Lovgivningen forudsatte Diemed aldeles overflødige. Desuden aabner Laugets Myndighed i den omhandlede Henseende en Leilighed til personlig Chicane; hvorover der ikke sjældent føres Klage. Hertil kommer endnu, at, saaledes som Forholdene i Birkeligheden ere, er ogsaa Bedømmelsen af Mesterproverne overladt til Laugene selv. Vel har Lauget i denne Henseende ikke den afgjørende Stemme, hvorimod denne (i det Mindste i Tilfælde af Meningsulighed mellem vedkommende Laugsmestere) ifølge Fr. 23 Dec. 1681 § 4 er overladt Magistraten; men det er en

naturlig Følge af den hele Stilling, hvori Lauget er blevet sat i Henseende til Provernes Afslæggelse, at Tingene have ordnet sig saaledes, at Bedømmelsen af Proven ikke skeer umiddelbart af Magistraten i Forening med Lauget, men at Lauget før sig alene foretager den egentlige Bedømmelse; og ligesom da Magistratens Approbation af det Mesterstykke, der af Lauget er antaget, næsten nedsynker til en tom Form, saaledes bliver det Mesterstykke, der forkastes af Lauget, aldeles ikke underkastet Magistratens Bedømmelse, undtagen naar en formelig Klage indgives fra Stykmesteren. Om denne Fremgangsmaade har tilstrækkelig Hjemmel i Fr. 23 Dec. 1681, er vel, som antydet, tvivlsomt; men den synes ialtsald stiltiende at være bleven sanctioneret ved den for Kjøbstæderne givne Bestemmelse i Pl. 13 Febr. 1828 § 2 (cf. Reser. 12 Marts 1777, Canc. Str. 6 Januar 1828). Det fremgaaer saaledes af Foranførte, at Lovgivningen, ved først at gjøre det til en Betingelse for Afgangen til at nedsætte sig paa et laugsmæssigt Haandværk, at Bedkommende skal forfærdige et vidtloftigt og kostbart Provestykke, og ved dernæst at overlade Tilsynet med dets Forarbejdelse og Bedømmelsen af dets Godhed til dem, som ikke kunne være uden Interesse i dets Forkastelse, i høi Grad har besvaret Afgangen og derhos aabnet en viid Mark for Vilkaarlighed.

Men er en Forandring i den her omhandlede Henseende onskelig, maa Opfordringen til at foretage en saadan blive saameget større, jo mere der hos Enhver, der upartiisk betragter Sagen, naturligen reiser sig det Spørgsmaal, om det overhovedet kan ansees at medføre nogen væsentlig Nytte, at den, som nedsætter sig paa en Profession, i Forreien afslægger et saadant Mesterstykke, som nu er foreskrevet.

Hvad han kan bevise ved denne Prøve, er egentlig alene, at han er en duelig Svend, det vil sige, at han er i Besiddelse af den fornødne Færdighed til at kunne udføre det foreskrevne Provestykke. Men noget Andet er det at være en

dygtig Mester. For Mesteren kan den manuelle Færdighed ikke være Hovedsagen: til Arbeidets Udførelse kan han benytte Andres Hjælp; derimod er det ham, der har at lede Haandværkets Drift, at bestemme, hvilke Arbeider der paa Værkstedet skulle udføres og hvorledes de skulle udføres, samt overhovedet som en Mellemmand mellem Kunderne og Arbeiderne drage Omhu for, at hine, saavel i Henseende til Beskaffenheden som Prisen af det Forarbejdede, kunne tilfredsstilles ved hvad der paa Værkstedet forfærdiges. Hvad der saaledes for Mesteren er det Vigtigste, er at kunne give gode Dispositioner til de Arbeider, der skulle udføres, lægge en fornuftig Plan til den Maade, hvorpaa dette skal skee, og gjøre et noiagtigt Overlag over de Omkostninger, som derved ville medgaae.

Men at han besidder disse Egenheder, derfor afgiver Mesterstykket deels aldeles intet, deels kun et meget usfuldstændigt Beviis. Desuden er det neppe tvivlsomt, at, naar man undtager enkelte Haandværksfag, navnlig Bygningsfagene, med Hensyn til hvilke det paa Grund af den Fare, der kan opstaae af Justerarbejde, interesserer det Offentlige, at Ingen nedsetter sig paa samme uden tilstrækkelig Kundskab, kan det i det Hele ikke siges at være af Vigtighed for Publicum, om Tilladelse til at nedsette sig paa et Haandværk betinges af en Prove eller ikke. Den Omstændighed, at en Person engang har forfærdiget et Mesterstykke, der er blevet antaget, men hvis Godhed forøvrigt ikke kjendes, kan heller ikke give dem, der bestille Arbeider udførte hos ham, Betryggelse for, at de ville være tjente med hvad der udgaaer fra hans Værksted; og Enhver veed ogsaa, at Kjøberne ved Afgjørelsen af, hvilken Haandværker de ville søge, i Reglen tage Hensyn til ganske andre Momenter, uden paa nogen Maade at spørge, om Bedkommende har aflagt en Laugsprøve eller ikke, og hvorledes denne er falden ud.

Imidlertid er det ikke vor Mening, at Mesterproven

burde bortfalde. Idet Comiteen anseer det for betænkeligt, fra Grunden af at opgive det System, hvorefter Haandværksdriften nu er ordnet her i Staden, kan den heller ikke mene, at Mesterproverne, der maas ansees som en integrerende Deel af dette System, skulle affattes. Men desuden holder Comiteen sig overbevist om, at Mesterprover, indrettede paa en fornuftig og hensigtsmæssig Maade, i Virkeligheden kunne medføre positive Fordele, der ingenlunde ere at overse. Det er vel sandt, at Mesterslykket i og for sig kun kan godtgjøre Bedkommendes Egne til at gjere forsvarligt Arbejde, men ikke hans Villie, og at den, som nu er en god Arbejder, maassee ei er det om ti Aar. Men ved at sikke sig Bedkommendes Dygtighed paa den Tid, han udsætter sig, er allerede Meget vundet, og det vilde være urimeligt at opgive dette Gode, fordi man ikke tillige kunde opnaae at sikke sig Dygtighedens Vedbliven, samt Fliden og den gode Villie, uden hvilke Egenstaber den blotte Dygtighed vistnok ei udretter Stort, men som det nu ikke staaer i Statens Magt at forsikre sig. Ved Provernes hensigtsmæssige Indretning vil man ogsaa kunne fjerne den Indvending, at Proverne ikke afgive noget egentligt Beviis paa den Paagældendes Duellighed og Brugbarhed. Naar Svenden veed, at han for at kunne blive Mester maa aflægge en Prøve paa sin Færdighed, maa dette anspore hans Flid og Iver; og megen Dygtighed vil paa denne Maade blive erhvervet, som, naar Nødvendigheden ei var tilstede, seent eller aldrig vilde opnaaes. Saalænge Adskillelsen mellem de forskjellige Haandværksfag vedbliver, kunne ogsaa Proverne vedblive, hvorimod de, naar hin Adskillelse ophører som lovbegrundet, af sig selv maae ophøre. Under alle Omstændigheder vil det være nødvendigt, naar man dog ei vil indføre Næringsfrihed, at fordre Duellighedsprøve, saalænge Overgangsperioden varer, for at ikke uduelige Subjecter, i Haab om en let Fortjeneste, i Hobetal

skulle etablere sig som Haandværksmestere, og derefter om kort Tid falde det Offentlige til Byrde.

Af lignende Grunde er det ogsaa af Comiteen med Hensyn til de Handlende antaget, at disse bør underkastes en Examen, som, efter Laugenes Sammensmeltning i eet, ikke kan gaae ud paa en Prøvelse i det specielle Fag, men kun paa almindelig Handelskundskab. Da Prøven i det enkelte Fag ifølge Sagens Natur mere svarer til sit Diemed, end Prøven paa visse almindelige Kundskaber, taler dette saa meget mere for, at Mesterprøverne bør bibeholdes ved Haandværksfagene.

Det ligger desuden i Laugsindretningen, at saalænge denne bibeholdes, kan man ikke affaffe Prøverne uden at gjøre sig skyldig i Inconsequentis. Thi Laugsindretningen medfører Adskillelse mellem de forskjellige Haandværksfag; men at lade denne vedblive, medens man tillod Enhver, uden at godtgjøre sin Qualification, at blive Medlem af hvilket som helst Laug, vilde være aabenbart urimeligt.

At Svendepreven skulde træde i Stedet for Mesterprøven, kan ikke antages, da det ligger i Sagens Natur, at der ikke kan fordres det Samme af den, der vil være Svend, som af den, der vil være Mester; og vilde man i væsentlig Grad reorganisere Svendepreven, saavel i Henseende til Prøvestykket, der skulde fordres, som Controllden ved dets Udførelse, vilde dette med andre Ord være, at substituere en Mesterprøve for Svendepreven.

Snarere kunde der være Spørgsmaal, om man ikke ved den Bestemmelse, at Ingen kunde blive Mester i et Laug førend efter i et vist Antal Aar at have arbejdet i Professionen, kunde tilveiebringe en Betingelse for Dynaaelsen af Mesterretten, som kunde træde i Stedet for Mesterprøven, eller i alt Fald ved Siden af denne kunde bane Afgang til Laugerettighed. I denne Retning var det Forslag affattet, som i sin Tid blev indgivet af den under 11 August 1794.

nedsatte Commission. Det blev nemlig af denne Commission foreslaaet, at den, der i 4 Aar havde arbeidet som Svend, skulde have Ret til at nedsætte sig som Frimester, og derpaa, naar han i andre 4 Aar havde været Frimester, uden videre kunne indtræde i Lauget som Mester. Ved Siden heraf antog Commissionen, at ogsaa Forsærdigelsen af et Mesterstykke skulde give Afgang til at blive Medlem af Lauget, men saaledes, at det maatte staae Enhver frit for, hvilken af disse Veie han vilde benytte. Commissionens her omhandlede Forslag blev imidlertid ikke taget til Følge, hvorimod det i Fr. 21 Marts 1800 blev foreskrevet, at Afslæggelsen af en Mesterprøve skulde være en nødvendig Betingelse for at blive Laugsmester, og forøprigt blev det vel, i Overensstemmelse med Commissionens Indstilling, tilladt, at de, der i 4 Aar havde arbeidet som Svende, maatte nedsætte sig som Frimestere og drive Professionen for egen Regning under de for Frimesterne foreskrevne særegne Indskrænkninger, men uden at de derved skulde vinde nogen Afgang til efter Forlobet af en vis Tid at gaae over til at blive Laugsmestere. Det Princip, der ligger til Grund for den Afvigelse fra fornævnte Commissions Forslag, som Lovgiveren saaledes har fundet at være nødvendig, maa ogsaa efter nærværende Comitees Formening ansees for at være det under de bestaaende Forhold rigtigste. Naar nemlig Agangen til at drive de forskjellige Haandværk skal gjøres afhængig af Besiddelsen af visse særegne Qualificationer, synes den naturligste Qualification, der i saa Henseende kan fordres, at være den, at Bedkommende ved en Prøve godtgjør, at han forstaaer det Haandværk, som han agter at nedsætte sig paa. Det er en Selvfølge, at der ved denne Prøve ikke bør gjøres ubillige Fordringer; og da det ikke lader sig gjøre, at give en almindelig Forkrift, der passer til alle Tilfælde, kan det ogsaa være ønskeligt, at der, saaledes som i Forordn. af 1800 er gjort, undtagelsesviis ind-

ommes Haandværkeren en Afgang til uden Afslæggelse af nogen Prøve at nedsette sig paa sin Profession, men da under visse Indskrænkninger i Henseende til dennes Drift. Vilte man endelig lade visse Svendear træde i Stedet for Mesterproves Afslæggelse, vilde det være en større Indskrænkning i Friheden end Bestemmelsen om Mesterprøve, uden dog at afgive en saa god Garantie som denne. Om den Afgang, som visse Svendear kunne give til Borgerstabs Erhvervelse som Frimester, vil blive talt i det Følgende.

Til alt det Anførte om Utilraadeligheden af Mesterprovens Afstfælsse kommer endelig endnu den Modstand, som et saadant Skridt upaatviveligen vilde møde fra Laugenes Side, en Modstand, som neppe vilde blive meget ringere end den, der vilde reise sig imod den hele Laugsindretnings Ophævelse; thi det er dog Mesterprøven, paa hvilken der af Laugsforvarerne fortrinligen lægges Vægt. Men Comitæen har saa meget mindre kunnet forbigaae at tage Hensyn hertil, som den ifølge det Anførte ikke har kunnet Andet end erkjende, at Mesterproverne, trods de dermed forbundne Ulemper, ogsaa medføre væsentlige Fordele, samt at Laugsvæsenets fuldstændige Afstfælsse virkelig vilde være den consequente Følge af Mesterprovens bortfalden.

Men naar det saaledes af Comitæen er antaget, at en Mesterprøve bør bibeholdes, da er dette dog kun under den Forudsætning, at der gives samme en Indretning, hvorved deels de foran udhævede, nu stedfindende Ulemper og Misbrug kunne fjernes, deels de ligeledes foran omtalte Fordele, som en saadan Prøve efter sin Natur burde medføre, kunne opnaaes.

Comitæen skal nu gaae over til nærmere at omtale de nu stedfindende Provers Bestaffenhed, og de Forandringer, som Proverne formenes at burde undergaae.

Det, som ved de nu stedfindende Prover godtgjøres, er væsentligen kun det, at den Paagjældende har den for en

dygtig Arbejder i Professionen fornødne manuelle Færdighed. Men Besiddelsen af denne er, som foran bemærket, ikke det Vigtigste for Mesteren, da det, der af ham maa fordres, ingenlunde er, at han selv personligen skal udføre de Arbejder, der udgaae fra hans Værksted, men derimod, at han til disse Arbejder kan give gode Tegninger og Dispositioner, samt at han er istand til at gjøre rigtige Overslag og Beregninger over de Omkostninger, der til samme ville medgaae. At den, der vil være Mester burde aflægge en Prove, hvorved han godtgjorde at besidde de Kundskaber, der i disse Henseender ville være fornødne, er derfor en meget naturlig Tanke, og under de Forhandlinger, der forudgik Fordordn. 21 Martz 1800, har det ogsaa været paatenkt, at en saadan Prove burde indføres. Ved den allerhøieste Resolution af 18 Juli 1798 § 24, c, (indeholdt i Cancellie-Skrivelse af 24 s. M.) blev det nemlig foreløbigen bestemt, at den, der vilde indtræde i et Laug som Mester, ikke blot skulde forfærdige et Mesterstykke, men ogsaa skulde underkaste sig en Examen, hvorunder han mundtligen skulde vide at forklare, hvad han som Mester nødvendigt bør vide om Kjendtegn paa Materialiers Godhed, om deres Tilberedning og Anvendelsesmaade, deres Styrke, deres Forbindning m. v., fremdeles gjøre Overslag, hvor meget et bestemt Arbejde vil koste, samt udkaste og forstaae en Arbeids-Tegning til saadant Arbejde, hvortil Tegning udfordres eller med Nytte bruges. Der er imidlertid ikke senere blevet truffet nogen Foranstaltning til Indretningen af saadanne Examina, skjøndt flere Bestemmelser ere emanerede, der have deres Rod i de samme Grundsætninger, hvorfra nysmeldte allerhøieste Resolution er gaaet ud. Det er saaledes for de Professioner, ved hvilke Kundskab og Øvelse i Tegning er fornøden, blevet befaleet, at Bedkommende selv skal udkaste Tegningen til det Mesterstykke, som han agter udføre, hvilken Tegning skal indsendes til det Kongelige Academie for de skjønne Kunster

og af dette være approberet, forinden Mesterstykket kan paa-
 begyndes, see Fundatsen for bemeldte Academie af 28 Juli
 1814 §§ 87 og 88, cfr. Rescript af 27 April 1813. Men
 det Beviis, som saaledes bliver at præstere for Dygtigheden
 til at udfaste en Plan til det Haandværksarbejde, der skal le-
 veres som Mesterstykke, har dog som Bestanddeel af den
 hele Prove kun en mere underordnet Betydning, og frem-
 træder kun som en Bisag ved Siden af det Beviis for Ar-
 bejtsfærdigheden, der udgjør Provens egentlige Gjenstand.
 Det synes imidlertid, især naar hensees til de bestandigt større
 Fordringer, der med Industriens fortsatte Udvikling gøres til
 Haandværkerens Sands for at udfinde de skønneste og hen-
 sigtsmæssigste Former, at være fuldkomment i sin Orden, at
 der ved Proven for den vordende Mester tages et væsent-
 ligere Hensyn til den vigtige Deel af Mesterens Forretninger,
 som bestaaer i at gjøre Overslag og Dispositioner til de i
 Professionen foresaldende Arbejder. Ogsaa er i den senere
 Tid ved enkelte Laug indført en særlig Provelse i den paa-
 pegede Retning. I lang Tid bestod en saadan Prove alene
 ved Muurlauget; men ved den allerhøieste Resolution af
 28 November 1838, bekjendtgjort ved Cancellie-Placat af 20
 December s. A., blev saavel denne nærmere bestemt, som en
 lignende indført for Tommerlauget, Smedkerlauget, Maler-
 lauget, Smedelauget og Blikkenslagerlauget. Den store Vig-
 tighed, som det har, at Haandværksmesteren forstaaer, forud
 at beregne Omkostningerne ved de Arbejder, han paatager
 sig at udføre, forbunden med den Omstændighed, at han som
 Svend ikke behøver at beskæftige sig med den Art Beregnin-
 ninger, synes imidlertid at afgive en fuldgylbig Grund til
 at onske den saaledes for de 6 anførte Laug trufne Bestem-
 melse udvidet ogsaa til andre Laug. Det er i Motiverne til
 Placaten af 1838 (Collegial-Tidende for 1839, Pag. 29)
 bemærket, at det, med Hensyn til, at det især ved Bygnings-
 arbejde er af Bigtighed, isorveien at kunne beregne, hvor-

meget Arbeidets Udførelse vil koste, er fundet rettest at indskrænke den ommeldte Bestemmelse til hine 6 Paug, paa Grund af, at det fornemmeligen er dem, hvis Hjælp benyttes ved Opførelsen af Bygninger. Men om det end maa erkjendes, at den Omstændighed, at flere Slags Haandværkere maae samvirke til Tilendebringelsen af et Bygningsarbejde og fornemmelig det forholdsvis store Omfang, som denne Art af Arbejde i Almindelighed har i Sammenligning med andre Arbejder, maa medføre, at det ved de herhen hørende Professioner bliver af en fortrinlig Vigtighed, at de Vedkommende kunne gjøre paalidelige Overslag, saa kan det dog ikke nægtes, deels at der ogsaa ved de andre Professioner kunne forefalde Arbejder, der i de nævnte Henseender ere at ansee lige med Bygningsarbejder (f. Ex. Vognfabricationen, hvorfra Placaten af 1838 netop har hentet Proven for Grovsmedene istedetfor fra Smedearbejdet ved Bygninger), deels at Overslagets Noiagtighed ingenlunde er uden Vigtighed ogsaa ved de mindre omfangsrige Arbejder, ja det kan vel endog med Grund fordres, at det ved disse sidste skal være noiagtigere end ved de større.

Det er vel muligt, at en Prøve af den her omhandlede Art for Mange vilde være vanskeligere end den manuelle Prøve, især naar der med hiin Prøve ogsaa forbandtes manuel Prøve (Skjondt af mindre Omfang end det nuværende Meisterstykke), og at Svendene ofte ville have større Vanskelighed ved at erhyvere sig de hidhørende Kundskaber, end hvor Talen blot er om Haandsfærdigheden. Men erkjendes det først, at hiin Prøve i sig er mere hensigtsmæssig, mere stemmende med de Fordringer, der gjøres til Meesteren, ville hine Modgrunde heller ikke kunne være afgjørende; idet man just af den Aarsag maa foretrække Prøve paa Kundskaber, som ansees nødvendige, at Vedkommende ellers ikke saa let erhverver sig dem. Det er imidlertid, som allerede antydet, ingenlunde ved alle Haandværkslaug, at en saadan Prøve efter vort Skjønne vilde kunne indføres. Dog troer Comiteen,

Inbst.
Nr. 5. at dette kunde skee med Hensyn til Hensyn til Gjortlere, Kobbersmede, Guldsmede, Hjul- og Karetmagere, Naalemagere, og Bødkere; hvorved imidlertid atter maa bemærkes, at flere af disse allerede nu skulle forfatte Tegning, hvori den saakaldte theoretiske Prove vel hovedsaglig maatte bestaae.

Inbst.
Nr. 6. I Forbindelse med den theoretiske Proves Udvidelse til saadanne Haandværksfag, paa hvilke den efter nærmere Undersøgelse maatte findes passende, troer Commiteen at burde andrage paa, at der ved Proven i alle Haandværksfag træffes en saadan Bestemmelse, at Stykmesteren tillige maa godtgjøre, at han kan skrive sit Modersmaal tydeligt og nogenlunde sprogrigtigt. At en Haandværksmester bor kunne dette, er Tidens Fordring, og ved Proven skulde heller ikke fordres godtgjort Mere, end at den vordende Mester endnu var i Besiddelse af den Færdighed, som han maatte antages at have lært i Skolen. En saadan Bestemmelse vil tillige kunne virke fordeelig tilbage paa Skolesiden og indeholde en forøget Opmuntring til at Drengene ikke — saaledes som nu sædvanligt er Tilfældet — ved Udgangen af Skolen strax glemme hvad de have lært. Hvor en særegen theoretisk Prove er indført, vilde det være let at indrette denne saaledes, at den uden særegen Skriftprøve, tillige kom til at indeholde Beviis paa det Omspurgte; men ogsaa ved andre Fag vilde det formentlig ei være vanskeligt at sikkre sig Tilstedeværelsen af hin Færdighed, hvis Mangel den daglige Erfaring saa hyppigen viser. Ogsaa fortjener det at bemærkes at den nye norske Haandværkslov (af 15 Juli 1839, § 34) fordrer, af Enhver, der begjærer at stædes til Borgerstab som Haandværksmester, at han kan regne med Sikkerhed samt skrive tydeligt og nogenlunde sprogrigtigt.

Naar Mesterproven saaledes ved flere Haandværksfag deels er, deels ifølge vort Forslag vilde blive, saavel theoretisk som praktisk, opstaaer det Spørgsmaal, om der ikke kunde foretages en saadan Forandring med Hensyn til Svendeproven,

at den kom til at godtgjøre Bedkommendes Haandfærdighed, og altsaa ved bemeldte Fag traadte i Stedet for Mesterprovens praktiske Deel. Men da det ligger i Sagens Natur, at der maa kunne fordres større Færdighed af Mesteren end af Svenden, og da de nu indførte Svendeprover langtfra godtgjøre en saadan Dygtighed som Mesterproverne, maatte dette medføre en væsentlig Forandring i de nu bestaaende Svendeprover, navnlig i den Retning, at de bleve vanskeligere. Men dette vilde saavel med Hensyn til de unge Haandværkere selv, hvem det da vilde blive meget vanskeligere at opnaae en Svends Stilling og Løn, som med Hensyn til Mesteren, der i den afslagne Svendeprove (som da vilde blive afslagt af Færre og i en senere Alder) skulde søge Garantien for sin Medhjælperes Brugbarhed, ingenlunde være at tilraade, ligesom det hele Forhold (eller Rangfølge) mellem Lærlinge, Svende og Mestere derved vilde blive forrykket.

Et andet Spørgsmaal er det imidlertid, om ikke Haandfærdighedsproven (a: Beviset for en større Haandfærdighed end den, der fordres af Lærlingen, som bliver Svend) kan bortfalde for den, der vil ned sætte sig som Mester i de Fag, ved hvilke en theoretisk Prove deels er indført, deels med Nytte kunde indføres.

For at ikke Betegnelsen theoretisk Prove (maaskee bedre Kyndighedsprove, i Modsætning til praktisk Prove eller Færdighedsprove) skal give Forestilling om Noget, der er upraktisk, kan her foreløbigt bemærkes, at det, at udfaste Tegning, gjøre Beregning og Overslag, just er det Praktiske for Mesteren, eller med andre Ord det, hvori Mester-Praxis fornemmeligen bestaaer.

For at en Haandværksmester skal udfylde sin Plads, behøves ikke, at han selv skal deeltage i Arbeidet paa Værkstedet; og da han som Svend har afslagt Prove paa sin Haandfærdighed, hvilken han i Svendeaarene maa antages at have udviklet til en høiere Fuldkommenhed, bliver den anden Prove,

hvis ogsaa denne skal gaae ud paa det Manuelle, ikke stort mere end en Gjentagelse af den første. Bliver den anden Prøve derimod en Kyndighedsprøve, synes den ogsaa først derved at komme i den rette Modsetning til den første; ligesom man kun paa denne Maade synes at have taget det tilbørlige Hensyn til Forskjelligheden i Mesterens og Svendens Stilling.

Indrettede paa denne Maade, vilde Mesterprøverne ganske kunne skilles fra Laugene og henlægges under det polytechniske Institut, hvilket nedenfor nærmere vil blive omtalt. Proven vilde da være at aflægge paa selve Institutet, og vilde kunne udføres paa nogle faa Dage, med ringe Beføstning. Naar hensees til den betydelige Tidsspilde og de Beføstninger, den Partiffhed og de Fortrædigelser, som saa hyppigen have været forbundne med Laugsprøverne, — Ulemper, som det Offentlige hidtil ei har kunnet faae Bugt med, — synes det og at være det Naturligste og Retteste at hæve disse, Under ved at lade Laugsprøverne bortfalde.

En væsentlig Grund mod Anvendelsen heraf paa Haandværkslaugene er imidlertid den, at en saadan Prøve ikke lod sig anvende paa alle Fag, men kun paa nogle (ester en omtrentlig Beregning vel paa mere end Halvdelen af Haandværksfagene, men paa mindre end Halvdelen af de Individier, der aarligen stædes til Mesterstykke). Det vilde nemlig, saavidt skjønnes, ikke være hensigtsmæssigt eller passende at lade en saadan Prøve træde istedetfor Haandfærdighedsprøven ved Professioner som Stræderens, Stomagerens og Bøverens, til hvilke tre Haandværk alene omtrent Halvdelen af dem, der i Kjøbenhavn aarligen erholde Borgerstab, henhøre. Der vilde saaledes opstaae en Forskjellighed i Prøverne, idet nogle vedbleve som Laugsprøver og andre ikke, hvilket let vilde føre til Inconsequentser og mangehaande Vanskeligheder, navnlig i Bedømmelsen af, hvorvidt de enkelte Laug skulde henføres under den ene eller den anden Klasse.

Dette er imidlertid ikke det eneste Hensyn, hvorfor

Comiteen har troet, at den practiske Prove burde bibeholdes som en integrerende Deel af Mesterproven.

Som allerede bemærket, kan der ikke ved Svendeproven fordres Beviis for mere end en underordnet Færdighed, ligesom den Control, der nu fores ved Svendeprovens Afslæggelse, er meget ufuldstændig, og efter Forholdenes Bessaffenhed neppe lader sig indrette paa anden Maade. Vel vilde de fra den Control, hvorunder Svendestykket aflægges, hentede Indvendinger imod at lade dette træde i Stedet for Mesterstykket, blive af mindre Vægt, naar en theoretisk Mesterprobe indføres; men en anden Indvending bliver tilbage, som ligger i Svendeprovens nødvendige Bessaffenhed som det Beviis, der af den udlærte Dreng aflægges for en rigtig Anvendelse af Væretiden. Thi at den fulde Haandværksdygtighed skulde være erhvervet allerede under denne, kan ikke forudsættes. Ikke at tale om, at den Paagjældende ofte ved Væretidens Tilendebringelse vil være i en Alder, da han endnu mangler den physiske Kraft, som er nødvendig for at præstere hvad der kan fordres af en dygtig Svend, er det overhovedet at ansee som den almindelige Regel, at Fuldendelsen af Haandværkerens Dannelse som Arbejder i sit Fag først skeer i Svendeaarene, og dersom det kan fordres, at den Svend, der vil være Mester, skal godtgjøre sin praktiske Dygtighed, da vil det Beviis, der herfor er givet ved Svendeproven, i Reglen kun være lidet fyldestgjørende.

Det bør heller ikke oversees, at Affkaffelsen af den praktiske Prove vilde vække en ikke ringe Misstemning iblandt Laugenes Medlemmer. Hertil kunde der vel ikke i og for sig tages væsentligt Hensyn, navnlig for saa vidt denne Misstemning maatte have sin Rod i Dnsket om Banskelliggjorelsen af Afgangene til Laugene; men den kunde for en Deel ogsaa have sin Grund deri, at man ikke vilde anerkjende den theoretiske Proves Værdi og Betydning som Mesterprobe. Det vilde imidlertid være en mindre heldig Omstændighed, at den

Betingelse, som Staten fordrer for Dynaaelsen af Afgang til Næringsdrift, er af en saadan Beskaffenhed, at dens Betydning som Qualification i saa Henseende ikke tør gjøre Regning paa i selve den paagældende Stand at vinde Anerkjendelse, Noget, som ikke heller kunde Andet end i selve Realiteten virke ugunstigt tilbage paa Provens virkelige Betydning. Det kan vel heller ikke nægtes, at, skjøndt Haandfærdigheden mere er Svendens end Mesterens Sag, gjælder dette dog egentlig kun om de større, men ei om de mindre Etablissementer, hvor en Mester driver Haandværket ved et ringe Antal Svende og Dreng; thi her taber Adskillelsen sig, og navnlig vilde de ganske smaa Etablissementer vanskeligen kunne afgive et tilstrækkeligt Udbytte, naar Mesteren paa Grund af manglende praktisk Færdighed skulde være nodt til, under alle Omstændigheder at overlade det hele Arbeide paa Værkstedet til Andre. Hvor Etablissementet er af et større Omfang, uden at det dog endnu er gaaet over fra en Haandværksdrift til en egentlig Fabrik, lader det sig vistnok tænke, at det kan bestyres af en Mand, der uden selv at være i Besiddelse af praktisk Haandværksfærdighed alene har nydt en theoretisk Dannelse, og det vilde for Industriens Udvikling sikkert endog være gavnligt, at Flere, der ikke vare oplærte som Haandværkere, men derimod igjennem et videnskabeligt Studium havde tilegnet sig tekniske Kundskaber, vilde nedsette sig som Haandværksdrivende. Comiteen skal ogsaa senere omtale, hvorledes den antager, at der hertil bør aabnes en Afgang; men denne Afgang kan dog ikke ventes i nogen høj Grad at ville blive benyttet, da de, der have modtaget en højere videnskabelig Dannelse, i Reglen ville gjøre større Fordringer end dem, som en Haandværksmesters Stilling ordentligviis kan opfylde, og den praktiske Skole igjennem Oplærelsen i Haandværket vil derfor sikkert fremdeles, saaledes som det altid har været Tilfældet, blive den sædvanlige Vej til Dynaaelsen af Mesterstillingen; i hvilken Henseende det, naar

man tager Hensyn til Bigtigheden af, at der for den virksomme Svend aabnes en Udsigt til en bedre Fremtid, ikke heller paa nogen Maade kunde være onskeligt, at der skete nogen Forandring. Men om end Mesterffabet bør kunne erhverves ad de to omtalte Veie, fordi det tør antages, at de for Haandværksmesteren i Almindelighed nødvendige Egenstaber kan erhverves ad dem begge, saa vilde det dog derfor ei være billigt at forlange, at Besiddelsen af disse Egenstaber skulde godtgjøres paa een og den samme Maade af dem, der ere gaaede disse to aldeles forskjellige Veie. Medens det nemlig vistnok med Rette tør antages, at Afslæggelsen af en saadan theoretisk Prøve, som kan præsteres af den, der i den paa gjældende Retning har gjort et grundigt videnskabeligt Studium, maa kunne afgive en fuldkomment tilstrækkelig Dvalification i den her omhandlede Henseende, er det ingenlunde klart, at det Samme vil kunne siges om den theoretiske Prøve, som kan fordres aflagt af dem, der have modtaget deres Uddannelse ad den haandværksmæssige Veie. At det i flere, og maaffee de fleste Haandværksfag kan have sin gode Nytte, efter Haandværksindustriens nærværende Standpunkt, at indføre en theoretisk Prøve, derom holder Comiteen sig, efter hvad der foran er bemærket, overbeviist; men det maa dog ikke tabes af Sigte, at det ifølge Beskaffenheden af Haandværksvædens tidligere Virksomhed i Reglen vil være en Umulighed, at han kan have erhvervet en egentlig, sand og grundig theoretisk Dannelse, saa at der atfaa ikke kan være Tale om, at der ved huii Prøve skulde kunne fordres godtgjort en saadan, hvorimod der væsentligen kun kan være Spørgsmaal om Afslæggelsen af et Beviis for Erhvervelsen af visse bestemte positive Kundskaber. Men istedetfor den grundigere theoretiske Dannelse maa da noget Andet træde, og dette kan hos den ad den haandværksmæssige Veie Dplærte ifkun være Haandsærdigheden, og det i Erfaringens Skole uddannede praktiske Blik, hvis store Betydning ikke kan miskjendes, om det end

maa indrømmes, at den, der først har nydt en theoretiff Dannelse, vil paa en kortere Tid og maaffee fuldstaendigere kunne tilegne sig det, hvorpaa det egenligen kommer an.

Til Foranførte kan endnu søies, hvad der formeentligen er en vigtig Betragtning, at det er Haandværksmesterens Sag at skulle oplære Andre i Haandværket; og ved denne Side af Mesterens Virksomhed er netop den practiske Prove af Vigtighed. Og hvad endeligen de ovenfor berørte Ulemper og Misbrug bekræfter, som synes udskillelige for Laugsproverne, da tør det vel betragtes som afgjort, at disse nu ere meget ringere end i en tidligere Periode, ligesom Comiteen antager, at de ved hensigtsmæssige Foranstaltninger kunne fjernes.

De saa tidt omtalte Mangler ved Laugsproverne hidrøre nemlig, som allerede bemærket, deels fra den lange Tid, som Mesterstyffernes Forsærdigelse paa Grund af deres betydelige Omfang i Reglen medtager, og de mange Omkostninger, der, fornemmelig som en Følge heraf, ere forbundne med samme, deels fra de Misligheder, som det har, at Controllen med Provearbejdernes Udførelse og Bedømmelsen af dem i det Bæsentlige er blevet overladt selve de vedkommende Laug. Imellem begge disse Kilder til de nu stedfindende Misbrug er der en noie Forbindelse; thi saalænge Mesterstyfferne ikke kunne forfærdiges paa en kortere Tid end den, der nu er fornoden, vil Controllen med deres Udførelse nødvendigviis være forbunden med en saa stor Vidtløftighed, at der ikke kan være Tale om, at det Offentlige skulde kunne paatage sig de derhen hørende Forretninger. Kunde imidlertid, hvilket i Principet synes at være det Retteste, Tilsynet med og Bedømmelsen af Proverne overtages af det Offentlige, vilde heraf ogsaa slyde en Fordeel for Laugene, der, naar den retteligen vurderes, ikke kan ansees som ubetydelig. Thi den Forpligtelse, der nu paahviler Laugsmesterne til, efter Omgang i Egenstaa af Stuemestere at have Tilsyn med dem, der forfærdige Mesterstyffe, for at paasee, at de ikke benytte fremmed

Hjælp, saavelsom de Forretninger, der ere paalagte Obermanden og de andre Mestere, der deeltage i Provernes Bedømmelse, medføre et byrdefuldt Arbejde og en Tidsspilde for de Paagjældende, som, naar den ommeldte Forandring skete, aldeles vilde ophøre. En saadan Forandring blev ogsaa i sin Tid bragt i Forslag af et af den under 11te August 1794 nedsatte Commissions Medlemmer, Conferentsraad Krück. Denne afveg nemlig deri fra Commissionens øvrige Medlemmer, at han antog, at Mesterstykket burde beholdes som en nødvendig Betingelse for at blive Laugsmester; men han formeente tillige, at det for at forekomme de Misbrug, hvortil Mesterprovens Afslæggelse for Laugene gav Anledning, og for at alle unødvendige Formaliteter og Beføstninger kunde undgaaes, vilde være det Hensigtsmæssigste, at der udenfor Laugene indrettedes en egen bestandig Commission, bestaaende af nogle Kunstnere og Technologer af Profession, af oplyste og ved praktiske Egenskaber udmærkede Magistratsmedlemmer eller andre Embedsmænd; hvilken Commission skulde bestyre og modtage de nødvendige eller af Haandværkerne selv tilbudne Prover, bedømme dem efter deres Hensigt og formalisere den Ed eller høitidelige Forsikkring, hvorved den, der havde gjort Arbejdet, maatte godtgjøre det for Magistraten, førend den declarerede ham for Mester.

Men nærværende Comitee har saa meget mere troet, nærmere at burde undersøge dette Spørgsmaal, som der nu existere Forhold, der synes at maatte gjøre det lettere i den omhandlede Henseende at undvære Laugenes Assistance, end Tilfældet var i 1794. Ikke blot har nemlig den Organisation, som det Kongelige Academie for de skønne Kunster erholdt i Aaret 1814, medført, at der allerede nu er blevet tillagt dette Institut en Virksomhed i Henseende til Bedømmelsen af Haandværksproverne, hvorved et Skridt er gjort til at betage Bedømmelse sin Character af en reen Laugsag;

men efterat den polytechniske Lærestalt i Aaret 1829 er bleven oprettet, bestaaer der nu et Institut, som ifølge sin hele Tendens og Bestemmelse maatte synes særdeles vel egnet til at faae de Forretninger, om hvilke der her er Spørgsmaal, underlagte samme.

Det ovennævnte Forslag gif iøvrigt ikke ud paa, at der skulde foregaae nogen Forandring i Reglerne om, hvori Mesterstykkerne skulde bestaae; men naar disse saaledes beholdt den samme Character som hidtil, vilde det, som ovenfor bemærket, ikke let være gjørligt, at det Offentlige kunde paatage sig Controlen med deres Udførelse, og naar Laugenes Functioner i denne Henseende da bortfaldt, vilde det blive en Følge, at Forsærdigelsen maatte finde Sted uden nogen Control, saa at man i det Væsentlige maatte lade sig nøie med den Forsikkring, der af Bedkommende selv blev givet om, at han med egne Hænder havde forfærdiget Arbeidet. Men herved maatte unægtelig Provens Betydning i høi Grad tabe sig, og om man end kunde tilveiebringe nogen Garanti for hin Forsikkrings Paalidelighed, ved at paalægge Bedkommende at bekræfte den med Ed, vilde dette Middel, fra andre Sider betragtet, have Noget imod sig. Desuden vilde der, naar Mesterstykkernes Bestaafenhed i det Hele blev usforandret, ikke bevirkes nogen Formindskelse i de store Beføstninger, der ere en nødvendig Følge af det fordrede Arbeides Omfang; men at der i denne Henseende iværksættes en Forandring, er, ifølge hvad foran er bemærket, netop af den største Vigtighed, og Reformen vilde blive usfuldstændig, dersom det, hvad dette Punct angik, skulde have sit Forblivende ved den nu bestaaende Tilstand. Comiteen maa saaledes holde for, at, om man end ikke kan drage Mesterproverne ud fra Laugenes Indskyldelse, bør man dog søge at give den praktiske Prove en anden Character end den, som den nu har, hvilket efter Comiteens Anskuelse ogsaa kan skee, uden at Proven derved taber Noget af sin Betydning som Garanti for den Paa-

gjældendes Dygtighed i Haandværket. Til at godtgjøre denne synes det nemlig ingenlunde nødvendigt, at den Betkommende udfører et saa fuldstændigt Haandværksarbejde i det af ham lærte Fag, som nu overhovedet er Tilfældet, da han ligesaa fuldt maa kunne lægge sin Duellighed for Dagen ved at forfærdige forskellige enkelte, mindre betydelige Dele af et saadant Arbejde, forudsat at disse Dele ere hensigtsmæssigen valgte, og at det Fornødne iagttages, for at Sagkyndige kunne holde Die med Udførelsen. Det synes endog, at en fuldstændigere Prøvelse paa denne Maade vil kunne opnaaes end paa den nærværende; thi Mesterstykket kan alene afgive et Beviis for, at den Paagjældende, naar han tager sig den Tid, som han dertil behøver, kan forfærdige et enkelt godt og forsvarligt Arbejde; men om han kan gjøre dette med den Letthed og Hurtighed, som med Billighed kan fordres, derom giver det ingen Oplysning, da der ikke er foreskrevet ham nogen Tid, i hvilken han skal have fuldendt det, og det synes, at et Beviis i denne vigtige Henseende ikke let vil kunne erholdes, uden netop ved Forelæggelsen af mindre Opgaver, som kunne forlanges løste inden en kort, begrænset Tid. Ogsaa vilde Proven komme til at svare mere til sin Hensigt, naar den, i Righed med hvad der findes Sted ved andre offentlige Prøver, ikke bestod i Forsærdigelsen af en eengang for alle bestemt Gjenstand, hvortil den Paagjældende specielt kan forberede sig, men i saadanne Arbejder eller enkelte Stykker, der opgives forskjelligt hver Gang, og saaledes, at der for en Deel ogsaa arbejdedes i deres Paasyn, som havde at betømme Aspirantens Duellighed. Endeligen vilde det være af Vigtighed, at der saa meget som mueligt fastsættes alternative Prøver, for at ikke Afgangen til Mesterret skulde blive vanskeliggjort for den Svend, som kun har arbejdet i en enkelt Green af Professionen og maasse deri opaaet en høj Grad af Færdighed.

Med disse Betragtninger for Die tredje Comiteen det

rettest, om Mesterproverne ved Haandværkslaugene (paa nogle enkelte Undtagelser nær) henlagdes under det polytechniske Institut; hvorved der efter vort Skjønne vilde opnaaes, deels at et hensigtsmæssigere Provesystem vilde kunne indføres, end det nu, saalænge Proverne henhøre under Laugene, vel er muligt at tilveiebringe, deels at de nu stedfindende Misbrug og Ulemper ved Laugsproverne vilde bortfalde, og deels at en for Haandværksindustrien gavnlig Forbindelse mellem Haandværkerne og bemeldte Lærestalt vilde fremkomme.

Gaaende ud fra denne Anskuelse satte Comiteen sig i Forbindelse med Bestyrelsen for den polytechniske Lærestalt, som med særdeles Beredvillighed indlod sig paa Sagen. Efter flere mundtlige og skriftlige Forhandlinger, og efter at Sagen havde været gjort til Gjenstand for nærmere Underfølgelse af en til dette Diemed blandt Lærestaltens Personale nedsat Comitee, modtog vi en Skrivelse af 4 Novbr. 1845, hvori Bestyrelsen blandt Andet erklærer, „at den i Forventning af den Kongelige Universitetsdirections Samtykke og Medvirkning er beredt til at gaae ind paa Forslaget, saafremt dertil lod sig tilveiebringe den til det første Anlæg fornødne Capital, som efter et foreløbigt Øverslag i det Mindste vilde beløbe sig til 50,000 Rbdr., samt de nødvendige Midler til at vedligeholde Apparater og Maskiner, og til at afholde de med Proverne forbundne Omkostninger“. I fornævnte Summa, som en Gufelt af den nedsatte Comitees Medlemmer endog havde anslaaet til 70,000 Rbdr., var ikke blot den nødvendige Udvidelse af Lærestaltens Bygninger, men ogsaa Anskaffelsen af de fornødne Redskaber og Maskiner indbefattet.

Da imidlertid den saaledes opgivne Sum langt oversteg hvad undertegnede Comitee havde tænkt sig, og da vi ansaae det for ikke usandsynligt, at Institutets Bestyrelse ved de anstillede Beregninger kunde være gaaet ud fra andre Forud-

ætninger end vi, udbade vi os nærmere meddeelt, hvorpaa Angivelsen af hiin Sum var støttet, tilligemed en omtrentlig Dypgivelse af, hvortil de aarlige Udgifter ved en Indretning som den paatænkte formeentes at kunne anslaaes (til Lønninger, Inventariets Vedligeholdelse m. v.).

Dette foranledigede det polytechniske Institut til paa Ny at tage dette Anliggende under Overveielse, hvilken bl. A. førte til det Resultat, at det vilde være rettest, aldeles at adskille den Udvidelse og det Tilskud, som Institutet vilde behove i Anledning af Mesterprovernes Henlæggelse under samme, fra den Udvidelse og det Tilskud, som det iøvrigt maatte behove for sin Virksomhed; og vilde da, efter en paa Ny anstillet Beregning, Anskaffelsen af de fornødne Bygninger beløbe omtrent 30,000 Rbdr., foruden omtrent 10,000 Rbdr. til Inventarium og Redskaber. Hvad de aarlige Udgifter angaaer, bleve disse fra Institutets Side calculerede til 3,750 Rbdr., under Forudsætning af, at der aarligen vilde blive afholdt 125 Prover, hvilket altsaa i Gjennemsnit vilde udgjøre 30 Rbdr. for hver Prove. Forøvrigt er under det saaledes angivne Beløb indbefattet (og i Bestyrelsens Skrivelse nærmere specificeret) saavel alle Udgifter ved Bygningen (Skatter og Reparationer) og Inventariet, som Lønning til Inspecteur, Contoirhold, Examinatorerne, til Budtjeneste, Brændsel, Belysning m. v.

De Omkostninger, som vilde medgaae til denne Plans Realisation, dele sig saaledes i tvende Klasser: de til det første Anlæg, og de til Anlæggets Vedligeholdelse (samt Provvens Afslæggelse og Bedømmelse).

Hvad den til Anstaltens første Indretning udfordrende Capital angaaer, da er det ingenlunde undgaaet Comiteens Opmærksomhed, at dens Tilveiebringelse kunde blive vanskelig, især med Hensyn til at den hele foreslaaede Omorganisation dog kun fremtræder som provisorisk. Imidlertid troer man dog,

at de fornødne Midler vilde kunne staffles tilveie, forudsat iøvrigt, at Sagen erkjendtes at være af den Vigtighed, som Comiteen har meent at maatte tillægge samme. Thi skjøndt en Indretning som den nævnte (der vilde blive at ansee som en Underaafdeling under det polytechniske Institut, eller maaskee suarere som en i Forbindelse med Institutet staaende, og dennes Bestyrelse underlagt, men iøvrigt selvstændig Anstalt) vel nærmest er en Communesag, vilde den tillige blive af stor Vigtighed for det hele Land, ikke blot fordi den større Indsigt og Ouelighed, som derved antages at ville blive den kjøbenhavnske Haandværker til Deel, vilde komme det Hele tilgode, idet saavel Producter som Arbeidere i stor Mængde udgaae fra Hovedstadens Værksteder til Provindserne; men tillige fordi det er meget almindeligt, at udenbyes Svende underkaste sig Mesterprøve i Kjøbenhavn. Det turde saaledes vel ventes, at der saavel af Statskassen, som af saadanne Fond, hvis Diemed er at fremme Industrien, vilde blive ydet Bidrag til Anstaltens Grundlæggelse.

Var den derimod indrettet, maatte den efter Comiteens Anskuelse kunne bære sig selv, da det ikke kunde ventes, at der fra det Offentliges Side ogsaa vilde blive ydet Bidrag til dens Vedligeholdelse. Men Omkostningerne hertil, som altsaa maatte udredes alene af dem, der skulde udføre Prøverne, vilde ifølge den fra den polytechniske Lærestiftelse meddeelte Beregning blive saa betydelige, at Comiteen under disse Omstændigheder ikke tør tilraade Planens Iværksættelse. Det maa nemlig bemærkes, at omtrent Halvdelen af de Personer, der aarlig indstille sig til Mesterprøve ved Laugene her i Staden, henhører til Skrædder- og Skomagerprofessen, ved hvilke Laug Mesterprøven tilendebringes i en meget kort Tid, sædvanlig 1 Uge, hvorfor erlægges en Værkstedssleie af 1 Rbd. ; men da der neppe kunde paalægges disse Haandværkere, som derhos i Almindelighed henhøre til den uformuende Klasse, et større Bidrag end hvad de hidtil have ydet i Værk-

stedsleie (da Udgifterne til Lauget maatte forblive de samme), vilde det blive aldeles uoverkommeligt for Stykimesterne ved de øvrige Laug (af hvilke desuden flere staae i Klasse med de to nævnte hvad de udredende Beføstninger angaaer) at udrede den hele tilbagestaaende Deel af den nævnte aarlige Beføstning. Vel vilde den til Mesterstykkets Forfærdigelse medgaaende Tid altid blive kortere, naar Proven aflagdes ved Institutet (da den i saa Fald kunde indrettes anderledes), end naar den aflægges ved Lauget, og altsaa ogsaa paa denne Maade en Pengesparelse finde Sted; men foruden at Tiden til Mesterproverne, ogsaa naar de forblive ved Laugene, betydeligen maa kunne reduceres, hvilket i det Følgende nærmere vil blive omhandlet, vil den Beparelse, som ved Forfærdigelsen kunde indvindes, dog langtfra blive tilstrækkelig til at dække den Udgift, som ifølge det Ovenanførte maatte paalægges Stykmeisteren.

Forinden imidlertid Comiteen kunde opgive denne Idee, hvis Udførelse formeentes at ville give Haandværksklassen i det Hele et gavnligt Opsving, indbød man Bestyrelsen for det polytechniske Lærestift til et nyt Møde, for at der muligens ved en fornyet fælleds Overveielse kunde bringes en anden Maade i Forslag, paa hvilken Planen lod sig realisere med en Beføstning, som stod i et ligeligere Forhold til hvad Stykimesterne maatte udrede i Værkstedslæie ved de forskjellige Laug. Men dette Møde, som afholdtes den 24 Marts 1846, førte ikke til noget fra det Foregaaende forskjelligt Resultat, da de tilstedeværende Medlemmer af Institutets Bestyrelse yttede, at de af dem anførte Summer vare Resultatet af en omhyggelig Overveielse af det oeconomicke Punct, og at Bestyrelsen ei kunde bringe nogen Formindsfelse deraf i Forslag, saafremt saavel Haandfærdigheds- som den theoretiske eller Kyndighedsproven skulde udføres paa Institutet.

I samme Møde blev endvidere fra Institutets Side yttret, at hvis Forholdet lod sig ordne paa den Maade, at

alene Kyndighedsproven udfortes paa Institutet, vilde dette ikke møde nogen Vanskelighed fra sammes Side, og vilde da dette kunne skee uden nogen første Beføstning til Locale m. v. Den herved udfordrende Beføstning antoges at ville beløbe omtrent 10 Rbd. for hver Stykimester.

Skjøndt vistnok meget kunde tale for, at man saavidt muligt bibeholdt tidnævnte Læreanstalts Medvirkning, uagtet man maatte opgive at henlægge det hele Anliggende under samme, troer Comiteen dog ikke at kunne støtte noget Forslag paa denne Basis. Thi da man, som oven anført, har meent, at Haandfærdighedsprøve ikke kan bortfalde for Mesteren, eller aflægges under Cet med Svendeproven, vilde det følgerigen kun være en Deel af Mesterproven, som aflagdes ved Anstalten, og det endda for de færreste Mesters Bedkommende, da den theoretiske Prøve ei er passende ved flere, og deriblandt just de talrigste, Laug, og det Gode, derved vandtes, vilde saaledes i ethvert Tilfælde blive temmeligt indskrænket. Men Kyndighedsproven synes ogsaa først da at faae sin rette Betydning, naar den aflægges under Cet med Færdighedsproven; og navnlig kunde det let hændes, at den ved at henlægges under en fremmed Autoritet blev selve Haandværket for fremmed og for vanskeligt. Lægges hertil den forøgede Beføstning, synes en saadan Deling af Proven i det Hele ikke tilraadelig.

Men nodes man saaledes til at opgive det polytechniske Instituts Medvirkning ved Mesterprovens Aflæggelse, skjønner Comiteen ikke, at der bliver Andet tilbage, naar Mesterprøve dog skal bibeholdes, end at lade den forblive ved Laugene, efter at alle dikhørende Bestemmelser ere undergaaede en Revision. Denne Revision, som efter Comiteens Skjønnende maatte foretages af dertil udvalgte sagkyndige Mænd, hvis Forslag derefter underkastedes høiere Approbation, vilde, ifølge hvad der i det Foregaaende er udviklet om det Mangelfulde ved det nu Bestaaende, gaae ud paa Mesterstykkernes Modi-

fication og Simplification, saa at de for Fremtiden kunne udføres i en forholdsmaessig kort Tid og uden de betydelige Bekostninger, som nu ere forbundne med samme, hvilket navnlig formenes at kunne opnaaes derved, at der ikke som nu kræves vidtloftige og omfattende Arbeider, men at man indskrænker sig til at fordre saadanne enkelte Stykker eller mindre Gjenstande, som iøvrigt kunne antages at afgive et tilstrækkeligt Beviis paa Bedkommendes Haandsfærdighed, en Ansfuelse, som ogsaa af Bestyrelsen for den polytechniske Anstalt blev tiltraadt. Det ligger iøvrigt i Sagens Natur, at Tiden, som udfordres til Mesterstykkets Forfærdigelse, ikke kan være den samme ved alle Paaug, ligesom der nu, som bekjendt, i denne Henseende finder den største Forskjellighed Sted, idet dette Tidsrum varierer fra 1 Aar til nogle faa Dage. Imidlertid antager Comiteen det gjorligt, uden at man dog har kunnet indlade sig i en detailleret Undersøgelse af alle de enkelte Mesterstykker, at disse vilde kunne reduceres saaledes, at de, paa enkelte Paaug, navnlig Bygningsfagene, nær, kunne fuldføres ved 8 à 14 Dages uafbrudte Arbeide. Provens uafbrudte Fortsættelse vilde gjøre det muligt at bedømme, hvorvidt Arbeideren kan udføre et givet Arbeide i en given Tid, medens der nu aldrig bliver Spørgsmaal om Arbeiderens Hurtighed, der dog udgjør en væsentlig Bestanddeel af hans Dygtighed; — og dens Kortvarighed vilde gjøre en strengere Control med Udførelsen mulig, end der kan havees efter den nuværende Indretning, da en Stykmester ofte i flere Maaneder arbeider paa sit Mesterstykke. Ogsaa Bedømmelsen maa forudsættes at ville blive mere streng, naar der som Følge af Foranførte ikke længer bliver Spørgsmaal om et Arbeide, hvorpaa den Bedkommende har anvendt betydelig Tid, Meie og Bekostning, og som man af denne Grund nødigen forkaster, naar det ikke er aldeles uantageligt.

Hvad Controllen med Mesterprovernes Udførelse angaaer, da vil det, eftersom Udførelsen maa forblive under

Laugene, formeentlig blive Gjenstand for nærmere Overveielse, i Forbindelse med Laugsprovernes Revision, hvorledes man paa en hensigtsmæssig Maade kan sikke sig, at den Paagjældende selv udfører sit Provestykke, og at der i saa Henseende indføres eensartede Regler, hvilket nu ingenlunde er Tilfældet.

Inbst.
Nr. 8.

Hvad endelig Bedømmelsen angaaer, da formener Comiteen, at den nuværende Indretning, hvis uheldige Beskaffenhed ovenfor er udviklet, bør ophøre, og Afgjørelsen i saa Henseende underlægges en særegen Bedømmelsescommission. Denne Commission have vi tænkt os saaledes organiseret, at den kom til at bestaae af 5 Medlemmer, nemlig to Mestere af det vedkommende Laug (som Lauget selv vælger), en Haandværksmester eller Fabrikant, som driver en beslægtet Næringsvei (som Magistraten skulde vælge, og som ikke behøvede at være en Laugsmester), et af Magistratens Medlemmer, og et Medlem af det polytechniske Institut eller af det kongelige Kunstacademie, saaledes nemlig, at en Delegeret fra sidstnævnte Anstalt tiltraadte for alle de Fags Vedkommende, ved hvilke Tegning var indsendt til Academiets Bedømmelse, og det polytechniske Instituts Medlem ved alle de øvrige Fag (i al Fald med Undtagelse af Skræder- og Skomager-Professionen og dermed beslægtede Haandteringer).

Et af Comiteens Medlemmer, medundertegnede Kyhl, har formeent, at det burde tilstedes Stykmeesteren selv at vælge een af de tvende Laugsinteressenter, der ifølge det Foranførte skulde tiltræde Bedømmelsescommissionen, for at nemlig Stykmeesteren kunde være sikker paa at finde et Organ i Commissionen, som i paakommende Tilfælde kunde tale hans Sag, gjøre opmærksom paa det præsterede Arbeides Fortrin, og saaledes muligens afværge en eensidig Anskuelse blandt Commissionens Medlemmer og den deraf muligviis følgende ubillige Forkastelse af Proven. Saa rigtig end denne Anskuelse kan være fra en vis Side betragtet, synes det dog paa den anden Side ikke stemmende med hvad der ellers fordres i Hen-

seeude til de Personer, hvem Noget overdrages til Skjon eller Dom, at een af Dommerne just paa den Grund bestikkes til denne Function, at han antages at være forud indtagen for den Paagældende. Consequentsen synes da ogsaa at maatte medføre, at det specielt maatte overdrages en Anden af Commissionens Medlemmer (den anden Laugsinteressent) at gjøre opmærksom paa Arbeidets Mangler. Ved den oven foreslaaede Sammensætning af Commissionen, i hvilken det paagældende Laugs Medlemmer skulde udgjøre Minoriteten, synes der tilstrækkeligen at være sørget for en i det Hele upartisk og kyndig Bedømmelse, uden at der er nogen Grund til at antage, at Commissionen snarere skulde blive for streng end for lemfældig. Skulde derimod Noget tiltræde efter Stykimesterens eget Valg, der i Reglen vilde falde paa En af hans Familie eller Venner, vilte et saadant Medlem let kunde indvirke skadeligt paa den frie Discussion og den ubiasede Bedømmelse, og saaledes fremvirke et fra det Rette afvigende Resultat.

I denne Commission maatte formeentlig Stemmesleerhed gjøre Udslaget, og uden at Recurs til andre Autoriteter i noget Tilfælde skulde kunne finde Sted. Det maatte derhos formeentlig være den tilstedeværende Magistratsperson, der som Formand i Commissionen skulde lede Forhandlingen og tilføre Protocolen det Fornødne.

Naar Mesterproverne indrettes paa den oven foreslaaede Maade, vilte Afdgangen til at indtræde i Laugene efter Committee's Skjonnende ikke blive vanskeligere end det, saalange Laugene skulde vedblive at bestaae, maa anses for nødvendigt. Imidlertid bør dog Afslæggelsen af Mesterproven, efter Committee's Formening, ikke være den eneste Vej til Udoøvelsen af den laugsbundne Haandværksdrift. Pigesom der paa den ene Side kan blive Spørgsmaal om at aabne Haandværksvendene Afgang til uden Mesterprøve at ernære sig som selvstændige Arbeidere, men da med mindre Rettigheder end Laugsme-

sterne, saaledes bliver der paa den anden Side Spørgsmaal om at aabne Mænd, der have nydt en høiere Dannelselse end den, der igjennem Oplærelsen ad den haandværksmæssige Veilader sig erhverve, men som, netop fordi de ikke have gaaet denne sidste, ei see sig istand til at aflægge den almindelige Mesterprøve, Afgang til industriel Virksomhed, som de føle Lyst og Kald til at beskæftige sig med. Især er det af Vigtighed, dersom der ikke skal lægges Hindringer i Veien for, at Fabrik anlæg kunne fremstaae og udvikles, at der ikke til dem, der ville grunde saadanne Anlæg, stilles Fordringer, som ikke kunne opfyldes af Andre end de som Haandværkere Oplærte. Saalænge Løngene bestaae, er det imidlertid neppe muligt uden ad Bevillingens Veie at indrømme den hertil fornødne Frihed, hvorom vil blive nærmere handlet i det Følgende. Men Spørgsmaalet er her alene om, hvorvidt enkelte af de i Staten indførte Prøver paa videnskabelig og kunstnerisk Dygtighed kunde give en saadan Garanti for den Naagjældendens Gyne til at forestaae en industriel Virksomhed, at der kunde tillægges dem, der havde bestaaet disse Prøver, en ligefrem lovbestemt Afgang til uden nogen Slags Bevilling at nedsette sig som Haandværker med Ret til at drive eet eller flere valgte Fag, enten i samme eller endog i større Udstrækning end Løngmesterne. De Prøver, hvorom der i denne Henseende kunde blive Spørgsmaal, vilde være dels de, der aflægges ved det Kongelige Academi for de skønne Kunster, dels de ved den polytechniske Lærestanstalt indførte. Hvad de første angaaer, indeholder allerede den gjældende Lovgivning vigtige Bestemmelser i den her omhandlede Henseende. Ved Academiets Fundats af 28de Juli 1814 § 122 er det nemlig tilladt, at de ved Academiets oplærte Kunstner, som have vundet den store Guldmédaille, maae uden at gjøre Mesterstykke vinde Løngsrettighed som Mestere, naar de tage Borgerstrib; og ved den foregaaende 121de § er der givet Academiets Professorer og andre dets ordentlige

Medlemmer Ret til, uden at tage Borgerskab eller indgaae i noget Laug, selv og ved Laugssvende eller andre Arbeidere under deres Bestyrelse at udføre og forfærdige alt det Haandværksarbejde, hvortil deres Kunst giver dem Indsigt og Duelighed. Den Afgang til Haandværksdrift, som Lovgivningen saaledes har indrømmet Kunstnere, er ubentvivl saa udvidet, at der i saa Henseende neppe kan være Noget at tilføie; ja det kunde endog betvivles, om der var tilstrækkelig Grund til at lade denne Afgang i den Grad ubegrændset, som den er ifølge de nysmeldte Bestemmelser, da det egentlig kun er Malerprofessionen, hvortil den vundne Priis, naar den er tilkjendt for et Malerie, og Muur- samt Tømmerprofessionen, naar den er tilkjendt for Løsningen af en architectonisk Opgave, synes at burde give fortrinlig Adkomst. Det kunde derfor vel være Spørgsmaal underkastet, om der var Anledning til at fritage den Kunstner, der vil etablere en Haandværksdrift udenfor de nævnte Fag, ikke blot for at gjøre Mesterprøve, men ogsaa for at tage Borgerskab, saavelsom for de Indstrænkninger med Hensyn til Benyttelsen af hvilkesomhelst Arbeidere, der ere paalagte Andre, som forestaae en lignende Drift. Da imidlertid Erfaringen har godtgjort, hvad der ogsaa kan antages at have været Lovgiverens Forudsætning, at de Paagjældende ikke ville beskæftige sig med andre Haandværksfag end dem, hvori deres Kunst giver dem Indsigt og Duelighed, og da det — hvad vel ogsaa er en naturlig Følge af den hele Retning, som Beskæftigelsen med Kunsten fører med sig, — overhovedet har viist sig, at Kunstnerne kun meget lidet have benyttet deres her omhandlede Rettigheder, forekommer det Comiteen, at der ikke er Anledning til at andrage paa Indstrækning i denne Frihed, hvorover der ikke vides at være fort Klage fra nogen Side.

Hvad de Prøver angaaer, som ere indførte ved den polytechniske Lærestalt, da giver Afslæggelsen af disse efter de nu gjældende Regler ikke nogen Lovbestemt Adkomst til

Udøvelsen af Haandværksdrift. Der er imidlertid ved den allerhøieste Resolution af 1 Sept. 1830 givet et Tilfagn om, at de fra bemeldte Lærestalt demitterede Candidater i Mechanik eller den anvendte Naturlære kunne erholde Bevilling til, uden at underkaste sig de sædvanlige laugsmaassige Prøver, at tage Borgerskab paa det Næringsbrug, hvortil de ifølge de Kundskaber, som de ved den polytechniske Examen have lagt for Dagen, i Forbindelse med de afgivne Prøver paa Haandfærdighed, som i ethvert Tilfælde maatte ansees fornødne, kunne antages at besidde Duelighed, hvilket Næringsbrug kan udvides udenfor de Grændser, som ere bestemte ved de nu gjældende Regler for Udøvelsen af de forskjellige Næringsbrug, hvorhos fastsættes, at der ved at bestemme Omfanget af det Næringsbrug, hvortil Bevilling saaledes forundes, skal tages særdeles Hensyn til den Grad af Duelighed, Candidaterne ved Examen have beviist. I Forbindelse hermed bestemtes, at det Kongelige Danske Cancellie, der havde at meddele de omhandlede Bevillinger, efter 5 Mars Forløb skulde nedlægge nærmere allerunderdanigst Forestilling om, hvorvidt Grændserne og Betingelserne for den Berettigelse til Næringsbrug, som bliver at tilstaae de ovennævnte Candidater, kunne ordnes ved almindelige Lovregler, eller om det fremdeles skal have sit Forblivende ved, at der gives dem Afgang til passende Bevillinger.

Da saadanne almindelige Bestemmelser ikke senere ere givne, ligesaa lidet som dette Spørgsmaal, saavidt vides, senere har været bragt paa Bane, er Sagen forbleven i den Stilling, hvori den var efter bemeldte allerhøieste Resolution, nemlig at Vedkommende kun ad Bevillingsveien kunde erholde Afgang til at øve det Næringsbrug, han ønskede at drive.

Ligesom det overhovedet er onseligt, at i de Tilfælde, i hvilke Bevillinger skulde behøves, blive sjældnere, saaledes synes navnlig den precære Tilstand, i hvilken de polytechniske Candidater ifølge Ovennævnte ere satte, at maatte gjøre det betænkeligt for Forældre,

at lade deres Sonner underkaste sig en Examen, som ikke engang giver dem sikker Udsigt til, at det maa tillades dem at drive det Erhverv, hvortil de ved de erhvervede Kundskaber meente at gjøre sig skikkede. De Tilfælde, hvori de polytechniske Candidater ville attraae at nedsætte sig paa et egentligt Haandværk, vilde vistnok ikke blive mange, ligesom disse Candidaters Antal hidtil kun har været ringe, omtrent 6—8 aarligt. Men, om end dette Antal kunde ventes forøget paa Grund af en friere Udgang til Haandværksdrift, vil dog under alle Omstændigheder Provornes Banskelighed indeholde en tilstrækkelig Sikkerhed for, at Ingen kan vælge Examen ved Institutet som en Omvei for at undgaae Laugsproverne,

Det polytechniske Instituts Bestyrelse, med hvilken Comiteen i denne Anledning traadte i Correspondence, tiltraadte ganske Comiteens Mening om det Dusskelige i, at de polytechniske Candidaters Rettigheder i den nævnte Henseende (snarest muligt) ordnes ved lovbestedte Regler. Hvad Udgang til Laugsrettighed angaaer, meente Bestyrelsen, at der burde skjælnes mellem de forskjellige Characterer, Candidaterne have erholdt ved Examen. I Betragtningen af at der ved Væreanstaltens Examina udfordres et større Antal af de bedre Specialcharacterer, end Tilfældet er ved andre Examina, antoges det, at Candidater med 1ste og 2den Character burde sættes som ligeberettigede. Disse Candidater formeentes at burde være berettigede til uden nogensomhelst Prove at indtræde som Mestere i de forskjellige Haandværkslaug, idet det bemærkedes, at de omtalte Candidater maae antages at have en udbredt technisk Dannelse, som langt overveier hvad der muligen kunde mangle af Haandsfærdighed i en enkelt Profession, og som frembyder tilstrækkelig Garantie for, at de ikke ville vælge et Næringsbrug, som de skulde mangle Dygtighed til at udøve med Fordeel. Dette formeentes vel ogsaa hyppigen at ville være Tilfældet med de Candidater, der havde erholdt 3die Character, da selv ikke denne Character kan op-

naaes uden antagelig Dygtighed i mange Fag; men dog blev det for disse Candidaters Bedkommende fundet rettere, at de, hvis de ei vare Svende i det paagjældende Fag, skulde aflægge Haandsfærdighedsprøve ved Institutet, og at det derhos i ethvert Tilfælde skulde afhænge af Bestyrelsens Erklæring, om de kunde erholde nogen Begunstigelse, hvilken Erklæring vilde komme til at beroe paa Examenscharactererne i de Fag (s. Er. Tegning, Technologie, technisk Chemie), der stode i nærmest Forbindelse med det attraaede Næringsbrug.

Indst.

Nr. 11. Comiteen maae i det Hele ganske tiltræde disse Anskuelser, som isøvrigt ifølge Bestyrelsens Ytringer ikke ere meddeelte som et egentligt Forslag, men snarere som en Betegnelse af de Grundsætninger, man agtede at følge, naar Sagen senere skulde komme til Bestyrelsens Overveielse. Saa meget mere troer Comiteen med Hensyn til de Candidater, som have erholdt 3die Character, at burde indskrænke sig til den Indstilling, at der kun paa visse Betingelser, som nærmere vilde blive at fastsætte, kan tilstaaes disse Candidater den omspurgte Afgang; hvorimod denne Afgang formeentlig ubetinget bør tilstaaes Candidaterne med 1ste og 2den Character. Iøvrigt ansees det for en Selvfølge, at den Rettighed, der saaledes maatte blive tilstaaet den polytechniske Pæreeskoles Candidater, ikke blot bør angaae Fritagelse for at aflægge de anordnede Laugsprøver, men ogsaa Fritagelse for at indtræde i Laugene, saaledes altsaa, at det tilstodes dem udenfor Laugene at drive hvilket som helst under Laugene henlagt Erhverv, dog naturligviis mod derpaa at vinde Borgerkab. Derimod maatte det paaligge dem ligesom alle Andre, der holde Laugssvende, at indeholde Tidpengene for disse, samt at anmeldte hos vedkommende Olsmand (hvorom Nærmere i det Følgende), hver Gang de antage eller affedige Svende.]

Det kunde være et Spørgsmaal, hvorvidt det burde tilstaaes Institutets Candidater at gribe ind i flere Haandværk,

eller udøve flere Lauges Rettigheder, i alt Fald mod at betale særskilt Borgerstabsgebyr for hvert af disse Erhverv, hvortil Paagældende ønskede at udstrække sin Virksomhed. Skjøndt dette neppe i og for sig kunde have nogen særdeles Betænkelse, vover Comiteen dog ikke at bringe det i Forslag, da en saadan Frihed, at arbejde i alle laugsrættelige Professioner paa eengang, synes at staae i en for stærk Modsetning til Begrebet om Laugsvæsen og den derpaa grundede Adskillelse mellem Haandværksfagene. Heller ikke skjømmes Industrien at ville lide noget væsentligt Afbræk ved at en saadan Frihed ei indrømmes, naar det tages i Betænkning, deels at det ifølge det Ovenanførte maatte staae enhver Polytechniker frit for, uden Proves Afslæggelse eller deslige at gaae over fra det ene Haandværk til det andet, deels at en Saadan, efter hvad i det Følgende vil blive bemærket, vil have Ret til (ligeledes uden Proves Afslæggelse) at forene hvilketsomhelst af de techniske Erhverv, der ere udenfor Laugene, med det, hvorpaa han har Borgerstabskab, deels at den almindelige Frihed, som i det Følgende vil blive foreslaaet (see Indstillingspunkterne Nr. 35—38) gjør en saa udvidet Ret mindre nødvendig, og deels endelig, at han, efter hvad ligeledes i det Følgende bliver omhandlet, vil erholde en fortrinlig Ret til at erholde Bevilling til fabrikmæssige Anlæg; hvorimod der her, hvor Talen alene er om haandværksrættelig Drift, synes mindre Grund til at give Polytechnikeren en saa vidt udstrakt Ret som den omspurgte.

Hvad dernæst det polytechniske Instituts Professorer og ordentlige Lærere betræffer, da formentlig det, at den samme Frihed til at besætte sig med Haandværksdrift bør tillægges disse, som der efter hvad nys er anført er tillagt Kunstacademiets Professorer og ordentlige Medlemmer. At der er meget mere Føie til at tillægge hine en saadan Frihed, end disse, og at den, hvis den blev benyttet,

maatte formodes at ville blive til Industriens Gavn, behøver ingen videre Udvikling. Skjøndt Comiteen ikke har modtaget nogen skriftlig Meddelelse fra Institutet angaaende dette Punkt, har man dog ikke taget i Betænkning at bringe en dithørende Bestemmelse i Forslag (Indstillingspost 11).

Der er endnu eet Tilfælde, hvori det til Industriens Fremme allerede ved den bestaaende Lovgivning er hjemlet, at Fordringen om en Mesterprøves Afslæggelse af dem, der her i Staden ville nedsette sig som Haandværksmestere, maa bortfalde. Dette gjælder nemlig ifølge de Reformeertes Privilegier af 15 Mai 1747 § 26 og de Fremmedes Privilegier af 29 Novbr. 1748 § 7 om de Haandværksmestere, som udenlands fra begive sig herind, hvilke det er tilladt, at de strax uden videre Beføstning eller Tidsspilde maae optages her i Laugene, naar de med Ed bekræfte, tilforn at have brugt det Haandværk, som de agte her at drive, og derpaa holdt Svende, saa at dem ingen Hinder skal gjøres, om de for vigtige Marsagers Skyld ikke kunne faae Beviis med sig fra Dyrigheden paa de Steder, hvilke de tilforn have beboet. Den i den anførte Forstrift indeholdte, paa de historiske Forhold begrundede Forudsætning, at muligen intet Beviis kunde erhverves af den Bedkommende om hans tidligere Stilling som Mester, vil vel nu ikke letteligen indtræffe, og et saadant Beviis vil derfor nu i Almindelighed fordres præsteret; men, naar det er tilveiebragt, medføre Privilegierne den Begunstigelse, at den Bedkommende fritages for Mesterprøve, hvilket udentviol er netop det, hvortil der sigtes ved Ordene „uden videre Beføstning og Tidsspilde“, da disse ikke kunne antages at gaae ud paa nogen Befrielse enten for at tage Borgerskab eller for at erlægge de almindelige Præstationer til Laugkassen, som alle øvrige Mestere maae betale. Hvad isøvrigt den nævnte Begunstigelse angaaer, da kunde det vel være Tviol underkastet, om der ikke under de nærværende Omstændigheder kunde være Grund til at ophæve den, paa

samme Maade som adskillige andre Forrettigheder, der ved bemeldte Privilegier ere givne til Opmuntring af fremmede Industridrivendes Indvandring, ved senere Bestemmelser, s. Ex. ved Placat af 12 Febr. 1802, af Lovgiveren ere blevne affaffede. Ligesom imidlertid det Kongelige Danske Cancellie i Skrivelse af 13 Mai 1828 har tilkjendegivet, at Collegiet ikke fandt nogen tilstrækkelig Grund til en Forandring i den her omhandlede Henseende, saaledes skjonner Comiteen heller ikke, at der er tilstrækkelig Anledning for Samme til at tilraade en saadan; thi foruden at det vistnok ganske stemmer med den hos Laugene herskende Anskuelse, at der af den, der i Udlandet har været etableret som Mester, ikke bør kræves noget Mesterstykke ved hans Nedsættelse her, maa det, efter Comiteens Formening, selv om en vis Consequents skulde tale derfor, overhovedet ansees lidet ønskeligt, at der gjøres nogen Indskrænkning i en nu bestaaende Frihed i Henseende til Næringsforholdene, hvor ikke en særegen Nødvendighed er forhaanden. Ligesom Erfaringen viser, at den Afgang, der har været aabnet fremmede Mestere til at etablere sig her i Landet, kun i et ringe Omfang er bleven benyttet, saaledes er det efter de nærværende Forhold neppe sandsynligt, at dette i Fremtiden vil skee i nogen meget større Udstrækning. Finder en Udlænding det fordeelagtigt her at nedsætte sig som Haandværker, vil det vist i Regelen ikke være at ønske, at han ved de Omstændigheder og Vanskeligheder, som ville være forbundne med en Mesterproves Afslæggelse, derfra skulde afholdes.

Hvad Haandværksmestere fra de danske Kjøbstæder angaaer, kunne ifølge Placat 13 Febr. 1828 de af disse, der i en Kjøbstad have udført det ved Laugsartiklerne foreskrevne Mesterstykke, først efter i 2 Aar at have været etablerede i Kjøbstaden, flytte her til Byen, og de, der alene have udført det i Overensstemmelse med Placat af 26 April 1826 § 1 modererede Provestykke, kunne aldeles ikke blive Mestere

i Kjøbenhavn, ligesaa lidt som i nogen anden Kjøbstad, hvor der er Laug, uden at aflægge Mesterprøve ved Lauget. Som i Motiverne til Placaten af 1828 (Collegial-Tidenden for dette Aar Pag. 169) udførlig er uddykket, har ovenmeldte Indskrænkning i den udenbyes Mesters Ret til at indtræde i et Kjøbenhavns Laug sin Grund i det nære Forhold inellem Kjøbenhavn og de øvrige Kjøbstæder, og i den lette Afgang til Elusioner af de om Prøverne givne Forrifter, som det vilde medføre, dersom Mestere fra den ene Kjøbstad uden videre kunde ned sætte sig i en anden; hvorimod der ikke er Grund til at befrygte, at saadanne Elusioner skulde blive en Folge af den omhandlede Bestemmelse i Privilegierne for de Fremmede. Heller ikke i Henseende til disse Bestemmelser har Comiteen fundet Anledning til at foreslaae Forandring.

Hvad endelig Mestere fra Hertugdømmerne betræffer, da har Comiteen anseet det rettest, ikke i denne Henseende at fremkomme med noget Forslag, da en ny Lov om Hertugdømmernes Næringsforhold er i Vente.

Credie Affnit.

Om Laugs Ophævelse og Sammensmeltning, samt om Grændserne mellem Laugene.

Efter i det Foregaaende at have aahandlet de Betingelser, der formeentligen bør fastsættes for Afdgangen til som Mester at drive de laugsmæssige Haandværk, skal Comiteen nu gaae over til at undersøge, hvilke forandrede Bestemmelser der

kunde være at tilraade, deels med Hensyn til det Omfang, indenfor hvilket Laugsindskrænkningerne skulle være gjældende, og den indbyrdes Begrændsning imellem de inden denne Sphære indbefattede Haandværk, deels med Hensyn til den Maade, hvorpaa, og de Indskrænkninger, hvorunder disse Haandværk overhovedet af de Berettigede maae kunne drives.

Det første Spørgsmaal, der her møder, er, om alle de Haandværk, der nu ere bundne til Laug, skulle vedblive at være dette eller om ikke enkelte Laug, skjøndt Laugsindretningen i det Hele bibeholdes, kunde være at ophæve. Det kan i saa Henseende bemærkes, at Forandringer med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvilke Haandværk der ere Laug undergivne, og hvilke ikke, ogsaa forhen have fundet Sted, ligesom det ogsaa er i sig naturligt, at de velende Tidsumstændigheder herpaa maae have Indflydelse, selv om Principet i Hovedsagen forbliver det samme. Der er i Særdeleshed een Omstændighed, som synes at maatte medføre et Laugs Oplosning, nemlig naar den Virksomhed, som dette Laug beskæftiger sig med, i Tidernes Løb er bleven altfor ubetydelig til, at et større Antal kan ernære sig ved samme, saa at Lauget som Følge heraf kun bestaaer af nogle ganske faa Medlemmer. Ligesom det nemlig overhovedet kun synes lidet stemmende med Begrebet af et Laug, at det skal kunne dannes af 2 à 3 Personer, saaledes kan det ved de Laug, der bestaae af et saa indskrænket eller dog ikke meget større Antal Mestere, ikke være Andet, end at Laugsindretningens uheldige Sider blive de fremherskende.

Under alle Omstændigheder lægger Laugsvæsenet et Baand paa den frie Concurrence; men hvor Lauget bestaaer af mange Medlemmer, vil dog Concurrencen imellem disse indbyrdes allerede bidrage til at vedligeholde en passende Ligevægt, under hvilken Priserne paa Haandværkets Frembringelser ikke fastsættes efter Producenternes vilkaarlige Bestemmelse, men staae i et naturligt Forhold til Productionens

Omfofninger. Hvor derimod et Laug kun bestaaer af meget Faa, er denne Rigevægt hvert Dieblit udsat for at forrykkes, idet forandrede Coniuncturer, der medføre en forøget Søgning efter de under Lauget henhørende Artikler, giver Prisen paa disse aldeles i Producenternes Bøld, uden at der imellem dem indbyrdes er en tilstrækkelig Concurrance til at modvirke dens vilkaarlige Forhoielse. Denne vil vel kunne modarbeides ved Indførselen af fremmede Fabricata, ligesom ogsaa Mesternes Antal vil kunne forøges i Forhold til den forøgede Søgning; men dette Sidste vil dog ved Laugsindretningen betydeligt forsinkes og vanskeliggøres, og heller ikke det Første vil altid kunne skee saa hurtigt, som det vilde være at ønske, ligesom det ligger i visse Haandværks Natur, at de vedkommende Producter ikke færdiggjorte kunne indføres, men maae her forfærdiges for at svare til deres Bestemmelse, hvilket f. Ex. gjælder om Blytækkerprofessionen. Just denne Profession frembyder et Exempel paa, hvorledes Laugsrettigheden kan træde hemmende iveien for en Industries Opkomst, idet nemlig Blytækkerne, hvis Laugsartikler (af 19de Juni 1739, Art. 1) give dem udelukkende Ret til at tække med Skifer, have formeent alle andre Haandværkere at afgive sig med denne Industrie, og det uagtet ingen Blytækker i en lang Række af Aar har afgivet sig med Skiferbedækning, der nu som bekjendt atter er kommen i Brug,

Er Haandværket kun af ringe Omfang, og Efterspørgslen af dets Fabrikater kun liden, vil det ogsaa ofte med mindre Beføstning kunne drives af en anden Haandværker i Forbindelse med dennes øvrige Bedrift, end det er muligt, naar det selvstændigen skal drives, og der til dette Diemed skal holdes Bærsted og Arbeidere, som maaskee ikke altid kunne have den fornødne Bessjæftigelse. Saadanne Haandværks Afsondring i Laug vil saaledes ligefrem fordyre Productions-Omføstningerne. Endeligen bliver Faren for Misbrug af Laugsorganisationen til ved vilkaarlige Vedtægter at modarbeide

nye Mesteres Nedsættelse ulige større ved de Laug, hvis Medlemmer kun ere faa i Antal, end det kan være Tilfældet ved de større Laug.

Af disse Grunde har Comiteen troet i Almindelighed at burde andrage paa en Oplosning af alle de Haandværkslaug, som kun bestaae af et aldeles ubetydeligt Antal Medlemmer. Herhen høre navnlig følgende:

- Subst.
Nr. 12.
- 1) Blytæfernes Laug, som ifølge den for Aaret 1846 optagne Generaltabel over de til Kjøbenhavns Laug og Corporationer henhørende Personer tæller 3 Mestere, foruden 2 Svende og 2 Dreng
  - 2) Fjeldberedernes 1 — — 4 — —
  - 3) Randstøbernes 6 — — 3 — 4 —
  - 4) Knapmagernes 7 — — 5 — 7 —
  - 5) Sværdfegernes 2 — — 2 — 3 —

Alle disse Laug burde efter Comiteens Formening ophøre at bestaae som selvstændige. Vel er det en Selvfølge, at det ovenfor angivne Antal af de til disse Laug henhørende Personer, — som iøvrigt ingenlunde i det valgte Aar, sammenlignet med en Række af de foregaaende, har været ekstraordinært ringe, — i Tidernes Løb muligen kunde blive noget forøget; men seer man hen til Veskaffenheden af de paagjældende Professioner, kan nogen betydelig Forøgelse ikke ventes, da de Forhold, der i forrige Tider have givet disse Professioner en særdeles Betydning og netop derved have medført, at de ere blevne henlagte under egne Laug, nu ikke længer ere forhaanden, og ikke kunne ventes at ville indtræde igjen, efter at den fabriknæssige Industri, som i hoi Grad lader sig anvende paa flere af de paagjældende Artikler, i den nyere Tid saa betydeligt har udviklet sig, medens den største Deel af de samme Artikler nu ikke længer ere i almindelig Brug, men ere blevne afløste af andre billigere og bekvemmere. Saaledes ere Blytagene blevne afløste af Tegltagene, Tinhuusgeraadet

af Steentoiet, Toisnapperne af Metallknapperne, de af Feldberederne tilberedte Skind af andre Slags Læder, og Kaarden horer ikke mere med til den fuldendte Paaklædning. Skulle imidlertid de ommeldte Laug nu opløses, da vilde dette kunne skee enten ved aldeles at borttage Laugsbaandet, saaledes at de vedkommende Haandværk sættes i Classe med andre ikke laugsbundne Næringsveie, eller ved at sammensmelte dem med andre Laug, der beskæftige sig med nærbeslægtede Professioner. Da Comiteen er af den Formening, at Laugsforfatningen i det Hele bør vedligeholdes, og Grunden til, at man maa andrage paa de her omhandlede Laugs Opøsning, alene er den, at hvert af dem bestaaer af et altfor ringe Antal Medlemmer, men denne Grund bortfalder, naar Laugget forenes med andre større Laug, vil denne sidste Fremgangsmaade efter Comiteens Skjønne være at foretrække, naar der virkelig gives en anden laugsmaessig Profession, der er saa nær beslægtet med den paagældende, at de begge naturligen kunne behandles som Grene af eet og samme Fag. Med Hensyn hertil antager Comiteen, som den siden nærmere skal omtale, at Knappmagerlauget bør forenes med Pøssmagerlauget, og Sværdsegerlauget med Gjortlerlauget. Hvad derimod de tre andre overfor anførte Laug angaaer, da skjønner Comiteen ikke, at noget af disse passende vilde kunne sammensmeltes med et andet Laug. Randestøbernes og Blytæfernes Arbeider, som fornemmelig udfræve Færdighed i at støbe og lodde og Kjendskab til Behandlingen af Tin, Messing og Bly, ville vel i Almindelighed uden synderlig Vanskelighed eller lang Dvælse kunne udføres af de forskjellige andre Classer Haandværkere, som beskæftige sig med at arbejde i Metal; men Randestøber- og Blytæfferhaandværket ere dog efter deres Natur særegne Fag, der ikke passende vilde kunne behandles som Grene enten af Smede-, Gjortler- eller Blikkenslagerprofessionen; og Comiteen formener derfor (Indstillingspost 12), at, naar bemeldte to Haandværkslaug nu opløses, kan

der vel være Anledning til at tillade alle Laugshaandværkere, som arbeide i Metal, tillige at udføre Fabricata, som henhøre under disse to Professioner; dog at der desuden bør være Afgang til paa enhver af dem, som et eget Fag, at vinde særligt Borgerstab, hvis Opnaaelse da, efter at Lauget er opløst, ikke længer vilde kunne være bunden til Opfyldelsen af laugsmæssige Betingelser. Paa en lignende Maade burde der efter Comiteens Formening (Indstillingspost 12) forholdes med Fjeldberederlauget. Foruden dette beskæftige sig ogsaa Garver-, Handskemager- og Bundmagerlauget med Tilberedningen af Skind og Huder; men Tilberedelsesmaaden er tildeels forskjellig. Den Art af Tilberedning, som er Fjeldberederne forbeholdt, er navnlig den saakaldte Semsгарvning, som udføres ved at valke Skindene i Fjdt eller Tran. Det paa denne Maade tilberedede Skind (det saakaldte Badskesskind) benyttes nu, især efterat Allungarveriet er blevet mere almindeligt, langt mindre end forhen, og det har saaledes ikke kunnet være Andet, end at Fjeldberedernes Antal efterhaanden har maattet indskrænke sig betydeligt; men naar Lauget som Følge heraf ophæves, vilde der ei være nogen Grund til, at Afdgangen til at anvende hiin særegne Tilberedelsesmaade skulde bindes til Indtrædelsen i et af de anførte tre andre Laug, saaledes at hiint Laugs Ophævelse skulde medføre en Forsøgelse af disses Laugsrettigheder; hvorimod der Intet kan være til Hinder for at tillade Medlemmerne af de ommeldte tre Laug at beskæftige sig med Fjeldberederhaandværket, forsaavidt de derved kunne finde deres Regning, imedens der tillige aabnes dem, som ønske det, Afgang til efter særligt Borgerstab at drive Haandværket som en egen Næringsvei.

Ved denne Leilighed kan endnu omtales den Deling, der finder Sted i Handskemagerlauget, idet nemlig det til dette Laugs Næringsvei henhørende Feltsneri ikke kan drives af alle Handskemagermestere, men ikkun af dem, der foruden det almindelige Handskemagermesterstykke tillige have aflagt

Indst.
Nr. 13.

særstilt Prøve som Peltsnere (Cancellie-Skrivelse 8 Juli 1823, cfr. Cancellie-Skrivelse 20 Juni 1829). Efter Comiteens Mening burde denne Deling i Haandværket ophøre, det særegne Peltstner-Mesterstykke bortfalde og Tilladelse indrømmes enhver Handffemagermester til efter aflagt Prøve som saadan ogsaa at forfærdige Peltstnerarbejde, hvilket Man navnlig af den Grund maa ansee som det efter Forholdenes Bessaffenhed Naturligste, at Peltstnerne ikke ved Udvøvelsen af deres Profession betjene sig af andre Arbeidere end Handffemagerstvende, og at der ikke bestaaer nogen Svendeproeve i Peltstneriet.

Foruden de foran omhandlede Laug gives der endnu nogle andre, som kun have et meget lidet Antal Mestere, navnlig den Nagelsmedlauget, der efter Generaltabellen for 1846 kun talte 9 Mestere og Seils-Flag- og Compasmagerlauget, som kun havde 8 Mestere. Paa disse Laug lader det sig vel altsaa anvende, hvad der ovenfor er bemærket om det Mislige ved, at et Laug kun bestaaer af meget faa Medlemmer; men det vil dog neppe om disse saa ubetinget som om hine kunne siges, at Haandværket, hvormed de beskæftige sig, er af en saa ringe Betydning, at der af denne Grund ikke bør bestaae noget Laug paa samme; Svende- og Drengestallet er ogsaa ved disse Laug forholdsvis langt større end ved hine. Imidlertid er Comiteen af den Formening, at Nagelsmedene bør ophøre at udgjøre et eget Laug og forenes med de øvrige Jernsmede, hvorom paa sit Sted i det Følgende vil blive handlet. Hvad dernæst Seils-, Flag- og Compasmagerhaandværket angaaer, hvilket ifølge sin Bessaffenhed ikke kan henlægges under noget andet Laug, da er der, med Hensyn til det Dffentliges Interesse i denne Professions behørig Drift, uden tvivl særegne Grunde til at lade den vedblive at være laugsbunden, saalænge Laugsforfatningen i det Hele vedligeholdes.

En fuldkommen Ophævelse af det nu bestaaende Laugs-

baand har Comiteen saaledes kun kunnet tilraade med Hensyn til de tre ovenfor nævnte Professioner, Blytækker, Rødestober og Følberederhaandværket. Derimod er der flere Laug, der formeentlig ber ophøre som særskilt bestaaende og sammensmeltes med andre. Det er nemlig ikke blot, hvor et Laug er af en særdeles ringe Betydning, at der kan være Føie til at forene det med et andet; men ogsaa da, hvor Adskillelsen efter de paagældende Haandværks Bestaffenhed i sig selv maa ansees som unaturlig. Det kan imidlertid ikke nægtes, at det er vanskeligt i denne Henseende at træffe rette Maal og Grændse; thi den hele Laugsadskillelse medfører uundgaaeligt, at Medlemmerne af det ene Laug undertiden maae føle sig meer eller mindre hindrede i deres Virksomhed ved de, de andre Laug indrømmede, exclusive Rettigheder; og søger man ved en Forening af flere beslægtede Laug at formindste de saaledes opstaaende Uleiligheder, vil der dog altid blive Noget tilbage, hvori de endnu adskilte Brancher ville nærme sig hinanden saameget, at generende Indskrænkninger og ubehagelige Collisioner stundom maae fremkomme. Unægteligen ville disse mere og mere tabe sig, jo videre man gaaer i den omhandlede Henseende, og navnlig kunde det være et Spørgsmaal, om man ikke burde samle Laugene i nogle enkelte Hovedgrupper, f. Ex. ved at danne eet Laug af alle Metalarbeidere, et andet af alle Træarbeidere, et tredie af Skindarbeidere o. s. v. Men vilde man gaae saa vidt, kunde man ligesaa godt ophæve Laugsvæsenet aldeles. Thi Laugsvæsenet forudsætter en saadan Fordeling af Arbeidet, at det, som er henlagt til ethvert Laug, ikke kommer til at indbefatte aldeles heterogene Bestjæftigelser, hvilket imidlertid under et saadant Grupperingsystem vilde blive Tilfældet. Det vilde neppe heller under disse Omstændigheder være muligt at indrette Proverne saaledes, at de bleve af nogen Betydning med Hensyn til vedkommende Næringsbrugers tilkommende Virksomhed. Og endelig vilde man dog ikke, hvad der vel skulde være Ho-

vedgrunden til hiin større Klasseinddeling, undgaae Adskillelsen mellem Haandværksfagene, da der foruden hine større Afde-linger dog vilde blive flere, ja endog de fleste tilbage, der ei passende kunde henføres under dem (f. Ex. Strædere, Sko- magere, Bundmagere, Malere), og altsaa Hovedsagen af det man vilde opnaae, dog ikke blive opnaaet.

Comiteen troer derfor, at man maa gaae ud fra den nu bestaaende Grændsebestemmelse imellem Laugene som Basis, og kun da gjøre Forandringer i denne, hvor den i en særegen Grad viser sig besværende og u hensigtsmæssig, og at navn- ligen en Sammensmeltning imellem forffjellige Laug kun da bør finde Sted, hvor disses Bestjæftigelser ere at ansee som væsentligen eensartede.

Som foran bemærket, antager Comiteen, at Nagel- smeddene, der ved Rescript af 23 Mai 1755 bleve affon- drede fra de øvrige Jernsmedde som et eget Laug, igjen bør forenes med disse. At den, der har Ret til at smedde Jern til een Anvendelse, ikke maa gjøre dette, naar Anvendelsen skal være en anden, synes i hoi Grad unaturligt, og navn- ligen synes en Grændsebestemmelse, som den i Rescriptet af 1755 fastsatte, hvorefter de, hvem det er tilladt at forfærdige visse Slags Søm, gjøre sig skyldige i uberettiget Næringsbrug, naar de Søm, som de fabrikere, noget afvige fra det bestemte Tommemaal eller ere til et andet end det forestkrevne Brug, ikke let at kunne lade sig forsvare. Iøvrigt er det ikke blot med Hensyn til Sømforarbeidningen, men ogsaa i Henseende til andet Smeddearbeide, at der finder en unaturlig Sondring Sted imellem de Haandværkere, der bestjæftige sig med Jern- smedning; thi vel ere de øvrige Jernsmedde, med Undtagelse af Nagelsmeddene, samlede i eet Laug; men dette er igjen deelt i tvende Hovedafdelinger, Grov- og Kleinsmeddene, af hvilke den første foruden de egentlige Grovsmedde omfatter Anfersmeddene, den anden foruden Kleinsmeddene ogsaa Løis- smeddene, Bøssemagerne og Sporemagerne, og disse tvende

Afdelingers Rettigheder udelukke hinanden gjensidigt, saaledes at Grovsmeddene ikke tør befatte sig med Kleinsmeddenes Haandværk, ligesaa lidt som omvendt disse med hines. Men for at erholde en Grændse mellem begge Fag, har det været nødvendigt i de Tilfælde, hvor Tvivl kunde opstaae, at tage Hensyn til, om der til et Smeddearbeide behøves Fiil eller ikke, see Placat af 18 October 1826 og 1 August 1828. En saadan Grændsebestemmelse har noget høist Unaturligt, især da Grovsmeddene ingenlunde i Almindelighed ere udygtige til at bruge hiint Redskab, som de endogsaa ved flere Slags Arbeide, der ligefrem ere henlagte under dem, nødvendigviis maae benytte. Det Beslægtede imellem Grov- og Kleinsmeddenes Professioner er ogsaa af Lovgivningen blevet erkjendt derved, at de ere blevne lagte ind under eet Laug, og det er heraf en Følge, at en Forening af begge Professioner tillades den, der gjør Mesterstykke i dem begge; men da kun Faa gjøre dette, bestaaer den unaturlige Sondring ligesuldt, og den sælles Laugsforbindelse har i alt Fald kun den Fordeel, at de Nets-trætter blive sjeldnere, som det nære Slægtskab imellem begge Professioner ellers i Mængde maatte fremkalde. Men idet det saaledes er erkjendt, at der i sig Intet er til Hinder for, at begge Haandværk drives under Eet, synes det ikke, at der, for at dette kan skee, bør opstilles en Betingelse, der er saa vanskelig at opfylde, som den, at skulle godtgjøre en lige stor Haandfærdighed i dem begge; thi det er naturligt, at den, der bestandigen har arbeidet som Grovsmedsvend, ikke let kan have den Færdighed, som er nødvendig til at præstere et fuldendt Arbeide af den Slags, hvormed Kleinsmeddene udelukkende beskæftige sig, ligesaa lidt som omvendt Kleinsmedsvenden har den samme Færdighed som Grovsmeden; men deraf følger ingenlunde, at den, der har uddannet sig i et enkelt af disse Fag, ikke skulde have erhvervet tilstrækkelig Duellighed til at forestaae et Værksted, hvor baade Kleinsmed- og Grovsmedarbeide i Forening udføres. Det kommer her fuldkom-

ment til Anvendelse, hvad ovenfor er bemærket om Hensigtsmæssigheden og Nødvendigheden af, at der ved adskillige Haandværk fastsættes forskellige practiske Prover, imellem hvilke de Paagældende kunne vælge, saaledes at Afslæggelsen af en enkelt af dem ansees at afgive den Garanti for Bedkommendes practiske Duelighed, som i Forbindelse med Afsløberingen af den theoretiske Prove bør være tilstrækkelig for at vinde Mesterret paa det hele Haandværk. Under Jagttagelse af en saadan Omgangsmåde i Henseende til Fastsættelsen af alternative practiske Prover for de vordende Mestere er det saaledes Comiteens Formening, at saavel Nagelsmeddene som de øvrige Jernsmedde bør forenes i eet Smeddelaug, hvis Medlemmer alle skulde have lige Ret til at udføre alt det Arbejde, der nu er fordeelt imellem de forskellige Classer, hvoraf dette Laug skulde sammensættes.

Inbst.
Nr. 13.

En lignende Forening bør efter Comiteens Anskuelse iværksættes imellem Blikkenslagerne og Kobbersmeddene. Forskjellen mellem disse Professioner berøer alene derpaa, at de behandle forskellige Materialier; men Arbeidsmaaden, som væsentligen bestaaer i en Ophamring af de paagældende Metaller, er ved begge aldeles den samme, og ligesom Arbejder i Messing allerede nu udføres af begge disse Slags Haandværkere, saaledes vilde Blikkenslagerne uden Vanskelighed kunne arbejde i Kobber, og Kobbersmeddene i Blik, naar dette blev dem tilladt. Hvor eensartede begge Professioner ere, sees ogsaa deraf, at Udførelsen af den samme Gjenstand, nemlig en Theemaskine, ved det ene Laug i Messing, ved det andet i Kobber, anvendes ved dem begge som Mestestykke, see Afhøringsprotocollen Pag. 52 og 58.

Inbst.
Nr. 13.

Ogsaa de tre nu adskilte Bæverlaug, Linnedværerne, Tøimagerne og Dugmagerne bør formeentligen forenes i eet Laug. Her er det ligeledes alene det forskellige Materiale, der danner Adskillelsen mellem Laugene; Bævningsoperationen er i det Væsentlige den samme, enten Stoffet er

Hør-, Bomulds- eller Uldgarn, og de forffjellige Bæverprofes-sioner ere da ligesaa tidt som Blifkenslager- og Kobbersmed- haandværket i Virkeligheden at ansee som forffjellige Haand- værkt. Det er derfor ogsaa nu ganske almindeligt, ligesom det ansees fuldkomment tilladeligt, at Linnedvæverne benytte som Arbeidere Svende af Toimagerlauget, og omvendt, hvilket, om der ellers kunde være nogen Tvivl, gjør det indlysende, at den Haandværksfærdighed, der udfordres i begge disse Professioner, er den samme, og at kun Anvendelsen af denne er forffjellig.

Som ovenfor bemærket, antager Comiteen fremdeles, at Knapmagerlauget og Sværdfejerlauget, om hvilke Man allerede paa Grund af det ringe Antal Medlemmer, som de indbefatte, har formeent, at de burde ophøre at bestaae som særskilte Laug, passende kunde forenes, det første med Pos- sementmagerlauget, det sidste med Gjortlerlauget. Knap- mager- og Pos sementmagerprofes sionen ere vel tildeels forffjellige; men de nærme sig hinanden dog over- maade meget og falde for en stor Deel sammen, see Cancelli Skrivelse af 3 Sept. 1822. Deres Bestaaffenhed er saaledes iffe til Hinder for, at de forenes under een og samme Haand- værksbedrift, og da de derhos hver for sig iffe ere af et større Omfang, end at en saadan Forening maa ansees naturlig, synes det ogsaa rettere at sammensmelte dem, end at at gjøre Knapmagerprofes sionen, ved Oplosningen af det paa denne hvilende Laugsbaand, til en fri Haandtering.

Imellem Gjortlerlauget og Sværdfejerlauget bestaaer der allerede nu en vis Forbindelse, af en lignende Natur som imellem Grov- og Kleinsmeddene, idet nemlig Placaten af 30 December 1829 tillader, at Gjortler- og Sværdfejerhaandværket maa forenes, naar Vedkommende aflægge Mesterstyffe paa dem begge. Ogsaa her synes en Forandring af samme Bestaaffenhed som ved Smeddehaand- værket at kunne indtræde. Vel maa Sværdfejerhaandværket, naar der tages Hensyn til, at der under denne Profession

henhører Forfærdigelsen af Kaardeklinger, og at Udførelsen af en saadan netop udgjør Mesterstykket, betragtet som ikke lidet forskjelligt fra Gjortlerprofessionen, og Undertegnede Ruhl har derfor meent, at det vilde være rettest at behandle Sværdfegerprofessionen, ved Ophavelsen af det paa samme værende Laug, paa lignende Maade som ovenfor er foreslaaet med Hensyn til Randestober- og Blytækkerprofessionerne, saaledes nemlig, at den bliver en særegen, ikke laugsbunden Haandtering, men at den tillige uden særlig Prove kan drives af Medlemmerne af alle de Laug, der beskæftige sig med Metalarbejder. Comitens øvrige Medlemmer have derimod troet, at man mindre maatte tage Hensyn til Haandværkets Navn, end til hvorledes det i Virkeligheden udføres, og det er da som en Folge af Fabrikvæsenets Udvikling blevet Tilfældet, at Sværdfegerne ikke længer beskæftige sig med Forfærdigelsen af Kaardeklinger, men derimod forsrive disse fra Fabrikkerne, og selv indskrænke sig til Udførelsen af det med deres Profession forbundne Gjortlerarbejde. I Aaret 1840 var der derfor, som det af Aldermanden i et Møde med Comitens blev bemærket (Afhorings-Protocollen Pag. 66, a) ikke en eneste Svend paa Lauget, som var oplært i Professionen, hvorimod Mesterne alene betjente sig af Gjortlersvende; men under saadanne Omstændigheder forekommer det Comitens Majoritet, at en Forening med Gjortlerlauget maa ansees som aldeles naturlig, hvorimod det med Hensyn til den mindre Bestemthed, som Grændsen imellem Sværdfegernes og Gjortlernes Rettigheder i andre Henseender har, see Bevillingen af 5 Juni 1776, vel kunde have sin Betænkelse at aabne en større Frihed til Udvøvelsen af hines Haandværk.

Endelig formener Comitens, at der maa foregaae en Forandring i de nu gjældende Grændsebestemmelser imellem de forskjellige Slags Træarbejdere. Disse dele sig nu, naar fraregnes adskillige Haandværk af en ganske særegen Character, f. Ex. Bødder- og Hjulmandhaandværket, i fol-

gende 5 Hovedclasser: Tomrerne, Snedkerne, Stolemagerne, Trædreierne og Kunstdreierne, af hvilke de fire første hver udgjøre et eget Laug, de sidste derimod ikke danne noget Laug. Hvad først Grændsen imellem Tomrerne og Snedkerne angaaer, da turde den Grændse, der nu er fastsat ved Forfkrifterne i Reglementet af 27 Februar 1723, vistnok mangle endeel i den onskelige Skarphed og Bestemthed, hvorfor der ogsaa ikke sjældent opstaae Collisioner imellem de Snedkermestere, der beskæftige sig med Bygningsarbejde, og Mesterne af Tommerlauget; og selv om disse Collisioner noget kunde formindskes ved en tidsvarende Revision af hine Forfkrifter, synes dog en Adskillelse, hvorefter Udførelsen af det til Bygninger hørende Træarbejde er fordeelt imellem flere, hinanden ubelukkende Laug, i sig selv at være lidet naturligt, og følgelig en Forening af Tommerlauget og Snedkerlauget ønskelig. Imidlertid ere der dog flere væsentlige Forskjelligheder mellem disse Haandværk, og navnlig staaer den Green af Snedkerhaandværket, som gaaer ud paa Forfærdigelsen af Møbler, temmelig fjernt fra Tomrerprofessionen. Skulde Foreningen iværksættes paa den forhen omtalte Maade, at der blev givet den vordende Mester Valget imellem forskjellige, til Professionens forskjellige Grene svarende Prover, der hver for sig berettigede til Indtrædelse i Lauget, vilde Afstæggelsen af en Prove som Møbelsnedker ikke kunde garantere Bedkommendes Duelighed i Tomrerprofessionen, hvilken Garanti netop med Hensyn til denne Profession maa i det Almindelige anses nødvendig. Vilde man affondre Møbelsnedkerne som et eget Laug, og blot forene Bygnings-snedkerne med Tomrerne, da vilde der vel for den sidste Slags Professionister kunde foreskrives en saadan Prove, som for det Offentlige kunde være tilstrækkeligt betryggende, ligesom Bygnings-snedkernes Profession staaer Tomrernes Haandværk nærmere end Møbelsnedkernes. Men da dette vilde medføre en Affondring af tvende Slags Arbejder, der hidtil, deres For-

ffjellighed uagtet, have været ansete som sammenhørende og henlagte under eet Laug, kan en saadan Foranstaltning neppe ansees hensigtsmæssig. Comiteen anseer det derfor ikke tilraadeligt at træffe nogen Foranstaltning til Forening af Tømmerne og Bygningsfjedkerne, men formener, at Tømmerlauget bør vedblive at bestaae som et eget affondret Laug, og at Forandringer i Begrændsningen af dettes Rettigheder ikke ville kunne bevirkes, undtagen forsaavidt saadanne maatte kunne fremkaldes ved en Revision af Reglementet af 27 Februar 1723 eller maatte blive en Følge af de almindelige Regler om Haandværkeres Berettigelse i Henseende til Udvøvelsen af deres Profession, hvilke Comiteen i det Følgende skal tillade sig at foreslaae.

Medens Snedkerne paa den ene Side begrændses af Tømmerne, blive de paa den anden Side begrændsede af Stolemagerne. Er Adskillelsen fra de første forbunden med Ulemper, da er Adskillelsen fra de sidste uidentviol aldeles unaturlig. Stolemageriet horer i Virkeligheden ligesrem ind under Meubelsnedkernes Fag; det er neppe engang at betragte som en særegen Green af dette; thi de enkelte Arter Meubler, som ere tagne fra Snedkerne og henlagte til Stolemagerne (Divaner og Stole), synes saa vilkaarligen valgte, at man ligesaa vel kunde have oprettet et eget Laug paa Forsærdigelsen af hvilke som helst andre Meubler. Forsaavidt der skal kunne opstilles nogen Forskjel paa de ommeldte tvende Professioners Character, da vilde denne Forskjel i alt Fald kun ganske relativt kunne bestemmes derhen, at der i Almindelighed — thi ubetinget gjælder det ingenlunde — udfordres mere Dreierbeide til de Meubler, hvormed Stolemagerne beskæftige sig, end til dem, som Snedkerne forfærdige. Herpaa er ogsaa bygget den betydelige Indskrænkning for Snedkerne, som Stolemagerne ei ere underkastede, at hine ikke maae benytte noget Dreierlad, en Indskrænkning i Henseende til Benyttelsen af de nødvendige Redstaber, som maa ansees som i høi Grad

unaturlig. Comiteen formener derfor, at Snedkerlauget og Stolemagerlauget bør forenes og gjensidigen deelagtiggjøres i hinandens Rettigheder, saaledes at der tillægges Medlemmerne af det første den samme Ret, som Medlemmerne af det sidste, til selv at udføre det Dreierarbeide, hvorfor der i deres Profession er Anvendelse. Men herved mødes en Vanskelighed fra et tredje Laugs Side, Trædreierlaugets. Dette Laugs væsentligste Forretninger bestaa nemlig ikke i Forsærdigelsen af Gjenstande, der umiddelbart sælges til Forbrugerne, men i Udførelsen af det Dreierarbeide, der bestilles hos Laugets Mestere af andre Haandværkere, navnlig af Snedkerne. Men naar nu disse erholde Tilladelse til selv at have Dreierlad, er det høist sandsynligt, at de for en stor Deel ville unddrage Trædreiererne hiin Bestjæftigelse, og de sidste Birkfomhed vil da blive saa indskrænket, at de neppe længer kunne bestaae som et eget Laug. Det forekommer da Comiteens Majoritet at ville være rettest (Indstillingspost 13), ogsaa at lade Trædreiererne gaae ind under det forenede Snedker- og Stolemagerlaug for saaledes at forskaffe dem en Erstatning for det Arbeide, der i Fremtiden vil gaae over fra dem til Snedkerne, ved omvendt at give dem Tilladelse til at udføre Snedkerarbeide, en Tilladelse, som uidentviisl en Deel af dem, i de Grene af Snedkerprofessionen, som meest nærme sig til deres Fag, med Held vilde kunne benytte, medens de andre da saameget lettere vilde kunne finde deres Udkomme ved det Arbeide i Dreierfaget, til hvis Udførelse der dog altid hos dem vilde blive søgt Hjælp, deels fra andre Sider, deels ogsaa fra en Deel af Snedkerne. Saameget mere har Comiteens Majoritet fundet Anledning til at foreslaae en Forening af alle de ommeldte tre Laug, som Trædreier- og Stolemagerlauget ogsaa i ældre Tider have været forenede, indtil det sidste oprettedes til et eget Laug ved Laugsartiklerne af 27 Febr. 1742.

Undertegnede Comiteens Medlem, D. Müller, er vel med Majoriteten enig i, at Snedker- og Stolemagerlauget paa

den ovenmeldte Maade bør forenes, og erkjender ligeledes, at man ved en saadan Forening ikke kan undlade at tage Hensyn til Trædreierlauget; men det forekommer mig hensigtsmæssigere, istedetfor at drage dette sidste Laug ind i hiin Forbindelse, paa en anden Maade at aabne det en forøget Virkefreds, nemlig ved at forene det i eet Laug med de nuværende Kunstdreiere. Jeg kan nemlig ikke Andet end antage, at disse to Classer af Haandværkere ere hinanden mere beslægtede, end enten Snedkerne eller Stolemagerne ere det med Trædreierne. Da det at dreie er en egen Færdighed, maa der (blandt flere alternative Prover) ogsaa anordnes en Prove i Trædreining, for dem nemlig, som alene vilde beskæftige sig med dette Fag, og hvilken Prove efter det oven Antagne vilde herettige til at arbejde i Professionens hele Omfang; men en saadan Prove vil da staae i en saa fjern Forbindelse med det egentlige Snedkerarbeide, navnlig Bygnings-snedkeriet, at den ikke kan antages at give nogensomhelst Formodning om Bedkommendes Duellighed i saa Henseende. Naar der derimod tillagdes det samlede Snedker- og Stolemagerlaug den samme Ret som Stolemagerne nu have, til at benytte Dreierlad til det, som henhører til deres egen Profession, men ikke til at dreie for andre Laugs-Artiklerne af 27 Febr. 1742, Art. 7), og Trædreierne fik en udvidet Ret i Henseende til det, som henhører til deres Profession (ved ogsaa at maatte udføre det finere Dreierarbeide, der nu er Kunst-dreierne forbeholdt), synes der paa denne Maade at være sørget for alle Parter. Det fortjener desuden at bemærkes, at Trædreierne selv have næret Dunst om en saadan Forening med Kunstdreierne (saaledes som det erfares af et ved det Kongelige Danske Cancellies Skrivelse af 19 Mai 1842 Kjøbenhavns Magistrat tilstillet, og af denne igjen under 6 Juni næstefter til Comiteen fremsendt Andragende, hvori der paa samtlige Kunst- og Trædreieres Vegne er blevet ansøgt om en Incorporation af de første under Trædreierlauget, dog kun

under den Betingelse, at der i 10 Aar forbeholdtes dettes hidtilværende Medlemmer den dem tidligere tilkommende Eneret med Hensyn til de udelukkende under deres Profession hørende Arbejder).

Betydningen af denne for Minoritetens Anskuelse talende Omstændighed har Comiteens Majoritet vel erkjendt; men foruden at den har troet, at det dog ikke maatte lades upaaagtet, at der paa den Tid, da Trædreierne indgav det fornævnte Andragende, ikke var nogen Anledning for dem til at tænke paa en Forening enten med Smedkerne eller med Stolemagerne, har den fundet en overveieende Betænkelse imod den af Minoriteten foreslaaede Foranstaltning deri, at Kunstdreierne, som hidtil ikke have udgjort noget Laug, paa denne Maade vilde blive dragne ind under en Laugsforbindelse, og en Udvidelse af Laugsindretningen til andre Professioner end dem, som hidtil have været undergivne samme, har man ikke troet at burde tilraade, ligesom den formeentlig vilde være stridende mod Rescript af 10 April 1761 § 1. Dgsaa kunde man, for at afværge den oven paapegede Ulempe, angaaende Trædreiningsprovers Utilstræffelighed med Hensyn til Bygnings-smedkeriet, forordne, at intet Medlem af det omhandlede Laug turde afgive sig med det egentlige Bygningsarbejde, med mindre han specielt havde aflagt Prøve i alle Fag.

I alle de Tilfælde, i hvilke Comiteen ifølge det Foranførte antager, at flere Laug burde sammensmeltes til eet, maatte der da, paa samme Maade som med Hensyn til Smeddeprofessionen er bemærket, ved ethvert enkelt af de nye Laug foreskrives alternative Mesterprøver, indrettede efter Eiendommelighederne ved enhver af de forhen affondrede Brancher, forsaavidt ikke disse skulde være i den Grad eensartede, at der ikke var Anledning til en saadan Foranstaltning, og i de samme Tilfælde maatte der ogsaa forskjellige Svendeprover, ligesom de hidtil bestaaende, bibeholdes. Den, der var bleven Mester, maatte derimod, hvilken af Mesterprøverne han end havde aflagt, have Ret til at drive den

hele under Lauget henhørende Profession i dennes fulde Omfang, og da ogsaa have Ret til som Arbeidere at benytte alle dem, der vare Svende paa Lauget, uden Hensyn til, i hvilke af Professionens forskjellige Brancher disse havde aflagt deres Svendestykke. En Folge af at Svendene saaledes kunde arbejde ogsaa hos en Mester af en anden Branche end den, i hvilken de selv vare oplærte, maatte da fremdeles være, at Beskaffenheden af den Svendeprove, som i sin Tid af dem var bleven afslagt, ikke burde forhindre dem fra, iblandt de foreskrevne Mesterprøver ogsaa at vælge en anden end den, der horte til den samme Branche, hvorunder den af dem afslagte Svendeprove havde henhørt, (Indstillingspost 13).

Andre Laug end de foran nævnte har Comiteen ikke troet at kunne tilraade enten ophævede eller forenede. Der- som imidlertid Omstændighederne skulde medføre, at der hos noget Laug opstod Duffe om, at Laugsbaandet maatte opløses, eller flere Laug begjærede at blive sammensmeltede til eet, burde dette formeentlig ikke forhindres, men langt snarere begunstiges. Det er i denne Henseende allerede ved Rescript af 10 Apr. 1761 § 1 tilkjendegivet, at, om et eller andet Laug skulde finde sin Regning ved at faae Lauget ophævet, da kan dette dem gjerne bevilges; men Comiteen antager, at det, for at en Begjæring i denne Retning skal blive tagen i Betragtning, ikke kan udfordres, at alle Laugets Medlemmer derom skulle være enige. Naar hensees til, med hvilken Styrke de Vedkommende i Almindelighed hænge fast ved Laugsindretningen, og at der ere Mangfoldige, der ubetinget foretrække den engang tilsvante Tingenes Orden for enhver, selv den gavnligste Reform, naar denne kommer i Strid med den ved Banen indgroede Tænkemaade, tør det idetviil forudsættes, at, dersom Duffet om et Laugs Ophævelse eller om fleres Sammensmeltning, deles af $\frac{2}{3}$ af ethvert af de paagjældende Laugs Medlemmer, vil der være overveiende Grunde for Tilraadeligheden af en saadan Foranstaltning. Comiteen troer derfor at burde an-

drage paa, at der gives en Bestemmelse om, at en Beslutning af $\frac{2}{3}$ af vedkommende Laugs Medlemmer i de her omhandlede Tilfælde skal være afgjørende. Indst.
Nr. 14.

Jovrigt formenes, at naar et Haandværkslaug ophæves eller sammenfsmeltes, enten ifølge de foran fremsatte Forslag eller ifølge en Begjæring fra de Paagjældende selv, bør der med de Lauget tilhørende Kasser og Fonds, som have værdelige Diemeed til Formaal, forholdes paa samme Maade, som i Comiteens Continuationsforestilling angaaende Handelslaugene af 10de Februar 1844 under den 5te Indstillingspost er blevet foreslaet i Henseende til de lignende ved Handelslaugene bestaaende Fonds; nemlig saaledes, at der forbeholdes dem, der paa den Tid, da Laugsforbindelsen ophører, kunne anses som Interessenter i disse, Fortrinsret for dem og deres Efterladte til at nyde Godt af samme (Indstillingspost 14). Men om de i denne Henseende nærmere fornødne Regler saavel som om de øvrige Bestemmelser, der maatte være nødvendige i Anledning af de ophævede Laugs Formuesanliggender, troer Comiteen, i Henhold til hvad den i den ovennævnte Forestilling med Hensyn til disse Anliggender ved Handelslaugene har bemærket, ikke at kunne fremkomme med et almindeligt Forslag, hvorimod den nærmere Ordning formeentligen bør erholde sin Afgjorelse efter ethvert Forholds særegne Beskaffenhed.

Efter at Comiteen saaledes har fremsat sin Anskuelse om enkelte Laugs Ophævelse og fleres Sammenfsmeltning, skal man gaae over til at undersøge, om der ikke med Hensyn til de Laug, der antages fremdeles at burde bestaae, kunde være at foreslaae Modificationer i den Begrændsning, som de efter de gjældende Regler have imod hinanden indbyrdes. Det kunde være et Spørgsmaal, om den Fordeling af de forskjelligte Haandværksarbejder imellem de flere Laug, som nu er indført, i sig er den hensigtsmæssigste, og om den ikke kunde trænge til at underkastes en almindelig og omfattende Revision.

Comiteen har dog ikke troet at kunne tilraade en saadan. Selv om det med Hensyn til adskillige Slags Arbeider kunde synes mindre passende, at de ere henlagte under eet Laug og ikke under et andet, vilde det dog efter at disse Forhold i den lange Tid, hvori de have bestaaet, ere blevne rodfæstede, idet alle Bedkommende derefter have indrettet sig, være betænkeligt, deri at gøre en Forandring, fordi en saadan ifølge en almindelig Betragtning kunde synes at være consequent. Ved at gaae ud fra flige almindelige Betragtninger vilde man desuden snart føle, hvorledes man ved at have Inconsequentser paa den ene Side, fremkaldte nye paa en anden, og man vilde neppe kunne standse, førend man var kommen til en fuldkommen Ophævelse af enhver Laugsadskillelse. Naar Comiteen derimod formener, at Laugsindretningen bør bibeholdes, da er det, som ovenfor bemærket, heraf en Følge, at ogsaa den nærværende Laugsforgrening i det Væsentlige maa vedblive; det er de nuværende Laug, der fremdeles skulle bestaae, ikke nye, der skulle indrettes. Ligesom man foran har anseet det uiværksatteligt at sammensmelte de forskjellige Laug i nogle enkelte Hovedgrupper, saaledes maa man ogsaa antage, at naar de ovennævnte enkelte Forandringer i den nu bestaaende Laugsinddeling ere iværksatte, bør de tilbageblivende Laug i det Hele beholde den samme Virkefreds som tidligere, eller for saa vidt de bleve sammensatte af flere forhen affondrede Laug, den Virkefreds, som enhver af disse har havt, uden at Grændsen imod de øvrige Laug forrykkes. Dette vil imidlertid ikke udelukke en Revision og eventualiter en Forandring af Grændsebestemmelserne imellem enkelte Laug, hvor Forholdene dertil maatte afgive en særlig Opfordring, saaledes som Comiteen har formeent med Hensyn til Snekkerne og Tomrerne.

Comiteen er saaledes af den Formening, at den nu bestaaende Grændse imellem de forskjellige Laug i det Hele bør bibeholdes; men den troer tillige, at det vilde være gavnligt,

om denne blev betaget Noget af sin Skarphed og i visse Henseender gjort mere hoieltig. Man sigter herved til, at det i Reglen er Haandværkeren formeent at beskæftige sig med noget Slags Arbeide, der ikke ligesrem hen horer under hans Profession, selv om dette Arbeide kun gaaer ud paa Frembringelsen af de Viting, hvis Forening med den af ham forfærdigede Hovedting er nødvendig, for at han kan tilveiebringe et fuldfærdigt Fabricat.

En Professionist er nemlig i Reglen ikke berettiget til ved det Arbeide, der hen horer under hans Profession, ogsaa at udføre det, der staaer i Forbindelse dermed eller udgjør en Deel deraf, naar dette hen horer under andre Professioner. Saaledes maa f. Ex en Smed ikke selv male de Meubler, han forfærdiger (Cancelli-Skrivelse af 16de og 30te Jan. 1819), en Kobbersmed ei selv forfærdige Messinghaanen, der er Gjortlerarbeide, til Theemaskiner (utrykt Cancelli Skrivelse af 18de Juni 1836, og en Politiretsdom, som læses i Kjøbenhavnsposten for 1837 Nr. 91). Derimod er det ikke Professionisten formeent at afhænde saadanne Ting som Dele af det Hele, eller i Forbindelse med sit Fabricat, naar de kun ere bestilte hos eller tilforhandlede af dertil berettigede Personer. Saaledes er Intet til Hinder for, at en Speilfabrikant sælger Speile med Rammer (Cancelli Skrivelse af 21de April 1792), og en Bødker selv lægger Jernbaandene om de Tønder, han forfærdiger, naar Jernbaandene kun ere forfærdigede af dertil Berettigede (Cancelli-Skrivelse af 8de Mai 1832); og ved Hoiesteretsdom af 20de Juni 1838 (som læses i Kjøbenhavnsposten for samme Aar Nr. 170) er kjendt for Ret, at de, som forfærdige Kaffjetter, ere berettigede til som Viting eller til Prydelse derved at anbringe vildt Foderværk, hvilket ellers ved Bundtmagernes Laugsartikler er forbeholdt disse Professionister saavel at tilberede som at forhandle.

Det synes imidlertid, at ikke blot Forhandlingen af de omhandlede Viting i Forbindelse med Hovedtingen, men ogsaa

Rettingen til at forfærdige disse Biting ikke burde være negtet den, der har Ret til at udføre Hovedtingen. Vel ligger Forfærdigelsen af saadanne Biting ofte saa fjernt fra Udførelsen af den Paagjældendes egentlige Haandværk, at han, om han end havde Frihed dertil, ikke vilde finde sin Regning ved selv at fabrikere dem; men i mange Tilfælde vil det dog være til hans Fordeel, især da, naar der er Tale om Arbeide, som er forskjelligt fra det sædvanligt forekommende. Det ligger i Sagens Natur, at, naar en Arbeider er bunden til andre Arbeideres Medhjælp, som ikke staae i hans Tjeneste, og saaledes er afhængig af disse, vil han ikke kunne levere sit Product saa hurtigt, saa billigt og saa fuldendt, som naar han har frie Hænder til at udføre det, enten selv, for saa vidt han forstaaer det, eller ved Andre, som han antager i sin Tjeneste, og med hvis Arbeide han kan føre Ovsigt. Han vil da selv kunne paasee, at Bitingene passe til Hovedtingen, og behøver ikke at frygte for, at den fremmede Mester, til hvem han, saalænge den omhandlede Indskrænkning bestaaer, er nødt til at henvende sig, paa Grund af Gjenstandens Ubetydelighed lader det mangle paa Omhu for dens rette Udførelse.

Den besværende Indflydelse af den nævnte Indskrænkning vil derhos bestandigen blive større, jo hyppigere der under Industriens stigende Udvikling bliver Spørgsmaal om Forfærdigelsen af Gjenstande, der ere combinerede af Arbeider, henhørende til forskjellige Haandværksfag, ligesom der ved Udførelsen af nye opkomne Industrigjenstande ofte vil kunne møde Banfælgeligheder ved fra et fremmed Laug at erholde den fornødne Hjælp til Forfærdigelsen af et forhen ukjendt Arbeide. Da endelig en Indskrænkning af den her omhandlede Beskæftigelse i en langt høiere Grad maa friste til Overtrædelse, end Forbuddene imod at udføre Arbeider, der i Reglen bestilles og forhandles hos Medlemmer af andre Laug, vilde der ved Ophævelsen af denne Indskrænkning tillige kunne virkes

til at forringe Antallet paa de hyppige Netstrætter, der ved Laugsbegrændsningerne fremkaldes.

Ved en Forandring i den her antydede Retning vilde Laugsadskillelsen vel tabe Noget af sin Betydning; men ligesom dette fra een Side netop vilde være en Fordeel, saaledes vilde paa den anden Side Tabet af den exclusive Rettighed med Hensyn til saadanne mindre betydelige Gjenstande, hvorom her handles, ordentligviis ikke kunne være af større Bigtighed for de Paagjældende, end at det fuldeligen maatte opveies ved den tilsvarende Udvidelse, som deres Rettigheder ved samme Leilighed vilde erholde. Det kunde vel ved første Diekast synes ugjorligt, at give den tilsigtede nye Regel en saadan Bestemthed og Begrændsning, at den ikke i sin Anvendelse maatte føre til Consequenter, som gif videre end det Maal, der Hayes for Die. Hvad enten man nemlig vilde give den paatænkte Regel saaledes, at man, i Lighed med hvad der er foreskrevet i den norske Lov angaaende Haandværksdriften af 15 Juli 1839 § 35, vilde fastsætte, at det skulde være tilladt den, der er berettiget til at drive et Haandværk, selv eller ved Svende at drive ogsaa andre Haandværk, forsaavidt som disses Forbindelse med hiint udtræves til Frembringelse af noget heelt Fabricat, eller man vilde udtrykke Bestemmelsen paa den Maade, at det tillades den, der har Net til at gjøre Hovedtingen, ogsaa at gjøre Bitingen, staaer det ikke til at nægte, at Begreberne: et heelt Fabricat, Hovedting og Biting, ere saa ubestemte, at de som Grændsebetegnelser i en Lovforskrift lade Meget tilbage at ønske. Men uagtet det ikke vil være muligt ved Reglens Affattelse at undgaae disse eller lignende Begrebsbestemmelser, troer Comiteen dog, at det, naar de sættes i Forbindelse med det bestaaende System af Regler for de paagjældende Forhold, ikke vil være ugjorligt paa dem at bygge en Forskrift, der har den efter det hele her omhandlede Forholds særegne Bessaffenhed til Anvendelsen tilstrækkelige Bestemthed.

Da Begreberne om Hovedting og Biting vistnok ere meget ubestemte, troer Comiteen at burde give den i den norske Haandværkslov brugte Begrebsbestemmelse Fortrinnet, da der i Virkeligheden ikke let vil opstaae Tvivl om, naar en Gjenstand bør nævnes et heelt Fabricat, og hvilken Haandværker der er berettiget til at afhænde Gjenstanden som et saadant heelt Fabricat. Ifølge heraf vilde det blive enhver Haandværker tilladt at lade det Product, han er berettiget til at lade udgaae fra sit Værksted, fuldstændigen udføre paa dette, saa at han altsaa forfærdiger alle de enkelte Dele af hiint Product og udfører alt det ved samme forekommende Arbeide, uanset at hine eller dette ved Lovgivningen er henlagt til andre Professioner. Det vilde saaledes, for at blive ved de ovenfor nævnte Exempler, være tilladt en Snedker selv at male (eller selv at holde Malersvende til at male) de af ham forfærdigede Meubler, da han som Snedker er berettiget til at falsholde malede Meubler; og en Kobbersmed vilde være berettiget til paa lige Maade selv at forarbeide eller lade forarbeide Messinghanen til den Theemaskine, som han falsholder. En Speilfabrikant vilde ikke alene være berettiget til at sælge Speile med Rammer, men ogsaa til selv at holde Snekfersvende til at forfærdige disse; og en Bødker til at holde Smeddesvende til at gjøre Jernbaand om de Kar, han lader udgaae fra sit Værksted. Ifølge samme Regel vilde enhver Snekker kunde holde Forgyldere, og en Forgylder Snekfersvende; og en Hjulmand vilde være berettiget til at holde Svende af alle de Professioner, som udfordres for at tilveiebringe en fuldfærdig Bogn o. s. v. Det er imidlertid en Selvfølge, at denne Indskriden i andre Professioner kun skulde angaae den enkelte Gjenstand, som det er Professionisten tilladt at falsholde i færdig Stand; og at det folgeligen i de anførte Exempler ingenlunde er Snekkeren tilladt at lade de Malere og Forgyldere, han har antaget i sin Tjeneste, udføre noget Arbeide for Andre, at Kobbersmeden ikke kan sælge Messinghaner til

andre Kobbersmedde, Bødferen ikke lade udføre noget andet Slags Smeddearbejde end de Jernbaand, han selv anvender, o. s. v. Hvor der ikke er nogen enkelt Profession, under hvilken det fuldfærdige Product kan ansees henhørende, vil Reglen ikke komme til Anvendelse; hvilket f. Ex. gjælder om Bygningers Opførelse, da en færdig Bygning ikke kan siges at henhøre hverken under Murere eller Tømrere, Malere o. s. v.

Det vil imidlertid ved at tænke sig den oven angivne Regel anvendt paa de enkelte Haandværkers Fabricata, vise sig, at det neppe gaaer an at beholde den i den angivne Udstrækning, naar den ikke skal føre for vidt. Navnligen synes den Ret, at forfærdige det hele Products enkelte Dele, ikke at burde angaae selve Materialet eller det Stof, hvoraf Delene (Hovedtingen eller Bitingen) tilvirkes. Saaledes synes det f. Ex. klart, at en Stræder ikke bør være berettiget til at drive Klædefabrik eller støbe Metallknapper, fordi han er berettiget til at faldholde færdigshede Klædningsstykker; og en Smedker ikke paa lige Maade berettiget til at fabricere Søm, Hængsler og Laase. Gjør man ikke en Indskrænkning i formeldte Henseende, vilde især de Laug, som i Reglen ikke træde i Forbindelse med Consumenterne, men hvis Beskæftigelse just bestaaer i at levere Materialierne til det Arbejde, Andre udføre, f. Ex. Garverne, aldeles tabe den exclusive Ret til det, som er deres Haandværks Gjenstand, uden at de ved den større Frihed, som aabnedes, kunde, paa Grund af deres Haandværks Beskaffenhed, erholde nogen udvidet Ret til Gjengæld. De ovenfor anførte Grunde ere heller ikke anvendelige i Tilfælde som de her nævnte, hvor det Stof, de Materialier eller de Biting, som udkræves til det færdige Product, i Reglen gjøres paa Kjøb og have til Fals i Boutiquerne, saa at der her ordentligviis slet ikke kan være Spørgsmaal om den Ueilighed og de øvrige Ulemper, som ere en Folge af at en Haandværker maa bestille de enkelte Dele, hvoraf hans Product

bestaager, hos Andre, og saaledes selv tabe Raadigheden over hvorledes de udføres.

Forelobigen maa imidlertid herved bemærkes, som i det Foregaaende erindret, at Rettigheden at arbejde ind i andre Haandværksfag kun skulde strække sig til hvad vedkommende Haandværker selv kunde benytte og anbringe; men under disse Omstændigheder vilde neppe nogensinde en Skræder, om det tillades ham, finde sin Regning ved at anlægge Klædefabrik, Bøystole eller Metalstøberie, naar han ikke turde afhænde det Tilvirkede til Andre, o. s. v. Et Beviis paa, at Erfaringen hos os lærer det Samme, kan hentes derfra, at det ved Skomagernes Laugsartikler er tilladt disse Professionsister selv at tilberede det Læder, de behøve, men at denne Rettighed for Tiden aldeles ikke benyttes.

Det turde iøvrigt være vanskeligt noiere at bestemme den antydede Modification, hvis den overhovedet antages at være nødvendig. Vilde man undtage samtlige Fabricata fra visse Laug, fordi disse i Reglen arbejde for andre Haandværker og ikke for Consumenterne, vilde denne Distinction vel passe paa enkelte Laug, f. Ex. Garverne, men ikke være anvendelig paa andre, f. Ex. Smeddene, der lige meget arbejde for begge Klasser af Kunder. Giver man Reglen den nærmere Bestemmelse at Rettigheden til at forfærdige Productets enkelte Dele ikke bør strække sig til selve Stoffet eller Materialet, forsaavidt dettes Tilvirkning er Gjenstand for andet Næringsbrug, vil man heller ikke paa denne Maade kunne træffe det Rette, hvilket letteligen vil kunne skønnes ved at tage Exempel af Skræder-, Sadelmager- og Hjulmandsprofessionen. Overhovedet ere Overgangene fra det raae Stoffs Bearbejdelse til dets Bearbejdelse i forskjellige Diemed saa umærkelige, og Combinationerne saa mangfoldige og forskjelligartede, at en juridisk Distinction vanskeligen herpaa kan bygges. Snarere synes man at kunne sætte Distinctionen deri, at, naar enten Materialet i det Hele eller

Tingens enkelte Dele henhøre til den Klasse Gjenstande, der, som oven antydet, i Reglen gjøres paa Kjøb og altsaa til enhver Tid kunne erholdes færdige og til Udvalg i Haandværkernes og Kræmmernes Udsalgssteder, bør saadanne Gjenstande være undtagne fra Hovedreglen, da Aarsagen til den større Frihed, som ifølge det foran Anførte skulde tilkomme den, der staaer for Fabricatet i det Hele, ikke i samme Grad er anvendelig her, som ved Arbejder paa Bestilling. Saa vigtigt som det f. Ex. kan være for Hjulmanden at faae Bognarlen eller Bognsfebren tildannet under sit Opsyn og paa samme Sted, hvor Bognens øvrige enkelte Dele forfærdiges og sammensættes, og saa vigtigt det kan være for Forgylderen, hos hvem der er gjort Bestilling paa en smuk Maleriramme af usædvanlig Form, at den forfærdiges under hans Dine, saa lidet vigtigt er det for Skræderen, som har at forsyne Klædningsstykket med Knapper og Foder, selv at støbe hine eller væve dette; thi han vil af disse Artikler kunne finde det Tilstrækkelige i Boderne. Ifølge samme Princip vil det f. Ex. ikke være en Kastjetmager tilladt at udføre Possementmagerarbejde, medens det tillades Bodkeren selv at hamre de Jernbaand, han behøver. Den her omhandlede Indskrænkning vilde heller ikke kunne lægge Bedkommende nogen Hindring iveien, naar en større Frihed virkelig var af væsentlig Nytte; saaledes vilde det vel f. Ex. ikke være Snekkeren tilladt selv at forfærdige almindelige Laase, Hængsler og Sorn, der kunne erholdes færdige i mangfoldige Udsalgssteder, men derimod vel at forfærdige kunstige Laase, usædvanlige Arter af Beslag o. s. v. naar han isøvrigt derved fandt sin Regning.

Det er imidlertid ingenlunde undgaaet Comiteens Opmærksomhed, at man heller ikke paa den sidstnævnte Maade erhoder nogen fast Regel, som kan afgive ubedrageligt Kjendemærke i alle mødende Tilfælde. Men heller ikke efter den nuværende Tingens Orden ere Grændserne fast bestemte, enten i den omspurgte Henseende eller overhovedet mellem de

forskjellige Næringsbrug; men dette er en Ulempe, som aldrig vil forsvinde, saalænge man ikke aabner en almindelig Frihed for Haandværkeren til at arbejde som han bedst kan og vil. Hvad enten man iøvrigt vælger den ene eller den anden Form for at udtrykke hiin Regel, maa man ansee det af særdeles Bigtighed, at der ad den her betegnede Wei aabnes Haandværksindustrien en større Frihed.

Naar det ifølge det Ovenanførte tilstaaes enhver Haandværker at gaae ind i andre Professioner, — en Rettighed, til hvis Udøvelse, naar den skal være Paagældende til nogen virkelig Nytte, det maa være ham tilladt at betjene sig af Svende, ei blot af hans eget, men ogsaa af fremmede Haandværk, — kunde det synes, at en saadan Regel i sine Consequenter maatte føre for vidt, og saa at sige ophæve den hele Afsondring mellem de forskjelligte Haandværk, der er Laugsvæsnets Særkjende. Man tænke sig f. Ex., at enhver Snedker maatte holde Malerværksted, en Forgylder Smedferværksted, en Hjulmand Smeddeværksted. Men, som alt forhen bemærket, vil det i Reglen ikke betale sig at forene saa forskjelligartede Virksomheder, og den omhandlede Frihed kan derfor ikke ventes at ville blive benyttet, uden hvor der er et virkeligt, for Productionen føleligt Savn. Fordelene ved Arbeidets Fordeling ere saa iøinefaldende, at en saadan Tilladelse som den omspurgte ikke kan antages at ville medføre meget omfattende Virkninger, ligesom det er en Selvfølge af Industriens større Udvikling, at Arbeidet fordeles mere og mere; men just for at naae denne større Udvikling er Friheden nødvendig.

Skjøndt den Ret, som ifølge Foranførte skulde tillægges Haandværkerne til at arbejde ind i andre Fag, blot skulde angaae hvad han til eget Brug behøver, kunde det dog være et Spørgsmaal, om det ikke burde være ham tilladt at afhænde de saaledes forfærdigede Gjenstande til andre Haandværkere af samme Profession; om det ikke f. Ex. burde tillades en Forgylder at sælge de Rammer, han lader forfær-

dige, til andre Forgyldere, og en Kobbersmed, at sælge Messinghaner til andre Kobbersmede. En saadan Frihed vilde upaatvivlelig ofte være til Fordeel for Vedkommende, og vilde virke til at fremkalde fabriknæssig Drift. Da imidlertid en saadan Udstrækning let kunde føre for vidt, idet Paagældende derved saa at sige ganske kunde forlade den Haandtering, hvori han havde aflagt Prøve, og hvorpaa han havde erhvervet Borgerskab, og da man ad Bevillingsveien, hvorom i det Følgende nærmere vil blive handlet, vil kunne opnaae Tilladelse til enhver egentlig Fabrikdrift, uanset at man har Borgerskab paa hvilken som helst anden Næringsvei, troer man, at hiin Tilladelse maa, som oven omhandlet, indskrænktes til hvad Haandværkeren benytter til eget Brug.

Bifaldes det Foranførte, vilde den omspurgte Regel gaae ud paa, at det tillodes enhver Haandværker, selv eller ved Svende af eget eller af andre Haandværk, at fabricere alle de enkelte Dele af og udføre alt Arbeidet ved de Gjenstande, som han er berettiget til at lade udgaae fra sit Værksted, uanset at disse Dele eller dette Arbeide henhører under en anden Profession; dog at denne Frihed ikke skal strække sig til andre Gjenstande end saadanne, som sædvanligen bestilles og ei gjøres paa Kjøb, samt i ethvert Tilfælde være indskrænket til hvad Haandværkeren selv bruger og anbringer.

Jubst.
Nr. 36.

Fremdeles formener Comiteen, at det til Industriens Fremme bør være enhver Haandværker tilladt, paa sit eget Værksted at lade forfærdige og reparere de Redskaber, Modelles o. desl., som han behøver til sin Professions Drift, uden Hensyn til, hvilken Art af Haandværksfærdighed der til disses Forarbeidelse er nødvendig. Vel er det allerede nu Enhver tilladt, til eget Brug at forfærdige eller lade forfærdige hvad han vil; men det er ikke tilladt at holde Arbeidere af andre Professioner til at udføre det, som henhører under disse Professioner. Saaledes vil f. Ex. den Frihed, der ifølge Resolution af 30 August, Placaten af 7 Octbr. 1844, staaer Jernstøberne

Jubst.
Nr. 37.

aaben til at holde Snektersvende, for at udføre de Modeller, de bruge, ikke i lignende Tilfælde komme Gjortlerne eller Uhrmagerne tilgode (idet nemlig de Snektersvende, som arbejdede for disse, vilde blive dragne til Ansvar som for uberettiget Næringsbrug). Hvorvidt iøvrigt Friheden efter den nu gjældende Lovgivning strækker sig, turde være temmelig ubestemt; men for at ingen Hindring af den Art skal lægges i Veien for Haandværksindustrien, troer man at burde foreslaae, at det bliver enhver Haandværksmester uformeent selv eller ved Svende af sit eget eller af andre Haandværk, at forarbejde og reparere de Maskiner, Modeller, Haandværksredskaber og andre som Midler til hans Professions Drift nødvendige Gjenstande, hvilke han til sit eget Værkstedes Brug behøver. Iøvrigt gjælder det Samme her, som ovenfor er anført med Hensyn til Bitingenes Forsærdigelse, at vedkommende Haandværker i de sjældneste Tilfælde vil finde sin Regning ved selv at udføre hine Gjenstande.

Det er overhovedet, som ovenfor bemærket, Comitéens Ansæelse, at der indenfor den de forskjelligte Classer af Haandværkere affrukne Virketreds bør gives dem den fuldstændigste Frihed til at udøve deres Profession paa den Maade, som de ansee for hensigtsmæssigst, saaledes at de til den letteste og meest fuldendte Udførelse af de under deres Haandværk hørende Fabricata kunne anvende den Arbeidsmaade og benytte de Redskaber, som de finde tjenligst. Naar saaledes Kobbersmeden indskrænkes til Udførelsen af det Arbejde, som hamres, efterdi det er ham formeent at støbe, hvilken Arbeidsmaade antages at være Gjortlerne forbeholdt, da synes en saadan Indskrænkning i sig selv lidet rimelig; og naar en Tommermand finder sin Regning ved at lade Piller og Ballustre dreie istedetfor at tilhugge dem, da synes det og at burde være ham tilladt dertil at benytte Dreierlad. Skjøndt de Tilfælde, som herunder blive at henføre, neppe vilde være mange, saafremt de forhen foreslaaede Regler tages tilfølge,

vil det dog formeentlig være rettest, at det udtryffeligen bestemmes, at en Haandværker hverken i Henseende til Arbeidsmaaden eller i Henseende til de Redskaber, han benytter, bør være nogen Indskrænkning underkastet.

Fjerde Affnit.

Om Haandværksmesternes Handelsrettigheder, Haandværksvendenes Rettigheder, Organisationen af Laugsforbindelserne og Frimesterskabet.

Efterat i det Foregaaende Haandværksmesterens Virksomhed som Producent er bleven omhandlet, vil nu hans Rettighed til at afhænde og forhandle de til hans Profession henhørende Gjenstande være at omtale.

Da det er tilladt enhver Haandværksmester at arbejde ikke blot paa Kjøb, men ogsaa paa Bestilling, samt at forhandle sine Fabrikater ikke blot paa Stedet, hvor han boer og holder Værksted, men ogsaa andesteds, hvor han kan forskaffe sig Boulik (Plakat af 12 Novbr. 1798), og da denne Rettighed antages at angaae ikke blot Laugsmestrene, men Enhver, der forfærdiger Varer paa Kjøb, skjønnes der ikke i formeldte Henseende at være Anledning til nogen Forandring.

Det vil imidlertid ofte være vanskeligt at afgjøre, hvorvidt en Ting ved den Behandling, der er Gjenstand for Bedkommendes Næringsbrug, kan siges at have undergaaet en saadan Forandring, at han ifølge Foranførte skulde være berettiget til at sælge den som sit Fabrikat. Man tænke sig

f. Er. Maleren, der maler Meubler, og Farveren, der farver Tøi. Om Farverne er antaget i Cancellie-Skrivelser af 19 Mai 1835, 10 Febr. og 5 Marts 1844 (Collegial-Tidenden S. 397), at de ere berettigede til at udsælge de af dem farvede Vædsforter i Uld, Bomuld eller Linned; hvorimod det neppe kan antages, at Maleren skulde have Ret til at handle med de af ham malede Meubler. Forskjellen kan identivt alene søges deri, om Productet har undergaaet nogen væsentlig Forandring ved den Operation, hvorom Tøien er i de forskjellige Tilfælde. Skjøndt nogen bestemt Grændse i denne Henseende ikke lader sig drage, maa Comiteen dog ansee det at være i Industriens Interesse, at den omhandlede Frihed udtrykkelig bliver de Industridrivende hjemlet, saa at det tillades Enhver at forhandle de Fabrikater, som ved den Behandling, der er Gjenstand for hans Næringsbrug, have undergaaet en væsentlig Forandring, uanset at Productet igrigt henhørte under Andres Næringsbrug; saa at det f. Er. skulde være Farverne tilladt at forhandle de af dem farvede Tøi og Garn.

Indst.
Nr. 40.

Men der turde derhos være Anledning til at tillægge Haandværksmestrene en endnu større Forhandlingsret, saaledes at de ogsaa faae Tilladelse til at sælge Gjenstande, der ikke af dem selv ere forarbejdede.

For det Første synes der at være god Føie til at vriste indført en lignende Bestemmelse, som den, der indeholdes i den norske Lov angaaende Haandværksdriften af 15 Juli 1839 § 40, nemlig at det bør være enhver Haandværksmester tilladt at indkjøbe og til andre Mestere af samme Haandværk afhænde Maskiner, Redskaber og Materialier, der henhøre til Haandværkets Drift; saaledes at det f. Er. tillades en Smed at forhandle Smedeværktøi til andre Laugsmestere, en Skomagere at sælge Læder til andre Skomagere o. s. v. Skjøndt der i saa Henseende ikke er et almindeligt Forbud, kan det dog neppe være Tvivl underkastet,

Indst.
Nr. 41.

at saadan Frihed ei finder Sted efter den nu gældende Laugslovgivning; hvorved dog som en Slags Undtagelse kan mærkes, at det efter Skomagernes Laugsartikler af 4 Novbr. 1682 § 8 er dem tilladt til andre Laugsbrødre at afhænde det Læder, som de selv have tilberedt, (men ei det tilforhandlede). Ogsaa antages det, at naar Nogen har indkjøbt den omhandlede Slags Gjenstande for selv at bruge dem, men han deri forhindres ved tilfældige Omstændigheder, er det ham tilladt at sælge dem til Andre; thi han udover da kun den Enhver tilkommende Ret til at sælge det ham Tilhørende, og driver ikke nogen egentlig Handel. Men da det er en Folge af Haandværkerens Stilling, at han ofte kan komme i det Tilfælde, saaledes at maatte sælge hvad han til sig selv har kjøbt, eftersom han ikke altid ved sit Indkjøb vil kunne beregne, hvormeget han selv behøver, og da det, hvad forskillige Gjenstande angaaer, vel ikke engang vil være muligt for ham at erholde dem, naar han vil anskaffe dem af mange forskillige Sorter og Dvaliteter, uden i saadanne Partier, som han ikke selv vil kunne forbruge, og da der derfor bestandigt imellem Medlemmerne af det samme Laug vil finde en Kjøben og Afhænden Sted af hine Gjenstande i et ikke ubetydeligt Omfang, er det indlysende, at Forbudet imod en formelig Handel med samme i Virkeligheden ikke kan have stor Betydning, da det naturligviis kun meget vanskeligt, og i alt Fald kun hvor Omsætningen finder Sted i en særdeles omfattende Udstrækning, vil lade sig bestemme, om den Bedkommende har indkjøbt Tingene til eget Brug eller ikke. Ligesom det derfor ikke kan have nogen særdeles Betænkelse at ophæve et Forbud, der dog ikke lader sig overholde, saaledes tale ogsaa iøvrigt ikke uvigtige Grunde for, at den omspurgte Frihed uden Indskrænkning indrømmes alle Haandværkere. Foruden at der nemlig ofte til Handelen med de omhandlede Redskaber og Materialier vil udfordres særegne Kundskaber, som naturligviis nærmest ville være at finde hos de paagældende

Haandværkere, vil det med Hensyn til mange af denne Slags Gjenstande let kunne indtræffe, at de aldeles ikke kunne erholdes hos de herværende Handlende, fordi Forbruget af dem er saa ringe, at disse ikke kunne finde deres Regning ved at have dem i Forraad; men naar Haandværkeren da bliver tvungen til selv at indforstrie dem, i Almindelighed i større Partier end han til sit eget Brug behøver, maatte det unægteligen ansees som en Ubillighed, baade imod ham, at han ikke skulde kunne sælge af dem til sine Vaugsbrodre, og imod disse, at de ikke skulde kunne erholde dem paa det eneste Sted i Byen, hvor de kunde faaes. Desuden synes det, selv hvor disse Hensyn ikke gjøre sig gjældende, at være en unaturlig Indskrænkning, at Haandværkeren skulde betages den Leilighed, han ved at indkjøbe de nævnte Gjenstande i større Forraad ofte vil kunne have til at erholde dem baade for bedre Kjøb og af en bedre Dvalitet, end naar han skal kjøbe dem enkeltviis, og derhos maa det erindres, at det dog i alt Fald ikke kunde formenes Haandværkerne, at Flere flaae sig sammen for i Forening at indkjøbe de omhandlede Artikler.

Jøvrigt er det, som anført, Comitæens Mening, at den omhandlede Handelsret alene bør gaae ud paa en Rettighed til at sælge til Mestere af det samme Haandværk. Videre antager Man nemlig ikke at være nødvendigt til Diemedets Dypnaaelse, hvorimod det, naar hensees til Mangfoldigheden af de Gjenstande, der kunne anvendes ved et Haandværks Drift, ikke kan nægtes, at en mere udvidet Rettighed vilde aabne Haandværkerne Afgang til en særdeles omfattende Handelsvirksomhed.

Derimod troer Comitæen at maatte tilraade, at en aldeles fuldstændig Handelsret tillægges Haandværksmestrene i en anden Henseende, idet Man nemlig antager, at det bør være enhver Haandværksmester usformeent, offentligten at forhandle allehaande fremmede (af Sælgeren ei selv

forfærdigede) Haandværksarbeider, som henhøre under hans eget Fag.

Det maa nemlig efter vor Lovgivning antages, at den Ret til Udsalg, som tilkommer enhver Professionist, kun angaaer hvad han selv forfærdiger, og at han derfor er uberettiget til at forhandle andet end eget Arbeide, saa ofte den omspurgte Gjenstand henhører under Andres Handelsberettigelse, cfr. Cancellie-Skrivelse af 2 Novbr. 1819 og Resolution af 23 Febr. 1820 (i Tillægget til Samlingen for 1820). Saaledes ere f. Ex. Blikkenslagerne, Bøssemagerne og Børstenbinderne i Kjøbenhavn uberettigede til at falsholde Andet end eget Arbeidere, da Saadant vilde være et Indgreb i Isenskræmmernes Paagsartikler. I modsat Fald, naar nemlig den Gjenstand, Professionisten forfærdiger, ikke er forbeholdt Nogens Handelsret, antages den samme Professionist at være den nærmeste Berettigede til ogsaa at handle med den Gjenstand, som han selv forfærdiger; saaledes ere f. Ex. Uhrmagerne berettigede til at handle med fremmede Uhre. Maa skee kan det Samme antages, hvor vedkommende Handlende ikke factisk falsholde visse Gjenstande, see den citerede Cancellie-Skrivelse af 1819.

Det turde imidlertid antages at være baade i Consumenternes og i Industriens saavelsom i selve Haandværkernes Interesse, at alle Indskrænkninger i denne Henseende bortfaldd. Det gjælder her, ligesom i det foregaaende Tilfælde, at den største Sagkyndighed maa forudsættes hos dem, der selv ere Haandværkere i det samme Fag, og at disse altsaa fra denne Side netop vilde være de meest skiktede til at drive den paagjældende Handel; men derhos vil det ogsaa for Industriens Udvikling være gavnligt, at Haandværkerne blive nærmere bekendte med fremmede Arbeider i deres Fag og med Udlandets Fremskridt, og hertil vil Beskæftigelsen med hine Arbeiders Forhandling være et Middel, som neppe lader sig erstatte ved noget andet. Fremdeles kan det, naar

en Haandværker vil begynde at udføre nye Industrigjenstande, som ikke forhen have været forsærdigede her paa Stedet, ofte være ham af Bigtighed at kunne etablere et Udsalg af fremmede Artikler af samme Slags, deels for at han kan erholde sin Boutik behorligen asforterret, inden han endnu fuldstændigen har udviklet sin egen Bedrift, deels for at han ved Sammenstillingen af sine egne med fremmede Arbeider, kan forskaffe de første den Credit, som, uagtet de fuldkomment kunne fortjene den, dog ellers i Begyndelsen maaskee vilde mangle dem. Heller ikke turde det være nogen uvigtig Betragtning, at Etableringen af et saadant Udsalg vil være en naturlig Udvei for den Haandværker, der enten formedelst særegne Omstændigheder eller maaskee netop paa Grund af den Udvikling, der navnlig ved en fabrikmæssig Drift er bleven hans Fag til Deel i Udlandet, ikke længer seer sig i Stand til alene ved sin Profession at soutenere sig. Kommer endelig til alt dette, at et Forbud imod, at Haandværkeren maa sælge fremmede Arbeider, umuligen kan overholdes, deels fordi det meget vanskeligt vilde kunne bevises, at de vare fremmede, deels fordi Haandværkeren i alt Fald maatte have Ret til at indforstrie det endnu ei aldeles fuldfærdige Product, naar han kun selv gav det den fornødne Fuldbendelse, men Grændsen imellem denne og en blot Afspudsning eller deslige ikke lader sig bestemme, saa turde der være al Grund til uden nogen Indskrænkning at indvømme Haandværksmesterne den her omhandlede Rettighed, og det saameget mere, naar de af Comitteen i dens Betænkning angaaende Handelslaugene fremsatte Forslag vinde Bifald, da disse ere byggede paa den Grundsætning, at der overhovedet saa lidet som muligt bør lægges Baand paa den frie Concurrance i Alt, hvad der angaaer Handelen. Det vil desuden af disse Forslag blive en Folge, at Haandværkerne i Henseende til den Handel, som de nu have Ret til, ville faae langt flere Concurrenter iblandt de egentlige Handlende, end de hidtil

have havt, da den Rettighed til at falholde Haandværksarbejder, som nu tilkommer enkelte Handelsklasser, efter det Foreslaaede skulde tillægges alle Detailhandlende; men det vil da ogsaa fra denne Side have Billighed i høi Grad for sig, at der igjen omvendt forundes Haandværkerne en Rettighed, som er mere udvidet end den hidtil havde. Iøvrigt antages det som en Selvfølge, at den Handelsret, der i det Ovenanførte er bragt i Forslag for Haandværkerne, bør være indskrænket til Detailudsalg fra Boutik, og ingenlunde bør kunne udstrækkes til Handel en gros.

Slutteligen skal Man iffun her bemærke, at da der ikke antages at tilkomme noget Haandværkslaug udelukkende Ret til ogsaa at forhandle de Varer, som Haandværket gaaer ud paa at producere, (See Tidende for Distrikternes Provindsstænders Forhandlinger i 1846, Anhang S. CCLVIII), anseer Man det overflødig at andrage paa, at en saadan Eneret, hvis den maatte findes at tilkomme noget Laug, under alle Omstændigheder maatte bortfalde. —

Efter at have omhandlet de Rettigheder, som formeentligen bør tilkomme Haandværksmesterne, skal Comiteen gaae over til at omtale Svendenes Forhold.

Efter vor Lovgivning maa det identviis antages, at Laugsmesterne ikke ere berettigede til at bruge anden Medhjælp end af de paa Lauget indstrevne Svende og Dreng. Dette sees blandt Andet af Forordningen af 21de Marts 1800 §§ 21 og 22, der tillader Laugsmesteren at bruge Hustruens og Børns Hjælp til at arbejde i hans Haandtering, samt Haandlangere til saadant Arbejde, hvortil der ikke udfordres Haandværkskundskab; hvilket altsaa forudsætter, at Mesterne iøvrigt ikke tør bruge hvad Medhjælp de ville. De Kongelige Resolutioner af 28de Februar 1806 og 30te April 1825, cfr. Collegial Tidenden for 1825 Side 554 ff., som tillade visse Haandværkere at bruge anden Hjælp end Laugssvendenes, vise det Samme. Endeligen er det tilkjendegivet i Cancelli-Skri-

velserne af 15de Juni 1822 og 3die Marts 1840 (Collegial Tidenden S. 237), at Haandværksmesterne kun til det Arbejde, hvortil der ei udfordres Haandværkskundskab, kunne benytte Haandlangere (men at denne Indskrænkning kun gjælder hvor Laugsindretning finder Sted). Det er imidlertid bekjendt, at Praxis admitterer betydelige Undtagelser herfra, idet ikke blot flere Professionister betydeligen benytte Fruentimmers Medhjælp, f. Ex. Skræderne og Pøssementmagerne, men Andre, f. Ex. Slagterne, hyppigen bruge Karle eller andre paa Lauget ikke indskrevne Personer.

Saa vanskeligt det end kan være, at Haandværkeren erholder den størst mulige Frihed, saavel i andre Henseender, som i Henseende til den Medhjælp, han benytter, vover man dog ikke at foreslaae Ophævelsen af en Indretning, der maa betragtes som en ligefrem Conseqvents af Laugsorganisationen, og som indeholder en væsentlig Rettighed for Laugsvendene. Vel er Lærlingeforholdet ved de tvungne Drengaaars Ophør for en stor Deel kommet til at staae udenfor Laugsorganisationen; men Svendeforholdets Indordning under Laugsorganisationen er vedbleven ved Svendeprovns Vedbliven. Endeligen vilde det, naar man betog Svendene hiin Ret, være vanskeligt at vedligeholde Svendeselskabet, der udgjør en med Mesternes Forbindelse analog Forbindelse, som saadan; og dermed vilde da tillige dettes Fordele, hvorom ovenfor er talt, bortfalde. Om Afgang til at benytte Fruentimmers Medhjælp vil nedenfor blive handlet.

At Comiteen antager, at den, der strax melder sig til Mesterproven, kan fritages for Svendeprove, er ovenfor omhandlet. Det er ligeledes sammesteds bemærket, at Paagjældende dog forinden sin Indskrivning som Mester bør lade sig indskrive som Svend, og følgerigen ved denne Leilighed erlægge det anordnede Gebyr til Svendeladen.

Da Comiteen, som forhen anført, antager, at Svendproverne bør bibeholdes, vil Svendeprovns Afslæggelse fremdeles

udfordres for at Nogen kan ansees som Laugssvend ; dog for-
 menes Kunstacademiets Elever, der have vundet den store Solvs-
 medaille, at burde beholde den dem ved Fundats af 28de Juli

Inbst.
 Nr. 10.

1814 § 123 tillagte Rettighed, at ansees som Laugssvende.
 En vigtig Rettighed for Laugssvendene er den, at de
 alene have Adgang til Frimesterrettighed, hvorom i det Føl-
 gende nærmere vil blive handlet.

I Henseende til de Personer, der, angivende paa et frem-
 med Sted at være gjorte til Svende, komme her til Byen for
 at arbejde som saadanne, bør der formeentligen ligesom hidtil
 gjøres den Forssjel, at de, der ere udlærte paa et Sted i det
 egentlige Danmark, skulle bevise, at de have aflagt en Svende-
 prøve, enten ved et af de i Kjøbstæderne bestaaende Laug eller
 paa den i Placaten af 4de Juni 1815 § 3 foreskrevne Maade,
 men at de, der hidkomme fra Udlandet, skulle i Henhold til
 den i de Reformeertes Privilegier af 15de Mai 1747 § 27,
 og de Fremmedes Privilegier af 29de Novbr. 1748 § 8 inde-
 holdte Forsskrift enten fremlægge Lærebrev, eller, naar de af
 en eller anden Aarsag ikke kunne producere dette, med Gød
 bekræfte, at de tilforn have tjent og arbeidet som Svende.
 At der saaledes til de sidste gjøres mindre strenge Fordringer
 end til dem, der ere oplærte i Danmark, retfærdiggjøres ved
 de samme Hensyn, som ovenfor ere gjorte gjældende ved
 Omhandlingen af den lignende Forssjel imellem Mestere, der
 indvandre fra Udlandet, og dem, der hidkomme fra Landets
 egne Kjøbstæder. Vilde man i foransførte Henseende gøre
 samme Fordringer til de fremmede Svende, som til de ind-
 fødte, vilde hine derved afholdes fra at søge Arbejde her i
 Landet; men det vilde uidentviol kun være lidet onfseligt, om
 det saaledes blev gjort de herværende Mestere vanskeligt at
 erholde den Hjælp af Arbeidere fra Udlandet, som de ikke
 sjældent have Brug for, og som undertiden, f. Ex. om Som-
 meren, hvad Muur- og Tommersvende angaaer, er dem
 aldeles uundværlig. Paa den anden Side vilde en større

Inbst.
 Nr. 9.

Strengbed i Henseende til Optagelsen af fremmede Svende muligen kunne bevirke, at de herfra kommende Haandværkere, som efter de hos os gjældende Regler ere blevne Svende, igjen vilde møde Vanfæligheder i Udlandet, som de nu ere befriede for. Hvad der gjælder om de Svende, der ankomme fra Udlandet, bør formeentlig ogsaa have Anvendelse paa dem, der hidkomme fra Hertugdømmerne, da Næringsforholdene der ere ordnede anderledes end i det egentlige Danmark.

Det, der væsentligen gjør Svendene til en egen Klasse, er ifølge det Anførte deres Eneret til (i Forbindelse med *Verkslungerne*) at benyttes som Medhjælpere ved Haandværkets Drift; men denne Eneret bør efter Comiteens Formening taale adskillige Undtagelser. Tvende saadanne ere, som ovenfor bemærket, allerede hjemlede ved Forordningen af 21de Marts 1800 §§ 21 og 22, af hvilke den første tillader Mesteren at beskæftige sig af Haandlangere til saadant Arbeide, hvor til ingen Haandværkskundskab udfordres, og den anden giver ham en almindelig Ret til at benytte sig af sin Hustrues og sine Børns Hjælp til alt det Arbeide, der forefalder i hans Haandtering. Ligesom denne sidste Undtagelse tilsiges af naturlig Billighed, saaledes er det i sin Orden, at den almindelige Forpligtelse for Mesteren til at betjene sig af Laugsoplærtes Hjælp indskrænkes til de Tilfælde, i hvilke egentlig Haandværkskundskab udtræves til Arbeidets Udførelse. Kun i disse Tilfælde kan Oplærelsen ad den laugsmaessige Vej efter Sagens Natur give nogen særegen Afkomst til at benyttes som Medhjælpere, og det er derfor ogsaa kun i disse Tilfælde, at hiin Indskrænkning kan paalægges Mesteren uden at være ham til nogen følelig Byrde. Det er imidlertid tvivlsomt, om den ommeldte § indeholder tilstrækkelig Hjemmel til at udstrække Mesterens Frihed til at benytte sig af hvilkensomhelst Arbeidere til andet end det i Sen udtrykkelig nævnte Haandlangearbeide; men Grundsætningen maa efter Comiteens Formening consequent føre til en videre An-

vendelse, saaledes at den overhovedet gjøres gjældende i Henseende til alt det Arbejde, der kan betragtes som fabrikmæssigt eller som udøves ved Maskiner, selv om dette, fordi det dog kræver en vis i en enkelt Retning tillært Færdighed, ikke skulde kunne være at ansee som blot Haandlangerarbejde. Da det allerede nu er enhver Haandværker tilladt at drive sin Profession paa en fabrikmæssig Maade, og da det overhovedet maa ansees gavnligt for Industriens Udvikling, at Fabrikdriften fremmes, og naar der med Hensyn hertil, som siden nærmere skal omtales, gives Personer, som ikke have opfyldt de laugs-mæssige Betingelser, Udgang til at begrunde fabrikmæssige Anlæg, som gribe ind i den Laugene tillagte Sphære, vilde det være i høj Grad unaturligt, om der i formeldte Henseende lagdes Haandværkerne nogen Hindring i Veien; men skulde det paalægges dem til den fabrikmæssige Drift kun at benytte laugsoplærte Arbeidere, vilde dette ofte gjøre Benyttelsen af Maskiner o. dsl. vanskelig eller maaskee endog umulig. Da det imidlertid, som oven anført, kan være tvivlsomt, hvorvidt den omspurgte Frihed staaer Haandværkerne aaben, vilde det være rettest, at den udtryffeligen hiemles dem.

Fremdeles bør det, efter Komiteens Formening, ikke formenes Haandværkerne at betjene sig af Fruentimmeres Hjælp, hvor denne med Nytte kunde anvendes. Ligesom en Tilladelse hertil ofte vil være af megen Bigtighed for Mesteren paa Grund af den Besparelse i Arbejdslønnen, der der ved vil kunne opnaaes, saaledes vilde det være ubilligt, om Hensynet til Haandværkssvendenes Klasse skulde udelukke ufornuende Fruentimmer fra et af de ikke mange Erhverv, der staae dem aaben. Det er ogsaa vist, at i Virkeligheden Fruentimmeres Hjælp uden nogen Paaanke benyttes i flere Haandværksslag, f. Ex. af Possementmagere og Parykmagere (Friseurer), og at den efter de Gjenstandes Natur, som i disse Fag behandles, hvilke ofte kræve en særdeles elegant og præper Behandling, ikke vel der kan undværes. Da det imid-

Indst.
 Nr. 15.

Iertid efter den bestaaende Lovgivning neppe kan antages, at der tilkommer vore Haandværkere en almindelig Ret til at benytte Fruentimmers Medhjælp, efterdi de enkelte Bestemmelser, som derom findes, navnlig Forordningen af 21de Marts 1800 § 1 og Resolution af 30te April, Cancellie-Circulaire af 7de Mai 1825, tydeligen tilkjendegive sig som Undtagelser, troer Comiteen at burde tilraade, at det for Fremtiden tillades enhver Haandværker at benytte Fruentimmers Medhjælp til det Arbejde, som for deres Kjon kan være passende.

Skjøndt der ved vor Lovgivning ikke i Almindelighed er gjort nogen Indskrænkning i Antallet af de Medhjælpere, Nogen maa bruge, eller i Forholdet mellem Svende- og Dreng-Antallet, gives der dog endnu nogle enkelte specielle Bestemmelser af den Art; f. Ex. for Garverlauget, at ingen Mester maa holde meer end een Dreng, og for Muur- og Tømmerlauget, at Drengenes og Svendenes Antal skulle staae i et vist, ved Placat af 26de Mai 1812 § 6 nærmere bestemt Forhold til hinanden. Ligeledes findes der i Forordningen af 23de December 1681 § 11, cfr. Rescript af 10de April 1761 § 7 litra e., den almindelige Bestemmelse, at enhver Haandværksmester skal have i det mindste een indfødt Dreng til Dplærelse. Skjøndt disse Bestemmelser, saavidt Comiteen har kunnet bringe i Erfaring, ikke mere overholdes, vil det dog formeentlig være rettest, at de udtrykkelig hævedes.

Indst.
Nr. 16.

Naar det endelig ved Rescriptet af 19 Septbr., Placaten af 22 Septbr. 1823, og Resolutionen af 16 Jan., Placaten af 26 Jan. 1827, er forbudt alle Haandværksvende at arbejde udenfor Mesterens Værksteder, forsaavidt ikke Arbeidets Natur kræver, at det maa forrettes andetsteds, og det heller ikke er tilladt Mesterne at dispensere herfra, da er denne Indskrænkning af en ganske anden Character end de øvrige foran nævnte. Det er nemlig ikke af Hensyn til Svendenes Interesse, at den er indført, men dens Diemeed er væsentligen

at forebygge, at Svendene, istedet for at tage Arbejde hos Mesterne, skulle udføre Haandværket for deres egen Regning, hvortil der vilde aabnes dem en nem Leilighed, naar det var dem tilladt at arbejde i deres eget Hjem, da de i saakald, naar de forenede sig med en Mester om, at denne i paakommende Tilfælde angav dem at være i hans Tjeneste, aldeles uhindret vilde kunne udøve Professionen som selvstændig Næringsdrivende. Da nu Saadant vilde være til Skade saavel for andre Næringsbrugere af samme Fag som for det Offentlige, hvis Control og Beskatning hine unddrage sig, formenes disse Bestemmelser fremdeles at burde staae ved Magt; hvorved man imidlertid er gaaet ud fra den Forudsætning, at de ikke kunne hindre en Mester fra at have Værksted paa flere Steder, naar det kun godtgjøres, at Værkstederne havees i Brug for hans Regning, (sef. Cancellie-Skrivelse af 20 November 1824) Da en lignende, ved Resolution af 22 Septbr., Placat af 25 October 1824 givne Bestemmelse for Svendene ved Fabriklaugene tilbagekaldtes ved Resolution af 24 April, Placat af 8 Mai 1833, og da Grunden til denne Forssjel maa formodes at have ligget i, at Indskrænkningen her efter Forholdenes forffjellige Bestaaffenhed var unødvendig, formenes det ligeledes herved at maatte have sit Forblivende. —

Instit.
Nr. 38.

Comiteen har i det Foregaaende afhandlet deels de Betingelser, der maatte være at opfylde af dem, som ville være Mestere eller Svende i Haandværkslaugene, deels de Rettigheder, der maatte være at tillægge disse tvende Classer af Laugsmedlemmer. Man skal derefter tillade sig at fremsætte nogle Bemærkninger angaaende de Forbindelser, som ifølge Laugsindretningen bestaae imellem Mesterne og Svendene af det samme Haandværksfag.

Som det ovenfor er blevet bemærket, og som det ogsaa almindeligen er erkjendt, er det netop disse Forbindelser, hvis Virksomhed det for en stor Deel maa tilskrives,

at en friere Udvikling af Næringsforholdene er bleven tilbage-
trængt.

Ikke blot har det Krav paa Beskyttelse af deres Inter-
resser, som disse Samsfund have gjort til Lovgiveren, ofte
forhindret denne i at iværksætte Foranstaltninger, som fra et
almindeligt Synspunct maatte synes gavnlige, men ogsaa hvor
Lovgiveren har meent at kunne undlade til dem at tage Hen-
syn, have de Forholdsregler, der af ham ere blevne trufne
til en for det Heles gavnlig, men hine Interesser modstri-
dende Løsning af bestaaende Vaand og Indskrænkninger, ofte
paa Grund af den Modstand, de have mødt fra de ommeldte
Samsunds Side, i Virkeligheden ikke kunnet opnaae den til-
sigtede Virkning. Det kunde saaledes synes særdeles on-
skeligt, om disse Forbindelser aldeles kunde opløses, da der
ellers vel kunde være en Grund til at befrygte, at ogsaa i
Fremtiden Lovgivningens Bestræbelser for at frembringe en tids-
svarende friere Udvikling af Forholdene vilde blive lammede
ved den i dem liggende Modstandskraft. Men ved en blot
Lovforanstaltning vil det neppe være muligt at tilintetgjøre de
ommeldte Forbindelser. Ikke blot saalænge den lovbestemte
Adskillelse imellem de forskjellige Haandværksfag vedbliver at
bestaae, men ogsaa ifald denne blev afskaffet, er det efter hvad
der ovenfor er udviklet, og naar man seer hen til Forholdene
i andre Lande, hvor dette er skeet, rimeligt, at de paagjældende
Haandværkere ikke destomindre vilde vedligeholde en indbyrdes
Forbindelse, som, uagtet den ikke af det Offentlige var er-
kjendt, dog i Virkeligheden ligesuldt vilde være en Laugsfor-
bindelse og udøve Virkning som saadan. Det forekommer da
Comiteen hensigtsmæssigere, at der, naar ikke nogen mere ind-
gribende Reform foretages end den, nærværende Betænkning
har for Die, fra Lovgivningens Side træffes Foranstaltninger
til at hine Samsfund under det Offentliges Control kunne er-
holde en saa hensigtsmæssig Organisation som mueligt, end
at de ved at betages deres offentlige Character skulde gaae

over til at blive ucontrollerede private Forbindelser. Derhos maa det indrømmes, at deslige Forbindelser imellem de med det samme Fag beskæftigede Personer ogsaa i sig selv ere naturlige og have deres gode Sider. Det kommer kun an paa, at deres Raaderum indskrænkes inden de tilbørlige Grændser, saaledes at de ikke erholde Magt til at gjøre deres particulære Interesser gjældende ved Ordningen af de Forhold, der efter deres Natur høre under den almindelige Lovgivnings Ressort. Men til at forhindre saadanne Overgreb er der allerede ved Forordningen af 21 Marts 1800 virket betydeligt, og naar de af Comiteen i det Foregaaende fremsatte Forslag maatte blive tagne til Folge, turde Langsforbindelsernes Virkefreds blive saaledes indskrænket, at de indenfor denne ikke let vilde kunne udøve nogen skadelig Indflydelse.

Hvad for det Første Forbindelsen imellem Mestrene angaaer, da danne disse efter den bestaaende Lovgivning ved ethvert Fag et eget Samfund, i Spidsen for hvilket er sat en Oldemand og de denne tilforordnede Bisiddere. Dette Samfunds vigtigste fælleds Anliggender bestaae deels i at beskytte Laugets Medlemmer imod Concurrence af uberettigede Næringsbrugere ved for Domstolene at paatale Indgreb i Laugets Næringsvei, deels i at afgive Erklæringer og Forslag til Dyrrigheden angaaende de Faget vedkommende Sager, hvorhos der ved ethvert Laug findes en saakaldet Rade, til hvilken samtlige Mestere bidrage, og hvis Indtægter anvendes deels til de ved Samfundsbestyrelsen medgaaende Omkostninger, deriblandt de Udgifter, der foranlediges ved Laugets Processer, deels til Understøttelser for fattige Laugsmestere og disses Enker. De vigtigere af disse Sager afgjøres i Samlinger af alle Laugets Mestere, som dog ifølge Forordningen af 23 December 1681 § 9 ikke maae afholdes uden Magistratens Tilladelse, der, ifald den det fornødent eragter, kan forordne Een eller Flere af dens Midte til at være overværende. De

løbende Forretninger besorges derimod fornemmeligen af Oldermanden, i Almindelighed ved Hjælp af en Laugsfriver, hvad de vigtigere Gjenstande angaaer. Tillige har Oldermanden Forfsjelligt at iagttage med Hensyn til Vedligeholdelsen af den fornødne Orden i Lauget, ligesom han ogsaa ved flere Laug har adskillige Forretninger med Hensyn til de fremmede Svende, der til Byen ankomme for her at søge Arbejde. Hvad alle de her omhandlede Sager angaaer, da høre disse saaledes ind under Laugenes egen Nesfort, at der ikke kan være nogen Betænkelighed ved at lade dem selv beholde Bestyrelsen af samme. Anderledes forholder det sig vel, efter hvad der ovenfor er bemærket, med den Virksomhed, som efter de gjældende Regler er indrommet dem med Hensyn til de Prover, som blive at aflægge af dem, der ville optages i Lauget; men da den skadelige Indflydelse, som Laugene i denne Henseende have udøvet, formeentlig vil bortfalde, naar Komiteens Forslag angaaende den fremtidige Bedømmelse af Proverne bifalbes, vil der af det, som saaledes bliver tilbage af Laugenes Virksomhed, neppe være nogen Fare at befrygte.

Undertegnede Komiteens Medlem Kuhl er imidlertid af den Formening, at det vilde være en særdeles hensigtsmæssig Forandring, dersom de tilbageblivende, som det synes mindre vigtige Forretninger ganske kunde bortdrages fra Laugenes og disses Oldermands Bestyrelse, og i Stedet derfor henlægges under eet for alle Laug fælleds offentlig Bureau, som sikkert vilde kunne vedligeholdes med en mindre Bekostning end den, som den nærværende Laugsorganisation og de Komminger, der ved flere Laug udredes til Oldermanden, til Laugsfriver eller til Laugsbud, nu udkræve. Isærdeleshed turde det nemlig være ønskeligt, om den hele Oldermandsbestilling aldeles kunde bortfalde, da denne uden Tvivl er forbunden med ikke ringe Ulemper. Det Arbejde, som den medfører, er ingenlunde ubetydeligt, og det er derfor en stor Byrde for Laugets Mestere at skulle være tvungne til sammes Dvertagelse, da

det ikke kan være andet, end at Besorgelsen af Forretningerne i denne Bestilling ofte maa forhindre dem i behørigen at varetage deres egne Sager, og saaledes sætte dem tilbage i deres Bedrift. Men desuden ere hine Forretninger ifølge deres Natur Mesteren saa fremmede, at han ofte ikke formaaer ved egne Kræfter at bestyre dem, men maa søge Hjælp hos Andre, især saadanne som ere i Besiddelse af juridiske Kundskaber, og han bliver da hyppigt aldeles afhængig af Raagskriveren, hvilket neppe kan ansees ønskeligt. Det synes derfor baade for Forretningernes Skyld og af Hensyn til Mesterne at være hensigtsmæssigt, at OIdermændsbestillingen gik ind, og de med denne forbundne Functioner paa den foranførte Maade henlagdes til et offentligt Contoir, som det da skulde paaligge, naar Klager fra Raagsmesternes Side indløb over uberettiget Næringsbrug, at foranstalte det i saa Henseende Fornødne, saavel som at iagttage alt Dyrigt, hvad der vedkommer Raagene som Samsund, hvorhos det tillige kunde overdrages dette Bureau ogsaa at bestyre de for Svendene indførte Sygekasser, og hvad Andet der vedkommer Svendene, saa at allsaa ikke blot Mesterens, men ogsaa Svendenes Organisation til egne af dem selv bestyrede Samsund kunde bortfalde som overflødig.

Comiteens Majoritet har derimod ikke kunnet ansee denne saaledes fremsatte Idee for iværksættelig, idetmindste ikke under de nu bestaaende Forhold, saalænge der med disse ikke skal foregaae nogen større Forandring end den, hvorpaa Comiteens Forslag gaaer ud. At paalægge et saadant Raagsbureau Paatalen af de uberettigede Indgreb, der maatte gjøres i Raagenes Rettigheder, hvergang der fra en Raagsmesters Side indløb Klage over deslige Indgreb, vilde ikke gaae an; og paa den anden Side kunde man heller ikke vel betage de enkelte Næringsbrugere den Ret, selv at anlægge Sag for Misgreb i deres Interesser. Da det neppe heller vilde findes tilraadeligt at ophæve Politiets Ret og Pligt til at forfølge

uberettiget Næringsbrug, synes der saaledes ikke at være vundet Stort ved hiin Indretning, hvad Paatale af uberettiget Næringsbrug angaaer. Fremdeles vilde der vel Intet være til Hinder for, at Administrationen af Laugskasserne, forsaavidt disse have aldeles fast normerede Udgifter og dertil svarende bestemte Indtægter, henlagdes under et Bureau som det ommeldte; men i Henseende til de øvrige Udgifter, som af Laugskasserne afholdes, navnlig til Understøttelser o. desl., samt Fastsættelsen af de Bidrag, som hertil skulle oppebæres, maatte dog Laugene vedblive at have en Stemme. Dgsaa i Forholdet til det Offentlige vil det ofte være nødvendigt at Laugets egen Bestyrelse handler, og ikke et under Magistraten henlagt Contoir paa Laugets Begne; f. Ex. naar Tale er om at afgive en Betænkning. Da saaledes en betydelig Deel af hine Forretninger er af den Beskaffenhed, at de rettest besørages af Lauget selv, eller maaskee endog alene ved Lauget kunne besørages, vil der kun blive saare Lidet tilbage for et Bureau som det omhandlede, ligesom det i sig selv synes naturligt, at, naar selve Laugindretningen ikke ophæves, denne heller ikke ophører at være, som hidtil, en organiseret Forbindelse. Vel kan, som af Minoriteten bemærket, Oldermandsbestillingen undertiden være besværlig; men da den tillige er forbunden med Emolumenter og derhos maa betragtes som ærefuld, kan denne Betragtning neppe være afgjørende. Heller ikke er fra Laugene selv fremkommet noget Andragende om Forandring i fornævnte Henseende.

Hvad dernæst Svendeforbindelsen angaaer, er der vel Meget, som taler for, at Bestyrelsen af Svendenes Sygekasse, som udgjør den væsentligste af de Forretninger, der nu ere henlagte under Svendesamfundets og dettes Formands, Oldgefællernes, Resfort, bortdrages fra disse og henlægges under en administrativ Autoritet. Det er nemlig bekjendt, at der ikke sjældent har fundet betydelige Misbrug Sted ved Anvendelsen af Svendekassens Midler, ikke blot fordi

disse undertiden ere benyttede til Driftegilder, Dptog o. desl., men tillige fordi den behørig Control i flere Henseender har manglet, navnlig med Hensyn til Indkrævningen af Bidragene og Anvendelsen af den Sygehjælp, der ydes i Svendens Hjem. Men da det vilde være meget vanskeligt for enhver anden Autoritet at have den behørig Oversigt med den, især ved visse Haandværk meget talrige Svendeklasse, og da hine Fælledsfonds, de paapegede Mangler uagtet, i det Hele have stiftet meget Godt, vover man ikke at bringe en Forandring i Forslag, som upaatvivlelig vilde vække megen Uvillie blandt de Paagjældende selv, til hvis Gavn den skulde være. Ogsaa i andre Henseender, fornemmeligen med Hensyn den politilige Control og i Henseende til Ansorgen for fremmede Svende, der ankomme her til Staden, er den nu bestaaende Organisation af Svendeklassen ikke uden Bigtighed og dens Oplosning vilde frembringe et Gavn, som maastee vanskeligen kunde blive erstattet. Forbindelser af denne Art synes overhovedet at være grundede i Forholdene selv, og ville neppe ophøre, om end de nu bestaaende ad Lovgivningens Bei ophævedes. Heller ikke mangler der Exempler paa, at Svendene i ikke laugsbundne Haandteringer have indgaaet aldeles lignende Forbindelser og oprettet Fælledsfonds, hvoraf der ydes Hjælp i Sygdomstilfælde, m. v., hvilket saaledes er Tilfældet med Borstenbindersvendene og Farversvendene. Paa den anden Side kan det heller ikke nægtes, at de bestaaende Svendeforbindelser give Anledning til ikke ubetydelige Misbrug. Herved sigtes til de saakaldte Svendekroer eller Herberger og de paa disse stedfindende Sammenkomster af Svendene. Den idelige Anledning til Tid og Penge bortodslende, Moraliteten nedbrydende Udskjelser, som der gives ved disse Sammenkomster, kunde vistnok vistes bortryddet, og det saameget mere som ogsaa de, der ellers ikke ere tilbøielige til Syvir og Uordner, ofte have Vanskelighed ved at unddrage sig for at deeltage deri, da de

let blive lagte for Had, naar de nægte at samles med deres Jevnlige. Høist fordærvelig er især den Uffik, hvorover der under de affholdte Afhøringer er ført Klage, at Drengene efterat være udlærte møde paa Kroen for at erklæres for Svende. Men hine Svendekroer og de Misbrug, som der ved disse foranlediges, kunne neppe ansees for overhovedet at være uadskillelige fra den laugsrættelige Forbindelse mellem Svendene; thi denne vilde vel kunne vedligeholdes, om ogsaa Herbergerne bleve affkaffede eller i alt Fald undergik en Reform, som udelukkede de foromtalte Uordener, og omvendt vilde det, fordi Laugsforbindelsen ophævedes, neppe være afgjort, at ogsaa Kroerne vilde bortfalde. Tvertimod synes det rimeligt, at saalænge der ikke foregaaer en væsentlig Forandring i den i Svendeklassen herskende Aand og Tankemaade, hvilket kun kan ventes af en større Oplysning og Dannelse hos denne Klasse, i hvilken der allerede, tildeels som en Folge af Bestemmelserne i Forordningen af 21 Marts 1800, i de sidste Decennier er indtraadt en betydelig Forbedring, ville de omtalte Uordener ikke kunne hæves, alene fordi en ydre Anledning borttages, saa at altsaa Kroerne og lignende Samlingssteder fremdeles vilde vedblive at bestaae, omendogsaa under en anden Form. Comiteen vil dog ikke dermed have nægtet, at der ad Lovgivningens Vej kan virkes Afstilligt for at raade Bod paa hine Misbrug; men Man finder ifølge det Anførte ikke Anledning til, for deres Skyld at tilraade Laugsforbindelsen ophævet; hvorimod Man skulde ansee det for særdeles onskeligt, om det maatte blive gjort til Gjenstand for en særegen Undersøgelse, — en Undersøgelse, som Comiteen ikke har kunnet indlade sig paa, da forskellige Politihensyn derved maatte komme i Betragtning, — hvorvidt Foranstaltninger kunne blive truffet til, at de bestaaende Svendekroer enten affkaffes eller i alt Fald de Uordener og Misbrug, som de saa let føre til, saavidt muligt forhindres.

Naar Comiteen, efter hvad der er bemærket, har formeenet,

at Mester og Svendeforbindelserne i det Hele kunne vedblive at være organiserede paa samme Maade som hidtil, da har den dog ikke derved villet tilkjendegive, at der ikke i det Enkelte kunde være adskillige Forandringer ønskelige. De nærmere Bestemmelser for de forskjellige Laugsamfund, s. Ex. med Hensyn til Valget af disses Bestyrere m. v., ere ikke altid eensformige, uden at der i Forholdenes Natur synes at ligge nogen tilstræffelig Grund til de stedfindende Afvigelser. Saaledes er det s. Ex. ikke ved alle Laug, at Bisidderne vælges af Medlemmerne; ved nogle gaae Bestillingen paa Dngang imellem disse, og ved andre udnævnes de af Uldemanden, hvilket sidste især synes uhensigtsmæssigt. Men hverken i disse eller andre saadanne Detailbestemmelser har Comiteen troet at burde foreslaae nogen Forandring, da dette formeentligen baade ligger udenfor Sammes egentlige Hverv, og der desuden ikke heller synes at være nogen Anledning til at træffe forandrede Bestemmelser om saadanne Enkeltheder, hvor der ikke af de Paagjældende selv derom er yttret Dnske.

Heller ikke har Comiteen troet at burde gaae ind paa en nærmere detailleret Undersøgelse af de Regler, som iagttages med Hensyn til den Hjælp i Sygdomstilfælde og til Begravelsesomkostninger, som af Svendene ydes hinanden igjennem Svendeladen, samt de Bidrag til denne, der under Navn af Tidpenge af Svendene i disse Diemed udredes. Man har ovenfor bemærket, at det formeentligen vilde være rettest, at de Indretninger, som i denne Henseende bestaae, vedblive i samme Form som hidtil; men der er uden tvivl ikke faa Punkter, i hvilke der kunde ønskes en Forandring, deels for at afværge stedfindende Misbrug, deels for at en større Overensstemmelse kunde tilveiebringes imellem Reglerne ved de forskjellige Laug.

Comiteen har imidlertid ikke troet at kunne indlade sig nærmere paa denne Sag; men den anseer den for at være af en saa stor Bigtighed for det Dffentlige, at der formeentlig

kunde være Anledning til at underkaste denne hele Indretning en særegen Undersøgelse gennem Stadens Magistrat.

Comiteen skal endnu omtale eet Laugsorganisationen vedkommende Punkt, som vistnok henhører til de mindre væsentlige, men som der, da det i den nyere Tid har givet Anledning til specielle Lovbestemmelser for enkelte Laug, dog formentligen turde være Grund til ikke at forbigaae. Det er i de ved Raadstueplacaterne af 6 Januar 1806 og 16 August 1837 bekendtgjorte allerhøieste Rescripter med Hensyn til en stor Mængde Laug foreskrevet, at Mesterne under en Muld af 3 Rbd. til Fattigvæsenet skulde anmeldte for Oldermænden, hvergang de antage eller affedige en Svend. Denne til god Ordens Bedligholdelse hensigtsmæssige Forskrift er der, efter Comiteens Formening Jøite til at udvide til alle Stadens Haandværkslaug, da der i denne Henseende ikke imellem Forholdene ved de forssjellige Laug er nogen saadan Uovereensstemmelse, at den samme Regel ikke ligegodt kunde gjøres gjældende ved dem alle.

Indst.
Nr. 17.

I Analogie med denne Bestemmelse angaaende Anmeldelser af Antagelsen af Svende kunde det ogsaa fra flere Sider synes hensigtsmæssigt, at det foreskrevs, at Mesterne skulde gjøre en Anmeldelse til Oldermænden, saasnart de antage en Lærling, for at denne som saadan kunde blive indskrevet paa Lauget. Skjondt dette kunde være til Nytte i statistisk Henseende, og tjene til Oplysning saavel ved Ansættelsen til Næringsstat, som muligen ogsaa i andre Henseender, har Comiteen dog ikke fundet tilstrækkelig Anledning til at andrage paa en Lovbestemmelse i denne Henseende. En saadan synes nemlig ikke vel at kunne forenes med den i Forordningen af 21 Marts 1800 indeholdte Regel, at Enhver kan stedes til Svendeprove uden i Forveien at have staaet i nogen bestemt Tid i Lære. Ved denne Regel er nemlig det hele Lærlingeforhold i det Væsentlige draget ud fra dets tidligere Indordning under Laugsorganisationen, da det overhovedet ikke

længer er nødvendigt at være oplært paa Lauget, for at vinde Udgang til at indtræde i Svendeklassen, hvorimod det er en aldeles frivillig Sag, om de Bedkommende endnu ville iagttage den sædvanlige Fremgangsmaade, at en Dplærelse som Dreng under Lauget gaaer forud for Afslæggelsen af Svendeproven. Heraf er det ogsaa blevet en Følge, at Laugsmeesterne meget hyppigt have deres Drengene flere Aar i Lære, inden de lade dem indskrive hos OIdermanden, og først besørge Indskrivningen umiddelbart forinden Drengen melder sig til at forfærdige sit Svendestykke. At dette ifølge Consequentfen af den i Forordningen af 21 Marts 1800 § 6 givne Regel maa ansees som tilladeligt, er ogsaa erkjendt i Cancelli-Skrivelse af 21 August 1820 Nr. 1—2, og nu at give en Bestemmelse, hvorved der paabødes en Indskrivning af Drengene strax ved Antagelsen, vilde være en Forholdsregel, der kunde synes at henvise til en Grundsætning, modsat den, hvorfra bemældte Forordning er gaaet ud, og hvis fuldstændige Anerkjendelse og Virksomhed paa ingen Maade kan ønskes svækket. Skulde en saadan Bestemmelse erholde den fornødne bindende Virkning, saaledes at Elusioner kunde forhindres, er det klart, at der maatte sættes andre yderligere Forholdsregler i Forbindelse med samme; thi da det ikke vilde kunne formenes Mesterne foreløbigen at antage deres Lærlinge paa Prøve, og det altsaa ikke vilde kunne befales dem at besørge den endelige Indskrivning, førend det efter Prøvetidens Tilendebringelse var afgjort, hvorvidt de vilde beholde Drengene, saa vilde den hele Bestemmelse med største Værdighed kunne omgaaes, dersom der ikke tilføiedes bestemte Forskrifter om Længden af Tid, hvori de Bedkommende maatte havees paa Prøve; men saadanne Forskrifter maatte Comiteen med Hensyn til de imod Grundsætningerne i Forordningen af 1800 stridende Følger, som derved kunde fremfalde, ansee for utilraadelige. —

Efter at have afhandlet de Regler, der efter Comiteens

Mening i Almindelighed bør gjælde om den laugsræstige Haandværksdrift, skal Man nu tillade sig nærmere at undersøge det allerede forhen berorte Spørgsmaal, om der ikke undtagelsesviis burde, under visse nærmere Betingelser, indrømmes Haandværksvendene Afgang til at nedlægge sig som selvstændige Næringsdrivende, endskjondt de ikke ere i Besiddelse af de Qualificationer, som fordres af dem, der ville indtræde i Laugene som Mestere, navnlig ikke have aflagt nogen Mesterprøve.

Det er foran bemærket, at den i Aaret 1794 til Undersøgelse af Haandværkslaugene nedsatte Commission (See dens trykte Forhandlinger S. 125 og 128) fremsatte det Forslag, at det skulde være tilladt Enhver, der i vist Antal Aar havde arbejdet som Svend, uden videre at nedlægge sig som Frimester for at arbejde i Professionen for egen Regning, dog kun med egne Hænder, og at den, der i et vist Antal Aar havde været Frimester, atter derved skulde erhverve Ret til at indtræde i Lauget som Mester, saa at der altsaa efter Commissionens Formening burde aabnes en dobbelt Vej til Opnaaelsen af den fuldstændige Mesterret, deels nemlig den her anførte, deels Aflæggelsen af den sædvanlige Mesterprøve. Dette Forslag blev imidlertid, som ligeledes i det Foregaaende er bemærket, ikke i sin Heelhed af Regjeringen bifaldet, da det i Forordningen af 21 Marts 1800 blev bestemt, at i Almindelighed Ingen skulde kunne opnaae at blive Laugsmester, uden den, der havde forfærdiget det forestkrevne Mesterstykke. Derimod blev den af Commissionen gjorte Indstilling for saavidt taget til Følge, at det ved bemeldte Forordnings §§ 19 ff. blev fastsat, at enhver indfødt Haandværksvend, som i 4 Aar havde arbejdet som Svend, skulde have Ret til at nedlægge sig som Frimester, og at det samme ogsaa skulde være tilladt de fremmede Svende, naar disse i en Tid af 6 Aar havde arbejdet her i Riget. De, der saaledes nedlagte sig som Frimestere, skulde i Almindelighed kun have Ret til

at drive Haandværket med egne Hænder; dog maatte de efter de ovennævnte §§ 21 og 22 benytte sig af deres Koner og Børns Hjælp, og maatte tillige til saadant Arbeide, hvortil ingen Haandværkskundskab udkræves, betjene sig af Haandslangere. Desuden maatte de ifølge § 20, naar de i 2 Aar havde været Frimestere, antage en Dreng; men Svende maatte de aldeles ikke holde. Med disse Indskrænkninger havde de iøvrigt Ret til at arbejde i Professionen i dennes hele Omfang, og kun i Henseende til de enkelte i §§ 27—30 nævnte Haandværksfag blev det foreskrevet, at der ogsaa skulde være visse Slags Arbeide, som det skulde være dem formeent at udføre, og som udelukkende skulde være forbeholdt Laugsmesterne, hvis Rettigheder Frimesterne i intet Fald skulde kunne opnaae uden ved at aflægge den befalede Mesterprøve.

Den Afgang til at blive Frimester, som saaledes var aabnet ved Forordningen af 21 Marts 1800, blev senere betydeligt udvidet, nemlig for Medlemmerne af Kjøbenhavns Borgervæbning ved Reglementet af 1 Juni 1808 § 29, og for Livjægercorpsets Medlemmer ved Rescriptet af 21 September 1813 § 7.

Men i den nyere Tid er heri skeet en væsentlig Forandring. Først bleve ved Placaten af 8 Marts 1820 de nysnævnte Bestemmelser ophævede, og dernæst blev ved Placaten af 23 October 1822 det hele ved Forordningen af 21 Marts 1800 indførte Frimesterskab næsten gjort betydningsløst, idet det blev bestemt, at den, der vilde være Frimester, skulde, foruden at have arbejdet som Svend i 4 Aar, udføre det samme Mestestykke, som er foreskrevet for Laugsmesterne, saaledes at Forskjellen imellem Betingelserne for at opnaae de Rettigheder, der ere tillagte disse, og de langt mere indskrænkede, som Frimesterne have, kun skulde bestaae deri, at de sidste skulde være fritagne for Betalingerne til Laugskassen og erlægge et mindre Borgerstabsgebyr end Laugsmesterne. Rettighed til uden Mesterprøves Aflæggelse at nedsætte sig paa en laugsmæssig

Haandværksdrift for med egne Hænder at udøve denne tilkommer som Følge heraf nu kun visse Personer i ganske specielle Stillinge, som siden nærmere skulle blive omtalte.

Det er i det Foregaaende af Comiteen blevet udviklet, hvorledes der neppe vilde være tilstrækkelig Grund til igjen at optage det af den i Aaret 1794 nedsatte Commission gjorte Forslag om, at den samme Rettighed til at indtræde i Lauzgene, som erhverves ved Afleggelsen af Mesterproven, ogsaa skulde kunne opnaaes, alene ved i et vist Antal Aar at have arbejdet i det vedkommende Haandværk. Men derimod har Comiteens Majoritet ikke kunnet Andet end antage, at der ere overveieende Grunde, som tale for, at den Rettighed, som Forordningen af 21 Marts 1800 har indrømmet Svendene til uden Mesterprøve at blive Frimester, bør, dog kun med visse Modificationer, igjen kaldes til Live.

Det kunde vel synes, at et afgjørende Argument imod en saadan Igjenindsførelse af den ved Placaten af 23 October 1822 ophævede Frihed maatte ligge allerede deri, at det, efterat denne Frihed i mange Aar havde bestaaet, er blevet befundet, at den medførte saadanne Ulemper, at man ikke tog i Betænkning igjen at affaffe den. Men det maa herved erindres, at Placaten af 23 October 1822 blev givet i en Periode, da Forholdene virkelig maatte ansees som særegne, idet en almindelig Næringsløshed viste sig i alle Handelens og Industriens Grene, en Næringsløshed, som visse ikke havde sin Grund i den for store Frihed i de gjældende Regler om Afgangen til Næringsberettigelse, men i ganske andre Omstændigheder, over hvilke Lovgivningen ikke kunde have nogen Magt. Imidlertid forsøgte dog Lovgivningen ved indstrænkende Bestemmelser saavidt muligt derpaa at raade Bod, og den fornævnte Placat hører, ligesom den tidligere nævnte Placat af 8 Marts 1820, Anordningen af 23 April 1817 og Rescripterne af 26 April 1816 og 14 April 1820, til de mange Vidnesbyrd, som gives om den lovgivende Virk-

somheds Bestræbelser i den her anførte Retning. At det saaledes ikke vare Omstændigheder, som til alle Tider vise sig virksomme, men ene og alene en enkelt Periodes særegne Forhold, eller i al Fald de herom herskende Ansuelser, som i Maret 1822 medførte, at en Indskrænkning i Frimesterindretningen kunde findes ønskelig, vinder en yderligere Bestyrkelse, naar det betænkes, i hvor lang en Række af Aar denne Indretning havde bestaaet, uden at der var reist noget Spørgsmaal om at erholde den affasset, og naar det erindres, at man i de 8 Aar, som fulgte umiddelbart efter, at Forordningen af 21 Marts 1800 var emaneret, saa lidet havde fundet nogen Ulempe forbunden med den lette Afgang til at blive Frimester, at man ikke tog i Betænkning, ved Reglementet af 1 Juni 1808 at give den en endnu større Udvidelse, og det af et saadant Omfang, at den næsten blev aabnet for Alle og Enhver. Der vilde saaledes, selv om det maatte antages, at den Indskrænkning i den tidligere bestaaende Frihed, som indførtes ved Placat af 23 October 1822, ikke gif videre, end det under de daværende Forhold maatte anses gavnligt, ikke heri kunne søges nogen afgjørende Grund imod nu igjen at opheve hiin Indskrænkning; thi at Conjunctionerne i den senere forløbne Tid betydeligt have forandret sig til det Bedre, staaer ikke til at nægte.

Sees dernæst hen til det Forhold, hvori Frimesterindretningen staaer til den hele Laugsforsatning, da maa det efter Comitæens Formening vel erkjendes, at naar Reglementet af 1 Juni 1808 og Rescriptet af 21 September 1813 tillagde Medlemmerne af Stadens borgerlige Corps en almindelig Ret til at nedsætte sig som Frimestere paa de Professioner, hvormed de havde beskæftiget sig, da gif dette videre, end Laugsindretningen vel kunde tilstøde; men derimod turde den ved Forordningen af 21 Marts 1800 aabnede Afgang til Frimesterrettighedens Opnaaelse, ved i flere Aar at have arbeidet som Svend, netop danne et naturligt Supplement til

de af Laugsinstitutionerne fremgaaede almindelige Bestemmelser om Haandværksdriftens Udøvelse. Thi skal Mesterproves Afslæggelse ikke i mange Tilfælde blive en ubillig Fordring for at kunne nedlægge sig som selvstændig Arbejder, synes man ved Siden heraf at maatte aabne en Udvei for de Individier, som af forskjellige Grunde ei ere i Stand til at aflægge Mesterprøve, dog at Rettigheden knyttes til visse Inskrænkninger, hvilke i det Følgende nærmere skulle blive omhandlede.

Vel er det især under de nærværende Forhold, da Mestertykkernes Udøvelse medfører saa betydelige, for de Paagældende ofte uoverkommelige Omkostninger, at den paapegede Grund for Frimesterskabets Unskelighed har sin Betydning; men det samme Hensyn taber ikke ganske sin Gyldighed, om end en saadan Forandring indtræder med Mesterproven, som Comiteen i det foregaaende har foreslaaet. Ikke blot vil denne Prøve altid blive forbunden med Beføstninger, om end af en mindre Betydning; men den vil heller ikke, for at kunne svare til sin Bestemmelse, blive saa let, at enhver, selv den middelmaadige, Svend uden Vanskelighed skulde være istand til at aflægge den. Ikke sjældent vil den, især i de Fag, hvor en theoretisk Prøve indføres, udfordre en Forberedelse, som ikke umiddelbart ligger i den foregaaende Virksomhed som Svend; og kan det end med Rette kræves, at den, der som Bestyrer af en større Haandværksdrift virkelig vil have en saadan yderligere Forberedelse nødvendig, ogsaa offentlig skal præstere et Beviis for, at han har underkastet sig denne, er det derimod ubilligt, at stille den samme Fordring til den, der kun vil have Ret til — ialtfald med en ringe Medhjælp — for egen Regning at fortsætte den samme Beskæftigelse, han tidligere som Svend har udøvet for Andre. En saadan Fordring vilde denne endog ofte aldeles ikke være istand til at opfylde, og selv om han med Anstrængelser skulde kunne bringe det saavidt, at han kunde bestaae Proven, vilde dog

disse Anstrængelser ikke bringe ham nogen Frugt, dersom hans øvrige Forhold skulde gjøre ham det umuligt at gaae ud over en Frimesters indstrængede Sphære. Endog saa den praktiske Deel af Mesterproven vil mangen en Svend ikke være istand til at bestaae, i alt Fald ikke uden en foregaaende Forberedelse, enten fordi han udeløffende har beskæftiget sig med en vis Slags Arbeider, der er saa speciel, at et Beviis for Færdighed i samme ikke ved Anordningen af Proverne er blevet anseet tilstræffeligt til at give en Udkomst til Mesterret, eller fordi han overhovedet paa Grund af sine ringe Evner eller ved andre Omstændigheder er bleven forhindret i at erhverve sig mere end en middelmædig Dygtighed. Men ogsaa den mindre fuldkomne Arbeider vil som Frimester ofte kunne have et tilstræffeligt Udkomme ved Udførelsen af de grovere under Haandværket henhørende Artikler, saavel som ved Besørgelsen af Flidarbejde; og det Samme vil endnu oftere gjælde om den, der ved udeløffende at beskæftige sig med en enkelt Art af Arbeider deri har erhvervet en udmærket Færdighed, som han nu ønsker at benytte for sin egen Regning.

Naar saaledes Comiteens Majoritet har troet at burde andrage paa, at Frimesterskabet atter indføres i dets tidligere Skikkelse, saa at Frimesterne aldeles befries for Duelighedsprove, da har man herved meent at handle ikke alene af Billighedshensyn mod Svendene, men overhovedet i Humanitetens og Industriens Interesse. I Humanitetens, — for saa vidt der gives en Mængde af Naturen eller Lykken mindre begunstigede Individuer, som aldrig blive istand til at erhverve den Færdighed eller tilveiebringe de Omkostninger, som nødvendigen vil udfordres til et Mesterstykke, naar det skal indrettes fornuftigt, og hvem det vilde være haardt at fordomme til for deres Levetid at friste en kummerlig Eksistens som Svende; — og i Industriens, forsaavidt der gives mange duelige Arbeidere, der kun have erhvervet Færdighed

i en enkelt Green af Professionen, og hvis Virksomhed vilde hemmes eller gaae tabt, naar man vilde gjøre Mesterproves Afslæggelse til Betingelse for at de benytte deres Kræfter for egen Regning.

Det er vel herimod af en Minoritet i Comiteen anført, at Frimesterne ved de indskrænkede Rettigheder, som ere dem tillagte, overhovedet ere satte under høist ugunstige Forhold, og at derfor Frimesterindretningen i det Hele aldeles ikke fortjener at begunstiges, da en fortrinlig Rettelse af Afdgangen til en Frimesters Stilling kun vil bidrage til at udbrede Forarmelse, idet Svendene derved forledes til for tidligt at nedsætte sig og stifte Familie, saa at det baade i deres og det Offentliges Interesse er at foretrække, at de nødes til at forblive i deres Stilling som Svende, saalænge de ikke see sig istand til ved Afslæggelsen af Mesterprøve at erhverve en Raugsmesters fulde Rettigheder. Men hertil svares, at skøndt en Frimester ikke let vil kunne bringe det til nogen synderlig Velstand, vil han dog som Frimester kunne forskaffe sig et bedre Udkomme end som Svend; og skøndt den større Bedrift i Reglen afgiver den større Fordeel, kan det dog derfor ikke ønskes, at der skulde lægges Hindringer sveien for det mindre Etablisement, der er istand til at yde en Familie selvstændig Eksistens. Det synes at være det naturlige Forhold, at store og smaae Etablisementer bestaae ved Siden af hinanden, og ubetinget at begunstige de første paa de sidste Beføstning kan neppe siges at være i den haandværksdrivende Classes Interesse. At Svendene have Frihed til at nedsætte sig som Frimestere, er ogsaa gavnligt for Svendeclassen i den Henseende, at dette vil være et Middel til at holde Svendelønnen i en passende Høide, da Mesternes Bestræbelser for mere end tilbørligt at nedtrykke denne ikke ville kunne erholde nogen Virkning, naar Svendene have den Udvei, selv at kunne nedsætte sig. Benytte for Mange den Afgang, der hertil er dem aabnet, staaer det dem da atter frit for at gaae tilbage til at blive

Svende, og det synes ikke, at de i Reglen kunne være værre farne, fordi de have tvende Veie til at søge deres Erhverv, istedetfor een.

Foraaaviddt det befrygtes, at en større Frihed i den ommeldte Henseende skal føre til Forarmelse derved, at Mange vilde blive forledeede til ubesindigt at stifte Familie, da maa det ikke glemmes, at der under de nærværende Forhold aldeles ikke lægges Svendene nogen Hindring i Veien for at gifte sig, og at Svendene som bekendt ogsaa i Virkeligheden hyppigen ere gifte; og det kan derfor ingenhunde antages, at Banskelliggjørelsen af Afgangen til Frimesterskabet skulde afgive noget Værn imod Indgaaelsen af for tidlige Ægteskaber iblandt de til denne Klasse hørende Personer. Den eneste Garanti, der høves herimod, ligger udentviøl i de Paagældendes egen Forstand og Dømmekraft; og ligesom Svenden af sin egen Erfaring vil vide, om han som Svend kan fortjene saa Meget, at han derved kan forsørge en Familie, saaledes vil han, som ovenfor bemærket, ved Andres Exempel snart blive belært om, hvorvidt han kan vente at ville kunne bestaae som Frimester. Og endeligen bør det, hvad de pauperistiske Hensyn angaaer, ikke tabes af Sigte, at da en Frimesters Stilling i Reglen kaster bedre Fortjeneste af sig end en Svends, vil den gifte Frimester langt lettere end den gifte Svend kunne undgaae den Armod, som næsten altid bliver den Sidstes Lod.

Det er imidlertid ingenhunde Comiteens Mening, at enhver Svend, saasnart han havde afslagt sin Svendeprove, strax skulde kunne nedsette sig som selvstændig Næringsdrivende. Forordningen af 21 Marts 1800 har kun tilladt den at etablere sig som Frimester, der har arbejdet som Svend i et Tidsrum af 4 Aar; og dette Tidsrum kunde formeentligen uden nogen Skade forlænges til det Dobbelte. I Gjennemsnit kan det vistnok antages, at Drengen ikke bliver Svend, førend han er i en Alder af omtrent 20 Aar; og da Ingen

kan nedsette sig som Laugsmester, førend han er 25 Aar gammel, og altsaa ifølge det Antagne, har været Svend i 5 Aar, synes det aldeles i sin Orden, af den, der vil være Frimester, at fordrer, at han i 8 Aar skal have været Svend; thi førend han er 28 Aar gammel, kan der neppe være nogen Anledning til at indrømme ham en extraordinair Afgang til Indtrædelsen i en selvstændig Stilling. Har han derimod opnaaet den nysnævnte Alder og til den Tid ikke aflagt den foreskrevne Mesterprøve, turde det ikke i Almindelighed være at vente, at han, naar han ellers har Tilboielighed til at indlade sig i Ægteskab, skulde undlade at gjøre dette som Svend, og da indtræder Duffeligheden af, at Valget imellem Svendens og Frimesterens Stilling staaer ham aabent. Naar det saaledes formenes, at 8 Aar passende kunde ansættes som den Tid, efter hvis Forløb Svenden kan blive Frimester, er

Inbst.
Nr. 18. dette imidlertid under den Forudsætning, at han har aflagt sin Svendepøve i den Alder, hvori dette sædvanligen skeer, og det vil altsaa hermed staae i god Overensstemmelse, at der gjøres en anden Bestemmelse med Hensyn til de Personer, der først i en sildigere Tid ere blevne Svende. Det vil nemlig ikke sjældent indtræffe, at Individier, som have drevet andre Haandværk eller været i andre Livsstillinger, først i en ældre Alder lade sig gjøre til Svende i et vist Haandværk; men for disse vilde Afdgangen til at blive Frimester kun være til meget ringe Nytte, naar de skulde vente 8 Aar inden de admitteredes. Man antager derfor, at der til den anførte almindelige Regel kunde knyttes den nærmere Bestemmelse, at Enhver, der havde opnaaet en Alder af 30 Aar, skulde kunne nedsette sig som Frimester, naar han i 4 Aar, havde arbejdet som Svend. For dem, der have naaet en saadan Alder, synes denne i Forordningen af 21 Marts 1800 foreskrevne Svendetid at være fuldkomment tilstrækkelig.

Med Hensyn til de nærmere Betingelser for efter visse Svendeaar at opnaae Frimester-Rettighed, skælner Forord-

ningen af 21 Marts 1800 § 19 mellem de indfødte og de ikke-indfødte Svende. Med Hensyn til de Første udfordres, a) at de skulle arbejde her i Staden, hvorved vel er at forstaae, at de paa den Tid, Frimesterrettigheden be-
gjaeres, skulle være i Arbejde hos en Mester her i Staden; b) at de her ere gjorte til Svende, uden at det imidlertid kan sees, om der ved her forstaaes Riget eller Staden Kjøbenhavn; og c) at de i 4 Aar have arbejdet som Svende enten her i Landet eller paa fremmede Steder. Hvad de Sidste betræffer, udfordres, a) at de i 6 Aar have arbejdet som Svende her i Landet, og b) at de ikke ved nogen Forbrydelse have gjort sig værdige dertil.

Istedetfor disse Bestemmelser, som hverken ere fuldstændige eller tydelige eller svarende til Nutidens Anskuelser, mener Comiteen at burde foreslaae, at, hvis nogen Distinction i den omspurgte Henseende skal gjøres, bør denne alene hentes derfra, om Paagjældende er gjort til Svend her i Staden eller ikke. Det er nemlig klart, at man kun paa denne Maade erholder Visshed om, at Vedkommende har aflagt en saadan Duellighedsprøve, som for en Svend her paa Stedet ansees tilstrækkelig og passende. Imidlertid troer man, at denne Omstændighed ikke bør have videre Indflydelse, end at, naar den Paagjældende som foranført er gjort til Svend her i Staden, skal det være ligegyldigt, om de 4 eller 8 Svendear, der udfordres for at vinde Frimesterrettighed, ere tjente her i Staden eller paa Steder, være sig i eller udenfor Riget; men i modsat Fald, naar han nemlig ikke er gjort til Svend her i Staden, skal han i det Mindste i det halve af hiin Tid, altsaa i respective 2 eller 4 Aar, have arbejdet som Svend her i Riget. Det er iøvrigt en Selvfølge, at Svendetiden i ethvert Tilfælde bør bevises, hvorhos det maa være den Autoritet, der meddeler Borgerskabet, overladt at bedømme Besvifets Tilstrækkelighed. For imidlertid at have en fast Regel i den omhandlede Henseende, og for at ikke en Tjenestetid,

Indst.
Nr. 19.

der i Virkeligheden snarere henhører til Læreaarene, skal regnes med, bør det formeentlig have sit Forblivende ved den i Placaten af 15 Januar 1817 indeholdte Regel, saaledes at den, der paaberaaber Svendear, som ere udtjente her i Landet, bør godtgjøre, at han i den Tid har været indtegnet i Laugsprotocollen og har svaret Tidpenge til Lauget.

Naar isvrigt Forordningen af 21 Marts 1800 § 20 har bestemt, at Frimesteren først efter at have arbejdet som saadan i 2 Aar maa antage en Dreng til Medhjælp og Op-lærelse, da er der formeentligen ingen Anledning til at bibeholde denne Indskrænkning, hvorimod Tilladelsen til at holde en Dreng synes at burde indrømmes Frimesteren strax naar han nedsætter sig. En saadan Medhjælp synes i sig selv saaringe og derhos ved mange Haandværk saa nødvendig, at det forekommer Comiteen ligesaa ubilligt, at nægte Frimesteren denne Ret, som urimeligt, med saadan Indskrænkning at reorganisere Frimesterskabet. Tillige formener Man, at der af Lovgivningen burde tages Hensyn til den Trang til en større Hjælp, som Frimesteren ofte kan komme i, naar han bliver ældre, deels fordi han efterhaanden har faaet en Familie at forsyge, deels fordi Aarene have gjort ham uskiftet til at arbejde i sin Haandtering med den samme Kraft som i sin yngre Alder, og man antager, at der i denne Henseende kunde være Anledning til at fastsætte, at Enhver, der i 8 Aar havde arbejdet som Frimester, maatte have Ret til, foruden en Dreng, endvidere at holde en Svend.

Det kunde være et Spørgsmaal, om Frimesterne ei burde indskrænkes til at arbejde efter Bestilling, saa at det formeentes dem at holde Boutique eller gjøre Varer paa Kjøb. Comiteen har imidlertid ikke troet at burde bringe en saadan Bestemmelse i Forslag. Derimod synes det ikke at kunne tillades flere Frimestere at forene sig for at arbejde i Fællesskab; thi medens en saadan Tilladelse neppe i og for sig vilde være til synderlig Nytte for de Paagjældende, vilde den

let kunne blive benyttet som et Middel til derunder at skjule et ulovligt Svendehold.

Forøvrigt maatte Frimesterne formeentligen ligesom hidtil have de samme Rettigheder i Henseende til Professionens Drift som Laugsmesterne, og den samme Udvidelse, som i det Foregaaende er bleven foreslaaet af disses Rettigheder, deels i Forhold til andre Handelslaug, deels i Forholdet til de Handlende, maatte altsaa ogsaa komme dem tilgode. En Undtagelse herfra maatte kun gjøres med Hensyn til de i Forordningen af 21 Marts 1800 § 27—30 ommeldte Haandværk, ved hvilke en større Indskrænkning i Frimesternes Rettigheder af særegne Grunde er bleven fastsat, ligesom ogsaa den, allerede inden Placaten af 23 October 1822 udfom, ved Placaten af 26 Mai 1811 § 4 foreskrevne Prøve for Frimesterne i Muur- og Tømmersprofessionen, med Hensyn til den særlige Interesse, som det for det Offentlige har, at Jussuri i disse tvende Professioner forhindres, formeentligen burde bibeholdes.

Som ovenfor bemærket have imidlertid ikke alle Comiteens Medlemmer kunnet være enige i de her udtalte Anskuelser. Comiteens Medlemmer Riis Lowson og afgangne Nücksdæschel have formeent, at der maa tillægges de Grunde, som lade sig anføre imod Hensigtsmæssigheden og Nytten af den hele Frimesterindretning, en væsentlig Betydning, og vare ikke overbeviste om, at det med Sikkerhed kunde antages, at de samme Ulemper, som Placaten af 23 Oct. 1822 søgte at modvirke, ikke igjen vilde indtræde, naar denne Placat blev ophævet.

Denne Minoritet har derfor troet, at det vilde være rettest, at det i den her omhandlede Henseende havde sit Forblivende ved de nu gjældende Regler, og har fundet, at der saa meget mindre var Anledning til at gjøre nogen Forandring i disse, som det dog ikke synes at kunne nægtes, at de Grunde, hvorfor det kunde være ønskeligt at aabne dem, der ikke have aflagt Mesterprøven, en Afgang til at blive

Indst.
Nr. 20.

Frimestere, i alt Fald for en Deel ville bortfalde, naar denne Prove bliver forandret paa den af Comiteen foreslaaede Maade. Skulde det imidlertid alligevel ansees nødvendigt, at der tillægges Svendene en begrændset Ret til uden Mesterprobe at nedsætte sig paa Haandværket for deres egen Regning, da antages, at det dog ikke bør tillades dem at arbejde i Professionen i den samme Udstrækning som Laugeimesterne, men at de burde indskrænkes til Udførelsen af visse Slags Arbejder, som efter ethvert Haandværksfags særegne Forhold nærmere maatte bestemmes, hvorhen navnlig vilde høre det ved Professionen forefaldende Reparationsarbejde og andet Saadant, som deels hensigtsmæssigen kan forfærdiges paa en Frimesters indskrænkede Værksted, deels ikke udkræver den Dygtighed, som ved Mesterproven skal lægges for Dagen. Afgangen til at nedsætte sig som Frimester med den paa saadan Maade indskrænkede Haandværksret kunde formeentligen tillægges den, der i 6 Aar havde arbejdet som Svend.

Da saaledes paa den ene Side formeentligen ifkun den Svend, som ved at udføre den fuldstændige Mesterprobe har godtgjort, at han besidder den fornødne Indsigt og Duelighed til at opfylde Publikums Forlangende i de respective Professioner, bør tillades at drive disse i deres fulde Omfang, men det paa den anden Side ikke kan nægtes, at enkelte Svende, enten formedelst Mangel paa Duelighed eller paa pecuniær Gyde, ikke see sig istand til at paatage sig Haandværkets Drift, eller opfylde Betingelsen herfor ved Mesterstykkets Forfærdigelse, og det dog findes ubilligt, aldeles at berøve disse Afgangen til ved en selvstændig Levevei at søge deres Udkomme, saa har Minoriteten været enig med Comiteens Majoritet i, at slige Personer bør gives Afgang til at ernære sig som Frimestere, dog med Indskrænkning, deels i Henhold til hvad der ovenfor er yttret, med Hensyn til at de ikke bør erholde Tilladelse til at drive Professionen i dens hele Udstrækning, deels forsaavidt angaaer den Medhjælp til

Haandværkets Drift, der vil være at indromme dem, og den har derfor foreslaaet:

1. At enhver Svend, der som saadan har arbeidet 4 Aar ved den paagjældende Profession og forøvrigt er kvalificeret til at blive Borger, skal være berettiget til at vinde Borgerskab som Frimester, imod at han forinden aflægger en vis Prøve i Lighed med hvad der i saa Henseende alt er foreskrevet for visse Laug.

2. At han foruden at benytte sig af sin Kones og sine Børns Hjælp til Professionens Drift tillige dertil maa holde en Svend som Medhjælper, men derimod ikke antage eller oplære nogen Dreng, hvortil han ikke ved Forfærdigelsen af fuldstændigt Mesterstykke har godtgjort sin Duelighed.

3. At han, naar han i 8 Aar har været Frimester, skal være berettiget til endnu at antage en Svend til Medhjælper.

4. At han som Frimester ikke maa drive det paagjældende Haandværk i dets fuldstændige Udstrækning, men at hans Virksomhed skal være indskrænket til Reparationer og visse andre Arbejder af mindre Betydning.

Foraaavisd Minoriteten saaledes har foreslaaet, at Frimesterne skulle være indskrænkede til Udførelsen af visse Slags Arbejder, maa Comitæens Pluralitet bemærke, at, selv om det i sig skulde findes naturligt, at Frimesteren ikke udstrækker sin Haandværksdrift til alle de Arbejder, hvormed Laugsmesterne beskæftige sig, vilde det dog uden tvivl være forbundet med altfor store Vanskeligheder og Ulemper i saa Henseende at give bindende Forrifter. Det er saaledes allerede et meget ubestemt Begreb, som ved Anvendelsen vilde fremkalde mange Tvivlsmaal, hvad der skal indbefattes under Reparationsarbejder; men det vilde heller ikke, som ogsaa af Minoriteten er erkjendt, være rigtigt, ubetinget at indskrænke Frimesterne til denne Slags Arbejder, idet man snarere maatte komme til det Resultat, at den ene Svend maatte kunne vinde Frimesterrettighed paa een Green af

Professionen, hvormed han i sit tidligere Liv fornemmelig har beskæftiget sig, en anden Svend derimod paa en anden Green, og saa fremdeles. I ethvert Tilfælde synes derfor Reglen at maatte gives saaledes, at der betegnedes visse Arbeider, som Frimesteren enten skulde være berettiget til (altsaa med Udelukkelse fra det Dyrige), eller som han skulde være uberettiget til (altsaa med Tilladelse til det Dyrige). Der vilde da neppe være andet Middel tilbage, end at gjøre Frimesterskabet afhængigt af Bevilling; men ligesom Bevillingssystemet i det Hele har meget imod sig, saaledes synes det her saa meget mere utilraadeligt, som en stor Mængde Tilfælde vilde komme til at henhøre under samme. En saadan Indskrænkning vilde derhos være saa meget mere umodvendig og ubillig, som Frimesteren allerede er indskrænket i Henseende til Medhjælpen, han maa benytte. Det er endeligen efter Majoritetens Anskuelse en saa mislig Sag ved Lovbestemmelser at skabe nye Forgreninger af Haandværksfagene og affstikke nye Grændsebestemmelser, at Man alene af denne Grund formener, at en Adskillelse mellem hvad en Laugsmester og hvad en Frimester bør paatage sig bør opgives.

Som ovenfor antydet er der ifølge den bestaaende Lovgivning adskillige specielle Undtagelser fra den ved Placaten af 23 October 1822 opstillede almindelige Regel, at Ingen skal kunne vinde Frimesterrettighed uden at have aflagt Mesterprøve, idet der nemlig ere visse Stillinger, som give de Personer, der befinde sig i samme, en meer eller mindre udstrakt Rettighed til at udøve Haandværksdrift, uden at have opfyldt de almindelige laugsmæssige Betingelser. Disse forskjellige Undtagelser skal Comiteen nu tillade sig korteligen at berøre.

For det Første hører herhen den Rettighed, som ved Reglementet af 1 November 1805 § 123 er tilfagt Bærgefellerne ved Kjøbenhavns Brandcorps, og ved Reglementet af 1 Mai 1818 § 10 samme Corpses Faneposter og Brandbudde, at de som Frimestere maae ernære sig ved de Haandværk, som

de have lært, og hver holde en Svend ved Professionens Drift. Denne Rettighed blev i Betragtning af de særegne Grunde, paa hvilke den er bygget, ikke ophævet ved Placaten af 8 Mars 1820, da denne Placat ophævede de lignende Rettigheder, der vare tilstaaede de øvrige Medlemmer af Stadens borgerlige Corps. Det synes imidlertid at fremgaae af de i Collegial-Tidenden bekkendtgjorte Motiver til bemeldte Placat, at det dog i sig selv er blevet anseet mindre ønskeligt, at der skulde bestaae en saadan særegen Undtagelse fra de almindelige Regler, og nærværende Comitee kan heller ikke Andet end formene, at der saalidet som muligt burde af fremmede Hensyn skee nogen Afvigelse fra de Forskrifter om Afgangen til Næringsberettigelse, som ifølge Næringsforholdenes almindelige Betskaffenhed ere befundne at være de hensigtsmæssigste. Er den Lønning, der er tillagt de ommeldte Bærkgeseller, Faneposter og Brandbudde, ikke tilstrækkelig til at erstatte dem den Tid og det Arbejde, som de anvende i Brandvæsenets Tjeneste, synes det mere i sin Orden, at denne Lønning forhoiedes, end at der istedet herfor tillægges dem en Næringsberettigelse, hvortil de ikke ellers have nogen Adkomst. Dgsaa er til Comiteen indkommet et Andragende fra Haandværksforeningen her i Staden, hvori der anholdes om, at Laugsmesterne maae blive befriede for den især ved enkelte Laug betydelige Concurrence, som moder dem fra hine, for Udgifterne til Borgerskab og til Laugskassen fritagne Personer. Imidlertid troer Comiteen ikke, at den omhandlede Begunstigelse aldeles skulde ophæves; men Man antager, at den burde indskrænkes derhen, at de Haandværksvende, der antages i nogen af de foransførte Stillinger, vel skulle have Ret til uden videre at nedsætte sig som Frimestere, uagtet de ikke have været Svende i den Tid, som efter Comiteens Forslag i Almindelighed skal udfordres, men at derimod de øvrige Rettigheder, som de nu have fremfor andre Frimestere, bortfalde, saa at de altsaa ligesom disse burde tage Borger-

skab, og ikke maatte have Ret til at antage nogen Svend forend efter 8 Aars Forlob. Den Begunstigelse, der da bliver tilbage, vil formeentligen finde sin gode Grund deri, at de ommeldte Personer som Folge af, at deres Tid for en stor Deel er optaget i Brandvæsenets Tjeneste, kunde have Vanskelighed ved at erholde Tjeneste som Svende, og altsaa ikke vilde kunne faae den Tid, de have tilovers, anvendt til Bessjæftigelse med deres Haandtering, dersom de ikke maatte udøve denne for egen Regning. At ingen Andre end Haandværksvende ved at ansættes i de ommeldte Stillinger bør kunne opnaae den omhandlede Frimesterret, maa Comiteen ansee for afgjort, hvilket ogsaa er forudsat i Reglementet af 1 Mai 1818 § 4.

En Rettighed til at øve Haandværksdrift uden at indtræde i Laugene er ogsaa tillagt Stadens Bægtere, hvem det ved Rescriptet af 31 December 1783, besjændtgjort ved Naastue-Placaten af 26 Januar 1734, er tilladt, naar de have lært en Profession, at drive denne, forsaavidt de ved deres egne Hænder kunne affstedkomme, altsaa uden at benytte enten Svendes eller Drenges Hjælp. Hvad der er anført til Fordeel for Indrommelsen af en Frimesterrettighed for Værkgesellerne, synes ogsaa at tale for Bedligholdelsen af den her omhandlede, endnu mere indskrænkede Rettighed, som desuden, da Bægterne ikke i Almindelighed tages af Haandværksklassen, uidentviøl er af liden practisk Betydning, saa at der ogsaa fra denne Side ikke er nogen særdeles Anledning til at ophæve den.

Ved dernæst at omtale den Ret til Haandværksdrift, som er tilstaaet de Soe-Indrullerede samt det i activ Tjeneste ved begge Etater værende Mandskab, maa Comiteen forudskikke den Bemærkning, at da Tilstaaelsen af hine Rettigheder er bygget paa, at man har villet yde de til Landets Forsvarsvæsen henhørende Individier visse Begunstigelser, have vi ikke troet at kunne indlade os i en nærmere Provelse af, hvorvidt hine Bestemmelser kunne være at bibeholde eller modi-

ficere. Dog kunne vi ikke tilbageholde den Bemærkning, at det overhovedet er enskeligt, at deslige Begunstigelser indskrænkes saa meget som andre Hensyn tillade. Thi da hine Individier ikke blot ere fritagne for de med Proves Afslæggelse og Borgerstabs Erhvervelse forbundne Byrder, men tillige, som nedenfor nærmere viist, ikke svare Næringssskat, eller dog en ringere Næringssskat, arbeide de under meget gunstigere Bilskaar end Andre, og udøve saaledes en skadelig Indflydelse paa disses Bedrift; ligesom det overhovedet neppe kan bifaldes, saaledes som ovenfor med Hensyn til Brandvæsenets Folk er anført, paa saadan Maade at give Bederlag for et ellers utilstræffeligt lønnet Arbeide. Paa den anden Side maa imidlertid bemærkes, at de Paagældende ere betydelige Indskrænkninger underkastede i Udøvelsen af hiin Ret, og at det i sig selv er billigt, at der ikke affkæres Personer, hvis hele Tid ei optages i det Offentliges Tjeneste, Leilighed til i deres Fritid at ernære sig ved de lærte Haandteringer. At holde dem skadesløse paa anden Maade vilde upaatvovelig være forbundet med betydelige Banffeligheder.

Ved Forordningen af 8 Januar 1802 § 14, noiere bestemt ved Placaterne af 7 Juli 1821, 24 Mai 1823 og 25 Martz 1824, er det tilladt de Soeindrullerede i de fire Vintermaaneder, da Skibsfarten standser, at arbeide med egne Hænder i alle Slags Haandværk, Smeltning af Guld og Sølv saant Maalefars Forfærdigelse undtaget; denne Frihed gjælder kun for de gifte Soeindrullerede, samt for disses Hustruer, naar Mændene ere i Farten. De svare kun halv Næringssskat i Forhold til hvad Andre af samme Næringsbrug maae betale. Naar Bedkommendes Forpligtelse som Soeindrulleret ophorer, ophorer ogsaa Rettigheden.

Hvad de Militaire af Landetaten angaaer, da er det tilladt disse, saalænge de gjøre Garnisonstjeneste her i Staden, at arbeide i de Haandværk, de have lært, naar de til saadant Arbeide ei holde Svende og Dreng, dog kun for

andre Militaire, see Forordningen af 10 Marts 1725, Cap. II, § 6, Forordningen af 20 Marts 1739, Rescriptet af 28 April 1739 § 3 o. fl. Dog ere visse Haandværksarbejder undtagne, f. Ex. Reebflagerie, Guld- og Sølvarbeide, Forordningen af 1725, Cap. II, § 5, 9, ligesom der paa den anden Side er tillagt de militaire Haandværkere med visse nærmere Bestemmelser den Ret, ogsaa at arbeide for Civile, Resolution af 31 October, Cancelli-Skrivelse af 10 November 1827, Resolution af 19 Juli, Cancelli-Skrivelse af 4 August 1829. Af sidstnævnte Erhverv svares Næringsstat, af de øvrige ikke.

De Rettigheder, som ifølge Forordningen af 10 Marts 1725, cfr. Rescriptet af 12 April 1837, tilkom Søetatens Folk ere ved Rescriptet af 12 December 1738 nærmere bestemte saaledes, at ei alene de kongelige Matroser, men alle til Holmens faste Stof henhørende Personer maae, forsaavidt de med egne Hænder kunne overkomme, arbeide for alle til Søetaten henhørende Personer. Visse grove Toier, og visse Slags Reebflagerarbeide maae de og forfærdige for Civile, Placat af 21 Marts 1785, Cancelli-Skrivelse af 9 Juli 1785, Rescript af 19 Marts 1790. Hvad Næringsstats Svarelse angaaer, maa uidentviyl Lovens 4 B. 9 C. endnu være Reglen, hvis Følge de ere fritagne for den omspurgte Afgift, forsaavidt de drive „en liden borgerlig Næring.“

Det er formeldte Personer tilladt at benytte sig af Hustruers, Børns samt Haandlangeres Hjælp; men det er ei tilladt at benytte Kammeraternes Hjælp, ei heller at Flere slaae sig sammen for i Forening at udføre et Arbeide.

Den Haandværksdrift, som udøves af de Soindrullerede, er, saavidt Comiteen har kunnet bringe i Erfaring, meget ubetydelig, hvilket tildeels maa betragtes som en Følge af, at Rettigheden er indskrænket til de fire Maaneder af Aaret. Langt vigtigere er deres Ret til Værtshuushold, hvilken Hustruerne kunne udøve det hele Aar igjennem; men da Comiteen i sin Betænkning om Handelslaugene m. v. af

de oven berørte Hensyn ikke har troet at burde andrage paa nogen Forandring heri, vilde dertil være saa meget mindre Anledning under nærværende Sag. Den Haandværksdrift som er indrømmet Landetatens Mandskab, har saa godt som Intet at betyde, især nu, da Tjenestetiden er saa kort, at Folkene i denne Tid ere næsten uafbrudt beskæftigede. Derimod udøves forskellige Haandværk i et ikke ubetydeligt Omfang af Holmens Folk, især af Haandværksstokken; og navnlig er fra Reebslagerlaugets Side fort Klage over det Afbræk, som Lauget lider ved den Tilladelse, der er givet Holmens Folk til at arbejde i dets Haandtering.

Noget anderledes forholder det sig med den Rettighed til med egne Hænder at ernære sig ved Haandværksdrift, som efter Forordningen af 29 December 1832, Resolution af 17 Januar 1738 og Patent af 24 Januar s. A., tilkommer affledigede Militaire af begge Etater, en Rettighed, som foruden at dens oprindelige Grund er bortfalden, efterat Hvervingsystemet er blevet afløst af Udskrivningssystemet, nu ogsaa er af ringe practisk Betydning, da den kun angaaer dem, som have tjent i 14 Aar eller som afflediges formedelst Svagelighed, og ikke tilkommer de udtjente udsrevne Militaire (see Cancelli-Skrivelse af 23 Juli 1833), ligesom dens Afkasselse formeentligen vilde være i Harmoni med de Grundsaetninger, paa hvilke Placaten af 8 Marts 1820 er bygget, og endnu mere, naar den paataenkte almindelige Barnepligt bliver indført, maa synes at være en naturlig Consequent. Comiteen har derfor meent at burde andrage paa, at den omspurgte

Subst.
N. 22.

Rettighed for Fremtiden bør bortfalde, hvad de affledigede Militaire betræffer.

En særegen Rettighed til uden Dpfyldelse af de laugs- mæssige Betingelser og uden nogen Slags Tilladelse eller Borgerskab at udøve Haandværksdrift ved Hjælp af en Dreng og en Svend er endelig ved Placaten af 10 Mai 1827 indrømmet de paa Døystummeinstitutet i den vedkommende

Profession oplærte Døvstumme; men denne Begunstigelse er bygget paa saadanne Grunde, at der ikke bør være Tale om Indskrænkning af samme.

Femte Afsnit.

Om Industrien udenfor Laugene.

Hyad der hidtil af Comiteen er afhandlet er Indbegrebet af de Forrifter, som gjælde angaaende de laugsbundne Grene af Haandværksdriften, og de Forandringer i disse Forrifter, som under den af Comiteen opstillede Forudsætning, at Laugsvæsenet vedbliver at bestaae, formeentligen kunde være at bringe i Forslag. Man skal nu tillade sig at gaae over til Omhandlingen af de Haandværksfag, der ere uden for Laugene, idet Man nemlig, som ovenfor bemærket, uagtet det i den allerhøieste Resolution af 3 April 1840 alene er nævnt som Comiteens Opgave at undersøge det her bestaaende Laugs- og Corporationsvæsen, ikke har troet at kunne undlade at drage ogsaa den Haandværksdrift, der ikke er bunden til Laug eller Corporation, samt Fabrikdriften, ind under sine Overveielser.

Om Afdgangen til Udvælsen af de forskjellige ikke laugsbundne Haandværk, der i Tidernes Lob have udfondret sig som færegne borgerlige Næringsveie, gjælder den Regel, at der til at erholde Ret til at drive et saadant Haandværk i Almindelighed udkræves Erhvervelsen af Borgerkab og som Følge heraf Bestiddelsen af de Egenstaber, der overhovedet ere Betingelser for at kunne blive Borger; men desuden er det

ved Rescriptet af 24 September 1740 paalagt Magistraten, ikke at admittiere Nogen til Borgerskab paa deslige Haandværk, med mindre de i Forveien have udført og for Magistraten foreviist et dygtigt og forsvarligt Provestykke. Disse Regler gjælde i Almindelighed om alle de industrielle Næringsveie, der kunne indbefattes under Navnet: Haandværk. Naar dette Ord tages i sin meest omfattende Betydning, kunne imidlertid dertil henregnes endeel Næringsveie, som ikke udkræve en saadan egentlig haandværksmæssig Færdighed, som maa være forudsat ved den i Rescriptet af 1740 indeholdte Bestemmelse, og paa disse meddeles der da Borgerskab uden Foreviisning af noget Provearbejde. Dette gjælder deels om Næringsveie, der ere af en saadan Bestaafenhed som f. Ex. en Rogmands eller en Blegmands, deels om de Industrigrene, der vel udkræve mere complicerede Functioner, men ved hvilke disse Functioner væsentligen udføres ved sammensatte Apparater og Maskiner, uden at der til disses Betjening udkræves nogen Dannelselse som Haandværker, f. Ex. Bryggerier, de forskjellige Slags Kogerier og overhovedet alle de Næringsveie, der drives i egentlig Forstand fabrikmæssigt. Men til de Anlæg, der gaae ind under Navnet af Fabrikker, udfordres der, efter hvad senere skal blive omhandlet, i Reglen en speciel Bevilling, saa at ikke Enhver, der melder sig om Borgerskab til at drive et saadant Anlæg, uden videre kan erholde dette. Først skal Comiteen imidlertid afhandle de ovenomtalte Bestemmelser, som kunne siges at gjælde for de ikke laugsbundne Haandværk i Almindelighed. Da Comiteen ikke har fundet sig foranlediget til at gjøre noget Forslag til Forandring i de for Borgerstabs Erhvervelse foreskrevne Betingelser, bliver her alene Spørgsmaal om, hvorvidt den Duelighedsprøve, der i Dverensstemmelse med Forskrifterne i Rescriptet af 24 September 1740 nu fordres præsteret, uforandret kunde ønskes bibeholdt.

Umgangsmåden ved denne Slags Prøver, med enkelte

færegne Undtagelser, (Tapetmagerne og Drapererne, Kunst-dreierne, Forgyldeerne m. fl.) er nu den, at den Paagældende til Magistratens Bedømmelse indleverer et af ham selv forfærdiget Arbeide, hvoraf hans Duellighed i Professionen kan erfares, men hvis Valg iøvrigt er overladt til ham selv. Til at garantere, at han ved egne Kræfter har udført Arbeidet, bliver der, da intet Tilsyn fra det Offentliges Side holdes med Forfærdigelsen, alene forlangt, at der herom skal tilveiebringes en Attest fra tvende Mænd, om hvis Paalidelighed man ikke har Grund til at nære nogen Tvivl. At der overhovedet ikke kan bygges meget paa denne Slags Attester, og at den hele Prove saaledes ofte kan blive illusorisk, maa indrømmes, og det kunde derfor spørges, om der vilde være synderligt tabt ved, at den aldeles affstafedes. Da der imidlertid efter Comiteens Forslag bliver at aflægge Prover baade af dem, der ville indtræde i Haandværkslaugene, og af dem, der ville nedsette sig som Handlende, forekommer det Comiteen, at der ikke er tilstrækkelig Anledning til ved de her omhandlede Næringsveie at lade det Duellighedsbeviis bortfalde, som hidtil er blevet fordret, og det saameget mindre, som det maa erkjendes, at om end dette Beviis ikke er i nogen hoi Grad betryggende, har det paa den anden Side den Fordeel, at det kun er lidet byrdefuldt, og ikke let kan medføre Uleiligheder, der kunne give grundet Anlæg til Klage. Vilde man mene, at dersom Proven skal vedblive at bestaae, burde den, for at erholde en større Betydning og for nærmere at bringes i Lighed med Laugsmesterproven, modtage en hertil sigtende Skjærpelse, da maa Comiteen bemærke, at naar det erkjendes, at der i det Hele bør stræbes hen til en større Frihed, kan man ikke ønske Friheden indskrænket der, hvor den allerede bestaaer, og navnlig kan det ikke hertil være nogen tilstrækkelig Grund, at der i andre lignende Forhold findes en større Tvang, som det ifor Tiden findes utilraadeligt at ophæve.

Comiteen formener saaledes, at det i det Hele bør have Indst. Nr. 23, 24.
 sit Forblivende ved de i Rescriptet af 24 September 1740 hjem-
 lede Regler, ligesom Man ogsaa skulde holde for, at de foran
 antydede for visse enkelte Næringsveie foreskrevne særegne
 Prover indtil videre, nemlig indtil Sagen om Laugsprovernes
 Forandring endelig er afgjort, uforandret burde bibeholdes.
 De Provearbejder, der i Henhold til forberemelte Rescript
 ville være at producere, bør formeentligen fremdeles ligesom
 hidtil bedømmes af Magistraten; og ligesom denne, naar den
 ikke tiltroer sig selv den hertil fornødne Kundskab, nu pleier
 i Forveien at indhente Betænkning fra Sagkyndige, især fra
 Saadanne, hvis Bedrift og Stilling have givet dem en særegen
 Velighed til at vinde Indsigt i det paagjældende Fag, saa-
 ledes bør der identviis ogsaa i Fremtiden forholtes paa
 samme Maade. Dog bør det formeentligen iagttages, at de
 Personer, hvis Skjon indhentes over det producerede Prove-
 arbeide, ikke henhøre til dem, som selv drive det samme
 Haandværk, paa hvilket Producenten vil nedsette sig, da den
 Interesse, som disse ville have i at forhindre nye Concur-
 renter fra at optræde imod dem, let kunde influere paa den
 dem afæffede Dom.

Denne sidste Bemærkning har Comiteens Medlem Rück-
 darschel ikke kunnet billige, idet han holdt for, at den største
 Sagkundskab er tilstede hos Folk af samme Fag, og at der
 ikke er nogen Foie til at antage, at den omhandlede Interesse
 skulde have en saadan Indflydelse, uden at der forøvrigt kan
 være Noget imod, at Dyrigheden, naar den selv savner den
 fornødne Sagkundskab, søger denne hos Næringsdrivende af
 et andet Haandværk, saafremt den hos disse er at finde.

En betydelig Indskrænkning i Erhvervsfriheden, som i
 Indledningen er berørt, nemlig at Ingen kan vinde Borger-
 skab paa mere end een Næringsvei, skal man tillade sig paa
 dette Sted at omhandle, da man formener, at denne Ind-

strækning kan bortfalde med Hensyn til den her nævnte Classe Næringsveie.

At Ingen, som har Borgerskab paa Handel eller Trac-teurnæring, tillige bør stædes til Borgerskab paa et Haandværk, er allerede bemærket i Betænkningen over Handelsagen, og finder man ikke Anledning til heri at foreslaae nogen Forandring. Heller ikke troer man, at en Forening af flere Laugsbundne Haandværk kan tilstædes, da det synes at følge af den hele Laugsindretning, at den, der som Haandværksmester er Medlem af eet Laug, ikke paa samme Tid kan være det i et andet Laug. Men anderledes forholder det sig med de Haandværk, der ere udenfor Laugsforbindelsen.

Comiteen skal ikke her gjentage hvad der saavel i det Foregaaende som i Betænkningen om Handelslaugene er anført om det Skadelige i en altfor vidt gaaende Classification af de borgerlige Næringsveie og om det U hensigtsmæssige i, at den Forgrening af disse, som Tingenes Gang naturligen fører med sig, ved Lovgivningen stabiliseres saaledes, at forandrede Combinationer, som Livets mangfoldige sig iteligt forandrende Forhold saa ofte kunne give Anledning til, derved udelukkes. Denne Betragtning har man vel ikke, hvad Haandværkslaugene angaaer, kunnet tillægge den Bægt, at Laugsadskillelsen burde hæves, da dette vilde være det samme som at hæve selve Laugsindretningen, hvilket man af andre Nar-sager ikke kunde tilraade; men da denne Grund bortfalder her, hvor ikke nogen særegen Institution medfører Afsondrings-systemets Vedbliven, synes man og at burde lade hin Betragtning blive den overveiende. Den Frygt, som man kunde have for, at Laugsvangens Oplosning vilde medføre en pludselig og voldsom Forandring i de bestaaende Concurrence-Forhold, kan nemlig ikke møde med Hensyn til Spørgsmaalet om at tillade en Forening af disse sidste Haandværk, da Afgangen til dem overhovedet har været saa let, at det Vaand, der i den nævnte Henseende har været lagt paa Concurrencen, ikke

kan have havt nogen væsentlig Indflydelse paa Næringsforholdene i det Hele. Saameget mindre kan det antages, at en saadan Tilladelse vilde medføre nogen mærkelig Forandring i den tidligere bestaaende Tilstand, som der, uagtet denne Tilladelse ved den almindelige Lovgivning har været nægtet, dog har været et andet Middel til dens Opnaaelse, nemlig ved Hjælp af specielle Bevillinger, og da de Vanskeligheder, som det har havt at erhverve sige extraordinaire Bevillinger, naar der ved dem gjordes Indgrib i Laugenes Rettigheder, ikke have fundet Sted, hvor der kun var Spørgsmaal om en Næringsberettigelse, der ikke var undergivet Laug. Heller ikke kan der letteligen være Tale om, at en Forandring i Reglerne om denne sidste Slags af Næringsberettigelser skulde, saaledes som en lignende med Hensyn til Laugene, komme i Strid med de Anskuelser og de Krav, som møde fra de paa gjældende Næringsbrugeres Side; Ogsaa taler det for Tilstødelsen af at forene de her omhandlede Næringsveie, at de ere langt mindre omfattende og i det Hele kræve mindre Kunstfærdighed, saa at Dvsket om eller Trangen til at forene flere Erhverv langt hyppigere vil opstaae her end ved de laugs-mæssige Næringsveie. Vel ere ogsaa nogle Laugsbaandværk, som tidligere have været af Betydning, nu sunkne saaledes ned, at der ikke kan gjøres Regning paa en større Afsetning af deres Fabricata, end at de ofte maatte kunne drives hensigtsmæssigt som Vinæringer; men disse Haandværk har Comiteen ogsaa foreslaaet udbragne af Laugsbaandene, ligesom Man med Hensyn til andre, ved hvilke Afsondringen ifølge Professionernes Bestaafenhed syntes mindre naturlig, har foreslaaet en Sammensmeltning med beslægtede Laug. Vel gives der blandt de ikke laugsbundne Haandværk flere betydende Næringsveie, som i Reglen hensigtsmæssigt drives hver for sig; men der ere ogsaa mange, som enten fordi de gaae ud paa Tilvirkning af Gjenstande, hvorefter der kun er liden

Efterspørgsel, eller fordi den Færdighed, de udtræve, med Lethed tillæres, hyppigt vilde egne sig til at udøves som Biværing og naar derhos hensees til, at Næringsveiene kunne mangfoldiggjøre sig i det Uendelige, deels ved Combination af de nuværende, deels ved disses Afsondring i flere, deels ved nye Industriegrenes Opkomst, synes dette ogsaa at afgive en overveieende Grund for, at Man i den omspurgte Henseende bør tilstæde den størst mulige Frihed. Det er derfor Comiteens Formening, at det bør være enhver Haandværker, hvad enten han hører under noget Laug eller ikke, tilladt med sin oprindelige Profession at forene ethvert andet Haandværk som ikke er undergivet Laug; men ifølge det Foranførte antager Man, at han dog bør i Henhold til Rescriptet af 24 September 1740 aflægge en særlig Prøve paa sin Duelighed i hvert enkelt Haandværksfag, ligesom han ogsaa i Henhold til de i Cancellie-Skrivelserne af 10 November 1827 og 5 Juni 1832 udtalte Grundsætninger bør betale det Gebyr, der er foreskrevet for det Borgerskab, som han, hvis han ikke allerede forhen var Borger, vilde være nødsaget til at erhverve. Ogsaa er det en Selvefølge, at han paa Grund af sit forøgede Erhverv kan blive paalagt en forholdsmæssigt større Næringskat, og formenes iøvrigt, at Berettigelsen kan gives blot ved en Paategning paa det allerede udstedte Borgerbrev.

Skjøndt der saaledes formeentlig maa aflægges Prøve i hvert enkelt af disse Fag, da de for Storstedelen ere ueensartede, formenes Prøve dog at kunne bortfalde, naar der forhen er aflagt Prøve paa en aldeles beslægtet Færdighed, ligesom ogsaa een Prøve formenes maatte være tilstrækkelig, naar Borgerskab begjæres paa flere beslægtede Haandteringer, forsaavidt nemlig Prøven kan indrettes saaledes, at den kan godtgjøre Paagældendes Duellighed i de forskjellige Fag, hvilket formeentlig maa overlades Magistraten at be-
domme.

En Undtagelse fra disse Regler maatte dog, ifølge hvad der ovenfor er foreslaaet, gøres med Hensyn til Randestober-, Blytæffer- og Jælbereber-Professionerne, idet det nemlig, uden Afslæggelse af nogen Prove, skulde være alle de Laug, der beskæftige sig med Metalarbejder, tilladt at drive de to første Professioner, og de Laug, der beskæftige sig med at tilberede Huder og Skind, at drive den sidstnævnte. Men drives nogen af disse Haandteringer særskilt, vil Provestykke være at gjøre i Henhold til det oven Fremfatte.

Jovrigt vil det erindres fra det Foregaaende, at de almindelige Udvidelser i Næringsfriheden, som man har troet at burde bringe i Forslag, efter Comiteens Skjønne ikke mindre skulle angaae de ikke laugsbundne end de laugsbundne Næringsveie. Dette gjælder saaledes om Rettigheden til at stride ind i andre Haandværk, forsaavidt dette udfordres til Forfærdigelsen af et heelt Fabrikat; om Forfærdigelsen af Maskiner, Modeller, Haandværksredskaber til eget Brug; om Ophævelse af enhver Indskrænkning i Arbeidsmaaden eller visse Redskabers Brug; og endeligen om Rettigheden til at forhandle fremmede Fabrikata, saavelsom Maskiner, Redskaber og Materialier, henhørende til Paagjældendes Fag. Da Grundene, som gjøre den større Frihed ønskelig, ikke ere mindre anvendelige her end ved de laugsmaessige Næringer, vil videre Udvipling være overflødig.

Skjøndt Comiteen ikke har fundet Anledning til at foreslaae Sammensmeltning af nogle blandt de Næringsveie, som ere udenfor Laugene, eller Udvidelse i deres Rettigheder, troer man dog specielt at burde omhandle Kagebagerne (Kuffenbagerne), deels paa Grund af den nære Forbindelse, hvori denne Næringsvei staaer med Conditivernes, som er omhandlet i Forbindelse med Handelslaugene, deels paa Grund af den, efter vort Skjønne smaalige og unødvendige Indskrænkning, som er fastsat med Hensyn til Udøvelsen af dette Erhverv. Ifølge Cancellie-Skrivelse af 19 Martz 1822 skulde det nemlig ifkun være Kuffenbagerne tilladt at tilvirke

Bagværk, hvis Bestanddele ere Puddersuffer, Sirup, Honning, Meel og Smør, samt Buttedeigskage; hvortil ifølge Cancellie-Skrivelse af 28 Juli 1832 kommer Wienerkage med Syltetois, Krandskage og Sufferbrodskage. Andre Slags Kager er det dem altsaa ikke tilladt at tilberede, ligesaaalidet som de egentlige Conditorkager, Jis, Gelee og Creme. Iøvrigt antages denne Indskrænkning at være grundet i Hensyn til Urtefræmmerlauget, som har Ret til Sufferbagerie, der er at ansee som eensbetydende med Kuffenbagerie. Sidstnævnte Næringsvei bliver saaledes nærmest at ansee som en Green af det forenede Urtefræmmer- og Sufferbagerlaugs Næringsbrug og har i tidligere Tid kun været drevet ifølge Bevilling. Til dens Afsondring fra Lauget er der iøvrigt saa meget mere Grund som dettes Medlemmer kun i en meget ringe Grad factist udøve samme (See den trykte Betænkning i Handelsagen S. 150).

At den oven angivne Bestemmelse om hvad en Kuffenbager tør tilberede, og hvad der ligger udenfor hans Veretigelse, giver megen Anledning til Tvivl og Retstrætter, ligger i Sagens Natur; hvortil endnu kommer, at det maa ansees som uvisst, hvilke Rettigheder der tilkommer de Kuffenbagere, der have erholdt Borgerskab inden Cancellie-Skrivelsen af 19 Marts 1822.

Da den omspurgte Rettighed ifølge Comiteens Forslag for Fremtiden ikke skal tilkomme Detailhandlencorporationen i Kjøbenhavn (under hvilken Urtefræmmerlauget gaar ind), og da Hensyn til Tracturnæringen (under hvilken Conditorerne skulde inddrages) ei herfor kan være til Hinder, formenes det at burde tilkomme Kuffenbagerne at tilberede og forhandle alle Sorter Kager, saavel som Jis, Gelee, Creme og andre egentlige Conditorkager. Dog formenes det at være en Selvefølge, at ingen Slags Drifkevarer derunder indbefattes, ligesaaalidet som det bør være de her omhandlede Næringsbrugere tilladt at have siddende Gæster (hvilket heller ei nu er dem

tilladt). Paa denne Maade ville de altsaa væsentligen stille sig fra de Afdelinger af Tracturnæringer, som besatte sig med Tilvirkning af Conditorsager (see den 22de Indstillingspost i Betænkningen om Handelsagen).

Der har endnu i Comiteen været opfattet det Spørgsmaal, om det kunde ansees ønskeligt, at de enkelte Classer af ikke laugsbundne Haandværkere indgik i lignende Corporationsforbindelser, som efter Comiteens Forslag skulde dannes af Groshandlerne, Detailhandlerne og Høferne, og om det derfor burde tilraades, at der meddeles Autorisation paa nye Haandværkscorporationer, naar der fra de Paagjældendes Side indkom Begjæring om Drettelsen af saadanne.

Undertegnede Comiteens Medlem, Müller, kan i Henhold til hvad jeg i min Dissents til Comiteens Betænkning angaaende Handelslaugene har yttret (Den trykte Betænkning, S. 128—131), ikke Andet end være af den Formening, at der ikke burde lægges nogen Hindring i Veien for deslige nye Corporationsforbindelser, saaledes nemlig, at de nuværende (Veststobere og Hørheglere) uden videre vedblive, og at der tilstaaes de Andre, forsaavidt Fleertallet ønsker det, Sanction paa lignende Forbindelser. Men Comiteens øvrige Medlemmer maae i Henhold til hvad der i den nysnævnte Betænkning pag. 54 er bemærket være af den modsatte Anskuelse. Dersom de Paagjældende finde en indbyrdes nærmere Forening imellem dem gavnlig for deres Interesser, da staaer det dem frit for, privat at indgaae en saadan Forbindelse; men for at denne skulde erholde en offentlig Autorisation med den Virkning, at i Fremtiden Enhver, der vilde beskæftige sig med det vedkommende Haandværk, skulde være tvungen til at indtræde i samme, maatte det være givet, at deslige Forbindelser vilde være af Interesse for det Offentlige; men dette kan efter Majoritetens Formening ingenlunde antages. Derimod turde det være ikke lidet at befrygte, at slige Corporationer, især saalænge der endnu bestaae Laug paa en stor Mængde

Indst.
Nr. 32.

Haandværk, kunde antage en Character, der nærmede sig Laugsforbindelser, og være et Middel til at vedligeholde og udbrede Laugs-Grundsætninger imellem Haandværkerne; men Foranstaltninger, der kunde medføre Saadant, kan Man paa ingen Maade tilraade.

Hvad de Corporationsforbindelser angaaer, der allerede nu bestaae mellem tvende Classer Næringsdrivende, der nærmest maae betragtes som Haandværkere, Horheglerne og Pysfesterne, da skjønes dog Intet til Hinder for, at disse vedblive.

Efterat Comiteen saaledes har omhandlet de Haandteringer, deels laugsbundne, deels ikke laugsbundne, hvortil Udgangen staaer aaben ifølge simpelt Borgerskab, skal man nu tillade sig at gaae over til de under Begrebet af Haandværk og Fabrikvæsen henhørende Næringsveie, som antages at udfordre collegial Bevilling eller Privilegium; hvilket dog ikke er at forstaae saaledes, at disse Erhverv skulle kunne udøves blot ifølge Tilladelse fra vedkommende Collegium, men kun saaledes, at Ingen admitteres til Borgerskab derpaa, med mindre han producerer en saadan Bevilling.

Forelobigen skal Comiteen tillade sig at give en kort Udsigt over Bevillingsvæsenet, saaledes som det hos os i Tidens Lob har udviklet sig, idet man her dog kun har for Die saadanne Bevillinger eller Privilegier, hvorved det tillades Noget at vinde Borgerskab paa en vis Næringsvei, men ikke dem, som kun indholde Udvidelse af et allerede erhvervet Borgerskab, s. Ex. naar en Smedker faaer Bevilling til at holde Magazin af Stolemagerarbejde, eller en Fabrikant faaer Bevilling til at have Udsalgssteder i flere Kjøbstæder.

Da Laugsvæsenet med dets nødvendige Følge, at udelukke alle Ikke-Optagne, har bestaaet hos os i Aarhundreder, og det indtil Forordningen af 21 Marts 1800 endog i en temmelig streng Form, laa det i Forholdenes Natur, at der, for at ikke disse Baand skulde medføre for stor Ubillighed

mod den Enkelte og virke for hemmende paa Industrien i det Hele, undertiden blev tilstaaet Undtagelser fra Laugslovene, hvilket da skete i Form af en Bevilling eller Concesssion (undertiden kaldet Privilegium). Disse Bevillinger synes nærmest at kunne henføres til to Classer. Deels synes de nemlig at have saadanne Anlæg for Die, der maatte ansees som betydelig mindre, og deels saadanne, der maatte ansees som betydelig større end de, der sædvanligviis dreves af Laugsmesterne. Til de første, hvorved Individet nærmest er taget i Betænkning, høre f. Ex. Bevillingerne til at ned sætte sig som Frimester; og til de sidste, hvorved man fornemmelig har seet hen til Industrien i det Hele, kunne f. Ex. Bevillingerne til en Klædefabriks Anlæg henregnes. Ved Siden heraf opkom den Praxis, at erhverve Bevilling til alle Slags Fabrik anlæg, fornemmeligen i den Periode, da man ved saa mange kunstige Midler, og med betydelige Opoffrelser fra det Offentliges Side, søgte at fremme Fabrikvæsenet her i Landet. Forsaaavidt saadanne Anlæg grebe ind i de borgerlige Næringsveie, laugsmæssige eller ikke laugsmæssige, eller man attraaede særdeles Begunstigelser af det Offentlige, f. Ex. Toldlettelse for indførte Materialier, var det en Selvfølge, at saadan extraordinair Tilladelse maatte udfordres, hvorimod der udenfor disse Tilfælde ikke synes at være nogen i de rettlige eller commercielle Forhold begrundet Nødvendighed til at kræve collegial Bevilling.

Sees hen til enkelte Lovbestemmelser, skjønes heller ikke disse at medføre noget andet Resultat. Saaledes tilkjendegiver Forordningen af 20 October 1773, der bestemmer Grændsen mellem de forskjellige Collegiers Nærsort, sammes § 2 Lit. c, at naar der af de Haandværk, som ellers høre under Laugene, gjøres et større Anlæg, saa at det kan henregnes til Fabrikker eller deslige større Værker, bliver den fornødne Concesssion at udstæde af General-Land-Deconomie- og Commerce- (nu det Kongelige General-Toldkammer- og

Commerce-) Collegium; men nogen almindelig Befaling til at erhverve Privilegium paa Fabrik anlæg indeholdes ikke i denne Anordning. Rescriptet af 10 April 1761 aabnede en meget udstrakt Afgang til at erholde Bevilling paa Undtagelse fra Laugslovenes Bydende, hvilke Bevillinger det ifølge Resolution af 4 Juli 1800 § 5 er overdraget det Kongelige Danske Cancellie at udfærdige *ad mandatum*, cfr. Resolution af 10 November 1819. Desuden gives der flere enkelte Næringsveie, hvor collegial Bevilling udtrykkelig er foreskrevet, f. Ex. til Tobaksfabriks Anlæg, ifølge Forordningen af 14 Juni 1786 Cap. II § 1 (af Toldkammeret), og til Anlæg af Bogtrykkerie, ifølge Forordningen af 27 September 1799 § 15 (af Cancelliet).

Skjøndt det saaledes synes, at Bevillingsvæsenet, paa enkelte Undtagelserne nær, efter vor Lovgivning alene maatte betragtes som et Correctiv af eller et Supplement til Laugsrædet, er det dog bekjendt, at man i Praxis er gaaet et betydeligt Skridt videre, idet man nemlig har meddeelt Bevilling til mange Erhverv, som ikke kunne antages at gribe ind i den under Laugene henlagte Haandværksvirksomhed, skjøndt Afgjorelsen heraf, da Næringsveiene saa meget flyde over i hinanden, ofte kan være vanskelig.

For at Betydningen og Omfanget af det hele Bevillingsvæsen kan stilles i et klarere Lys, skal Committeeen tillade sig at anføre de vigtigste, Haandværks- og Fabrikdriften vedkommende collegiale Bevillinger, som kunne være anvendelige paa Kjøbenhavn. Forsaavidt denne Fortegnelse indeholder Bevillinger, der meddeles af det Kongelige General-Toldkammer- og Commerce-Collegium, da henhøre alle disse til de saakaldte schematiske, d: Bevillinger, der stedse udfærdiges eenslydende, under en vis Form og med visse Betingelser, og som bemeldte Collegium ifølge en speciel Kongelig Resolution eengang for alle er blevet bemyndiget til at udfærdige (*ad mandatum*), efter et approberet Schema. Disse Bevillinger ville i Reglen

blive meddeelte Enhver, der opfylder de forestkrevne særlige Betingelser, eller, hvis ingen saadanne ere forestkrevne, giver Formodning om, at han, som Entrepreneur eller Arbejder, forstaaer den Ting, han onsker at sætte i Værk. Storre Vanskelighed vil det i Reglen have, naar Noget faaer Bevilling paa et Erhverv, for hvilket der ikke allerede eksisterer et ved Kongelig Resolution approberet Schema, da der i saa Fald maa nedlægges Forestilling i Sagen, og en almindelig eller speciel Kongelig Bemyndigelse erhverves. En anden Betskaffenhed har det med de nedenfor nævnte Bevillinger, der udfærdiges af det Kongelige Danske Cancellie (ligeledes ad *mandatum*). Dette Collegium er nemlig ikke bundet til visse Arter Bevillinger, saaledes som Toldkammeret, men har i Henseende til de Næringsveie, som ere underlagte dets Beskaffelse, en ubegrændset Bemyndigelse til at udstæde Bevillinger paa Næringsbrug. De nedenfor nævnte Cancellie-Bevillinger maae derfor snarest betragtes som Exempler, der ere komne til offentlig Kundskab, uden at det deraf med Sikkerhed kan sluttes, at de samme ogsaa for Fremtiden kunne ventes meddeelte, eller at ikke andre lige saa let ville kunne erholdes. Dog har man Grund til at antage, at de nedenfor nævnte ere de hyppigst forekommende, og at de, naar Intet taler derimod, i Reglen ikke ville blive nægtede.

Kattun-Trykkerie og Farverie. (Toldkammeret).

Seildugsfabrik. (Toldkammeret).

Bor Blegerie og Borlys Fabrik. (Toldkammeret).

Oliemøller. (Toldkammeret).

Garverie. (Toldkammeret og Cancelliet).

Macaroni og Nudelfabrik. (Toldkammeret).

Strømpefabrik, med Forpligtelse at lade Anlægget bestyre af en Mester. (Toldkammeret).

Kardefabrik. (Toldkammeret, sfr. Cancellie-Skrivelse af 22 Septbr. 1827).

Guldtrækkerie. (Toldkammeret. Skulle forfærdige Provestykke efter Pl. 2 Octbr. 1828 og 21 Aug. 1843).

Sufferraffinaderie. (Toldkammeret).

Sadelgjordes Forfærdigelse. (Toldkammeret).

Reberbane. (Toldkammeret).

Lakering. (Toldkammeret og Cancelliet).

Fiskebeensskjæring. (Toldkammeret).

Pletteerfabrik. (Toldkammeret).

Hagelstoberie. (Toldkammeret).

Fabrikation af Chokolade, Lak og Penne, samt af lugtende Bander og Likør; disse Brancher kunne separeres. (Toldkammeret og Cancelliet).

Traadfabrik. (Toldkammeret).

Blyants- og Blyantspennefabrik. (Toldkammeret).

Cigarfabrikation. (Toldkammeret. Duelighedsprøve aflægges efter Placat af 30 Juni 1837).

Tobaksfabrik. (Toldkammeret).

Dblatfabrikation. (Toldkammeret og Cancelliet).

Tapepapirfabrik. (Toldkammeret).

Edikebryggerie. (Toldkammeret og Cancelliet).

Fabrikation af kunstige Blomster. (Toldkammeret og Cancelliet).

Farverie og Trykkerie. (Toldkammeret).

Farvestoffers Tilberedning. (Toldkammeret).

Silkehattefabrikation. (Toldkammeret).

Handskefabrik, tildeels i Forbindelse med Garverie, Feldberederie og Skindfarverie. (Toldkammeret. For at erholde Privilegium paa at fabrikere de fine eller saakaldte franske Handsker gjøres Provestykke ifølge Placat af 29 Mai 1829).

Klædefabrik, Bævning af uldne, linnede og Bomulds-
toier. (Toldkammeret).

Sæbesyderie. (Toldkammeret).

Fineer skjæring. (Toldkammeret og Cancelliet).

Chemisk Blegerie. (Toldkammeret).
 Kaffe=Surrogat eller Cichoriefabrik. (Toldkammeret).

Bordugsfabrik, i Forbindelse med Kullegardiner (malede Kullegardiner) og Tapetpapir. (Toldkammeret).

Jern- og Metalstøberie. (Toldkammeret og Cancelliet).

Chirurgiske Instrumenters Forfærdigelse. (Toldkammeret og Cancelliet).

Hørheglerie. (Toldkammeret. Provestykke udfordres).

Stearinlys, eller andre Sorter Lys, hvori dyrisk Talg er Hovedbestanddelen. (Toldkammeret).

Mechaniske Arbejder og Maskiner. (Toldkammeret).

Drgelbyggerie. (Cancelliet).

Etablisement for Tilberedelse af hermetisk conserverede Fødemidler. (Toldkammeret).

Fabrikation af Frictionsfyrtøier og de dertil hørende Øster. (Toldkammeret).

Fabrikation af Søm ved maskinmæssig Drift. (Toldkammeret og Cancelliet).

Skibsbyggerie. (Cancelliet).

Bognfabrik. (Cancelliet).

Røgningsanstalt. (Cancelliet).

Fabrikation af Sigter og Solde. (Cancelliet).

Desforuden udfærdiges der undertiden af de nævnte Collegier Bevillinger af en speciellere Natur.

Naar der saaledes søges om Bevilling paa en Industrie, som er henlagt under General-Toldkammer- og Commerce-Collegiet, og der ikke have noget Schema, hvorefter Bevillingen kan meddeles, men derfor iøvrigt Intet findes til Hinder, — uden at man dog finder tilstrækkelig Foie til at begjære Approbation paa et Schema, hvorefter slike Bevillinger ogsaa for Fremtiden kunne udstædes, — erhverves Kongelig Resolution for, at

Bevilling i dette enkelte Tilfælde kan meddeles. Saaledes er der f. Ex. i de senere Aaringer paa denne Maade meddeelt Bevillinger til en Nysolvsfabrik (i 1832), til Fabrication af chemisk-techniske Producter (i 1842), til en Kaffe-mølle i det Store (Zibigers, i 1843), til et Stereotypstoberie (i 1844), til Farverivning og Fernistillavning (i 1844). Ogsaa gennem Cancelliet meddeles undertiden Bevillinger, der maae ansees af en saadan Art, at de ikke letteligen kunne ventes gjentagne; hvortil f. Ex. kan henregnes Bevillingerne til Hambroes og Zibigers Brødbagerier (ifølge de Kongelige Resolutioner af 18 Januar 1828 og 9 Januar 1830, i Udsings Samling).

Det vil letteligen erkjendes, at Storstedelen af de ovennævnte Bevillinger angaae Forsærdigelse af Gjenstande eller Tilberedning af et givet Stof, der ikke kan antages at henhøre hverken under den de forskjellige Laug anviste Virkefreds, eller under andre borgerlige Næringsveie, fra hvilke Bevillingerne kunne betragtes som Undtagelser. Hvorledes den Praxis er opkommen, at meddele Bevilling i saadanne Tilfælde, vil vistnok vanskeligen kunne oplyses. Saavitt vides, have oprindeligiis hverken Dyrighederne, in specie Kjøbenhavns Magistrat, eller Collegierne, in specie Cancelliet, fordret Bevilling til disse eller hine Erhverv; men formodentlig er, naar Bedkommende derom ansogte, og man intet Særdeles fandt til Hinder derfor, collegial Bevilling uden videre Undersøgelse om Nødvendigheden deraf bleven meddeelt, hvorved Collegierne saa meget mindre gjorde sig nogen Betænkelighed som Gebyret derved vandtes for den Kongelige Kasse. At de enkelte Private sogte Bevilling uden Nødvendighed, kunde enten ligge i Uvidenhed eller i Forestillingen om, at det vilde være dem fordeelagtigt, at kunne kalde sig Kongelig privilegerede; navnlig bliver dette ikke sjældent paaberaabt i Ansøgninger, som indgives om deslige Bevillinger. Forrigt ere flere af de nævnte Næringsveie af den Bestaenhed, at

Kjøbenhavn's Magistrat nu for Tiden neppe vilde fordre collegial Bevilling for at meddele Borgerskab paa samme; men Bevillings Erhvervelse er i det Mindste hidtil betragtet som Ordinarium.

En anden Aarsag til denne Udvidelse af Bevillingssystemet kunde ligge deri, at det ofte er vanskeligt at afgjøre, hvorvidt en vis Færdighed, en Fabrication o. desl. griber ind i noget af de etablerede Næringsbrug eller ikke. Man valgte da ganske naturligt i Tvivlstilfælde hellere den Udvei, at ansøge og paa Ansøgning at meddele Bevilling, end at undergaae den Risiko, at en allerede etableret Næringsvei skulde blive fjendt uberettiget. Og naar hensees til, hvor mangfoldige de borgerlige Erhvervsarter ere, hvorledes de kunne combineres i det Uendelige, vil det under alle Omstændigheder i mange mødende Tilfælde blive noget vanskeligt at afgjøre, hvorvidt Bevilling bør udfordres, saalænge dette skal afhænge af tilnævnte Omstændighed.

Sees hen til de Betingelser, som i Almindelighed ere satte for at erholde Bevilling, da synes det overhovedet at kunne betragtes som Regel, at forsaavidt ikke Paagjældende selv godtgjør sin Duellighed, maa han lade Anlægget bestyre af en Kyndig (naar Fabricationen henhører under et Laug, af en Laugsmester eller en Laugsvend). Dog synes der ikke i denne Henseende at herske noget fast Princip, ligesom en saadan Betingelse neppe nogensinde findes tilføiet i de Bevillinger, der udfærdiges fra Cancelliet.

Den Maade, hvorpaa ifølge det Anførte Forholdene nu ere ordnede med Hensyn til Meddelelsen af Bevillingen til Industridrift, giver udentviwl i flere Henseender Anledning til grundede Udsættelser.

Som det er oplyst, anvendes Bevillinger ikke blot, hvor der er Spørgsmaal om at gjøre Undtagelser fra de almindelige lovbestemte Regler om Afgangen til Næringsdrift; men der ere flere Classer af de borgerlige Næringsbrug, som

ifølge den nu herskende Praxis slet ikke kunne drives, uden at dertil er meddeelt et specielt Privilegium. Med Hensyn til disse er Bevilling saaledes bleven Regel istedetfor Undtagelse; hvilket f. Ex. gælder om Farverie, Kattuntrykkerie, Sæbesyderie, Metalstoberie, Fabrikation af Chocolade, Lak og Penne. Det er efter vort Skjønne et i og for sig forkasteligt Princip, uden Nødvendighed at gjøre Afdgangen til borgerlig Næringsdrift til en Bevillings- eller Raadesag istedetfor at binde den til visse lovbestemte Betingelser; og det er ikke blot ubehageligt for en Mand at skulle ansøge denne Afgang som en Gavn, men den dermed forbundne Usikkerhed medfører flere practiske Inconvenientser. Enhver maa med Grund frygte for at bestemme sig til et industrielt Fag, som han ikke kan være sikker paa at faae Lov til at udøve, uagtet han iøvrigt maatte besidde baade Capital og Kundskab. Ofte er det tvivlsomt, om en Næringsvei henhører til dem, paa hvilke Magistraten uden videre kan meddele Borgerskab, eller til dem, der ikke kunne drives uden sær Bevilling; og i det sidste Tilfælde kan det atter være tvivlsomt, om Bevillingen skal søges i Cancelliet eller i General-Toldkammer- og Commerce-Collegiet. Det viser sig da ogsaa, at der ere Næringer, til hvilke der undertiden udstedes collegial Bevilling, undertiden meddeles Borgerskab uden nogen saadan, og andre Næringer, paa hvilke snart Cancelliet, snart Toldkammeret meddeler Bevilling. En Folge heraf er det igjen, at en Ansøgning undertiden kan blive afflaaet af det ene Collegium og bevilget af det andet; men den Usikkerhed, som ved alt dette opstaaer, kan ikke Andet end virke hemmende paa Industriens Udvikling. Det er derfor Comitæens Formening, at en lovbestemt Afgang bør være aaben til enhver Art af Industrie, være sig Haandværks- eller Fabrikdrift, saaledes at Borgerskab paa samme maa kunne erholdes uden Erhvervelse af nogen Bevilling, forsaavidt man ikke attraaer Dispensation fra bestaaende Forskrifter. Enhører den paa-

gjældende Industri under noget Laug, er det en Selvfølge, at Magistraten maa paasee, at de laugsrætslige Betingelser ere opfyldte, inden den udsteder Borgerstabet; men i alle andre Tilfælde bør formeentligen de samme Regler gjælde som ved de ovenfor omhandlede, ikke laugsbundne Haandværk, paa hvilke det allerede nu er tilladt uden videre at tage Borgerstab, saa at altsaa Enhver, der er i Besiddelse af de almindelige, for at blive Borger fornødne Qualificationer, maa, naar han aflægger en Prøve efter Forskrifterne i Rescriptet af 24 September 1740, i ethvert Fald kunne erholde Borgerstab paa en hvilkensomhelst Art af Industridrift, der ikke er bunden til Laug.

Inkst.
Nr. 26.

Med Hensyn til en stor Deel af de herhen hørende Næringer, hvis Drift hidtil har været afhængig af specielle Bevillinger, troer Man imidlertid, at Borgerstab bør kunne meddeles endog uden Afslæggelse af nogen Prøve. Det er ovenfor bemærket, at der allerede nu gives flere Tilfælde, i hvilke Anvendelsen af Rescriptet af 1740 maa bortfalde, fordi de paagjældende Haandteringer ere af en saadan Beskaffenhed, at Prøvearbejder i dem ikke kunne produceres; men disse Tilfælde ville blive endnu flere, naar det overlades Magistraten at meddele Borgerstab ogsaa paa Fabrik anlæg; thi hvor en Industri drives i egentlig Forstand fabrikmæssigt, enten ved Maskiner eller ved Hjælp af en omfattende Arbejdsfordeling, kan der ikke være Spørgsmaal om, at Entreprenuren ved et Prøvearbejde skulde bevise en egentlig Haandværksdygtighed; det Prøvestykke, han kunde fremlægge, vilde i første Fald egentlig kun kunne afgive et Beviis for hans Maskines Brugbarhed, og i sidste Fald vilde det være unaturligt at forlange, at Entreprenuren selv skulde være i Besiddelse af alle de Færdigheder, som skulde findes hos de forskjellige Classer af de paa Fabrikken beskæftigede Arbejdere. Desuden vil det i mange Tilfælde være en Umulighed for den, der vil ned sætte sig som Fabricant, at fremvise et Product af den Maskine,

Indst.
Nr. 25.

som han vil benytte, da han maaskee slet ikke har denne Maskine, som det ikke kan forlanges at han skal anskaffe sig, forinden han veed, om Tilladelse til dens Drift vil blive ham meddeelt. Det formenes derfor at maatte fastsættes, at Forbringeren om Afslæggelse af en Duelighedsprøve skal bortfalde, hvor den Næringsdrift, hvorpaa Borgerstabs begjæres, bestaaer i et egentligt Fabrik anlæg, hvilket f. Ex. vil finde Anvendelse med Hensyn til Jernstøberier, Seildugsfabrikker, Tapetfabrikker, Speilfabrikker, Rattuntrykkerier og Sæbesnyderier. Hvad derimod de øvrige Industri anlæg angaaer, paa hvilke der hidtil har været meddeelt collegial Bevilling, og som ogsaa undertiden benævnes Fabrikker, uden dog at have de for disse karakteristiske Egenskaber (saaledes som f. Ex. Fiskebeensffæring, Oblatfabrikation, Forsærdigelse af forskjellige Slags Maskiner og Instrumenter, Guldrækkeri, Horheglari, Farveri), da bør uden tvivl den almindelige Regel om Prøves Afslæggelse gjøres gjældende med Hensyn til disse, saameget mere som ved adskillige af samme en saadan Prøve allerede nu forlanges, hvilket saaledes er Tilfældet med de tre sidstnævnte Næringsveie. Iøvrigt er det en Selsølg, at, da Spørgsmaalet, om et Industri anlæg skal ansees som et Fabrik eller blot som et Haandværksetablisement, ikke altid kan afgjøres ved alene at see hen til Bessaffenheden af de Gjenstande, der skulle forfærdiges, men væsentligen berøer paa Driftsmaadens Forskjellighed, kan Reglen og dens Undtagelse kun opstilles i den anførte Almindelighed, idet det maa overlades til Magistraten i et hvert enkelt Tilfælde at afgjøre, hvorvidt det forehavende Anlæg er af den Bessaffenhed, at et indleveret Prøvearbejde kan godtgjøre Paagjældendes Duelighed.

Fra den omhandlede almindelige Regel om Unødvendigheden af at søge Bevillinger til de forskjellige Slags Industri drift, som ikke henhøre under Raugene, bør der efter Comiteens Formening kun da gjøres en Undtagelse, hvor en saadan er paabudt af andre høiere Hensyn, som med Bogtrykkerier, i

Henseende til hvilke Comiteen ikke finder Anledning til at foreslaae nogen Forandring i den nu gjældende Regel, at der til disses Anlæg udfordres Kongeligt Privilegium. Derimod anseer Man ikke en slig Undtagelse nødvendig, fordi der af Politihensyn eller paa Grund af locale Forhold kan være Anledning til ved Concesssioneringen af et eller andet industrielt Anlæg at tilføie visse Indskrænkninger og nærmere Betingelser, f. Ex. naar et sligt Anlæg medfører Fare for Ildsvaade, eller forpæster Luften til Skade for de Omboendes Sundhed, eller overhovedet forarsage en slem Lugt eller andre Ubehageligheder for Naboerne. Hvad der i saadanne Tilfælde bør iagttages med Hensyn til Brandanordningerne, Sundhedspolitiet o. s. v., kan det formeentlig uden Betænklighed overlades til Magistraten at paasee, saaledes at denne Autoritet, forinden den meddeler Borgereskab, efter Omstændighederne corresponderer med de Autoriteter, hvem Sagen i fornævnte Henseender maatte vedkomme. I alt Fald synes Afgjørelsen kun da at burde overdrages vedkommende Regjeringscollegium, hvor der mellem Magistraten og de øvrige Autoriteter, hvem den maatte vedkomme, skulde opstaae Meningsforskjellighed.

Jørrigt kunde den her foreslaaede Foranstaltning, at lade de collegiale Bevillinger bortfalde i de Tilfælde, som i det Foregaaende ere omhandlede, møde den Vanskelighed, at de Gebyrer, der endnu erlægges for disse Bevillinger, da ville tabes for den Kongelige Kasse. Men da det under det iøvrigt hos os gjældende System neppe kan ansees grundet i Forholdets Natur, at der skal tilflyde Statskassen nogen Indtægt af Meddelelsen af Næringsberettigelser i en enkelt Commune (see hvad derom er bemærket i Comiteens Betænkning angaaende Handelslaugene, pag. 67), og da denne Indtægt neppe kan være en Gjenstand af Betydning, synes hiin Omstændighed saameget mindre at burde forhindre Gjennemførelsen af en i sig selv nyttig Foranstaltning.

Comiteen skal nu gaae over til at omhandle de Tilfælde,

i hvilke efter Comitæens Formening Bevillinger for Fremtiden alene bør meddeles, nemlig som Undtagelser fra de sædvanlige Regler om Afgangen til Næringsbrug.

Hvad de Industriegrene angaaer, som ere henlagte under Laugene, er det, naar ikke utilbørlige Hindringer skulle lægges i Veien for Industriens Udvikling, udentviol aldeles nødvendigt, at saadanne Undtagelser maae indrømmes efter en temmelig udstrakt Maalestof. Ved det i det Foregaaende fremsatte Forslag angaaende de laugsbundne Haandværk, har Comitæen høyt til Hensigt at opnaae, at Afgangen til disse Haandværk skulde blive saa lidet besværet, og deres Drift saa saa Indskrænkninger undergivet, som det overhovedet er muligt, saalænge Laugsindretningen skal vedblive, og Man troer, at disse Forslags Iværksættelse virkelig vil medføre, at Forholdene, forsaavidt de paagjældende Professioner drives paa en aldeles haandværksmæssig Viis, ville være ordnede paa en i det Hele tilfredsstillende Maade. Men anderledes forholder det sig, forsaavidt disse Professioner skulle drives fabrikmæssigt. Fabrikindustrien kan ifølge sin Natur ikke trives, naar dens Udovelse skal være afhængig af Laugsindretninger. Ligesom Laugsvæsenet opkom paa en Tid, da Industrien saa godt som udelukkende drevs paa haandværksmæssig Viis, saaledes slutter det sig ganske til de for Haandværksvirksomheden særegne Eiendommeligheder, og passer ikke til de Forhold, som den egentlige Fabrikdrift medfører. I det Overgangen fra den haandværksmæssige Drift til den fabrikmæssige skeer derved, at Arbeidet for de Enkelte simplificeres, deels ved at det deles imellem Flere, saaledes at Enhver af disse istædfor at udføre den hele Række af Handlinger, som udfordres til det fuldfærdige Fabricats Tilveiebringelse, bestandigen kun beskæftiger sig med en idelig Gjentagelse af een og samme enkelte Forretning, deels ved at den mennekelige Virksomhed mere og mere erstattes ved Maskiner, som, jo fuldkomnere de blive, desmindre udcræve nogen særegen Færdighed hos de

Personer, som ere nødvendige til at betjene dem, — da er det heraf en Følge, at, hvor hiin Overgang har været fuldstændig, der findes der ikke længer nogen Brug for egentlige Haandværkere, men alene for simple Arbeidere, paa hvilke det hele System, som ligger til Grund for Haandværksvendenes og Haandværkslærlingenes Indordning under Laugsorganisationen viser sig uanvendeligt. Hvad fremdeles Fabrik-entreprenuerne angaaer, da er Forholdet mellem disse og Fabrikarbejderne ganske anderledes end imellem Haandværksmestere og Haandværksvende. Medens det er i sin Orden, at Haandværksmestrene udgaae af Svendenes Klasse, vil der ikke let blive Spørgsmaal om, at Fabrikarbejderen skulde hæve sig til at blive Fabrikherre, da de Egenskaber, som begge behøve, ere aldeles forskellige. Besiddelsen af en manuel Arbejdsdygtighed er for Fabrikherren i Reglen overflødig; derimod vil han, da det om Fabrikken langt mere end om Haandværksstedet gjælder, at kun det store Etablissement tilstrækkeligen kan betale sig, behøve Besiddelsen af Capital, og for at kunne have det behøvede mangesidige Overblik, som Udstrækningen af hans Virksomhed udkræver, vil han behøve Kundskaber, som hos dem, der ere udgaaede af Arbejdsclassen, neppe lade sig vente. Ved de store Fabrik anlæg — som Hørspinderier, Bomuldsvæverier o. desl. kræves hos Fabrikherren endog saa Kendskab til Handelsforholdene og til Maskinlære, naar han ikke vil lade Bærket forestaae af Folk med særegen Kyndighed i disse Sag. Det er derfor ikke heller at antage, at Fabrikdriften vil blive synderlig fremmet af dem, der igjennem den laugsrættelige Skole ere gaaede frem til at blive Haandværksmestere. I hvorvel ogsaa disse maae have fuldstændig Ret til at drive deres Haandtering fabrikrættigt, er deres hele Livsdannelse og øvrige Forhold i Almindelighed dog saadanne, at de ikke let ville stige op til at blive Fabrik-entreprenuer, og det vilde da være en væsentlig Hindring for Fabrikindustriens Udvikling, dersom man vilde udelukke

Mænd af de mere formuende og dannede Classer fra at begynde Fabrik anlæg; men dette vilde aabenbart stee, naar man vilde forlange, at de skulde opfylde de laugsrættelige Betingelser for at blive Mester i det vedkommende Haandværk, navnlig at de ved en Mesterprøve, til hvis Afslæggelse der udtræves en manuel Færdighed, som deres tidligere Liv ikke har givet dem Anledning til at erhverve, skulde afgive Beviis for en Dygtighed, som de ikke ville behøve. Skal derfor Fabrikindustrien ikke modarbejdes, men fremmes, er det nødvendigt, at Afgangen til Fabrikdrift aldeles ikke bindes til Opfyldelsen af de Betingelser, som Haandværksmesterne maae underkaste sig.

At iøvrigt Fabrikindustrien med Rette kan gjøre Krav paa Opmuntring og Begunstigelse, kan Comiteen ikke ansee for tvivlsomt. Det er vel et Spørgsmaal, som oftere især i den nyere Tid er blevet opkastet, om det overhovedet kan ansees ønskeligt for de ringere Samfundsclassers Interesser og Velvære, at Fabrikarbejdernes Antal forøges, medens den haandværksdrivende Klasse i Forhold dertil indskrænkes. Men uden at kunne indlade sig i en dybtgaaende Undersøgelse af dette Problem anseer Comiteen det tilstrækkeligt at bemærke, at de ringere Classers Forarmelse ingenlunde kan ansees som en nødvendig Folge af Fabrikvæsenets Opkomst. Paa de fleste Steder, med hvilke vi efter vore Forhold kunne sammenligne os, ere Fabrikarbejdernes Raar i det Hele ingenlunde under, men snarere over de andre arbejdende Classers, hvormed de nærmest kunne sammenlignes. Det maa desuden være nok, at Fabrikindustriens oeconomiske Fordele have medført, at den i alle Lande bestandigt mere og mere udbredes, og at man som Folge heraf, ved i et enkelt Land at forsøge at udelukke den, kun vil forarsage, at Udelandet erholder en Overvægt i industriel Henseende, som maa bevirke et almindeligt Nationaltab uden at være Haandværkerne til nogen Fordeel, da det maa være disse ligegyldigt,

om det er en udenlandsk eller en indenlandsk Fabrikindustri, der medfører en Nedsættelse af Prisen paa deres Arbejder; thi at afsperre Landet for de fremmede Fabrikartikler, enten ved aldeles at forbyde deres Indførsel eller ved nogen overdreven Toldbeskyttelse, som vor nyere Toldlovgivning heldigviis aldeles har forkastet, kan man vel i vore Dage ikke tænke paa. Hertil kommer den vigtige Betragtning, at da den fabrikmæssige Tilvirkning gjør Productet billigere, kommer dette jo ogsaa de arbejdende Klasser til Gode, og det forsaavidt i en høiere Grad end de mere formuende Klasser, som disse nok alligevel kunde forskaffe sig de Goder, hvilke hine ikke kunne erholde, med mindre de opnaae den Priisbillighed, som kun ved deres fabrikmæssige Tilvirkning bliver mulig. Det er heller ingenlunde at befrygte, at Fabrikindustrien skal aldeles fortrænge Haandværksvirksomheden; denne maa altid beholde et betydeligt Terrain, og Erfaringen turde endog have viist, at, hvor der finder en stor Udvikling af Industrien Sted, der udvikle ogsaa begge sig samtidigt, om end den første i et større Forhold; thi selve Fabrikkerne give Haandværkerne nyt Arbejde, foruden at de ofte skaffe dem forøget Af sætning ved at give dem de fornødne Materialier for billigere Priser, og det Terrain, som Fabrikindustrien optager, bliver fornemmelig indvundet alene ved Markedets Udvidelse og kun for en ringe Deel paa Haandværkernes Bekostning. Det turde derfor for disse Sidstes Skyld ikke have nogen Betænkelse, og det er til Industriens Tarv aldeles nødvendigt, at den i sig naturlige Sætning, at hvad der henhører under Haandværkslausegenes udelukkende Ressort kun er den egentlige Haandværksvirksomhed og ikke den fabrikmæssige Industri, som ei udtræver haandværksmæssig Færdighed, i Virkeligheden gjøres gjældende i sin fulde Udstrækning. Da imidlertid Grændsen imellem hvad der skal kaldes Haandværk, og hvad Fabrik, ikke lader sig nøiagtigen afflikke, efterdi den afhænger af en ubestemt Gradforskjel i Arbejdsfordelingen og i den større eller

mindre Benyttelse af Maskiner, er det heraf en Følge, at det, saalænge Afdgangen til at blive Haandværksmester skal være bunden til visse særegne Betingelser, neppe lader sig gjøre ad Lovgivningens Veie at indromme dem, der ville være Fabricanter, en almindelig Fritagelse for at opfylde disse Betingelser, hvorimod det vistnok vil være nødvendigt, i Fremtiden ligesom hidtil, at gjøre Brug af Bevillingssystemet, for at forskaffe Fabricristen den Uafhængighed af Laugstvangen, som maa ansees nødvendig, dersom den skal kunne trives. Man troer saaledes, at det, naar Nogen uden at have aflagt den laugsmæssige Prøve, eller paa anden Maade at være qualificeret til at opnaae en Laugsmesters Rettigheder, ønsker at vinde Ret til ved en fabrikmæssig Drift at udføre Gjenstande, der ellers ere henlagte under Laugene, maa fordres, at han derom skal indgive en særlig Ansøgning; og bør der ved Afgjørelsen af, om denne kan bevilges, efter vort Skjønne end især tages Hensyn til, hvorvidt det paatænkte Anlæg virkelig kan betragtes som fabrikmæssigt eller ikke, foruden at det, naar Sagen først gjøres til en Bevillingssag, vel ogsaa bør tages i Betragtning, deels om den Paagældende er i Besiddelse af de personlige Egenstaber, der kunne lade formode Anlæggets heldige Fremme og dets Producters Godhed, deels om der i det foreliggende Tilfælde kunne være særlige Grunde, der gjøre Anlæggets Tilblivelse meer eller mindre ønskelig. Derimod kan Comiteen, efter hvad ovenfor er bemærket, ikke antage, at det, naar det først er afgjort, at det projecterede Anlæg maa betragtes som fabrikmæssigt, burde kunne være nogen Hindring for Meddelelsen af den fornødne Concession, at det paagældende Laug maatte finde, at Anlægget vilde være det til Skade; og Man formener, at det vilde være gavnligt, at det udtrykkeligen blev tilkjendegivet, at deslige Concessioner under den anførte Forudsætning i Regelen ikke vilde blive nægtede. Det Hensyn, der bør tages til Laugenes Interesser, vil formeentligen være fyldestgjort, naar

det ved Udstedelsen af de omhandlede Bevillinger iagttages, at Begrebet af den fabrikmæssige Drift, uden at gives en saadan Indskrænkning, som kunde være den tilsigtede Frihed til Afbræk, ikke strækkes ud over sin naturlige Grændse. Skjondt denne Grændse ikke noisigtigen lader sig bestemme, troer man dog, at der ved at afsælnes mellem tvende Hovedklasser af Tilfælde, i hvilke de omtalte Bevillinger kunne være at meddele, kan tilveiebringes en saa fast Regel, at de Indvendinger, der i Almindelighed kunne gøres imod den Usikkerhed og den Vilkaarlighed, der saa let kan følge med Bevillingsystemet, for en stor Deel ville bortfalde.

1. Som den ene Klasse Tilfælde troer Man, at det kunde nævnes, naar det, der ønskes anlagt er en egentlig Fabrik, i dette Ord's indskrænkede Forstand, det er at sige, et større industrielt Etablissement, der væsentligen drives ved Maskiner eller mere sammensatte Redskaber, eller i alt Fald er bygget paa Anvendelsen af en omfattende Arbejdsfordeling, uden at det dog derved udelukkes, at en virkelig Haandværksvirksomhed kan forefalde ved Fabrikken som et underordnet Moment. Unægtelig er denne Definition temmelig vag; men i det concrete Tilfælde vil det dog i Almindelighed ikke være vanskeligt at afgjøre, om det, der saaledes i den almindelige Forestilling betragtes som Særskjendet paa en Fabrik, er tilstede eller ikke. Om det alene er et enkelt, eller det er flere Laugs Virkefreds, hvori Fabrikken griber ind, bør iøvrigt ikke have nogen Indflydelse paa Afgangen til Bevillingens Meddelelse. Hertil bliver f. Ex. at hense: Klædefabrikker, Bogfabrikker og de forskjellige større Anlæg, i hvilke linnede og uldne Toier tilvirkes.

2. Er Etablissementet af et mindre Omfang, bliver det i Reglen ikke benævnt en Fabrik, da ordentligviis hverken Tilvirkningen ved Maskiner eller Arbejdsfordelingen med Nytte lader sig anvende uden ved en betydeligere Drift, som Begrebet af en Fabrik forudsætter, men det hænder dog ofte, at der til Udforelsen af en eller anden Haandværks-

gjenstand kan opfindes et Apparat (en Maskine eller et andet sammensat Redskab), som gjør den haandværksmæssige Færdighed overflødig, men som dog er saa simpelt og saa lidet bekosteligt at anskaffe og vedligeholde, at Fabricationen ingenlunde for at lønne sig behøver at udføres i noget stort Omfang. Som Exempel herpaa kan nævnes Maskiner til at sye Handsker og til at trække Fiskebeen paa for deraf at forfærdige Kjøre og Nidepidske. Da fabrikmæssig Drift ogsaa her kan siges at være tilstede, vil dette være det andet Tilfælde, i hvilket Dispensation for Dpfylbelsen af de laugs-mæssige Bettingelser maatte kunne forventes. Iøvrigt vil det letteligen indsees, at der ikke lader sig drage nogen bestemt Grændse mellem den forstnævnte Klasse Tilfælde og de her nævnte, ligesom de sidste ganske umærkeligen gaae over i det egentlige Haandværk.

Ligesom Comiteen har formeent, at Hensynet til Laugene ikke bør forhindre, at der aabnes en udstrakt Frihed til at begrunde fabrikmæssige Anlæg, saaledes troer Man ogsaa, at det samme Hensyn til Industriens Tary, der maa motivere denne Frihed, tillige maa medføre, at Driften af disse Anlæg maa befries fra alle besværende Indskrænkninger, som alene ere indførte i Laugenes Interesse. Dette gjælder navnlig om den Klausul, der nu i Almindelighed tilføies Bevillingerne til Fabriksdrift, at den Paagjældende skal lade sin Fabrik bestyre ved en Laugsoplært (Mester eller Svend). Der vil formeentlig være saa meget mere Grund til at lade denne Klausul for Fremtiden bortfalde, som den ingenlunde synes at være Laugene til nogen egentlig Fordeel, da den vedkommende Fabricant, naar han ikke ellers finder sig foranlediget til at benytte Laugsoplærtens Hjælp, let vil kunne omgaae den ham paalagte Indskrænkning ved at betale et Medlem af Lauget for pro forma at træde frem som Bestyrer af Fabrikken. Følgen vil da kun være, et Fabricanten besværes med en Udgift til Fordeel for et udueligt Laugsmedlem; thi det vil naturligviis være de Uduelige, som snarest og for den

Subst.
Nr. 28.

mindste Godtgjørelse ville indlade sig paa et saadant Professor-mærk. Endnu mindre Betydning kan der tillægges den omhandlede Klausul, naar det antages, at een Mester kan bestyre flere Fabrik-anlæg; og at dette er tilladt, er af det af det Kongelige Danske Cancellie blevet antaget i en Sag, hvor der var Spørgsmaal om Privilegium paa Garveri.

Foruden ovenmeldte Bevillinger til Anlæg, der i snevrere eller videre Betydning kunne henregnes til Fabrikdrift, maa der efter Comiteens Formening ogsaa kunne tilstaaes Bevilling til Anlæg, som ligesom henhøre under de forskjellige Haandværksfag, uden at de drives paa en fabrikmæssig Maade ved Maskiner eller deslige. De Anlæg, man her har for Die, kunne formeentlig henføres til efternævnte toende Klasse.

Der vil undertiden, især under Industriens større Udvikling, blive Spørgsmaal om Forfærdigelse af Gjenstande, hvis enkelte Dele henhøre under forskjellige Haandværksfag, og hvis Forfærdigelse altsaa gjør en Samvirken af flere Færdigheder fornøden, uden at dette just skeer paa en fabrikmæssig Maade. Som Exempler paa saadanne Anlæg, der ogsaa undertiden benævnes Fabrikker, kan nævnes: Forfærdigelse af lakeret Blikarbejde (hvortil Toldkammeret har meddeelt Bevilling), decorerede Agestole til Vogne, Binduesrammer med Glas. Da deslige Gjenstande i Reglen ville forfærdiges billigst og bedst, naar de overlades en Enkelt, bør der formeentlig ikke lægges Hindringer i Veien for saadan Industrie.

Til den anden Klasse Tilfælde vilde de være at henhøre, naar En har erhvervet Færdighed i en enkelt Green af en vis Profession, saa at han kan udføre visse Stykker Arbejde, maaskee endog deri har erhvervet overordentlig Duelighed, uden dog at kunne aflægge den befalede Mesterprøve. Exempler paa Færdigheder af denne Art ville ikke være vanskelige at anføre, ligesom Industriens Udvikling bestandigen medfører en mere i det Enkelte gaaende Arbejdsfordeling. At lægge Hin-

dringer i Veien for et i sit Omfang saa indskrænket Næringsbrug vilde derfor ikke alene berove den Fattige en Velighed til Erhverv, men vilde undertiden tillige kunne tilintetgjøre en i industriel Henseende nyttig Virksomhed.

Det lader sig imidlertid med Føie indvende mod den her omhandlede Klasse Bevillinger, at de efter den større Frihed, som Comiteen har bragt i Forslag med Hensyn til Rettigheden at arbejde ind i fremmede Haandværksfag og til at blive Frimester, ere mindre nødvendige. Naar nemlig Snedkeren selv kan male sine Meubler, og naar Snedkersvenden kan blive Frimester uden Mesterprøve, da er Intet til Hinder for at forene Virksomheder, der i sig selv ere heretogene, og da er Hovedvanskeligheden bortryddet for den, som kun har opnaaet den enkelte Færdighed. Men herved forudsættes dog stedse, at Paagjældende er Mester eller Svend; thi ligesom det kun er Snedkeren, der i denne Egenstabs har afslagt Mesterprøve, som bliver berettiget til ogsaa at udføre Meubel-decorationer, og ligesom det kun er Bliffenslageren, ei Lakereren, der maa forfærdige lakeret Blifarbejde, saaledes er det kun Laugssvenden, som har Afdgangen til at blive Frimester. Hertil kommer endnu, at den Paagjældende, naar han kun erholdt Frimesters Rettighed, ikke vilde have Ret til at benytte de Medarbejdere, han kunde behøve. Den større Frihed, som man ved det oven Bemærkede har havt for Die, og som man saavel i Industriens som Individernes Interesse ønsker bevaret, vil selvfølgelig ikke opnaaes, med mindre der ad Bevillingsveien, ligesom nu jevnlig skeer, kan erholdes Tilladelse til, at ogsaa andre end dertil berettigede Laugsmestere maatte udføre Arbejder, hvortil Samvirken af flere Haandværksfag udfordres, og at der ogsaa paa anden Maade end gennem Frimesterskabet kan erhverves Afgang til at udøve et indskrænket Haandværksbrug.

Det ligger imidlertid i det Ovenanførte, at der sjældnere vil være Anledning til at meddele Bevillinger af ommeldte Slags, end Bevillinger til fabrikmæssig Drift. Ligesom det

overhovedet er ønskeligt, at Bevillingsveien benyttes saa lidet som muligt, saaledes gjælder dette fornemmelig da, naar der ad den begjæres Dispensation fra de Betingelser, hvortil Udgangen ellers er bunden; og den her omhandlede Klasse Tilfælde skjæln sig saaledes væsentligen fra dem, der gaae ud paa fabrikmæssig Drift, ved hvilke Haandfærdighedsprøve ikke kan fordres, og som i det Hele taget ikke kan antages at henhøre under Laugsindretningen. Af samme Grunde kunde der formeentlig være Anledning til at overlade det til den Autoritet, som meddeelte Bevillingen, paa hvilke Bilskaar den skulde gives; saa at det altsaa efter hvert enkelt Tilfældes Bestaafenhed blev at afgjøre, hvorvidt Duellighedsprøve skulde aflægges, hvilke Medhjælpere Bedkommende turde benytte, hvad Slags Arbeide han turde paatage sig, o. s. v. Indst.
Nr. 29, 30.

Skjøndt man, som forhen anført, kun med Hensyn til de Haandværksfag, som ere udenfor Laugene, har troet at burde fravige den hidtil gjældende Regel, at Borgerstab kun maa gives paa et enkelt Næringsbrug, bør denne Indskrænkning formeentlig ikke være til Hinder for, at Enhver, hvad enten han har andet Borgerstab eller ikke, kan erholde Bevilling til industrielle Anlæg, som enten henhøre til de egentlige Fabrikker, eller hvor Tilvirkningen skeer ved Hjælp af Maskiner eller mere sammensatte Redskaber; og denne Afgang formenes at maatte staae Bedkommende aaben, hvad enten han har Borgerstab paa Haandværk eller paa anden Handel eller paa hvilken som helst anden borgerlig Næringsvei. Det ligger nemlig i Sagens Natur, at Fabrikindustrie med Nytte kan drives af Personer, der tillige ere i en anden borgerlig Stilling; og da hiin Frihed allerede nu finder Sted, idet navnlig mange Handlende udøve fabrikmæssigt Erhverv ifølge Bevilling, kan et almindeligt Tilfagn herom saa meget mindre være betænkeligt. Ligeledes bør formeentlig, ligesom hidtil, Intet være til Hinder for, at flere Bevillinger af den ommeldte Slags tildeles Een, samt at den, som har erhvervet Indst.
Nr. 35.

saadan Bevilling, senere kan erhverve Borgerskab paa hvilket somhelst andet Næringsbrug.

Det er imidlertid ikke blot til de Arter af fabrikmæssig Drift, til hvilke der efter nærværende Forslag skulde udfordres collegial Bevilling, at man antager Afdgangen skulde staae aaben for Enhver, uanset Betskaffenheden af hans Borgerskab. Det vilde nemlig være aabenbart urimeligt, om man f. Ex. vilde indrømme de Handlende den Ret, ifølge collegial Bevilling at anlægge Handskefabrikker, Klædefabrikker og deslige Etablissementer, der gribe ind i Laugesens Virksomhed, medens man nægtede dem Tilladelse til Sæbesyderie, Sulferraffinaderie, Chokoladefabrik, Cichoriefabrik o. desl., hvortil Afgang allerede nu staaer dem aaben, og hvilken Afgang som bekendt ogsaa i temmeligt Omfang benyttes. Det synes saaledes at maatte statueres, at forsaavidt Fabrik anlæg ifølge nærværende Forslag kan finde Sted ifølge simpelt Borgerskab, bør Berettigelse dertil kunde gives af Magistraten, hvilket da formenes at kunne skee, ligesom ved Forening af andre Næringsveie, ved en simpel Paategning paa det tidligere Borgerbrev, samt mod Erlæggelse af det foreskrevne Gebyr, og efter Omstændighederne forhoiet Næringskat. Iøvrigt er det en Selvefølge, at Magistraten ved at meddele saadan Tilladelse vil have at paasee, at derved ikke hjemles Afgang til egentlig Haandværksdrift, men kun til saadanne Anlæg, der, om de end ikke i strengere Betydning kunne kaldes Fabrikker, dog ikke udfordre Haandværkskyndighed.

Iøvrigt maatte det, ligesom hidtil, ved alle de her omhandlede Bevillinger, formeentligen iagttages, at Ingen stædes til Borgerskab, uden hvilket Bevillingen ei kan benyttes, med mindre han er i Besiddelse af de dertil udfordrende Betingelser, eller, hvis han allerede er Borger, at han ikke benytter Bevillingen, forinden han i Overeensstemmelse med Cancellieskrivelse af 5 Juni 1832 erlægger det Gebyr, som det Borgerkab, han ellers skulde have taget, vilde koste. Da det ved

Bevillingers Meddelelse saa meget kommer an paa Forhold, der ere Tidernes Berel undergivne, vilde det formeentlig være rettest (i Righed med hvad der findes fastsat i den nye Gewerbrørdning for Preussen, af 17 Januar 1845, §§ 66 og 67), at der ved enhver collegial Bevilling blev fastsat en vis Tid, inden hvilken den skulde benyttes, saaledes at Rettigheden skulde være fortabt, naar Anlægget ikke inden den fastsatte Tid var traadt i Virksomhed. Havde Bevillingen ei fastsat nogen saadan Termin, maatte formeentlig eet Aar antages som Grændsen; og havde en ifølge Bevilling anlagt Næringsvei hvilet i 3 Aar, maatte Rettigheden derved antages at være bortfalden.

Indst.
Nr. 31.

Med Hensyn til Udstrækningen af de Næringsrettigheder, der ville tilkomme de forskjellige concessionerede Industridrivende, opstaaer dernæst Spørgsmaal om, hvorvidt den oven foreslaaede Regel, at den, som er berettiget til at falsholde den fuldfærdige Ting, ogsaa er berettiget til selv at forfærdige dennes enkelte Dele, ogsaa bør være anvendelig paa de her omhandlede Næringsbrug. Dette mener Comiteen at maatte bevare benægtende. Hvor nemlig Afgangen til et Næringsbrug er saa let som ad Bevillingsveien, synes man heller ikke at burde strække Rettigheden videre end nødvendigt, og det saa meget mindre som hiin Frihed ved de større Fabrikker let kunde føre for vidt, og ved de mindre Haandværksetablissementer ikke synes fornøden. Dog maatte det formeentlig være overladt vedkommende Autoritet, efter Omstændighederne at tilstaae den omspurgte Ret, hvilket da vilde blive at indføre i Bevillingen. Det vilde derhos være usseligt, om Bevillingerne i det Hele taget saa fuldstændigen som muligt betegnede Omfanget af de Næringsrettigheder, der ved Bevillingen tilstodes.

Derimod bør der formeentligen, ogsaa uden nogen saadan udtryffeligt Bestemmelse, tilkomme de her omhandlede Industridrivende den ovenfor omtalte Ret til selv at udføre de

Maskiner, Redskaber og Modeller, som de behøve til deres Næringsbrug, ligesom der ogsaa synes at være Grund til at opstille det som Regel, at de skulle have den samme Ret til Handel med de under deres Fag henhørende Gjenstande, som Medlemmerne af Laugene, saa at der altsaa, naar en Indskrænkning i denne Henseende maatte findes fornøden, derom maatte i Bevillingen indføres en speciel Klausul. Iøvrigt er det en Selvefølge, at det, for at hiin Handelsret kan opnaaes, ikke vil være tilstrækkeligt, at der er løst en Bevilling til den paagjældende Industrie; men denne maa virkelig være sat i Gang; men naar dette er skeet, synes ogsaa de samme Grunde, som ovenfor ere udviklede ved Behandlingen af Spørgsmaalet for Haandværkslaugenes Bedkommende, her at maatte gjøre sig gjældende.

Indst.
Nr. 42.

I Henseende til det Spørgsmaal, hvem det bør overdrages at udstede samtlige de her omhandlede Bevillinger, hvorved der gjøres Undtagelser fra de almindelige Forrifter angaaende industrielle Anlæg, da antager Comiteen, at det vil være rettest, at dette ligesom hidtil bliver forbeholdt det vedkommende Regjeringscollegium. Navnligen kommer det herved i Betragtning, at der ved Concessioneringen af de større Fabriketablissementer ofte kan blive Spørgsmaal om Puncter, som ikke blot vedkomme den enkelte Commune, men staae i Berøring med almindelige Statsinteresser. Derimod vilde Comiteen ansee det for meget ønskeligt, om Meddelelsen af de omhandlede Bevillinger kunde blive henlagt udelukkende under eet enkelt Collegium, istedetfor at de Paagjældende nu i nogle Tilfælde maae henvende sig til det Kongelige Danske Cancellie, i andre til det Kongelige General-Toldkammer og Commerce-Collegium. Imidlertid har Man ikke troet i denne Henseende at burde gjøre noget bestemt Forslag, hvorimod Man alene skulde henstille, hvorvidt der maatte findes Anledning til i den ommeldte Retning at foretage en Forandring.

Der er imidlertid en anden Art af Bevillinger, til hvis

Udstedelse der allerede ved den nærværende Lovgivning for en Deel er indrømmet Magistraten Myndighed, som det formeentligen, og det i en større Udstrækning end nu, kunde overlades denne Autoritet at meddele. Herved sigtes til Bevillinger for Fruentimmer til at beskæftige sig med industrielle Erhverv. Da Fruentimmer ikke kunne tage Borgerskab, ere de udelukkede fra Benyttelsen af enhver af de lovbestemte Afgange til de forskjellige borgerlige Næringsveie; men ved Forordningerne af 23 Mai 1800 § 7 og 23 Marts 1827 § 13 og 14 er Magistraten bemyndiget til at meddele Personer af Dvindefønnet Tilladelse til, med deres egne Hænder og med andre Fruentimmers Hjælp, at forfærdige Modepynt samt dermed drive Handel, saavelsom til at sye Klæder for Andre af deres eget Kjøb. Det forekommer imidlertid Comiteen, at der ikke er tilstrækkelig Grund til at indskrænke de Næringsberettigelser, som skulle kunne meddeles Fruentimmer, til disse tvende Arter af Erhverv; thi der ere flere andre Næringsbrug, som for Kjønnen kunne være passende, og det er unægteligt, at det Fruentimmer, der er aldrende eller svagelig, eller som ifølge sin tidligere Livstilling og sin Opdragelse, eller fordi hun har en Familie at forsørge, ikke kan paatage sig en tjenende Stilling, er, naar hun ikke har andet Soutien, under saa mislige Vilkaar, at det er meget ønskeligt, at det, naar hun har erhvervet Færdighed i en eller anden for Kjønnen passende Beskæftigelse, hvorved hun kan erhverve sin Udkomme, ikke formenes hende deraf at drage Fordeel. Comiteen har derfor ogsaa i sin Betænkning angaaende Handelslaugene foreslaaet, at der skulde aabnes Dvindefønnet Afgang til at erholde Bevilling til en indskrænket Handelsdrift, og paa samme Maade formener Man da, at det burde overlades Magistraten, under anbefalende Omstændigheder, at meddele Fruentimmer Tilladelse til Udvøvelsen af ethvert andet Erhverv, som for deres Kjøb kan være passende, dog kun forsaavidt de med egne Hænder og andre Fruentimmers Hjælp kunne overkomme det.

Indst.
Nr. 43, 44.

Man antager ogsaa, at de Bevillinger til industrielle Bessjæftigelser, der saaledes tilstaaes Fruentimmer, burde medføre Ret til at falholde det forfærdigede Arbeide i aaben Boutik; men den Handelsret, som ifølge nærværende Forslag skulde tilkomme Haandværkerne til at drive Handel med de samme Varer, som de ere berettigede til at producere, skulde formeentlig ikke betragtes som given ved disse Bevillinger. Da det imidlertid ofte kunde være af Vigtighed for de Paagjældende, ogsaa at handle med nogle af de Gjenstande, som Bevillingen tillader dem at forfærdige, eller med andre Smaating, som dermed staae i Forbindelse, og da det ifølge Comiteens Forslag i Handelsagen skulde være Magistraten overladt at give Fruentimmer Bevilling til en eller anden Handel, skjønes heller Intet til Hinder for, at Magistraten, ved at meddele de her omhandlede Bevillinger, derunder tillige kunde bevilge en eller anden indskrænket Handelsret, som med det Erhverv, hvorpaa isvrigt Bevillingen gaaer ud, passende kunde forenes.

Efter at have omhandlet Reglerne, saavel angaaende den Industridrift, paa hvilken der erhverves Borgerstab, som angaaende de ved specielle Bevillinger concessionerede industrielle Anlæg, skal Comiteen endnu berøre de Grene af Haandværksvirksomheden, der betragtes som fri Næring, og som saadan kunne udøves uden nogen Slags Borgerstab eller Bevilling. Hvad der skal henregnes hertil, lader sig ikke angive enten ved et almindeligt Begreb eller ved en detailleret Dypregning. Almindeligen antages alle de industrielle Bessjæftigelser, der ikke retligt eller factisk ere gjorte til Gjenstand for en egen borgerlig Næring, for frie Næringer, dog saaledes, at det, naar en sliq Bessjæftigelse erholder en saadan Betydning og antager en saadan Character, at den passende kan udsondres som en særegen selvstændig Næringsvei, kan paalægge de Vedkommende paa

samme at tage Borgerskab, hvorved den da gaaer over til at blive en borgerlig Næring. Hvad der nu er aldeles frit, er fornemmelig kun saadanne Bessjæftigelser, som enten ere saa ubetydelige, at de som udelukkende Næringsvei ikke kunne lønne sig, eller som endnu udgjøre Dele af den sædvanlige Huusslid, og derfor ikke uden at svække denne kunne forbedres enkelte større Etablissementer, selv om saadanne paa samme kunde bestaae. Fremdeles ere der adskillige Bessjæftigelser, der staae paa Grændsen imellem Haandværkerens og den simple Arbejdsmands Virksomhed, og som af denne Grund ikke ere blevne henregnede til de borgerlige Næringsveie; og endeligen haves der enkelte positive Lovbestemmelser, der tildeels af ganske særegne Grunde udtrykkelig bestemme, at visse Haandteringer skulle være aldeles frie. Som Exempler paa frie Næringer kunne saaledes nævnes: Spinden, Vindestyning, Forsærdigelse af simpelt Vegetoi og andet Træsmitterie, Brolæggerarbejde (Cancelli-Skrivelser af 8 Januar 1822 og 31 Januar 1832), at forsærdige og reparere Sække (Placaten af 24 September 1829), at sye Klæder til Tjenestepiger og Børn under fem Aar samt reparere og omgjøre Fruentimmerklæder (Placaten af 25 April 1768), at sye Huer og Hovedtoier til Bondefruentimmer (Cancelli-Skrivelse af 19 November 1822), Forsærdigelse af Leer, Skjærekniive og alle Slags Agerdyrkningsredskaber (Placaterne af 22 October 1794, 26 Juli 1805 og 17 November 1825).

Noget Forandring i Henseende til Omfanget af hvad der nu betragtes som fri Næring finder Comiteen ikke Anledning til at tilraade; men derimod har Man taget under Overveielse, om der ikke med Hensyn til de her omhandlede industrielle Bessjæftigelser kunde indføres en lignende Regel, som Man i Betænkningen angaaende Handelslaugene har foreslaaet i Henseende til de frie Handelsnæringer, nemlig at de, der befatte sig med disse, derom bør gjøre en Anmeldelse for Magistraten, og at de, naar de drive Næringen i et

nogenlunde betydeligt Omfang, bør sættes i Næringsstat. Dette kan dog ikke foreskrives, forsaavidt hine industrielle Beskæftigelser alene drives som Huusflid; men naar de enten udøves som et selvstændigt Erhverv, eller naar de Paagældende etablere et offentligt Udsalg, forekommer det Comiteen, at de fra den offentlige Orden og Communens Beskatningsret hentedede Grunde, som have motiveret det ovennævnte Forslag angaaende de frie Handelsnæringer, ville være anvendelige her. Har Bedkommende allerede andet Borgerskab, formenes derimod en saadan Anmeldelse aldeles at kunne bortfalde. Man troer saaledes at burde tilraade, at de i den 17de og 18de Indstillingspost i Comiteens Betænkning angaaende Handelslaugene foreslaaede Bestemmelser udvides ogsaa til dem, der ere i de her omhandlede Tilfælde, saa at det altsaa bestemmes, at disse, saafremt de ikke allerede ere forsynede med Borgerskab, under Mulet som for uberettiget Næringsbrug, skulle for Magistraten anmeldte deres Næringsvei, naar denne enten drives som selvstændigt Erhverv, eller Udsalg have i aaben Boutik; — at der af Magistraten imod en ringe Betaling bør meddeles dem et Beviis for den skete Anmeldelse; — at de, efter saaledes at være anmeldte, ligesom alle andre Næringsbrugere, skulle sættes i Næringsstat i Forhold til deres Erhvervsdrift, forsaavidt denne overhovedet er af et saadant Omfang, at den skønnes at kunne bære nogen Afgift; — og at de, som ansættes til saamange Portioner Næringsstat, som efter Lovgivningen udfordres til at begrunde active Borgerrettigheder, skulle være berettigede til at erhverve Borgerkab, naar de iøvrigt besidde de Qualificationer, som hertil udfordres.

Indst.
Nr. 45, 46.

Det er allerede ovenfor bemærket, at der ved Meddelelsen af Bevillinger undertiden kan være at tage særligt Hensyn til Næringsveie, der afgive en slem eller for Sundheden skadelig Lugt, eller medføre Fare for Ildbrand o. s. v. Comiteen troer i

denne Anledning at burde henlede Opmærksomheden paa, om der ikke kunde være Anledning til, deels at indskærpe de herom hos os udgivne Bestemmelser, deels at indføre nye af en mere omfattende Natur.

Med Hensyn til de Næringsveie, hvis Drift medfører en slem og for Sundheden skadelig Lugt, blev det ved Cancellie-Skrivelse af 30 December 1806 fastsat, at Kjøbenhavns Magistrat ikke maatte meddele Borgerstab paa nogen saadan Næringsvei, forinden Cancelliets Resolution derom var indhentet. Denne Bestemmelse blev imidlertid ved Cancellie-Skrivelse af 23 December 1820 forandret derhen, at det overlodes til Magistraten uden foregaaende Correspondence med Collegiet at udstede slikt Borgerstab, naar Politidirecteuren Intet derimod fandt at erindre, saaledes at Cancelliets Resolution kun da skulde indhentes, naar der imellem Magistraten og Politidirecteuren viste sig en forskjellig Mening. Om flere af de herhen hørende Næringsveie er det derhos ved Rescript af 11 Februar 1818 (Raadstueplacat af 18 s. M.) foreskrevet, at de ikke maae flyttes fra eet Sted til et andet indenfor Stadens Volde, med mindre Magistraten dertil har givet sit Samtykke. Endelig have der for Slagterhusene og Garverierne særegne Bestemmelser i Placaten af 11 December 1776 og Rescriptet af 9 Juli 1817 (Collegial-Tidenden for samme Aar pag. 585).

Angaaende de Næringsveie, hvis Drift kan give en særegen Anledning til Udbrud af Ildbrand, have deels adskillige Bestemmelser i Brandforordningen af 1 November 1805, Capitel I, deels gjælder ogsaa om nogle af disse den foromtalte i Rescriptet af 11 Februar 1818 indeholdte Forskrift.

Det mangler saaledes ikke paa Bestemmelser og Forskrifter, hvorved de her paapegede Hensyn ere tagne i Betragtning.

Comiteen har imidlertid troet, at det vilde være passende og hensigtsmæssigt, om det ved denne Leilighed blev tilkjendegivet, at ingen af de her omhandlede Næringsveie maatte

funne drives, med mindre de Vedkommende, foruden at have opfyldt de øvrige Betingelser for Borgerstabs Meddelelse, tillige havde opgivet for Magistraten, paa hvilket Sted de ville anlægge deres Bedrift, og der imod dette Sted Intet havde været fundet at erindre, samt tillige, at ikke heller senere en Flytning af Driften til et andet Sted maatte iværksættes, uden at Magistraten dertil havde meddeelt Samtykke. Endvidere vilde det formeentligen være i sin Orden, at et Forbud blev udgivet imod, at de Haandteringer, som forarsage megen Larm, udøves i Localer, der vende ud til Gaden. Forøvrigt er det en Selsølgge, at forsaavidt der til visse Anlæg udføres collegial Bevilling, vil Hensynet til Dvenansorte være et vigtigt Moment ved Spørgsmaalet om Bevillings Meddelelse eller Nægtelse, ligesom at det, efterat Bevilling er meddeelt, lige fuldt maatte være overladt Magistraten, naar Borgerstab ifølge Bevillingen begjæredes, at afgjøre, om Anlægget kunde tilståedes paa det opgivne Sted eller ikke.

Comiteen kan ikke undlade i Anledning af den her omhandlede Gjenstand at henlede Opmærksomheden paa de Bestemmelser, der herom indeholdes i den nye Næringslov (allgemeine Gewerbornung) for Preussen af 17de Januar 1845. Efterat der i denne Lovs 27de § er nævnt en stor Mængde saadanne Næringsveie, hvis Drift enten kan medføre Fare for Ildsvaade, eller formedelst den dermed forbundne Uddunstning og Lugt eller af andre Grunde kan være de Omboende til Besvær, bestemmes det i de følgende §'er, at intet nyt Anlæg til at drive nogen af disse Næringsveie maa blive oprettet og ingen Flytning af et ældre Anlæg finde Sted, uden at Provindsialregjeringen forud dertil har meddeelt sin Tilladelse, og tillige foreskrives det, at Regjeringen i ethvert Tilfælde, forinden den meddeler en saadan Tilladelse, skal i de offentlige Tidender bekendtgjøre, at en Ansøgning derom er indkommen, for at de Omkringboende eller Andre, som maatte have Indvendinger at gjøre imod at Ansøgningen be-

wilges, kunne erholde Veilighed til at gjøre deres Indsigelser gjældende. Det har i Comiteen været taget under Overveielse, om der ikke kunde være Anledning til ogsaa hos os at give en lignende Forfrift om den Fremgangsmaade, der bør iagttages, forinden en Tilladelse af den omhandlede Slags udstedes. Man har imidlertid troet ikke nærmere at kunne gaae ind paa denne Sag, som tildeels liggende udenfor Comiteens Hverv, og har derfor indskrænket sig til en ganske almindelig Indstilling desangaaende.

Idet Comiteen slutter sit Arbejde, maa den endnu gjøre den Bemærkning, at der ere enkelte af de her i Staden bestaaende næringsdrivende Laug, som den ikke har omtalt eller gjort til Gjenstand for sine Undersøgelser enten i den nærværende Betænkning eller i den, som Man har afgivet angaaende Handelslaugene. Disse Laug ere Skorsteensfeierlauget, Bagerlauget, Bognmandslauget og Barbeerlauget. Hvad imidlertid Skorsteensfeierlauget angaaer, da kan den Haandtering, hvormed dette Laug beskæftiger sig, ifølge sin Bestaafenhed ikke ansees som nogen industriel Næringsvei, Lauget selv er ogsaa af en ganske anden Indretning end de øvrige Handels- eller Haandværkslaug, og i Virkeligheden ere Skorsteensfeierne, efter den hos os indførte Organisation, snarest at betragte som en Art Bestillingsmænd. Comiteen har derfor maattet ansee det som liggende udenfor sin Opgave at tage Hensyn til dette Laug, hvis Organisation maa bedømmes fra en heelt anden Synspunct end det, paa hvilket Comiteen har kunnet stille sig. Hvad de tre andre ovennævnte Laug angaaer, da har Comiteen allerede af den Grund undladt at gjøre sammes Forhold til Gjenstand for sin Undersøgelse, at der derom for hvert af disse Laugs Bedkommende er indledet særegne Forhandlinger. Desuden er det med Hensyn til Bognmandslauget og Barbeerlauget at mærke, at disses Organisation staaer i en nøie Forbindelse med andre offentlige Institutioner, navnlig

det offentlige Befordringsvæsen og Medicinalvæsenet, og saaledes griber ind i Forhold, som Comiteen ikke kunde drage ind under sine Overveielser.

Indstillingspunkterne.

I. Om Haandværks- og Fabriklaugene.

1. Laugsindretningen vedbliver for de Haandværksfag, ved hvilke den nu finder Sted, med de i det Følgende nævnte Undtagelser og Forandringer; hvorhos det tilkjendegives, at det efter et Tidsrum af 20 Aar, fra Anordningens Emanation at regne, atter tages under Overveielse, hvorvidt Laugsindretningen fremdeles bør bibeholdes.

2. I Henseende til Svendeproverne skal det have sit Forblivende ved de gjældende Regler med følgende nærmere Bestemmelser: a) at de Forskrifter der ere udgivne om, hvilke Arbeider der skulle udføres til Svendestykke, underkastes en Revision; og b) at den Lærling, hvis Prøve befindes uantagelig, skal oppebie i det Mindste $\frac{1}{4}$ Aar inden han paany kan stædes til Proves Afleggelse. Forsaauidt Svendestykket ved enkelte Laug forfærdiges hos Læremesteren,

skal det, uanseet Bestemmelsen i Placat af 1 Septbr. 1762 § 5, derved have sit Forblivende*).

3. Det skal være tilladt at indstille sig til Mesterprøve uden iforveien at have gjort Svendestykke, med følgende nærmere Bestemmelser: a) at Paagjældende, naar han begjærer at indskrives som Mester, umiddelbart forinden bør indskrives som Svend; og b) at den, der aflægger Mesterprøve, derved erholder Adgang til en Svends Rettigheder.

4. De nu indførte Mesterprøver bør, efter at være gjorte til Gjenstand for Undersøgelse af dertil udnævnte sagkyndige Mænd, undergaae en Modification og Simplification, saa at de kunne udføres i kortere Tid og med ringere Beføstning, end nu er sædvanligt; hvilket fornemmeligen derved skal søges opnaaet, at Mesterstykket ikke kommer til at bestaae i et større fuldstændigt Haandværksarbeide, saaledes som nu overhovedet er Tilfældet, men i saadanne enkelte Stykker og Dele, som iøvrigt kunne antages at afgive et tilstrækkeligt Beviis paa Vedkommendes Haandfærdighed.

5. Den ved Placat af 20 December 1838 for fem Haandværkslaug indførte theoretiske Prøve bliver at udvide til de af de andre Haandværksfag, paa hvilke den ved nærmere Undersøgelse maatte findes passende.

---

*) To Medlemmer af Comiteen have formeent, at Svendestykket i intet Tilfælde burde forfærdiges hos Læremesteren, og eet Medlem, at det ved alle Laug burde udføres hos Læremesteren.

6. Mesterproven bør i ethvert Tilfælde indrettes saaledes, at det deraf bør skjønnes, om den Paa-gjældende kan skrive sit Modersmaal tydeligt og nogenlunde sprogrigtigt.

7. Hvad Mesterprovens Udførelse angaaer, bør det gøres til Gjenstand for nærmere Undersøgelse, hvorledes en eensartet og betryggende Control i denne Henseende kan være at tilveiebringe.

8. Mesterproverne bedømmes af en Commission, som bestaaer af eet af Magistratens Medlemmer, to Medlemmer af vedkommende Laug, som dette selv vælger, een af Magistraten valgt Haandværksmester eller Fabrikant, der driver en beslægtet Næringsvei, samt een af det polytechniske Instituts Lærerpersonale. For de Haandværk, ved hvilke Tegning indsendes til det Kongelige Kunstacademie, indtræder eet af dettes Medlemmer istedetfor Medlemmet for det polytechniske Institut. Denne Commission afgjør efter Stemmesfeerhed, og uden Recurs til nogen anden Autoritet, om Proven er antagelig eller ikke. Magistratsmedlemmet leder Forhandlingerne og tilfører Protocollen det Fornødne.

9. I Henseende til dem, der fra de danske Provindser, fra Hertugdømmerne eller fra Udlandet her søge Arbejde som Svende eller ville ned sætte sig som Mestere, skal det indtil videre have sit Forblivende ved de gjældende Regler.

10. Ligeledes bør det have sit Forblivende ved

den Ret til Haandværksdrift, som er hjemlet Kunstnerne ved Fundatsen for det Kongelige Kunstacademie.

11. Medlemmerne af Bestyrelsen for det polytechniske Institut samt andre dets ordentlige Lærere skulle have samme Ret til Haandværksdrift, som ved Fundats for det Kongelige Kunstacademie af 28 Juli 1814 § 121 er hjemlet Academiets Professorer. De, som have bestaaet Examen ved fornævnte Lærestalt med 1ste og 2den Character, skulle have lige Ret med Academiets Artister, som have vundet den store Guldmedaille, ifølge den nævnte Fundatses § 122; og samme Udgang skal paa visse nærmere Betingelser som nærmere blive at fastsætte, staae Candidaterne med 3die Character aaben. De, som have absolveret et Cursus i Lærestaltens Værksteder, skulle paa samme Maade, som bemeldte Fundatses § 123 hjemler de af Academiets Elever, der have vundet den store Sølvmedaille, være berettigede at arbejde som Laugsvende.

12. Esternævnte Laug ophæves:

Blytækkerlauget, Feldberederlauget, Kandestøberlauget.

Som Følge heraf skal for Fremtiden forholdes med disse Næringsveie som med alle andre, der ere Laugsindretning undergivne; dog at det forbliver Mesterne af de Laug, der arbejde i Metal, tilladt, uden særskilt Proves Afslæggelse at udføre Blytækker- og Kandestøberarbejde, samt Garverne, Bundtmagerne og Handskemagerne paa lige Maade tilladt at drive Feldberederie.

13. Efternævnte Laug forenes:
- Grov- og Kleinsmedlauget, derunder indbefattet Ankersmedene, Bøssemagerne, Sporemagerne, Løismedene, samt Nagelsmedlauget, til eet Smedelaug;
  - Kobbersmedlauget med Blikkenslagerlauget;
  - Dugmagerlauget, Løimagerlauget og Linnedværvelauget, til eet Bæverlaug;
  - Knapmagerlauget med Pøssementmagerlauget;
  - Gjortlerlauget med Sværdfejerlauget;
  - Snedkerlauget med Stolemager- og Trædreierlauget*);

Som Følge heraf blive Medlemmerne af de nævnte Laug indbyrdes deelagtige i hinandens Rettigheder, saa at der for Fremtiden kun meddeles Borgerskab som Mester i den samlede Profession. Dog skulle særskilte Svende- og Mesterprøver vedblive at bestaae for hver af de nævnte Næringsbrug, saaledes nemlig, at den, der har bestaaet Svendepreven ved een af de nævnte Professioner, skal være berettiget til at arbejde hos enhver Mester i det samlede Laug og derefter aflægge Mesterprøve i enhver af de under Lauget henhørende Professioner, uden Hensyn til om det er den samme Afdeling af Haandværket, hvori han har aflagt Svendepreve; ligesom den, der har bestaaet Mesterprøve ved een af de nævnte, under

---

*) To Medlemmer: Snedkerlauget med Stolemagerlauget, og Trædreierlauget med Kunstdreierne.

Lauget henhørende Afdelinger, skal være berettiget til at arbejde i Professionen i hele dens Omfang.

Fremdeles skal det for Fremtiden være enhver Handstøemagermester tilladt at forfærdige Peltsnerarbejde, uden at aflægge særskilt Prøve paa Færdighed heri.

14. Det i Rescriptet af 10 April 1761 § 1 givne Tilfagn, om at et Laugs Ophævelse kan ventes bevilget, naar Interessenterne deri ere enige, gives den Udvidelse, at Laug kunne forventes ophævede, eller flere Laug sammensmeltede i eet, naar $\frac{2}{3}$ af vedkommende Interessenter begjære det; hvorhos der, naar et Laug ophæves, skal forbeholdes Interessenterne Fortrinsret, for dem og deres Efterladte, at nyde godt af de Kasser og Fonds, som maatte tilhøre Lauget.

15. Det skal ikke være Laugsmesterne tilladt ved Professionens Drift at benytte Andre end de paa Lauget oplærte Personer, Dreng og Svende, dog med følgende Undtagelser:

a) At Enhver maa benytte sig af Haandlangere til saadant Arbejde, hvortil ingen Haandværkskundskab udfordres, samt af Hustrues og Børns Hjælp, saaledes som Forordningen af 21 Marts 1800 § 21 og 22 hjemler;

b) At Fruentimmers Hjælp kan benyttes til alt det Arbejde, hvortil Fruentimmer passende kunne bruges;

c) At man til det Arbejde, der er at ansee som fabrikmæssigt, eller som udøves ved Hjælp af Maskiner, kan benytte Alle og Enhver, uden Hensyn

til om denne Medhjælp efter sin Natur kan betragtes som Haandlangerarbeide.

16. Jovrigt skulle de Indstrænkninger, som maatte finde Sted ved enkelte Laug i Henseende til Arbeidsmaaden (f. Ex. i Brugen af Loddematerialet), eller i Henseende til de Redskaber, der benyttes (f. Ex. i Brugen af Dreierlad), eller med Hensyn til Benyttelsen af Andres Hjælp, (f. Ex. hvor et vist Forhold er fastsat mellem Antallet af Svende og Dreng), være aldeles hævede.

17. Det skal for Fremtiden være en Pligt for Alle, der holde Laugsvende, at anmeldte for Aldersmanden hver Gang de antage eller affledige Svende.

18. Den Laugsvend, som i 8 Aar, eller, hvis han har opnaaet 30 Aars Alderen, i 4 Aar har arbeidet i formeldte Stilling, skal være berettiget til uden Prøves Afleggelse at erholde Borgerstab som Frimester i den lærte Profession, og i Udøvelsen af denne at benytte sig af en Lærlings Hjælp, samt efter andre 8 Aars Forløb at arbeide med en Svend*). Har den Paagjældende gjort Svendestykket her i Staden, skal det være ligegyldigt, om disse 8 eller 4

---

*) En Minoritet: at Afgang til Frimesterrettighed skal gives en Svend efter 4 Aars Forløb, men kun mod at aflægge en Prøve, lettere end den for Laugmesterne bestemte; at Frimesteren ikke skal være berettiget til at holde en Dreng, men vel en Svend, og til efter 8 Aars Forløb at antage endnu en Svend; og at Frimesteren ikke skal have Ret til at drive Haandværket i dets fuldstændige Udstrækning, men være indstrænket til Reparationer eller andre Arbeider af mindre Betydning.

Nar ere tjente her i Staden eller andre Steder, være sig i eller udenfor Riget; men i modsat Fald skal i det Mindste Halvdelen af Svendetiden være tjent her i Riget.

19. For at den Svendetid, Paagjældende har tjent her i Riget, i foranførte Henseende kan komme i Betragtning, skal udfordres, at han i denne Tid har været indtegnet i Laugsprotocollen og svaret Tidpenge.

20. Forsaavidt Frimesterne ved nogle Professioner ere særligt indskrænkede i Henseende til det Arbejde, de maae paatage sig, skal det herved have sit Forblivende, ligesom der i disse Fag bliver at aflægge en Prøve. Det skal ikke være tilladt, at flere Frimestere slaae sig sammen for i Forening at udføre et Arbejde.

21. Den Frimesterrettighed, som ved Reglementet af 1 November 1805 § 123 og Reglementet af 1 Mai 1818 § 10 er tillagt Værkgeseller, Fane-poster og Brandbudde af Kjøbenhavns Brandcorps, indskrænkes derhen, at de nævnte Personer, som forudsættes at være Svende i den Profession, de ville ernære sig ved, skulle erhverve Borgerskab som Frimestere, og i denne Stilling nyde samme Rettighed som andre Frimestere, dog uden at den under Nr. 18 indeholdte Bestemmelse om en vis Svendetid her skal være anvendelig.

22. Den Ret, som ved Forordningen af 29 December 1732, Rescriptet af 1 og 10 December 1736, Rescriptet af 17 Januar 1738, Patent af 24

Januar 1738 m. fl. er tillagt afskedigede Militaire af begge Etater til, uhindret af Laugene, at arbejde med egne Hænder, skal for Fremtiden aldeles bortfalde.

II. Om Haandværks- og Fabrikdrift udenfor Laugene.

23. Hvor der for visse Haandteringer udenfor Laugene, saasom for Mollebyggerie, Lysstøberie, Guldtrækkerie, er anordnet en særegen Prøve, bør det have sit Forblivende ved de derom givne Regler, indtil det, efterat Laugsproverne have været underkastede den i nærværende Udkast foreslaaede Organisation, kan blive taget under nærmere Overveielse, om Prøverne i hine Fag bør indrettes paa samme Maade, eller paa hvilken som helst anden Maade.

24. Ved de øvrige Haandteringer udenfor Laugene har vedkommende at indlevere et Provestykke, som han selv vælger, og som efter sin Bestaffenhed egner sig til at afgive et Beviis paa hans Duellighed. Det bør være ledsaget af tvende paalidelige Mænds Bidnesbyrd om at være forfærdiget af den Paagjældende selv, og bedømmes af Magistraten, som, hvis samme ikke tiltroer sig tilstrækkelig Kundskab hertil, har at indhente Sagkyndiges Betænkning.

25. Den ommeldte Betingelse af Proves Afleggelse skal dog bortfalde, naar den Industrie, hvor paa Borgerstab begjæres, maa henregnes til de egent-

lige Fabrik anlæg, eller naar den iøvrigt efter sin Bestaaffenhed ikke egner sig til en paa den ommeldte Maade aflagt Duellighedsprøve.

26. Det skal for Fremtiden ikke være nødvendigt at erhverve collegial Bevilling eller Privilegium til Fabrikker eller deslige Anlæg, naar ikke Anlægget gaaer ud paa Tilvirkning af et Product, der henhører under Laugene; men den fornødne Berettigelse skal i alle saadanne Tilfælde kunne meddeles ifølge simpelt Borgerskab. Dog bør det i Henseende til Bogtrykkeriers Anlæg have sit Forblivende ved de nu gjældende Bestemmelser.

27. Skjøndt i Reglen Enhver, der vil søge Erhverv ved Tilvirkning af Gjenstande, hvis Forfærdigelse ganske eller tildeels er henlagt under Laugene, maa lade sig optage i det vedkommende Laug, efter at have fyldestgjort de foreskrevne Betingelser, skal der dog, til Industriens Fremme, og under et billigt Hensyn til Laugenes Rettigheder, kunne ventes Kongelig Bevilling til, udenfor Laugene at erholde Borgerkab paa saadant Erhverv, forsaavidt det nemlig er Gjenstand for fabrikmæssig Drift. Saadan Bevilling kan ventes meddeelt gennem vedkommende Collegium, ikke blot naar Anlægget maa henregnes til de egentlige Fabrikker, men ogsaa, naar det gaaer ud paa Tilvirkning ved Hjælp af Maskiner eller andre sammensatte Redskaber, til hvis Benyttelse ei udføres haandværksmæssig Færdighed, og uden Hensyn til, om

det griber ind i eet eller flere, laugsmæssige eller ikke laugsmæssige Næringsbrug.

28. I de under foregaaende Post nævnte Tilfælde skal Duelighedsprøve ikke fordres*), ligesom alle besværende Clausuler, f. Ex. at Entreprenuren skal lade Anlægget bestyre af en Laugssvend eller Laugsmester**), for Fremtiden skulle ophøre.

29. Endvidere skal det være vedkommende Collegium overladt at meddele Bevilling paa Haandværksdrift, som enten ganske eller tildeels er henlagt under Laugene, uden at Paagældende har fyldstgjort de foreskrevne Betingelser; dog at en saadan Bevilling aldrig bør gaae ud paa at udøve noget Haandværk i dets hele Omfang, men kun paa Forførdigelse af visse Gjenstande, hvad enten iøvrigt disse henhøre under et enkelt Laug, eller gribe ind i flere, laugsmæssige eller ikke laugsmæssige, Næringsbrug.

30. Ved at meddele de under foregaaende Post nævnte Bevillinger, som kun under særdeles Omstændigheder kunne ventes, skal det være vedkommende Collegium overladt at fordre Duelighedsprøve, samt forøvrigt foreskrive saadanne Clausuler, som for hvert enkelt Tilfælde findes passende.

31. Ved enhver collegial Bevilling bliver at

*) Et Medlem: at Duelighedsprøve bør fordres i alle de Tilfælde, hvor den kan præsteres. Et Medlem: At Duelighedsprøve kun da bør bortfalde, hvor Fabrikatet frembringes alene ved Hjælp af Maskiner.

**) Et Medlem: at denne Clausul bør indføres i alle Bevillinger af den omhandlede Art.

fastsætte en vis Tid, inden hvilken den skal benyttes, saaledes at Rettigheden skal være fortabt, naar Anlægget ikke inden den fastsatte Tid er traadt i Virksomhed. Har Bevillingen ei fastsat nogen saadan Termin, antages eet Aar som Grændsen. Har en ifølge Bevilling anlagt Næringsvei hvilet i 3 Aar, antages Rettigheden derved at være bortfalden.

52. De nærværende Corporationsforbindelser vedblive; men det Offentliges Sanction skal ikke kunne ventes til Oprettelsen af nye Corporationer*).

53. Borgerstab paa Kuffenbagerie skal for Fremtiden give Ret til Tilvirkning ikke blot af alle Sorter Kager, men tillige af egentlige Conditovarer; hvorimod det skal være Kuffenbagerne aldeles formeent at udfjænke nogen Slags Drikkevarer eller at have siddende Gjæster.

III. Almindelige Bestemmelser.

24. Det skal være tilladt at forene flere af de Haandteringer, som ei ere Laugsindretning undergivne; dog at Paagældende, foruden at erlægge særskilt Borgerstabsgebyr for hver af disse, og ansættes til forholdsmæssig Næringskat, paa den oven angivne Maade godtgjor sin Duellighed i hvert enkelt Fag. Under samme Betingelse skal det staae Medlemmerne af

*) To Medlemmer: at det Offentliges Sanction kan ventes paa nye Corporationsforbindelser, naar Vedkommende selv begjære det.

Laugene aabent at forene flere af hine Erhverv med deres Laugsnæring. Derimod skal det ikke være tilladt, med den under følgende Nr. nævnte Undtagelse, at forene Borgerskab paa Handel eller paa Tracteurhold med de i nærværende Udkast omhandlede Næringsveie.

35. Alt Noget har Borgerkab paa Handel, Haandværk eller anden borgerlig Næring, skal ikke være hinderligt i, at han erholder collegial Bevilling som ovenmeldt; ligesom omvendt den, der driver Næring ifølge saadan Bevilling, skal have Udgang til ifølge de almindelige Regler at etablere et hvilket som helst andet Erhverv. Heller ikke skal Noget være til Hinder for, at der meddeles een Person flere Bevillinger. Ligeledes skal det staae alle Næringsbrugere aabent at erholde Berettigelse til at drive de under 26de Post nævnte industrielle Anlæg.

36. Det skal være tilladt enhver Haandværker, selv eller ved Svende, af eget eller af andre Haandværk, at fabrikere alle enkelte Dele af og udføre alt Arbeide ved de Gjenstande, hvilke han er berettiget til at afhænde som hele Fabrikater, uanset at disse Dele eller dette Arbeide henhører under andre Professioner; dog at denne Frihed ikke skal strække sig til andre Gjenstande end saadanne, som sædvanligen bestilles, og som ei gjøres paa Kjob eller gaae i Handel og Wandel, samt i ethvert Tilfælde være indskrænket til hvad Haandværkeren selv bruger og anbringer.

37. Endvidere skal det være Enhver tilladt,

selv eller ved Svende af eget eller andre Haandværk, at forarbejde og reparere, dog kun til eget Brug, de Maskiner, Modeller, Haandværksredskaber eller andre Gjenstande, som han benytter til Uøvelsen af det Næringsbrug, hvorpaa han har vundet Borgerskab.

38. Intet skal være til Hinder for at holde Værksted paa flere Steder, naar kun den Paagjældende selv staaer som Mester for disse, og ikke benytter denne Ret til at lade Uberettigede drive Professionen paa sit Navn; hvorimod det ligesom hidtil skal være Svendene formeent at arbejde udenfor Mesternes Værksteder.

39. Foruden den Ret, som tilkommer enhver Haandværker til at forhandle sine egne Fabrikater, saavel efter Bestilling som i aaben Boutik, skal det være ham tilladt paa samme Maade at falsholde fremmede Fabrikater, henhørende til hans Fag.

40. Endvidere skal det være Enhver tilladt at forhandle de Fabrikater, som ved den Behandling, der er Gjenstand for hans Næringsbrug, have undergaaet en væsentlig Forandring, uanseet at Productet iøvrigt henhører under Andres Næringsbrug.

41. De Maskiner, Redskaber og Materialier, som henhøre til Haandværksfaget, skal man være berettiget til at afhænde til andre Mestere af samme Profession.

42. Den Handelsret, som ifølge det Foregaaende (Nr. 39—41) tillægges Haandværkerne i Almindelighed, skal tilkomme dem, der drive en Fabrik eller anden

Næringsvei ifølge Bevilling, saavidt ikke selve Bevillingen heri gjør nogen Indskrænkning. Dog skal det hertil ikke være nok, at Bevillingen er løst; men Fabrikken skal virkelig have været sat i Gang.

43. Foruden den Adgang, som nu er tilstaaet Fruentimmer til at erholde Bevilling paa at forfærdige Modepynt og sye Fruentimmerklæder, skal det være Magistraten overladt, under anbefalende Omstændigheder at meddele Fruentimmer, især aldrende eller svagelige, Bevilling til at udøve ethvert andet Erhverv, som for deres Kjon kan være passende, saavidt de med egne Hænder og andre Fruentimmers Hjælp kunne overkomme. De Bevillinger, som meddeles Fruentimmer, skulle medføre Ret til at falholde det forfærdigede Arbeide i aaben Boutik, men ikke til iøvrigt at drive nogen Handel med denne eller andre Slags Varer, med mindre Saadant udtrykkelig hjemles i Bevillingen.

44. Det skal derhos være Magistraten overladt, ved at meddele de under foregaaende Post nævnte Bevillinger, derunder tillige at bevilge en eller anden indskrænket Handelsret, som passende kan forenes med det Erhverv, hvorpaa Bevillingen iøvrigt gaaer ud.

45. Enhver, der uden at have Borgerskab paa nogensomhelst Næringsvei, vil befatte sig med offentlig Udsalg af Gjenstande, hvis Tilvirkning ansees som fri Næring, har at anmeldte Saadant for Magistraten, af hvem han mod en ringe Betaling erholder et Beviis for den skeete Anmeldelse. Det Samme skal gjælde,

naar den frie Næring udøves som selvstændigt Erhverv, uden Hensyn til om offentlig Udsalg dermed er forbundet. Forsømmes denne Anmeldelse, vil Paagjældende blive straffet som for uberettiget Næringsbrug.

46. De paa foransførte Maade anmeldte Næringsbrugere skulle, ligesom de øvrige med Borgerstab eller Bevilling forsynede Næringsbrugere, sættes i Næringskat i Forhold til deres Erhvervsdrift, saafremt denne overhovedet er af et saadant Omfang, at den skønnes at kunne bære nogen Afgift. De der ansættes til saa mange Portioner Næringskat, som efter Lovgivningen udfordres til at begrunde active Borgerrettigheder, skulle være berettigede til at erhverve Borgerstab, naar de iøvrigt besidde de Qualificationer, som hertil udfordres.

47. Enhver der begjærer Borgerstab paa en Næringsvei, hvis Udøvelse afftedkommer ubehagelig Lugt, skadelige Uddunstninger eller stærk Røg, eller medfører en særegen Fare for Jldsvaade, bør for Magistraten opgive det Sted, hvor han agter at anlægge sit Etablissement, og kan kun da forvente at erholde Tilladelse til Anlægget, hvis Stedet findes at være saaledes beliggende, at Næringsveiens Udøvelse ikke kan antages at ville foraarsage de Omkringboende nogen væsentlig Ulempe, ligesom Anlæg af denne Art ikke maae flyttes uden efter Anmeldelse til, og derefter meddeelt Samtykke fra Magistraten. Ligeledes bliver det at paasee, at Haandteringer, der foraarsage

megen Larm, ikke udøves i Localer, der vende ud til Gaden.

Kjøbenhavn, den 25de October 1847, i den til Underfølgelse af Stadens Lauge- og Corporationsvæsen nedsatte Comitee.

Mis-Lowson. C. N. David. A. C. Ost.
S. Kyhl. D. Müller.